

REGIONALNA DYREKCJA LASÓW PAŃSTWOWYCH W ZIELONEJ GÓRZE

PLAN URZĄDZENIA LASU NADLEŚNICTWA TORZYM

na okres od 1 stycznia 2026 r. do 31 grudnia 2035 r.

PROGRAM OCHRONY PRZYRODY (aktualizacja)

TAXUS • UL

WARSZAWA, 2025

Wykonawca:

TAXUS UL Sp. z o.o.

ul. Ochocka 14
02-495 Warszawa
tel./fax.: +48 22 824 58 96
email: biuro@grupa-taxus.pl

Opracowanie:

Pracownia Ochrony Przyrody Wydziału Urządzania Lasu
Nina Sokołowska

Kontrola końcowa:

Maciej Lewandowski
Dyrektor Wydziału Urządzania Lasu

Akceptacja/akceptuję:

Bogusław Borusiewicz
Wiceprezes Zarządu

Spis treści

1. WSTĘP.....	8
1.1. Cel, zakres i metodyka	8
1.2. Materiały źródłowe.....	9
1.3. Podstawy prawne	10
1.4. Wykaz stosowanych skrótów i pojęć.....	11
2. OPIS TERENU NADLEŚNICTWA.....	15
2.1. Charakterystyka położenia nadleśnictwa	15
2.1.1. Usytuowanie nadleśnictwa w regionie i w kraju	15
2.1.2. Regionalizacja przyrodniczo-leśna	17
2.1.3. Regionalizacja fizyczno-geograficzna	18
2.1.4. Regionalizacja wg Matuszkiewicza	20
2.1.5. Regionalizacja klimatyczna.....	21
2.2. Charakterystyka kompleksów leśnych	22
2.3. Korytarze ekologiczne.....	23
3. HISTORIA OCHRONY PRZYRODY I BADAŃ NAUKOWYCH NA TERENIE NADLEŚNICTWA.	26
3.1. Historia gospodarki leśnej.....	26
3.2. Historia ochrony przyrody na terenie Nadleśnictwa Torzym	27
3.3. Badania i publikacje naukowe z obszaru nadleśnictwa	27
4. FORMY OCHRONY PRZYRODY I POWIĄZANE Z NIMI OBIEKTY PRZYRODNICZE	29
4.1. Parki narodowe i ich otuliny	31
4.2. Rezerваты przyrody i ich otuliny	31
4.2.1. Rezerwat przyrody Dolina Ilanki	33
4.2.2. Rezerwat przyrody Bobrowisko	39
4.2.3. Rezerwat przyrody „Torfowisko Pliszka”	41
4.2.4. Rezerwat przyrody „Uroczysko koło Garbicza”	46
4.3. Parki krajobrazowe i ich otuliny.....	48
4.4. Obszary Natura 2000	49
4.4.1. Specjalny obszar ochrony siedlisk Dolina Ilanki PLH080009	50
4.4.2. Specjalny obszar ochrony siedlisk Dolina Pliszki PLH080011	64
4.4.3. Specjalny obszar ochrony siedlisk Stara Dąbrowa w Korytach PLH080042	77
4.4.4. Specjalny obszar ochrony siedlisk Rynna Jezior Torzymskich PLH 080073	86
4.4.5. Obszar specjalnej ochrony ptaków	96
4.5. Obszary chronionego krajobrazu	96
4.6. Pomniki przyrody.....	99
4.7. Stanowiska dokumentacyjne	106
4.8. Użytki ekologiczne.....	106
4.9. Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe.....	114
4.10. Chronione oraz lokalnie cenne gatunki.....	114
4.10.1. Ochrona gatunkowa grzybów i porostów	115
4.10.2. Ochrona gatunkowa roślin naczyniowych, mchów i wątrobowców	116
4.10.3. Ochrona gatunkowa zwierząt	122
4.10.4. Waloryzacja chronionych i lokalnie cennych gatunków występujących na gruntach w zarządzie nadleśnictwa.	134
4.11. Projektowane i proponowane formy ochrony przyrody	138
4.11.1. Proponowane formy ochrony przyrody	138
4.12. Siedliska przyrodnicze	139
5. WALORY PRZYRODNICZE NADLEŚNICTWA	145
5.1. Struktura użytkowania ziemi	145
5.2. Dominujące funkcje lasów.....	146
5.2.1. Lasy pełniące funkcje ochronne.....	147
5.3. Rzeźba terenu i gleby.....	148
5.4. Klimat.....	149
5.5. Ekosystemy wodno-mokradłowe	150
5.5.1. Wody płynące	150
5.5.2. Wody stojące.....	152
5.5.3. Mała retencja.....	153
5.5.4. Mokradła.....	154
5.6. Zbiorowiska roślinne	157

5.6.1.	Roślinność rzeczywista w leśnictwie Korytno.....	161
5.7.	Siedliskowe typy lasu	163
5.8.	Drzewostany.....	164
5.8.1.	Bogactwo gatunkowe.....	164
5.8.2.	Budowa pionowa	165
5.8.3.	Pochodzenie.....	166
5.8.4.	Drzewostany ponad 100-letnie	166
5.8.5.	Gatunki obce.....	168
5.8.6.	Ekosystemy referencyjne	168
5.8.7.	Remizy, grunty pozostawione do naturalnej sukcesji	169
5.9.	Martwe drewno w ekosystemach leśnych	170
5.10.	Walory krajobrazowe	171
6.	WALORY HISTORYCZNO-KULTUROWE	174
6.1	Zarys historii w zasięgu nadleśnictwa	174
6.2	Obiekty kultury materialnej na gruntach nadleśnictwa.....	176
6.3	Obiekty upamiętniające zasłużonych pracowników Nadleśnictwa Torzym	179
6.4	Cmentarze, mogiły, miejsca pamięci.....	180
6.5	Najważniejsze obiekty archeologiczne w zasięgu nadleśnictwa	181
7.	TURYSTYKA I PROMOCJA WARTOŚCI PRZYRODNICZYCH	184
7.1	Infrastruktura turystyczna	186
7.2	Szlaki turystyczne	187
7.3	Lasy o zwiększonej funkcji społecznej	189
7.4	Program „Zanocuj w lesie”	190
7.5	Edukacja przyrodnicza i współpraca ze społecznością lokalną	191
8.	PRZESZTAŁCENIA I ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA LEŚNEGO	195
8.1	Zniekształcenie siedlisk i zbiorowisk leśnych	195
8.2	Zniekształcenia drzewostanów	196
8.2.1.	Borowacenie	197
8.2.2.	Neofityzacja	197
8.2.3.	Monotypizacja	200
8.3	Zagrożenia	201
8.3.1.	Zagrożenia wywołane szkodliwym oddziaływaniem przemysłu i zmianami klimatu	201
8.3.2.	Zagrożenia wynikające z uwarunkowań przestrzennych	203
8.3.3.	Bezpośrednie negatywne oddziaływanie człowieka na las.....	204
8.3.4.	Zagrożenia wywołane zmianami stosunków wodnych	205
8.3.5.	Zagrożenia spowodowane przez szkodliwe czynniki abiotyczne	206
8.3.6.	Zagrożenia spowodowane przez szkodliwe czynniki biotyczne	207
9.	PLAN DZIAŁAŃ.....	208
9.1.	Zasady postępowania w obiektach stanowiących formy ochrony przyrody	208
9.2.	Wskazania ochronne ograniczające negatywny wpływ na formy ochrony przyrody	210
9.3.	Zakres planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000	210
9.4.	Postępowanie w projektowanych formach ochrony przyrody	211
9.5.	Postępowanie w ekosystemach wodno-mokradłowych oraz bezpośrednim sąsiedztwie.....	211
9.6.	Kształtowanie stosunków wodnych.....	211
9.7.	Działania mające na celu poprawę stanu zbiorowisk leśnych	215
9.8.	Wytyczne dotyczące postępowania na siedliskach przyrodniczych Natura 2000	218
9.9.	Ochrona gleb leśnych.....	220
9.10.	Ochrona różnorodności biologicznej.....	221
9.11.	Ochrona stanowisk gatunków chronionych i lokalnie cennych	222
9.12.	Zasady wyznaczania i projektowania stref buforowych, ekotonowych i krajobrazowych.	225
9.13.	Techniczne i gospodarcze działania proekologiczne	226
10	ZAŁĄCZNIKI	227
11	LITERATURA.....	257
12	KRONIKA	260

Tabela 1. Powierzchnia ewidencyjna lasów i gruntów znajdujących się w zarządzie Nadleśnictwa Torzym	15
Tabela 2. Liczba i wielkość kompleksów leśnych na terenie Nadleśnictwa Torzym.	22
Tabela 3. Zestawienie liczby i powierzchni form ochrony przyrody (i ich otulin) w zasięgu terytorialnym i zarządzie Nadleśnictwa Torzym.....	30
Tabela 4. Charakterystyka rezerwatów przyrody na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Torzym.	31
Tabela 5. Charakterystyka rezerwatów przyrody w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Torzym.....	32
Tabela 6. Wykaz oddziałów i pododdziałów wchodzących w skład rezerwatu przyrody Dolina Ilanki.....	34
Tabela 7. Zestawienie zagrożeń istniejących i potencjalnych dla przedmiotów ochrony obszaru Natura 2000 Dolina Ilanki PLH 080009 w granicy rezerwatu przyrody „Dolina Ilanki” (wg obowiązującego planu ochrony).	38
Tabela 8. Wykaz oddziałów i pododdziałów wchodzących w skład rezerwatu przyrody Bobrowisko.	39
Tabela 9. Wykaz oddziałów i pododdziałów wchodzących w skład otuliny rezerwatu przyrody Bobrowisko.	39
Tabela 10. Wykaz oddziałów i pododdziałów wchodzących w skład rezerwatu przyrody Torfowisko Pliszka.....	42
Tabela 11. Wykaz oddziałów i pododdziałów wchodzących w skład otuliny rezerwatu przyrody Torfowisko Pliszka.	42
Tabela 12. Wykaz oddziałów i pododdziałów wchodzących w skład rezerwatu przyrody Uroczysko koło Garbicz.	46
Tabela 13. Wykaz oddziałów i pododdziałów wchodzących w skład otuliny rezerwatu przyrody Uroczysko koło Garbicz.	47
Tabela 14. Wykaz oddziałów i pododdziałów wchodzących w skład otuliny Łagowsko-Sulęcińskiego Parku Krajobrazowego w zasięgu.	48
Tabela 15. Wykaz oddziałów i pododdziałów wchodzących w skład obszaru Natura 2000 Dolina Ilanki PLH080009	52
Tabela 16. Wykaz siedlisk przyrodniczych w granicach obszaru Natura 2000 Dolina Ilanki PLH080009.	53
Tabela 17. Wykaz gatunków roślin i zwierząt innych niż ptaki wg SDF w Obszarze Natura 2000 Dolina Ilanki PLH080009.	55
Tabela 18. Wykaz zagrożeń istniejących i potencjalnych dla przedmiotów ochrony w obszarze Natura 2000 Dolina Ilanki PLH080009, znajdujących się na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Torzym.	56
Tabela 19. Wyciąg zapisów dokumentacji projektu PZO z działaniami ochronnymi dla przedmiotów ochrony znajdujących się na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Torzym w obszarze Natura Dolina Ilanki PLH080009 (wraz z kodami tabeli XX wg. IUL).....	60
Tabela 20. Tabela klas wieku dla gatunków rzeczywistych obszaru Natura 2000 Dolina Ilanki PLH08009 na gruntach Nadleśnictwa Torzym.....	63
Tabela 21. Wykaz oddziałów i pododdziałów wchodzących w skład obszaru Natura 2000 Dolina Pliszki PLH080011	65
Tabela 22. Wykaz siedlisk przyrodniczych w granicach obszaru Natura 2000 Dolina Pliszki PLC080011.....	66
Tabela 23. Wykaz gatunków roślin i zwierząt innych niż ptaki w granicach obszaru Natura 2000 Dolina Pliszki PLH080011.	68
Tabela 24. Wykaz zagrożeń istniejących i potencjalnych dla przedmiotów ochrony w obszarze Natura 2000 Dolina Pliszki PLH080011, znajdujących się na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Torzym.	69
Tabela 25. Wyciąg zapisów dokumentacji projektu PZO z działaniami ochronnymi dla przedmiotów ochrony znajdujących się na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Torzym w obszarze Natura Dolina Pliszki PLH080011 (wraz z kodami tabeli XX wg. IUL).....	74
Tabela 26. Tabela klas wieku dla gatunków rzeczywistych obszaru Natura 2000 Dolina Pliszki PLH08011 na gruntach Nadleśnictwa Torzym.....	76
Tabela 27. Wykaz oddziałów i pododdziałów wchodzących w skład obszaru Natura 2000 Stara Dąbrowa w Korytach PLH080042	78
Tabela 28. Wykaz siedlisk przyrodniczych w granicach obszaru Natura 2000 Dąbrowa w Korytach PLH080042. ..	79
Tabela 29. Wykaz gatunków roślin i zwierząt innych niż ptaki w Obszarze Natura 2000 Dąbrowa w Korytach PLH080042.	80
Tabela 30. Wykaz zagrożeń istniejących i potencjalnych dla przedmiotów ochrony w obszarze Natura 2000 Stara Dąbrowa w Korytach PLH080042, znajdujących się na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Torzym. ..	81
Tabela 31. Wyciąg zapisów dokumentacji projektu PZO z działaniami ochronnymi dla przedmiotów ochrony znajdujących się na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Torzym w obszarze Natura Stara dąbrowa w Korytach PLH080042 (wraz z kodami tabeli XX wg. IUL).....	82
Tabela 32. Tabela klas wieku dla gatunków rzeczywistych obszaru Natura 2000 Stara Dąbrowa w Korytach PLH080042 na gruntach Nadleśnictwa Torzym.	85
Tabela 33. Wykaz oddziałów i pododdziałów wchodzących w skład obszaru Natura 2000 Rynna jezior Torzyskich PLH080073	87
Tabela 34. Wykaz siedlisk przyrodniczych w granicach obszaru Natura 2000 Rynna Jezior Torzyskich PLH080073.	88
Tabela 35. Wykaz gatunków roślin i zwierząt innych niż ptaki w Obszarze Natura 2000 Rynna Jezior Torzyskich PLH080073.	90
Tabela 36. Wykaz zagrożeń istniejących i potencjalnych dla przedmiotów ochrony w obszarze Natura 2000 Rynna Jezior Torzyskich PLH080073, znajdujących się na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Torzym.	91

Tabela 37. Wyciąg zapisów dokumentacji projektu PZO z działaniami ochronnymi dla przedmiotów ochrony znajdujących się na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Torzym w obszarze Natura Rynna Jezior Torzymskich PLH080073 (wraz z kodami tabeli XX wg. IUL).....	93
Tabela 38. Tabela klas wieku dla gatunków rzeczywistych obszaru Natura 2000 Rynna Jezior Torzymskich PLH080073 na gruntach Nadleśnictwa Torzym.	95
Tabela 39. Wykaz oddziałów i pododdziałów wchodzących w skład obszaru OChK Dolina Ilanki.	97
Tabela 40. Wykaz oddziałów i pododdziałów wchodzących w skład obszaru OChK Puszcza nad Pliszką.....	98
Tabela 41. Wykaz pomników przyrody na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Torzym.....	100
Tabela 42. Wykaz użytków ekologicznych na gruntach Nadleśnictwa Torzym.	107
Tabela 43. Wykaz oddziałów i pododdziałów wchodzących w skład UE „Futory”.....	111
Tabela 44. Wykaz oddziałów i pododdziałów wchodzących w skład UE „Grzęzawisko”.....	111
Tabela 45. Wykaz oddziałów i pododdziałów wchodzących w skład UE „Łabędzie gniazdo”.....	111
Tabela 46. Wykaz oddziałów i pododdziałów wchodzących w skład UE „Mszar z bagnem”.....	111
Tabela 47. Wykaz oddziałów i pododdziałów wchodzących w skład UE „Wiktorówka”.....	112
Tabela 48. Wykaz oddziałów i pododdziałów wchodzących w skład UE „Bagno przy parkingu”.....	112
Tabela 49. Wykaz oddziałów i pododdziałów wchodzących w skład UE „Dzikowiska”.....	112
Tabela 50. Wykaz oddziałów i pododdziałów wchodzących w skład UE „Grabówka”.....	112
Tabela 51. Wykaz oddziałów i pododdziałów wchodzących w skład UE „Mszar wełniankowy”.....	113
Tabela 52. Wykaz oddziałów i pododdziałów wchodzących w skład UE „Bielickie gniazdo”.....	113
Tabela 53. Wykaz oddziałów i pododdziałów wchodzących w skład UE „Modrzewnica”.....	113
Tabela 54. Wykaz oddziałów i pododdziałów wchodzących w skład UE „Mszar mszaki”.....	113
Tabela 55. Wykaz oddziałów i pododdziałów wchodzących w skład UE „Poręby”.....	114
Tabela 56. Zestawienie ilościowe gatunków lokalnie cennych i chronionych występujących na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Torzym.....	115
Tabela 57. Wykaz chronionych i rzadkich gatunków grzybów i porostów występujących na gruntach Nadleśnictwa Torzym.....	115
Tabela 58. Wykaz gatunków roślin objętych ochroną prawną, występujących na gruntach Nadleśnictwa Torzym.	117
Tabela 59. Wykaz gatunków roślin lokalnie cennych, nie objętych ochroną prawną, występujących na gruntach Nadleśnictwa Torzym.....	120
Tabela 60. Wykaz chronionych gatunków zwierząt występujących na gruntach Nadleśnictwa Torzym.....	124
Tabela 61. Liczba strefy ochrony z podziałem na gatunki.....	133
Tabela 62. Powierzchnia pododdziałów, w których wyznaczono strefy ochrony całorocznej i okresowej w Nadleśnictwie Torzym.....	133
Tabela 63. Zestawienie działań gospodarczych w pododdziałach ze znanymi stanowiskami chronionych gatunków roślin, grzybów i porostów oraz zaleceń ochronnych.....	135
Tabela 64. Wykaz siedlisk przyrodniczych na gruntach Nadleśnictwa Torzym.....	141
Tabela 65. Udział procentowy poszczególnych klas pokrycia terenu w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Torzym wg bazy CORINE Land Cover 2018.....	145
Tabela 66. Podział lasów Nadleśnictwa Torzym ze względu na pełnione funkcje (w odniesieniu do powierzchni leśnej zalesionej i niezalesionej).	146
Tabela 67. Podział lasów Nadleśnictwa Torzym ze względu na kategorie ochronne.....	147
Tabela 68. Zestawienie średnich temperatur oraz sumy opadów w miesiącu na rok 2023 - stacja synoptyczna Państwowej Służby Hydrologiczno-Meteorologicznej - Babimost (temperatura) i Chojna (opady) ...	150
Tabela 69. Jednolite części wód powierzchniowych wyróżnione w Nadleśnictwie Torzym – JCWP rzeczne	151
Tabela 70. Wykaz najważniejszych jezior w granicach zasięgu terytorialnego Nadleśnictwa Torzym.....	152
Tabela 71. Wykaz akwenów wodnych na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Torzym.....	153
Tabela 72. Zestawienie mokradł występujących na gruntach w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Torzym.....	154
Tabela 73. Udział obszarów mokradłowych w poszczególnych leśnictwach i obrębach na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Torzym.....	155
Tabela 72. Obszary mokradłowe w zarządzie Nadleśnictwa Torzym niestanowiące wydzieleń.	156
Tabela 75. Udział typów siedliskowych lasu w Nadleśnictwie Torzym.	164
Tabela 76. Zestawienie powierzchni drzewostanów wg grup wiekowych i bogactwa gatunkowego.....	164
Tabela 77. Zestawienie powierzchni drzewostanów wg grup wiekowych i struktury.....	165
Tabela 78. Zestawienie powierzchni drzewostanów ponad 100-letnich w Nadleśnictwie Torzym.....	166
Tabela 79. Udział drzewostanów ponad 100-letnich w typach siedliskowych lasu	167
Tabela 80. Zestawienie powierzchni wg gatunków rzeczywistych - gatunki obce.....	168
Tabela 81. Zestawienie powierzchni ekosystemów referencyjnych z podziałem na leśnictwa w Nadleśnictwie Torzym	168
Tabela 82 Zestawienie miąższości drewna martwego w Nadleśnictwie Torzym.	170
Tabela 83 Udział procentowy powierzchni poszczególnych typów krajobrazu w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Torzym.....	171
Tabela 84 Wykaz ruin dawnych osad i bunkrów na gruntach Nadleśnictwa Torzym.	178
Tabela 85 Wykaz cmentarzy i mogił na gruntach Nadleśnictwa Torzym.....	181
Tabela 86 Wykaz stanowisk archeologicznych zlokalizowanych na gruntach Nadleśnictwa Torzym.....	183

Tabela 87. Obiekty infrastruktury turystycznej na gruntach Nadleśnictwa Torzym.	186
Tabela 88. Zestawienie powierzchni drzewostanów wg grup typów siedliskowych lasu, stanu lasu.....	195
Tabela 89. Zestawienie powierzchni wg zgodności składu gatunkowego drzewostanów z siedliskiem.	196
Tabela 90. Zestawienie powierzchni według form degeneracji lasu – borowacenie.....	197
Tabela 91. Występowanie gatunków obcych w drzewostanach Nadleśnictwa Torzym.....	198
Tabela 92. Charakterystyka gatunków obcych o charakterze inwazyjnym w Nadleśnictwie Torzym.....	199
Tabela 93. Monotypizacja drzewostanów na terenie Nadleśnictwa Torzym.....	200
Tabela 94. Inwentaryzacja uszkodzeń drzewostanów (wszystkich klas wieku) od czynników abiotycznych w Nadleśnictwie Torzym.....	207
Tabela 95. Inwentaryzacja uszkodzeń drzewostanów (wszystkich klas wieku) od czynników biotycznych w Nadleśnictwie Torzym.....	207
Tabela 96. Wykaz źródeł na terenie Nadleśnictwa Torzym.	212
Tabela 97. Typy drzewostanu oraz orientacyjne składy odnowieniowe upraw	215
Tabela 98. Typy drzewostanu oraz orientacyjne składy odnowieniowe upraw w leśnictwie Korytno.	218
Tabela 99. Typy Lasu na siedliskach przyrodniczych na gruntach Nadleśnictwa Torzym.	219
Tabela 100. Zestawienie działań i zaleceń ochronnych dla zwierząt chronionych i rzadkich.	224

1. WSTĘP

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Torzym jest integralną częścią planu urządzenia lasu na okres od 1.01.2026 r. do 31.12.2035 r. Aktualnie opracowanie uwzględniać będzie zapisy zawarte w poprzednim Programie Ochrony Przyrody, ustalenia Komisji Założeń Planu i Narady Techniczno - Gospodarczej.

Program Ochrony Przyrody (dalej POP) dla Nadleśnictwa Torzym został wykonany przez TAXUS UL, wg stanu na 01.01.2026 r. W opracowaniu wykorzystano źródła i materiały wymienione w punkcie 1.2. oraz w spisie literatury. Podstawę do wykonania POP stanowiły dane z monitoringu oraz waloryzacji prowadzonej przez pracowników Nadleśnictwa Torzym.

Obszary leśne pełnią kluczowe funkcje wśród ekosystemów, są miejscem bytowania gatunków roślin i zwierząt, a także odgrywają istotną rolę w obiegu węgla i wody. Lasy, w procesie fotosyntezy, magazynują część obecnego w atmosferze dwutlenku węgla, przyczyniając się do łagodzenia zmian klimatycznych, jednocześnie produkując również tlen niezbędny do życia. Lasy chronią glebę przed erozją, stabilizują klimat lokalny, a także zapewniają retencję i spowolnienie odpływów przy wezbraniach. Są także niezwykle ważnym elementem kulturowo-społecznym, oferując ludziom możliwość odpoczynku i rekreacji.

Zrównoważona gospodarka leśna musi uwzględniać różnorodne funkcje lasów, aby efektywnie łączyć działania ochronne z wykorzystaniem zasobów oraz zachowaniem ciągłości i trwałości obszarów leśnych. Zarządzanie lasami w Polsce oparte jest na zasadach ochrony bioróżnorodności, utrzymania zdolności lasów do świadczenia usług ekosystemowych oraz równoważenia potrzeb społecznych i ekonomicznych. Odpowiednie, planowane w Planie Urządzenia Lasu, praktyki takie jak stosowanie odpowiednich i dobranych do siedliska cięć, odtwarzanie zniszczonych i zniekształconych ekosystemów leśnych czy ograniczanie fragmentacji lasów, pozwalają zapewnić równowagę między produkcją drewna, ochroną środowiska i świadczeniem funkcji pozaprodukcyjnych.

1.1. CEL, ZAKRES I METODYKA

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Torzym, opracowany na lata 2026 - 2035, sporządzony został w celu:

- zinwentaryzowania i zobrazowania walorów przyrodniczych oraz zagrożeń przyrody Nadleśnictwa na tle regionu i kraju,
- poprawy warunków i w miarę możliwości wzbogacenia zasobów przyrodniczych ekosystemów leśnych, a w szczególności zachowania różnorodności biologicznej na wszystkich poziomach (genowym, gatunkowym, populacyjnym, ekosystemowym i krajobrazowym),
- ustalenia hierarchii grup funkcji poszczególnych kompleksów leśnych (lub ich części),
- wskazania kolejnych obiektów do objęcia poszczególnymi formami ochrony,
- doskonalenia gospodarki leśnej i sprawowania ochrony przyrody z pełnym wykorzystaniem prac glebowo - siedliskowych,
- preferowania technologii prac leśnych przyjaznych dla środowiska przyrodniczego,
- uświadomienia społeczeństwu istniejących i potencjalnych zagrożeń lasów oraz środowiska przyrodniczego,

- umożliwienia w przyszłości wykonania analiz porównawczych dotyczących zmian lasów i środowiska przyrodniczego,
- ochrony zabytków kultury w lasach,
- opracowania projektów planów zagospodarowania przestrzennego.

W zakres prac nad Programem Ochrony Przyrody wchodzi:

1. prace inwentaryzacyjne wykonywane w ramach prac urzędniowych,
2. inwentaryzacja stanowisk gatunków rzadkich i chronionych grzybów, roślin i zwierząt, ważniejszych gatunków obcych, ciekawych oraz rzadkich tworów i form przyrody nieożywionej (wydm, wąwozów, jaskiń, głązów, źródeł itp.), głównie tych, które już są, bądź w przyszłości mogą być uznane prawnie za obiekty objęte szczególnymi formami ochrony przyrody,
3. inwentaryzacja punktów widokowych, ciekawych fragmentów krajobrazu, zabytków kultury materialnej, miejsc historycznych i miejsc pamięci narodowej,
4. inwentaryzacja i opis zagrożeń ograniczających prawidłowy rozwój lasów i poszczególnych ich składników. W pracach tych należy uwzględnić zarówno czynniki biotyczne, abiotyczne jak również antropogeniczne.

Metodyka prac objęła analizę dostępnych dokumentów, aktów prawnych, materiałów naukowych pod kątem spełnianych przez las funkcji, uwzględniając aktualne regulacje prawne i strategię długoterminowej perspektywy istnienia i dynamiki ekosystemu. Jako fundamentalne w opracowywanym dokumencie przyjęto konieczność zachowania różnorodności biologicznej oraz podejmowania działań zgodnie z celem ustanowionym dla form ochrony przyrody (zarówno umocowanych prawnie, jak i „pozaustawowych”) biorąc pod uwagę powiązania międzygatunkowe i ekosystemowe. Przyjęto również stosowanie praktyk leśnych dążących do renaturyzacji siedlisk, zrównoważonej gospodarki leśnej – zakładającej minimalizację presji gospodarczej na ekosystemy oraz przystosowanie do zmian klimatu.

Ochrona przyrody w Lasach Państwowych realizowana jest zgodnie z ustawą o ochronie przyrody z 16 kwietnia 2004 r. (Dz. U. z 2024 r. poz. 1478 ze zm.) oraz ustawą o lasach z 28 września 1991 r. (Dz.U. 2025 poz. 567 ze zm.). Wzięto pod uwagę również art. 51 i 52 ustawy z 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. 2024 poz. 1112). Zasady opracowania POP zawiera Instrukcja Urządzania Lasu, a szczegółowy zakres prac zatwierdzany jest protokolarnie podczas obrad Komisji Założeń Planu.

1.2. MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE

Do opracowania Programu Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Torzym na lata 2026-2035 wykorzystane następujące źródła:

- dane zebrane w trakcie prac urzędniowych (2024/2025);
- informacje dostarczone przez Nadleśnictwo Torzym;
- informacje otrzymane z Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim;
- inne dokumentacje, opracowania i monografie opisujące zasięg Nadleśnictwa Torzym zebrane na potrzeby programu;
- dane uzyskane podczas prac terenowych zespołu opracowującego POP.

1.3. PODSTAWY PRAWNE

Prawo krajowe:

- Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2024 r., poz. 1478 ze zm.)
- Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz. U. z 2025 r., poz. 567 ze zm.)
- Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2024 r., poz. 1112 ze zm.)
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2025 r., poz. 647 ze zm.)
- Ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. z 2024 r., poz. 82)
- Ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2025 r., poz. 960)
- Ustawa z 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie (Dz. U. z 2020 r., poz. 2187)
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin (Dz. U. z 2014 r., poz. 1409)
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz. U. z 2022 r., poz. 2380)
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej grzybów (Dz. U. z 2014 r., poz. 1408)
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2011 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków (Dz. U. z 2011 r., nr 25, poz. 133 ze zm.)
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 13 kwietnia 2010 r. w sprawie siedlisk przyrodniczych oraz gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, a także kryteriów wyboru obszarów kwalifikujących się do uznania lub wyznaczenia jako obszary Natura 2000 (Dz. U. z 2014 r., poz. 1713)

Prawo międzynarodowe:

- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (wraz z późniejszymi zmianami), zwana w skrócie Dyrektywą Ptasią;
- Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (wraz z późniejszymi zmianami), zwana w skrócie Dyrektywą Siedliskową;
- Konwencja z Rio de Janeiro o różnorodności biologicznej przyjęta 5 czerwca 1992 r., ratyfikowana przez Polskę 18 stycznia 1996r;
- Konwencja Paryska w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego przyjęta 16 listopada 1972 r. w Paryżu;
- Konwencja Bońska o ochronie wędrownych gatunków dzikich zwierząt, sporządzona 23 czerwca 1979 r. w Bonn; w Polsce weszła w życie w 1996 r.;
- Konwencja Ramsarska o obszarach wodno-błotnych mających znaczenie międzynarodowe, zwłaszcza jako środowisko życiowe ptactwa wodnego, podpisana w Ramsarze 2 lutego 1971 r., w Polsce obowiązująca od 22 marca 1978 r. (wraz z późniejszymi zmianami);
- Konwencja Berneńska o ochronie gatunków dzikiej flory i fauny europejskiej oraz ich siedlisk sporządzona 19 września 1979 r. w Bernie.

1.4. WYKAZ STOSOWANYCH SKRÓTÓW I POJĘĆ

Czynniki abiotyczne - Przyczyny klimatyczne, glebowe np. wiatr, zakłócenie stosunków wodnych, susza, przymrozki itp.

Czynniki biotyczne - Czynniki „ożywione”: owady, grzyby, zwierzyzna, bakterie itp.

Czyszczenia późne (CP) - Zabiegi w młodnikach polegające na usuwaniu drzewek przeszkadzających wzrostowi wybranych, najlepszych osobników lub biogrup.

Czyszczenia wczesne (CW) - Zabiegi w nieco starszych uprawach polegające na tzw. „selekcji negatywnej”, czyli usuwaniu drzewek chorych, złych jakościowo, przegęszczeń, niekorzystnych domieszek itp. Na potrzeby niniejszej Prognozy, łączone w analizach z czyszczeniami późnymi.

DP - Dyrektywa ptasia - dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa.

DS - Dyrektywa siedliskowa - dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory.

Etat cięć użytków rębnych (miąższościowy) - Określa maksymalną możliwą do pozyskania miąższość drewna w użytkowaniu rębnym.

FSC - Certyfikat gospodarki leśnej potwierdzający, że prowadzona gospodarka uwzględnia w swoich zasadach reguły ekonomiczne, społeczne i przyrodnicze.

Grunty nadleśnictwa - Jeżeli w tekście mowa jest o „gruntach nadleśnictwa” oznacza to grunty Skarbu Państwa będące w zarządzie Nadleśnictwa Torzym

IOL - Instrukcja ochrony lasu - branżowy dokument zawierający wytyczne w zakresie przeciwdziałania różnorodnym zagrożeniom jakim może być poddany las.

IUL - Instrukcja urządzania lasu - szczegółowe wytyczne dotyczące sposobu sporządzania planu urządzenia lasu.

KDO - Drzewostan przygotowany do odnowienia w ramach rębni złożonej - wycięte, ale nie odnowione jeszcze gniazda. Jest to stan przejściowy, po którym drzewostan przechodzi w klasę odnowienia.

KO - Klasa odnowienia. Do klasy odnowienia zaliczane są drzewostany, w których rozpoczęto proces przebudowy rębnią złożoną i w których występuje odnowienie na co najmniej 30% powierzchni (50% w rębniach innych niż gniazdowe i stopniowe).

KZP - Komisja założeń planu. Narada z udziałem instytucji zewnętrznych (np. regionalnej dystrykcji ochrony środowiska), podczas której zapadają ustalenia dotyczące szczegółowych wytycznych sporządzania planu urządzenia lasu.

LMN - Leśna Mapa Numeryczna. Zestaw map (warstw) w postaci elektronicznej, sporządzonych według ściśle określonych zasad, powiązany z SILP-em, służący wizualizacji danych oraz analizom przestrzennym.

Melioracje agrotechniczne - System zabiegów polegających na odpowiednim przygotowaniu powierzchni do odnowienia, usunięcie podszytów, uprzątnięcie powierzchni po zrębie itp.

Miąższość - Jest to objętość drewna mierzona w m³. Podstawowy wskaźnik zasobów. Określa się ogólną masę drewna w całym nadleśnictwie, czyli tzw. zapas drzewostanów oraz przeciętną masę na 1 hektar zwaną zasobnością.

Odnawianie - Ponowne wprowadzenie roślinności leśnej (drzew) na powierzchnię leśną, uprzednio objętą użytkowaniem rębnym. Może mieć charakter odnowienia naturalnego lub sztucznego.

OOŚ - Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko. Jest to postępowanie mające na celu ocenę oddziaływania na środowisko skutków realizacji polityk, strategii, planów lub programów.

OSO (obszar ptasi) - Obszar specjalnej ochrony – obszar Natura 2000 ustanowiony w celu ochrony ptaków i ich siedlisk odpowiednim rozporządzeniem Ministra Środowiska.

OZW (obszar siedliskowy) - Obszar mający znaczenie dla Wspólnoty - obszar siedliskowy, który nie został jeszcze formalnie powołany rozporządzeniem Ministra Środowiska, natomiast został już zatwierdzony przez Komisję Europejską.

PGL LP - Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe - państwowa jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, zarządzająca gruntami własności Skarbu Państwa.

Pielęgnowanie gleby - Są to zabiegi we wczesnych fazach młodego lasu (uprawy) polegające na usuwaniu roślinności zachwaszczającej glebę i ocieniającej młode drzewka.

Plan urządzenia lasu (PUL) - Podstawowy dokument planistyczny z zakresu gospodarki leśnej. Sporządzany jest dla każdego nadleśnictwa na okres 10 lat i określa całość zadań związanych z prowadzeniem gospodarki leśnej w tym okresie. Sporządzenie planu urządzenia lasu jest obowiązkiem wynikającym z ustawy o lasach. W tekście opracowania analizowany projekt planu urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Torzym na lata 2025-2034 nazywany jest „projektem Planu”.

Powierzchniowy etat pielęgnowania drzewostanów - Określa powierzchnię przewidzianą do pielęgnowania, jaką trzeba obligatoryjnie wykonać w 10-leciu

Prognoza oddziaływania na środowisko - Jest to dokument sporządzany w toku strategicznej oceny oddziaływania na środowisko (SOOŚ). Prognoza jest opracowaniem analitycznym, w ramach którego dokonuje się oceny przewidywanego wpływu ustaleń ocenianego dokumentu na środowisko.

Program ochrony przyrody (POP) - Część planu urządzenia lasu. Zawiera kompleksowy opis stanu środowiska na obszarze nadleśnictwa wraz z zaleceniami ochronnymi i modyfikacjami gospodarki leśnej pod kątem ochrony przyrody.

Przebudowa - Różnego rodzaju zabiegi zmierzające do takiej zmiany w budowie i strukturze drzewostanu, aby w lepszy sposób spełniane były wszystkie funkcje lasu. Polega np. na zmianie składu gatunkowego drzewostanu, na przemianie struktury wiekowej itp.

Przedmiot ochrony - W przypadku obszaru Natura 2000 jest to gatunek lub siedlisko, dla którego ochrony utworzony został dany obszar. Te gatunki lub siedliska są wyszczególnione w SDF-ie z oceną ogólną A, B lub C. Gatunki wyszczególnione w SDF-ie z oceną D nie są przedmiotami ochrony jednak nadal są chronione zgodnie z odpowiednimi Dyrektywami.

PZO - Plan zadań ochronnych – dokument sporządzany na okres 10 lat dla obszarów Natura 2000, na podstawie którego realizowana jest ochrona obszaru.

BRAK WSK – brak wskazań, powierzchnie gdzie możliwe jest zastosowanie gospodarki leśnej jednak odstępuje się od jej wykonania

BRAK ZADAŃ (BZ) - wydzielenia dla których w dokumentacji nie planuje się działań z zakresu gospodarki leśnej jednak możliwe iż odpowiednie dokumenty zawierają dla nich zapisy spoza zakresu leśnictwa (np. łąka – odpowiednio dobrane koszenie)

Rb I (zupełna) - Wycięcie lasu na powierzchni maksymalnie do 6 ha w celu odnowienia gatunków światłożądnych, głównie sosny na ubogich siedliskach, a także olszy na siedliskach olsów.

Rb II (częściowa) - Polega na stopniowym, systematycznym usuwaniu części drzew w kolejnych kilku etapach, tak aby najpierw doprowadzić do naturalnego obsiewu gatunków docelowych, a później stopniowo dopuszczać do nich więcej światła celem polepszenia wzrostu. Stosowana głównie do odnawiania drzewostanów dębowych lub bukowych.

Rb III (gniazdowa) - Polega na takim usunięciu drzewostanu, aby możliwe było odnowienie drzewostanu mieszanego (wykorzystywana w celu przebudowy drzewostanów). W pierwszej kolejności użytkowanie i odnowienie wykonywane są na niewielkich gniazdach, gdzie zapewniona jest osłona cienioznośnym gatunkom, a następnie usuwa się drzewostan między gniazdami celem odnowienia gatunkami bardziej światłoządnymi.

Rb IV (stopniowa) - Polega na stosowaniu zróżnicowanych cięć w obrębie jednej powierzchni celem odnowienia drzewostanów zróżnicowanych wiekowo i przestrzennie.

RDOŚ - Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska - instytucja podległa Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska, której głównym zadaniem jest nadzór nad niektórymi formami ochrony przyrody, prowadzenie ocen oddziaływania na środowisko, wydawanie decyzji środowiskowych itp.

Rębnia IIIAU, IIIBU, IVDU - Cięcia uprzątające (U) w rębniach złożonych. Polegają na wykonaniu ostatniego etapu w rębni złożonej, czyli usunięcia drzew z powierzchni między gniazdami. W efekcie tego cięcia na powierzchni pozostaje wyłącznie młode pokolenie drzew oraz ewentualnie pozostawione fragmenty starodrzewu.

Rębnie - Sposoby zagospodarowania lasu, polegające na takim usunięciu drzew z powierzchni, aby w optymalny sposób przygotować środowisko na pojawienie się młodego pokolenia drzew, zgodnie z ich wymaganiami siedliskowymi i świetlnymi. Zabiegi rębne, oprócz wycięcia drzewostanu, obejmują też jego odnowienie, czyli przygotowanie gleby i wprowadzenie młodego pokolenia lasu.

Rębnie złożone - Zbiorcza grupa, na którą składają się rębnie: II, III, IV przyjęta na potrzeby analiz.

SDF - Standardowy Formularz Danych. Podstawowy dokument opisujący istniejący lub projektowany obszar Natura 2000. Zawiera informacje o obszarze przesyłane do Komisji Europejskiej oraz udostępniane społeczeństwu.

Siedlisko przyrodnicze - Oznacza siedlisko przyrodnicze wymienione w załączniku I dyrektywy siedliskowej.

SILP - System Informatyczny Lasów Państwowych. Jednolity system informatyczny służący do zarządzania przedsiębiorstwem Lasy Państwowe. Zawiera m.in. dane dotyczące opisu lasu oraz zadania wynikające z planu urzędzenia lasu.

SOO (obszar siedliskowy) - Specjalny obszar ochrony - obszar Natura 2000 wyznaczony w celu ochrony siedlisk przyrodniczych lub gatunków roślin i zwierząt (z wyjątkiem ptaków).

Starodrzew - Na potrzeby niniejszej Prognozy przyjęto, że za starodrzew uznaje się drzewostan, w którym wiek gatunku panującego jest większy niż 100 lat lub wiek gatunku panującego jest większy niż przyjęty dla tego gatunku wiek rębności. Do tej grupy włączono także spełniające to kryterium drzewostany w KO i KDO.

Trzebieże (TW - trzebieże wczesne lub TP - trzebieże późne) - Zabiegi w starszych drzewostanach (zazwyczaj od ok. 20 lat do czasu użytkowania rębego) polegające na selekcji pozytywnej, czyli wyborze najlepszych drzew i usuwaniu osobników, które im przeszkadzają we wzroście. Usuwane są pojedyncze drzewa, zazwyczaj niezgodne z typem drzewostanu lub typem siedliskowym lasu oraz drzewa, które wykazują objawy zamierania (przygłuszone).

TSL - Typ siedliskowy lasu. Jednostka klasyfikacji siedlisk leśnych ustalona na podstawie badań gleby oraz opisu runa i drzewostanu. TSL opisuje potencjalne możliwości produkcji siedliska w zależności od trzech czynników: żyzności gleby, jej wilgotności oraz położenia w terenie (wysokość n.p.m., makrorzeźba). Siedliska dzielą się na bory, bory mieszane, lasy mieszane i lasy a w ramach tych grup na suche, świeże, wilgotne, bagienne i łęgowe.

Typ drzewostanu (TD) - Specyficzny skład gatunkowy warstwy drzew, który powinien być zachowany na danym terenie jako perspektywiczny cel hodowlany; zależnie od funkcji lasu może on przyjmować kierunek gospodarczy lub ochronny. W TD zapisuje się gatunki wg rosnącego udziału, np. TD: So-Jd-Db oznacza, że w wieku dojrzałości drzewostan powinien się składać w większości z dębu, z mniejszym udziałem jodły i sosny.

Ustawa OOS - Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. 2023 r., poz. 1094 ze zm.)

Użytkowanie przedrębne - Dotyczy pozyskania drewna w drzewostanach młodszych, w efekcie wykonywania zabiegów pielęgnacyjnych: czyszczeń późnych i trzebieży.

Użytkowanie rębne - Dotyczy pozyskania drewna w efekcie realizacji rębni, czyli procesu usuwania starego drzewostanu i odnowienia powstałej powierzchni młodym. Użytkowanie rębne ma więc miejsce w drzewostanach starych, dojrzałych.

Zabiegi pielęgnacyjne - Zbiórca grupa zabiegów na potrzeby analiz, w skład której wchodzi czyszczenia i trzebieże.

Zalesianie - Wprowadzenie roślinności leśnej na powierzchnię nie będącą lasem – łąkę, pastwisko, rolę, nieużytek itp.

Zasięg nadleśnictwa - Terytorialny zasięg działania nadleśnictwa obejmujący zarówno grunty będące w stanie posiadania nadleśnictwa, jak też wszystkie pozostałe grunty (zazwyczaj są to granice gmin i powiatów).

ZHL - Zasady hodowli lasu – branżowy dokument w leśnictwie określający sposoby prowadzenia gospodarki leśnej.

Skróty nazw typów siedliskowych lasu

Bśw - Bór świeży – siedlisko ubogie, na piaszczystych przepuszczalnych glebach, korzystnie uwilgotnione, bez śladów wpływów wód gruntowych do głębokości ok. 2 metrów. Na siedlisku tym zazwyczaj wykształca się zespół *Leucobryo-Pinetum*.

Bb - Bór bagienny – siedlisko na glebach torfowisk wysokich lub przejściowych, silnie uwilgotnione, zazwyczaj porośnięte drzewostanem sosnowym niskiej bonitacji. Fitosocjologicznie odpowiada zespołowi *Vaccinio uliginosi-Pinetum*.

BMśw - Bór mieszany świeży – siedlisko nieco żyzniejsze od Bśw, korzystnie uwilgotnione bez istotnych śladów wpływu wód gruntowych na profil glebowy, zazwyczaj na glebach bielcowych, rdzawych. W drzewostanie oprócz sosny pojawiają się w niewielkim udziale gatunki lasów liściastych (dąb bezszypułkowy, grab, lipa). Na siedlisku tym zazwyczaj wykształca się zespół *Quercu-Pinetum* lub *Calamagrostio-Quercetum*.

BMw - Bór mieszany wilgotny – siedlisko o podobnej żyzności jak BMśw, ale z widocznym wpływem wody w profilu glebowym. Drzewostan zazwyczaj iglasty, z dużym udziałem lub panowaniem świerka, niewielkim udziałem gatunków drzew liściastych i obfitym podszytem złożonym z kruszyny, jarzębu, świerka. Na siedlisku tym zazwyczaj wykształca się zespół *Quercu-Pinetum molinietosum*.

BMb - Bór mieszany bagienny - średnio żyzny typ lasu na torfowiskach przejściowych, pod drzewostanami naturalnymi z formą próchnicy: torf przejściowy lub moder murszowaty. Drzewostany sosnowe II-III bonitacji z domieszką świerka i brzozy omszonej, z kruszyną i wierzbami w podszybie

LMśw - Las mieszany świeży – siedlisko mezotroficzne na przejściu między ubogimi borami a żyznymi lasami, korzystnie uwilgotnione. Charakteryzuje się współwystępowaniem gatunków

liściastych i iglastych. Na siedlisku tym zazwyczaj wykształca się zespół *Galio-Carpinetum*, *Calamagrostio-Quercetum* lub *Luzulo-Fagetum*.

LMw - Las mieszany wilgotny - mezotroficzne siedlisko lasów mieszanych z wpływem wody gruntowej na procesy glebowe. Drzewostan tworzy zazwyczaj dąb szypułkowy ze świerkiem, sosną, lipą, grabem. Na siedlisku tym zazwyczaj wykształca się zespół *Galio-Carpinetum*.

LMb - Las mieszany bagienny - zajmuje siedliska średnio żyzne, bagienne, z bardzo płytką, kwaśną lub słabo kwaśną wodą gruntową. Występuje na glebach typu próchnicy torfu przejściowego, również na glebach murszowych, murszowo-mineralnych i murszowo-glejowych.

Lśw - Las świeży - zajmuje siedliska żyzne i bardzo żyzne, świeże; występuje na glebach brunatnych, przeważnie wylugowanych, niekiedy kwaśnych lub właściwych, glebach płowych właściwych, z próchnicą mulłowatą lub mullem typowym.

Lw - Las wilgotny - siedlisko żyznych lasów nieco silniej uwilgotnione niż Lśw. W drzewostanie, oprócz gatunków grądowych pojawiają się gatunki łęgów - olsza, jesion, wiąz. Na siedlisku tym zazwyczaj wykształca się zespół *Galio-Carpinetum* lub *Ficario-Ulmetum*.

OIJ - Ols jesionowy - siedlisko żyznych lasów łęgowych, powstałych na madach lub murszach w dolinach rzecznych. Drzewostan zazwyczaj zbudowany jest przez olszę i jesion z domieszką gatunków grądowych: lipy, graba i dębu. Na siedlisku tym zazwyczaj wykształca się zespół *Fraxino-Alnetum*.

OI - Ols - siedlisko żyznych lasów na torfach niskich. Ma charakter bagienny. Drzewostan tworzy najczęściej olsza, a podszyt głównie kruszyna. Dno lasu jest bardzo często podtopione, zabagnione, o kępkowo-dolinkowej strukturze. Na siedlisku tym zazwyczaj wykształca się zespół *Ribesio nigri-Alnetum*.

Lł - Las łęgowy - siedlisko wykształcające się w dolinach rzecznych, na madach lub murszach. Drzewostan tworzy wiele gatunków liściastych, w tym topole i wierzby. Na siedlisku tym zazwyczaj wykształca się zespół *Fraxino-Alnetum* lub *Ficario-Ulmetum*.

2. OPIS TERENU NADLEŚNICTWA

2.1 CHARAKTERYSTYKA POŁOŻENIA NADLEŚNICTWA

2.1.1 Usytuowanie nadleśnictwa w regionie i w kraju

Nadleśnictwo Torzym położone jest w całości w granicach województwa lubuskiego, na terenie powiatów sulęcińskiego i świebodzińskiego. W zasięgu terytorialnym nadleśnictwa znajdują się gminy miejsko-wiejskiej Torzym, Sulęcín i Łagów.

Tabela 1. Powierzchnia ewidencyjna lasów i gruntów znajdujących się w zarządzie Nadleśnictwa Torzym na tle podziału administracyjnego kraju

Gmina	Nadleśnictwo Torzym	
Powiat		
Województwo	Powierzchnia [ha] / Udział [%]	
1	2	3
woj. lubuskie	21788,4864	100,00
powiat sulęciński	21465,0848	98,52
Miasto Torzym	80,2725	0,37
Torzym obszar wiejski	21204,0695	97,32
Sulęcín	180,7428	0,83
powiat świebodziński	323,4016	1,48
Łagów	323,4016	1,48
Poza tym: grunty stanowiące współwłasność	0,1324	
Razem z gruntami stanowiącymi współwłasność	21788,6188	

Fig. 1. Usytuowanie Nadleśnictwa Torzym na tle podziału administracyjnego kraju.

Nadleśnictwo Torzym jest jednym z 20 nadleśnictw znajdujących się w zasięgu Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Zielonej Górze. Od północy graniczy z Nadleśnictwami Ośno Lubuskie i Sulęcín, od wschodu z Nadleśnictwem Świebodziń, od południowego wschodu z Nadleśnictwem Bytnica, od południa z Nadleśnictwem Krosno. Od zachodu natomiast graniczy z Nadleśnictwami Rzepin i Cybinka. Siedziba Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych (RDLP) znajduje się pod adresem ul. Kazimierza Wielkiego 24A, 65-950 Zielona Góra.

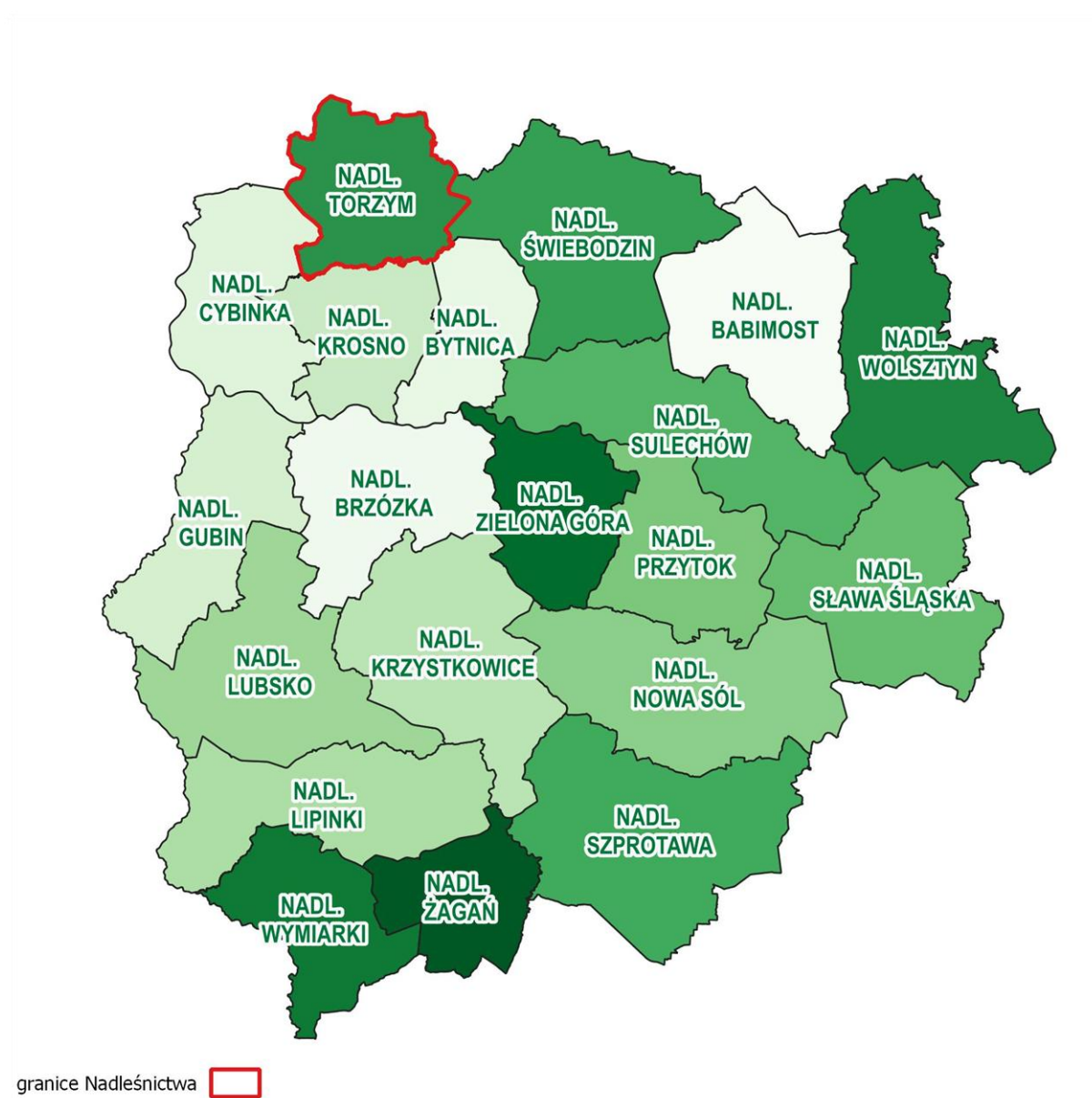

Fig. 2. Usytuowanie Nadleśnictwa Torzym na tle RDLP Zielona Góra.

2.1.2 Regionalizacja przyrodniczo-leśna

Nadleśnictwo Torzym według regionalizacji przyrodniczo-leśnej (Zielony R., Kliczkowska A., 2012) znajduje się w zasięgu jednej krainy oraz jednego mezoregionu:

Kraina Wielkopolsko-Pomorska	(III)
Mezoregion Puszczy Rzepińskiej	(III.22)

Mezoregion Puszczy Rzepińskiej (III.22)

Powierzchnia całego mezoregionu wynosi 1509 km². Lasy i ekosystemy seminaturalne zajmują tutaj 69%. Pod względem geologicznym jest to duży obszar plejstocenijskich piasków i żwirów sandrowych zlodowacenia północnopolskiego. Przeważa tutaj krajobraz roślinny borów sosnowych oraz borów mieszanych w odmianie wielkopolsko-łużyckiej. W części północnej mezoregionu, gdzie zlokalizowane jest Nadleśnictwo Torzym północna granica nadleśnictwa pokrywa się z północną granicą mezoregionu), pojawiają się również grądy.

Fig. 3 Nadleśnictwo Torzym na tle regionalizacji przyrodniczo-leśnej wg Zielonego i Kliczkowskiej (2012)

2.1.3 Regionalizacja fizyczno-geograficzna

Do opracowania przyjęto regionalizację fizyczno-geograficzną sporządzoną pod kierunkiem prof. Jerzego Solona.

Teren Nadleśnictwa Torzym zgodnie z regionalizacją fizyczno-geograficzną położony jest w zasięgu makroregionu Pojezierza Lubuskiego.

Obszar: Europa Zachodnia

Megaregion: Pozaalpejska Europa Środkowa

(3)

Prowincja: Niż Środkowoeuropejski

(31)

Podprowincja: Pojezierza Południowobałtyckie

(314-316)

Makroregion: Pojezierze Lubuskie (Brandenbursko-Lubuskie)

(315.4)

Mezoregion: Pojezierze Łagowskie

(315.42)

Mezoregion: Równina Torzymska

(315.43)

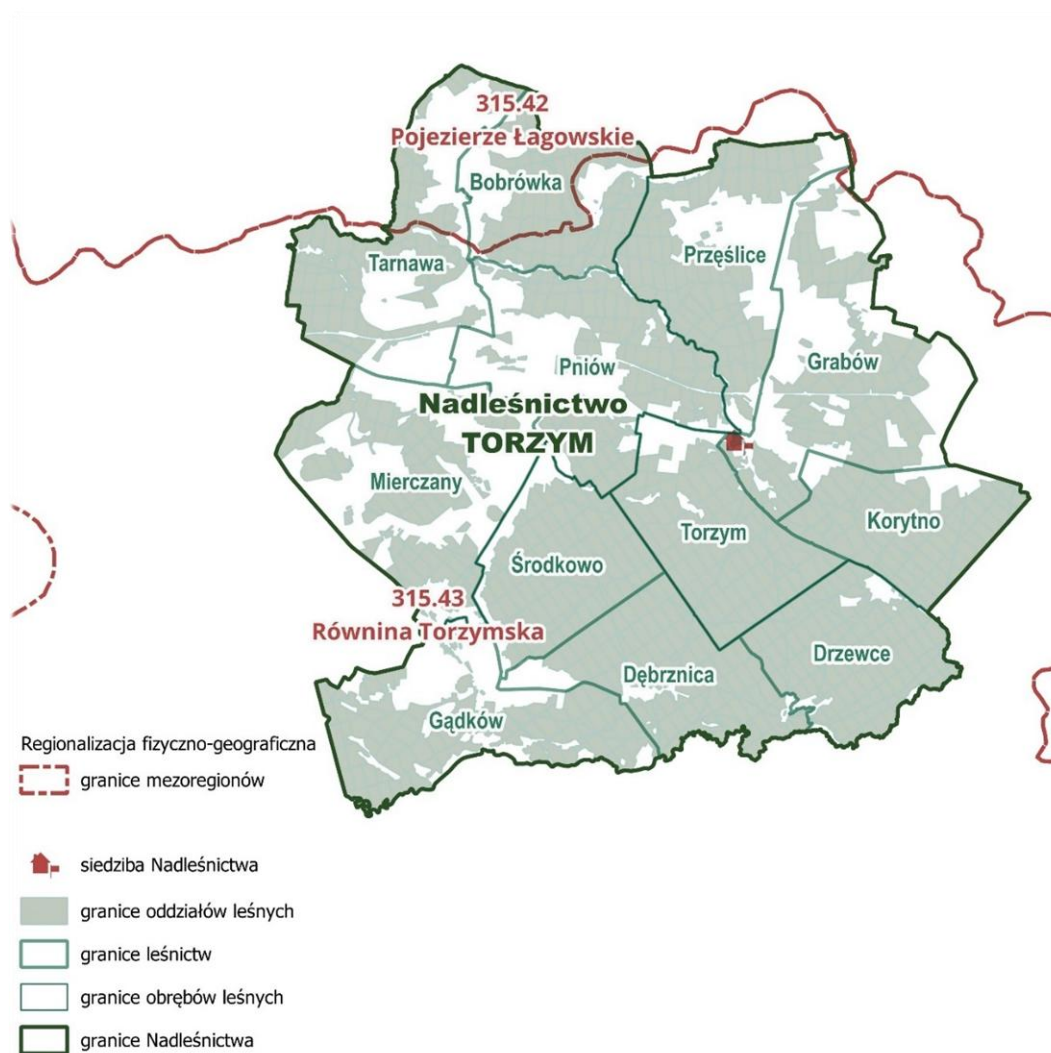

Fig. 4 Nadleśnictwo Torzym na tle regionalizacji fizyczno-geograficznej wg Solona (2018)

Nadleśnictwo Torzym położone jest w prowincji Nizy Środkowoeuropejskiego, którego rzeźba jest ukształtowana przez pokrywy osadów czwartorzędowych, związanych z ustępowaniem lodowca.

Pojezierze Łagowskie (315.42) – to duży obszar zlokalizowany w centralnej części makroregionu, zróżnicowany pod względem rzeźby terenu. Dominuje w udziale powierzchniowym wysoczyzna morenowa falista, równiny sandrowe i wodnolodowcowe, wzgórza morenowe przekształcone oraz moreny czołowe akumulacyjne i spiętrzone. Porozcinane są przez doliny rzeczne i rynny subglacjalne. Moreny martwego lodu, wydmy, kemy i ozy występują tutaj lokalnie. Teren Pojezierza Łagowskiego znajduje się głównie na piaskach i żwirach polodowcowych, glinach zwałowych oraz piaskach i żwirach wodnolodowcowych. Gleby w układzie mozaikowym to głównie gleby płowe, rdzawe i bielcowe oraz brunatne. W niewielkim udziale pojawiają się czarne ziemie oraz gleby torfowe i murszowe. Sieć rzeczna jest tutaj stosunkowo gęsta i składają się na nią niewielkie ciek, kanały i rowy melioracyjne. Jeziora są tutaj liczne, jednak zazwyczaj nieduże powierzchniowo. Roślinność potencjalną tworzą suboceaniczny bór sosnowy, kontynentalne bory mieszane sosnowo-dębowe oraz grądy środkowoeuropejskie. Ponadto występują tutaj siedliska buczyny niżowej i acydofilnego pomorskiego lasu bukowo-dębowego. Pojezierze Łagowskie cechuje zróżnicowana struktura użytkowania terenu – lasy

stanowią zazwyczaj duże zwarte kompleksy i zajmują około 83% całej jednostki. W granicach mezoregionu znajduje się niewielki fragment Nadleśnictwa Torzym w jego północnej części, w zasięgu leśnictw Tarnawa i Bobrówka.

Równina Torzymska (315.43) – morfologicznie jest to rozległa równina sandrowa urozmaicona pagórkami moreny czołowej oraz wysoczyzna morenowa falista. Zbudowana jest głównie z piasków i żwirów wodnolodowcowych. Wysoczyzny i moreny czołowe tworzą gliny zwałowe, piaski i żwiry lodowcowe. Pokrywę glebową stanowią głównie gleby rdzawe i bielicowe. Spotykane są również gleby płowe i brunatne. W obniżeniach terenu wykształciły się gleby torfowe i murszowe. Sieć rzeczna nie jest tutaj gęsta, tworzona głównie przez rzeki Pliszka, Ilanka i Racza Struga. Wśród siedlisk roślinności potencjalnej dominują siedliska kontynentalnego boru mieszanego sosnowo-dębowego, grądu środkowoeuropejskiego, w obniżeniach – niżowego łęgu jesionowo-olszowego. Region charakteryzuje się bardzo dużą lesistością na poziomie 80%. Grunty rolne zajmują jedynie niewielkie powierzchnie, w większości w dolinie Odry. Nadleśnictwo Torzym znajduje się w północnej części mezoregionu.

2.1.4 Regionalizacja wg Matuszkiewicza

Regionalizacja wg Matuszkiewicza to regionalizacja geobotaniczna Polski. Uwzględnia szatę roślinną charakterystyczną dla danego obszaru oraz kształtujące ją czynniki geograficzno-historyczne.

Według ujęcia Matuszkiewicza (2008) Nadleśnictwo Torzym położone jest w zasięgu następujących jednostek podziału:

Prowincja: Środkowoeuropejska

Podprowincja: Południowobałtycka

Dział: Branderbursko-Wielkopolski	(B)
Kraina: Notecko-Lubuska	(B.1)
Okręg: Pojezierza Łagowskiego	(B.1.8)
Podokręg: Torzymski	(B.1.8.b)
Kraina: Południowowielkopolska - Łużycka	(B.4)
Podkraina: Łużycka	(B.4a.)
Okręg: Puszczy Rzepińskiej	(B.4a.1.)
Podokręg: Bytnicko-Rzepiński	(B.4a.1.a)

Fig. 5 Nadleśnictwo Torzym na tle regionalizacji geobotanicznej wg Matuszkiewicza (źródło: IGiPZ PAN)

Nadleśnictwo Torzym położone jest w Prowincji Środkowoeuropejskiej, której rzeźba jest kształtowana przez pokrywy osadów czwartorzędowych, związanych z ustępowaniem lodowca. Obszar Nadleśnictwa znajduje się na pograniczu dwóch okręgów - Pojezierza Łagowskiego (B.1.8) należącego do krainy Notecko - Lubuskiej oraz Puszczy Rzepińskiej (B.4a.1.) należącego do krainy Południowowielkopolskiej Łużyckiej. Puszcza Rzepińska obejmuje niewielki wąski fragment w południowej części terytorium Nadleśnictwa Torzym. Większość kompleksów leśnych znajduje się w zasięgu Okręgu Pojezierza Łagowskiego.

Zdecydowanie większa część terytorium Nadleśnictwa znajduje się w północno-zachodniej części Działu Branderbursko-Wielkopolskiego, w Krainie Notecko-Lubuskiej, która charakteryzuje się tym, że na izolowanych stanowiskach występują tutaj lasy bukowe, świetliste dąbrowy są potencjalnym zbiorowiskiem jedynie na niewielkich obszarach. Na siedliskach borów mieszanych najczęściej rozwija się zespół *Quercus roboris-Pinetum*. Pomorski las bukowo-dąbowy *Fago-Quercetum petraeae* występuje na nielicznych stanowiskach.

2.1.5 Regionalizacja klimatyczna.

Według podziału na regiony klimatyczne (A. Woś „Klimat Polski” 1999 PWN) Nadleśnictwo Torzym znajduje się w Regionie Lubuskim (R-XIV). Charakterystyczne dla tego regionu jest względnie częstsze występowanie dni z pogodą gorącą, słoneczną, bez opadu. Mniej jest za to

dni z typami pogody przymrozkowej. Warunki pogodowe i klimatyczne szczegółowo zostały opisane w rozdziale 5.4. Klimat.

2.2 CHARAKTERYSTYKA KOMPLEKSÓW LEŚNYCH

Zgodnie z wytycznymi Instrukcji Urzędnika Lasu część I Załącznik nr 4 (2023) jako „kompleks leśny” przyjęto przestrzennie spójny obszar lasów, niezależnie od własności, odgraniczony od innych kompleksów terenami nieleśnymi szerszymi niż 50 m.

Poniżej przedstawiono podział kompleksów leśnych ze względu na powierzchnię.

Tabela 2. Liczba i wielkość kompleksów leśnych wszystkich własności na terenie Nadleśnictwa Torzym.

Wielkość kompleksu (ha)	Opis i znaczenie środowiskotwórcze (Łonkiewicz 1997)	Liczba kompleksów*	Powierzchnia (ha)	
			w zasięgu terytorialnym, poza gruntami nadleśnictwa	na gruntach nadleśnictwa
1	2	3	4	5
Do 0,5	Zbiorowiska drzewiasto-krzewiaste o charakterze powierzchniowych zadrzewień	32	7,65	0,55
0,5-5	Ekotonowe zbiorowiska leśne pozbawione w zasadzie cech wnętrza lasu	40	47,33	17,67
5-25	Małe kompleksy leśne, o uproszczonej strukturze biotycznej z fragmentarycznym udziałem płatów wnętrza lasu; strukturalny element krajobrazu rolniczego	11	35,89	89,48
25-200	Średnie kompleksy leśne o cechach ekosystemu leśnego z wyraźnie zarysowującym się wnętrzem lasu	5	175,69	173,99
200-500	Umiarkowanie duże kompleksy leśne, w których udział biotopów wnętrza lasu przekracza połowę powierzchni kompleksu, stanowiące ważny składnik krajobrazów mieszanych	0	0,00	0,00
500-25 000	Duże kompleksy leśne ze zdecydowaną przewagą biotopów wnętrza lasu, które mogą stanowić równorzędny z agrocenozami składnik fizjocenozy	3	0,00	20911,80
Powyżej 25 000	Bardzo duże kompleksy leśne, w których może wystąpić znaczne bogactwo typów ekosystemów leśnych i które mogą stanowić podstawowy składnik fizjocenozy	0	0,00	0,00
Razem		91	266,56	21193,49

*liczba kompleksów niezależnie od ich formy własności

Nadleśnictwo Torzym charakteryzuje nieduży stopień rozdrobnienia kompleksów leśnych. Lasy nadleśnictwa tworzą dwa główne kompleksy o powierzchni powyżej 500 ha. Są to w części północnej obszar leśnictw Bobrówka, Przęślice i Pniów oraz w części południowej obszar leśnictw Środkowo, Torzym, Korytno, Dębrznica, Drzewce, Pniów (część południowa) i Grabów (część południowa). Pozostałe mniejsze kompleksy porozdzielane są drogami publicznymi, gruntami nieleśnymi (łąki, pola, nieużytki) oraz obszarami miast i wsi. Dominują wśród nich kompleksy w przedziale 25-200 ha powierzchni. Największą barierę liniową stanowi autostrada A2 przebiegająca przez centralną część terytorium Nadleśnictwa Torzym w kierunku wschód-zachód.

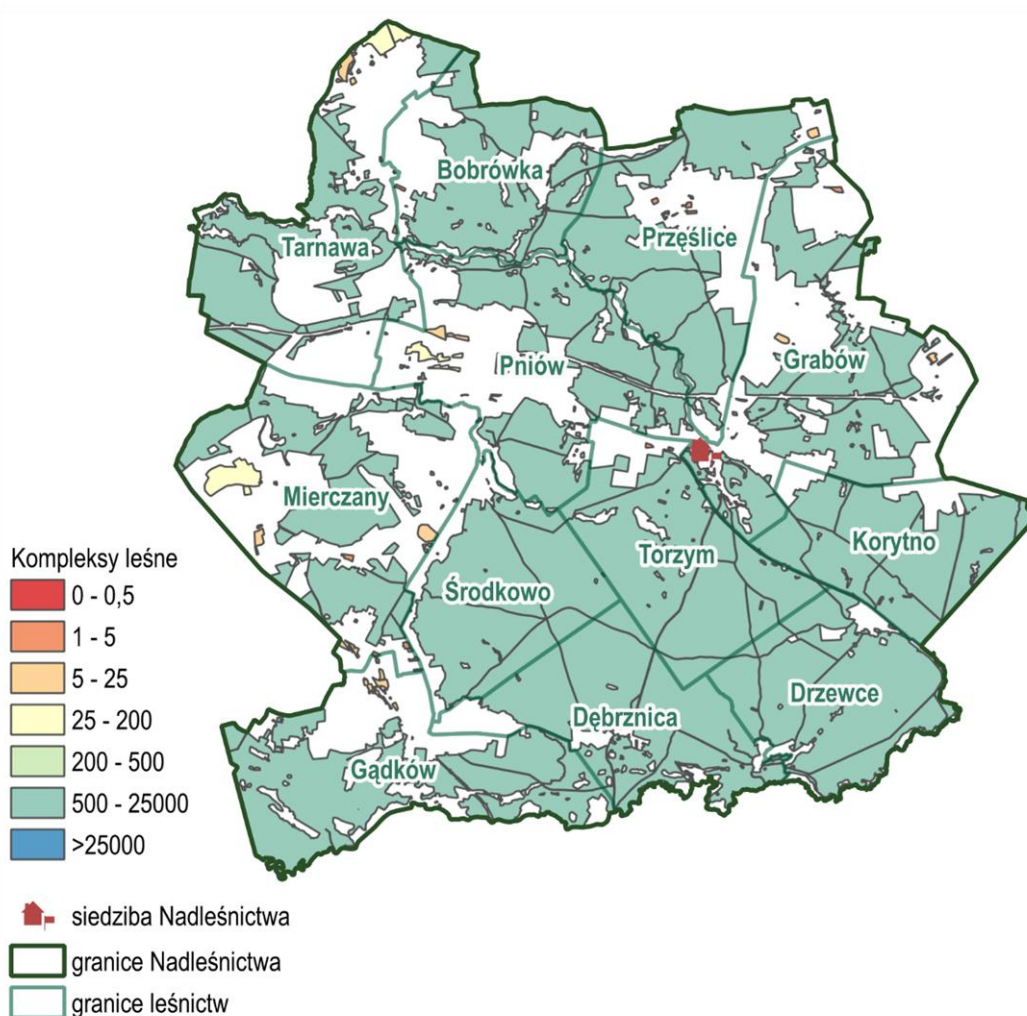

Fig. 6. Rozmieszczenie kompleksów leśnych w granicach terytorialnych Nadleśnictwa Torzým (bez podziału ze względu na własność)

Zwarty główny kompleks na północy nadleśnictwa to w znacznej mierze lasy na siedliskach borowych z dominacją sosny. Bardziej różnorodne siedliska, w tym hydrogeniczne, zgrupowane są tam wzdłuż rzeki Ilanki i jej dopływów – największego cieku przecinającego kompleks.

Duży kompleks leśny na południu nadleśnictwa to również drzewostany z dominacją sosny z wyjątkiem obszaru leśnictwa Korytno gdzie na siedliskach lasowych wyraźnie zaznacza się znaczny udział gatunków liściastych, w tym dębu i buka. Najbardziej na południe wysunięta część kompleksu to skupisko siedlisk silnie związanych z wodami rzeki Pliszki płynącej w kierunku wschód-zachód na granicy Nadleśnictwa Torzým.

Lasy o największym znaczeniu dla lokalnej społeczności otaczają miejscowości Torzým, Garbicz i Dębrznica. Obszary leśne o dużym znaczeniu rekreacyjnym i turystycznym to przede wszystkim te otaczające Jezioro Wielkie i Kręcko oraz Wielicko.

2.3 KORYTARZE EKOLOGICZNE

Zgodnie z Ustawą o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 „korytarzem ekologicznym nazywamy obszar umożliwiający migrację roślin, zwierząt lub grzybów”. Korytarzem ekologicznym określa się ciągły pas roślinności, pozbawiony barier ekologicznych, który połączony

z innymi pasami w zespoły tworzy sieć przemieszczania się organizmów pomiędzy siedliskami. (Zaręba, 2015).

Sieć korytarzy ekologicznych na terenie Polski wyznaczona została głównie w oparciu o dwa projekty:

- Projekt korytarzy ekologicznych łączących europejską sieć Obszarów Natura 2000 w Polsce (ZBS PAN 2005) uzupełniony następnie w 2011 r.;
- Projekt Krajowej Sieci Ekologicznej ECONET-PL (Liro, 1995);

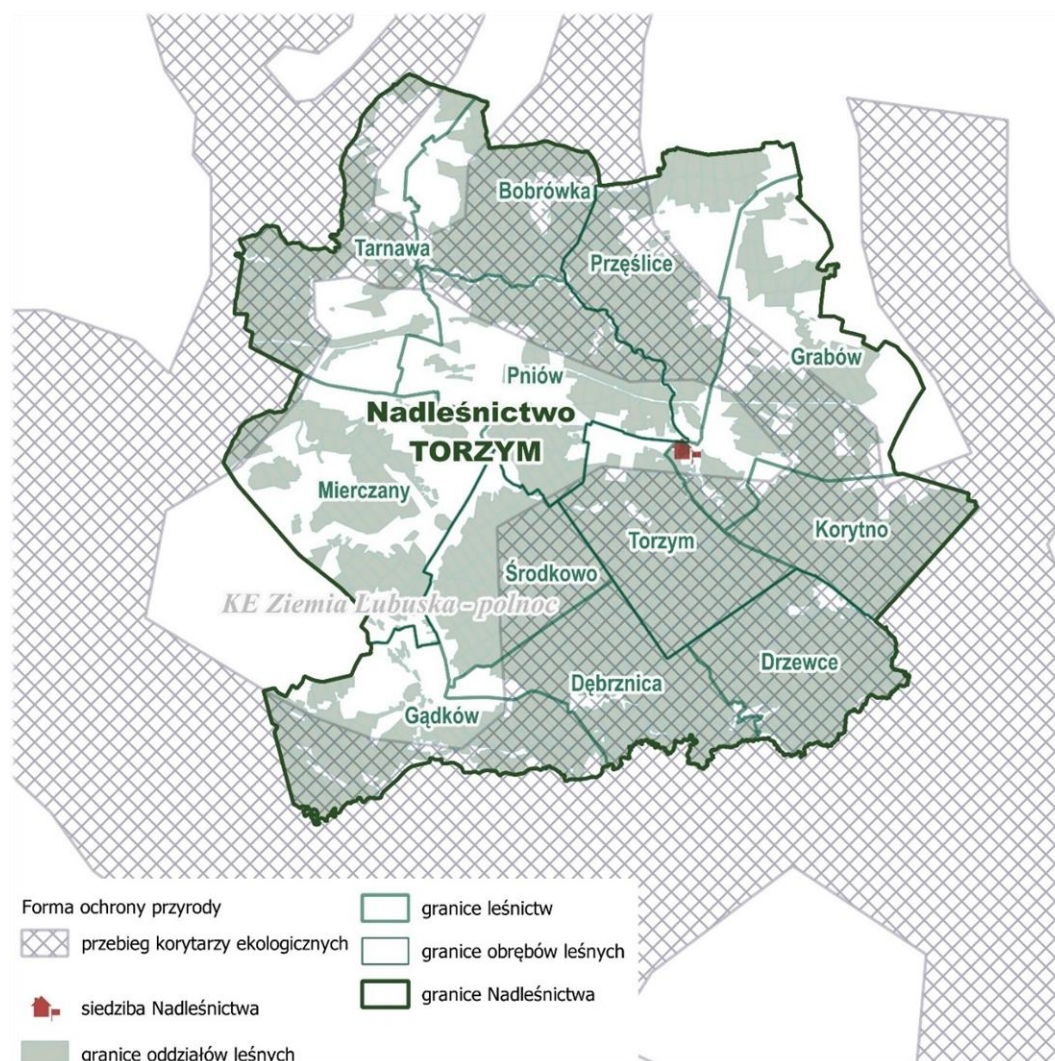

Fig. 7. Położenie Nadleśnictwa Torzym na tle sieci korytarzy ekologicznych (dane wg zasobów metadanych GDOŚ).

Projekt korytarzy ekologicznych łączących europejską sieć Obszarów Natura 2000

Nadleśnictwo Torzym znajduje się w zasięgu korytarza ekologicznego Ziemia Lubuska – północ, który wchodzi w skład jednego z siedmiu korytarzy głównych – Korytarza Północno – Centralnego (KPnC) – który łączy Puszcę Białowieską na wschodzie (granica z Białorusią) z Parkiem Narodowym Ujście Warty na zachodzie (granica z Niemcami).

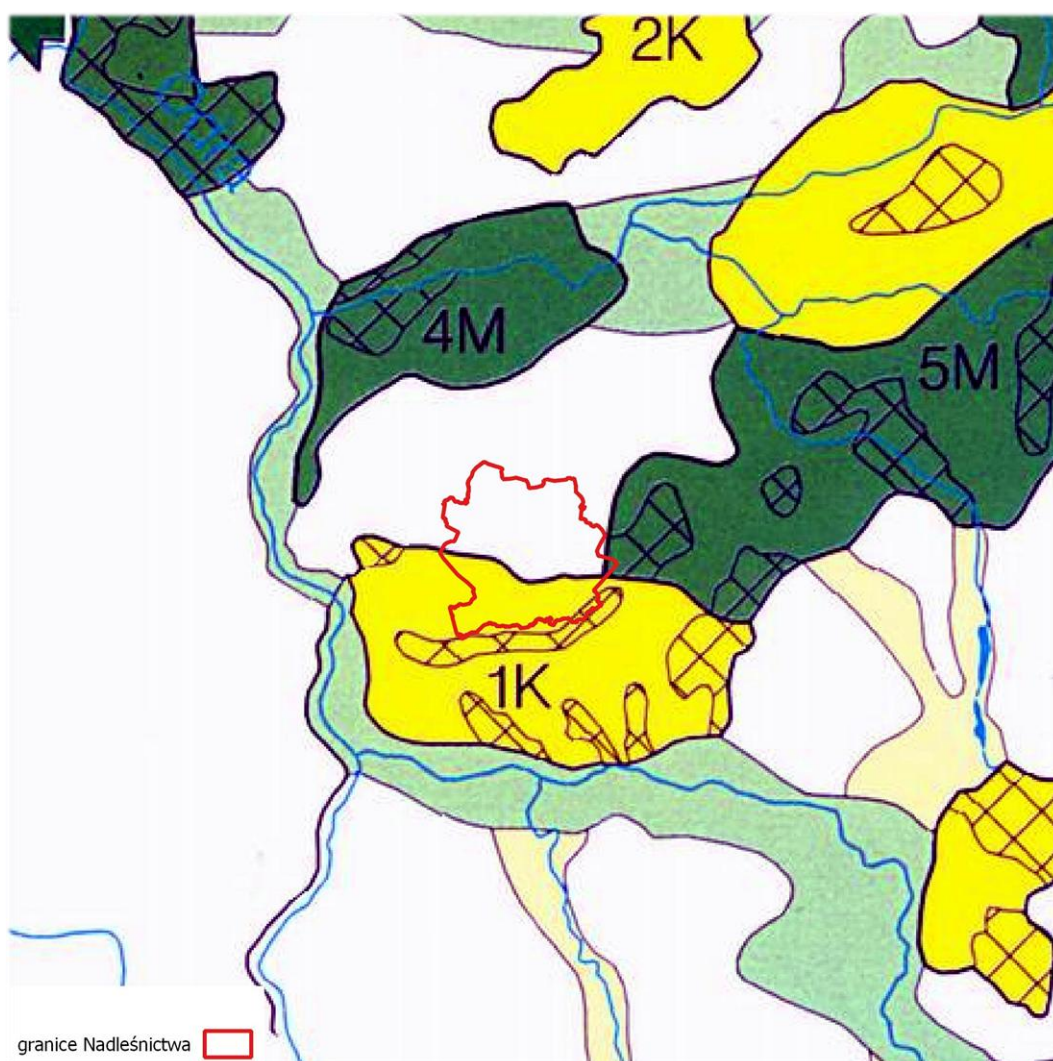

Fig. 8. Położenie Nadleśnictwa Torzym na tle sieci korytarzy ekologicznych ECONET.

Krajowa Sieć Ekologiczna ECONET-POLSKA (ECONET-PL)

Jest częścią europejskiej sieci ekologicznej ECONET, tworzącej system powiązanych obszarów objętych różnymi formami ochrony przyrody. Sieć zakłada działanie ciągłego systemu obszarów węzłowych i korytarzy ekologicznych o rangach krajowej i międzynarodowej umożliwiającego migrację.

Największy fragment terytorium Nadleśnictwa Torzym (południowa część jednostki) znajduje się w zasięgu obszaru węzłowego o znaczeniu krajowym 1K Puszczy Rzepińskiej, który znajduje się w podstrefie pojezierzy starszych faz zlodowacenia bałtyckiego. Obszar ten charakteryzuje się lesistością na poziomie 74,10% oraz zwartymi kompleksami leśnymi o dużym znaczeniu wodo- i glebochronnym a także produkcyjnym. Główne rzeki w tym obszarze to Ilanka i Pliszka, które na pewnych odcinkach płyną wąwozami i dzięki dużym spadkom mają charakter zbliżony do górskiego.

3. HISTORIA OCHRONY PRZYRODY I BADAŃ NAUKOWYCH NA TERENIE NADLEŚNICTWA.

3.1 HISTORIA GOSPODARKI LEŚNEJ

Okres do roku 1945

Gospodarkę leśną II poł. XVIII i I poł. XIX w. okolic Torzymia i Łagowa regulowało miejscowe prawo, które dopuszczało wypas inwentarza domowego w lasach Nowej Marchii (prowincji Marchii Brandenburskiej, powstałej w wyniku ekspansji margrabiów z domu askańskiego w XIII i XIV w. na ziemię pogranicza zachodniopomorsko-wielkopolskiego). Zwierzęta z reguły wypasano w Puszczy Łagowskiej (aktualne Leśnictwo Korytno). Prawo wypasu bydła w lasach zostało zniesione dopiero w latach 1863-1874. Zakaz ten nie dotyczył wypasu świń (w dokumentach historycznych widnieje zapis potwierdzający wypas świń w lasach Nowej Marchii jeszcze w 1882 r.).

Rabunkowa gospodarka leśna tego okresu wynikała z produkcji węgla drzewnego na terenach leśnych Nowej Marchii. Jednym z czołowych odbiorców węgla drzewnego i popiołu były huty szkła. Udokumentowaną decyzję o budowie pierwszej huty szkła na terenie Nowej Marchii podjęto w 1607 r. Pierwsza huta szkła położona najbliżej lasów Torzymia powstała w 1707 r. na terenie Puszczy Mosińskiej. Pozostałością dawnego hutnictwa szkła jest nazwa miejscowości Szklarka Radnicka w sąsiednim Nadleśnictwie Bytnica. Ślady mielerzy przeznaczonych do wypalania węgla drzewnego widoczne są na zobrazowaniach ze skaningu laserowego.

Lokalnie wpływ na fitocenozy leśne miało zakładanie parków przypałacowych i dworskich. Największa ich ilość pochodzi z XIX w., jednak pierwsze powstawały już w XVII i XVIII w. Parki najczęściej posiadały elementy układu wodnego i florę wzbogaconą o elementy egzotyczne. Część z nich z czasem przeszła w formę parków krajobrazowych o charakterze swobodnym, niektóre - zwłaszcza po I wojnie światowej - utraciły wszelkie ślady form kształtowanych ludzką ręką.

Około 1850 r. na tych terenach rozpoczął się rozwój planowego leśnictwa (w tym w części także państwowego) oraz nasiennictwa i szkółkarstwa. Najczęstszym sposobem sztucznego odnawiania zrębów był obsiew powierzchni nasionami sosny. W 1870 r. otwarto linię kolejową Frankfurt-Poznań. Ten szlak kolejowy, początkowo jednotorowy, rozbudował się później do trasy dwutorowej. To wydarzenie umożliwiło powstanie, w zasięgu dzisiejszego Leśnictwa Korytno, tartaku przy torach, który obecność wpłynęła na intensyfikację pozyskania drewna z okolicznych lasów.

Pod koniec XIX w. gospodarka leśna uległa zmianie. Oprócz reformy zakazującej wypas żywego inwentarza w lasach zmieniono zasady pozyskiwania drewna. Metodę „przerzedzeniową” zastąpiono planowanymi wyrębami oraz uprawami leśnymi. Nowy plan, który opracowany został na początku XX w., planował również wyłączenie z eksploatacji najbardziej wartościowych obszarów, zarówno pod względem przyrodniczym, jak i widokowym.

Do 1945 r. na lasy wchodzące w skład obecnego Nadleśnictwa Torzym składały się lasy państwowe (ok. 9 500 ha) oraz lasy prywatne (ok. 6 500 ha).

Okres od roku 1945

Współczesna historia Nadleśnictwa Torzym rozpoczęła się po zakończeniu II wojny światowej. Na mocy dekretu PKWN z dnia 12.12.1944 r. administracja Lasów Państwowych na omawianym terenie przejęła lasy przedwojennego państwowego Nadleśnictwa Torzym, Gądków, Łagów (część), Kraśnik (część), lasy własności miejskiej oraz lasy drobnej własności prywatnej (głównie polniemieckiej). Formalne przejęcie nastąpiło w 1946 r. W 1945 r. lasy te weszły początkowo w skład czterech małych Nadleśnictw Państwowych: Toruń Lubuski, Gądków Wielki, Łagów

oraz Kraśnik. Od 1946 r. gospodarkę leśną prowadzono na tych obszarach w oparciu o przybliżoną tabelę klas wieku. Pierwszy po wojnie prowizoryczny plan urządzenia lasu, na podstawie którego prowadzono planową gospodarkę leśną wykonano dla Nadleśnictw Toruń Lubuski, Gądków Wielki, Łagów, Polska Wola, opracowano w 1952 r. W 1952 r. zlikwidowano Nadleśnictwo Toruń Lubuski. Jego większą część włączono do Nadleśnictwa Torzym, a pozostałe tereny podzielono pomiędzy Nadleśnictwa: Gądków Wielki, Polska Wola i Łagów. Plany definitywnego urządzenia lasu obowiązywały dla Nadleśnictwa Torzym i pozostałych do końca 1973 r. 1 lipca 1973 r., w wyniku reorganizacji (na podstawie zarządzenia nr 36 Naczelnego Dyrektora Lasów Państwowych z dnia 26 czerwca 1973 r.), z terenu Nadleśnictw: Torzym, Gądków Wielki, Polska Wola (część wschodnia) oraz Łagów (Leśnictwo Korytno) utworzono trzyobrzębowe Nadleśnictwo Torzym (www.torzym.zielonagora.lasy.gov.pl data korzystania: kwiecień 2025). W latach 1984-1985 przekazano niewielką powierzchnię lasów Obrębu Gądków Wielki do Nadleśnictw: Białków i Krosno, opierając południową granicę Nadleśnictwa Torzym na rzece Pliszka oraz jeziorach.

W 1985 r. przejęto lasy o ogólnej powierzchni 179,38 ha z Nadleśnictwa Torzym (Obręb Sulęcín).

Od 1973 r. gospodarkę leśną w nadleśnictwie prowadzono w oparciu następujące rewizje urządzenia lasu:

- I rewizja urządzenia lasu na okres od 1.10.1973 do 30.09.1983 r.
- II rewizja urządzenia lasu na okres od 1.01.1986 do 31.12.1995 r.
- III rewizja urządzenia lasu na okres od 1.01.1996 do 31.12.2005 r.
- IV rewizja urządzenia lasu na okres od 1.01.2006 do 31.12.2015 r.

3.2 HISTORIA OCHRONY PRZYRODY NA TERENIE NADLEŚNICTWA TORZYM

W XIX i na początku XX w. obszar obecnego województwa lubuskiego był miejscem licznych badań przyrodniczych.

Według danych o przedwojennych rezerwach opublikowanych przez Wodzickę i Czubińskiego, przed wojną na Ziemiach Odzyskanych istniało co najmniej 172 rezerwy przyrody. Na terenie obecnego województwa lubuskiego autorzy podają 30 rezerwatów przyrody (jednak ich lista może być większa). Część rezerwatów niemieckich została po wojnie ponownie objęta ochroną, ale dopiero w latach 50., 60. i 70. Do tego czasu status rezerwatów przedwojennych był nieokreślony. Pierwszy powojenny rezerwat na Ziemi Lubuskiej utworzono w 1954 r. Był to rezerwat leśny „Bukowa Góra”, położony w gminie Otyń (Jermaczek, Maciantowicz, 2005).

3.3 BADANIA I PUBLIKACJE NAUKOWE Z OBSZARU NADLEŚNICTWA

Terytorium Nadleśnictwa Torzym, ze względu na różnorodne zasoby przyrodnicze pozostaje tematem wielu prac badawczych oraz publikacji naukowych z różnych dziedzin biologii, leśnictwa i nie tylko.

W zakresie gospodarki leśnej, w tym hodowli lasu, ważne miejsce w historii badań naukowych na terenie nadleśnictwa zajmuje projekt badawczy, którego początek sięga 1988 roku. Jest to kompleks stałych powierzchni badawczych Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu. Składają się na niego 3 obiekty (wybrane w kompleksie drzewostanów sosnowych jednowiekowych, prawdopodobnie na glebach porolnych):

- Doświadczalny – na którym zaplanowano wytworzenie i trwałe utrzymanie złożonej struktury i budowy drzewostanów – podstawą ustalenia rozmiaru użytkowania był bieżący przyrost miąższości
- Porównawczy gospodarczy – służący jako obiekt kontrolny w stosunku do doświadczalnego – zabiegi gospodarcze planowane były i wykonywane przez nadleśnictwo według wskazań obowiązującego planu urządzenia lasu
- Porównawczy „rezerwatowy” – wyłączony całkowicie z użytkowania.

Wszystkie obiekty pokryto siecią stałych kołowych powierzchni próbnych wielkości 0,05 ha, rozmieszczonych w węzłach sieci 100 x 50 m.

Wyniki badań opisano między innymi w Przeglądzie Przyrodniczym (VI, 3/4 1995: 73-80) „Badania nad zmianą sposobu zagospodarowania lasów sosnowych na stałych powierzchniach doświadczalnych w Nadleśnictwie Torzym” (Barzdaj W. i in.)

Kontynuacja badań prezentowana była na XVI Konferencji Naukowo-Dydaktycznej jednominennych Katedr Hodowli Lasu pt. „Lasy zielonogórskie – czy tylko sosna” podczas sesji terenowej.

Od 2013 r. prowadzona jest w ramach podpisanego „Porozumienia dotyczącego współpracy w zakresie założenia doświadczenia terenowego dotyczącego porównania wzrostu upraw założonych z sadzonek dębu bezszypułkowego (*Quercus petraea* [Matt.] Liebl.) pochodzących z różnych sadzonek dębu bezszypułkowego” pomiędzy Katedrą Hodowli Lasu UP w Poznaniu a RDLP w Zielonej Górze. Dwie powierzchnie zlokalizowano w leśnictwach Korytno (oddz. 292 k) oraz Mierczany (oddz. 196 n).

W roku 2014 powstała również (we współpracy z Instytutem Badawczym Leśnictwa) powierzchnia doświadczalna z robinią akacjową na potrzeby tematu badawczego „Biologiczne i środowiskowe uwarunkowania optymalizacji produkcji biomasy drzewnej robinii akacjowej na plantacjach dla potrzeb przemysłowych i energetycznych”. Składa się ona z dwóch części:

- Archiwum klonów – obejmuje sadzonki z 28 klonów pochodzących z 6 polskich drzewostanów robinii akacjowej;
- Plantacja energetyczna - dotyczy badań więźbowych oraz zróżnicowania klonalnego;

Bardzo ważne miejsce w badaniach naukowych dotyczących siedlisk hydrogenicznych zajmują obszary torfowisk w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa. Podlegają analizie m.in. w pracach:

- Red.: Wołejko L., Pawlaczyk P., Stańko R. Torfowiska alkaliczne w Polsce. Zróżnicowanie, zasoby, ochrona. Wydawnictwo Klub Przyrodników. 2019 – zawierająca charakterystykę torfowisk z obszaru Równiny Torzymskiej
- Stańko. R., Wołejko L. Efekty aktywnej ochrony torfowisk alkalicznych w wybranych rezerwach Polski północno-zachodniej. Przegląd przyrodniczy XXVII, 4 (2016): 98-119. – opisująca działania w zasięgu rezerwatów przyrody Dolina Ilanki i oraz Mechowisko Kosobudki

Ponadto objęte były działaniami projektu LIFE koordynowanego przez Klub Przyrodników. O jego efektach informuje szczegółowo:

- Stańko R i in. Ochrona torfowisk alkalicznych w Polsce. Raport z realizacji projektów „Ochrona torfowisk alkalicznych (7230) w młodogłacjalnym krajobrazie Polski północnej” (LIFE11/NAT/PL/423) i „Ochrona torfowisk alkalicznych (7230) południowej Polski” (LIFE13 NAT /PL/000024). Klub Przyrodników. Świebodzin. 2018.

W 2011 roku powstała praca dyplomowa autorstwa mgr. Inż. Dariusza Kiewlicza pt. „Analiza dynamiki wybranych siedlisk i fitocenoz leśnych leśnictwa Korytno (Nadleśnictwo Torzym) oraz roli gospodarki leśnej w ich kształtowaniu w okresie powojennym”. Na jej podstawie przyjęto odmienne od tych w pozostałych lasach nadleśnictwa, typy drzewostanów w Leśnictwie Korytno.

Pod względem historycznym, jednak w odniesieniu do stanu przyrody i wykorzystywaniu zasobów naturalnych, obszar, na którym znajduje się Nadleśnictwo Torzym, podlegał analizie w zakresie:

1. Geologii:

- Winnicki J., Wpływ środkowo plejstocénskich struktur glaciektonicznych i rynien subglacialnych na rzeźbę w północnej części Pojezierza Lubuskiego (zachodnia Polska). Przegląd Geologiczny. 2004;
- Ptak M. Obszary Natura 2000 a złoża węgla brunatnego w dorzeczu Odry. Uniwersytet Zielonogórski. Zeszyty Naukowe Nr 138. Inżynieria Środowiska Nr 18. 2010

2. Historii, w tym archeologii i antropologii:

- Dolata M. (2022). Materialne dziedzictwo kulturowe polsko-niemieckiego obszaru przygranicznego – geneza, stan i perspektywy. Studium przypadku Ziemi Lubuskiej. *Czasopismo Geograficzne*, 93(2): 243–273.
- Staniewicz T. II okres epoki brązu na Środkowym Nadodrzu. Praca dyplomowa. Poznań 2008.

Tematyka ochrony przyrody w kontekście analizy działań w przeszłości i zaleceń na przyszłość poruszana była w:

- Jermaczek A., Maciantowicz M. Rezerваты przyrody w województwie lubuskim. Przeszłość, teraźniejszość, przyszłość. Wydawnictwo Klub Przyrodników. Świebodzin. 2018
- Kujawa-Pawlaczyk J., Pawlaczyk P. Rzadkie i zagrożone rośliny naczyniowe lasów Ziemi Lubuskiej i Łużyc (RDLP w Zielonej Górze). Klub Przyrodników. Świebodzin. 2001
- Jermaczek A., Maciantowicz M. Ochrona rezerwatowa w województwie lubuskim – historia, stan obecny i perspektywy. *Przegląd Przyrodniczy* XXVII, 4 (2016): 38-64

Wszystkie wymienione powyżej pozycje odnoszą się bezpośrednio do obszarów w granicach terytorialnych Nadleśnictwa Torzym. Należy mieć jednak świadomość, że treści o charakterze badań naukowych znajdują się również w dokumentacji przyrodniczej dla poszczególnych form ochrony przyrody (w tym rezerwatów przyrody istniejących i projektowanych oraz obszarów Natura 2000) i scharakteryzowane zostały w dalszych rozdziałach Programu Ochrony Przyrody.

4. FORMY OCHRONY PRZYRODY I POWIĄZANE Z NIMI OBIEKTY PRZYRODNICZE

Ochrona najcenniejszych fragmentów przyrody została uregulowana ustawą o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. (Dz. U. 2024 r., poz. 1478), w której zawarte są szczegółowe zapisy określające formy ochrony przyrody. Z wymienionych w ustawie form ochrony na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Torzym znajdują się:

- Rezerваты przyrody:

- Dolina Ilanki
- Bobrowisko
- Torfowisko Pliszka
- Uroczysko koło Garbicza
- Obszary Chronionego Krajobrazu:
  - Dolina Ilanki
  - Puszcza nad Pliszką
- Obszary Natura 2000:
  - Stara Dąbrowa w Korytach PLH080042
  - Dolina Pliszki PLH080011
  - Rynna Jezior Torzyskich PLH080073
  - Dolina Ilanki PLH080009
- Pomniki przyrody
- Użytki ekologiczne:
  - Bielickie Gniazdo
  - Mszar Mszaki
  - Poręby
  - Grabówka
  - Bagno przy Parkingu
  - Dzikowisko
  - Grzęzawisko
  - Futory
  - Łabędzie Gniazdo
  - Mszar z bagnem
  - Wiktorówka
  - Mszar wełniankowy
  - Modrzewnica
- Ochrona gatunkowa
  - Chronione gatunki grzybów
  - Chronione gatunki roślin
  - Chronione gatunki zwierząt
- Strefy ochrony gatunkowej
- Otulina Łagowsko-Sulęcińskiego Parku Krajobrazowego – nie jest formą ochrony przyrody, jednak stanowi istotną strefę buforową dla danego obszaru chronionego.

Tabela 3. Zestawienie liczby i powierzchni form ochrony przyrody (i ich otulin) w zasięgu terytorialnym i zarządzie Nadleśnictwa Torzym

Forma ochrony przyrody	Grunty w zarządzie Nadleśnictwa		W terytorialnym zasięgu poza gruntami w zarządzie Nadleśnictwa		Łącznie	
	liczba	Pow. (ha)	liczba	Pow. (ha)	liczba	Pow. (ha)
1	2	3	4	5	6	7
Rezerваты przyrody	4	399,24	3	72,51	6	471,75
Otuliny rezerwatów	3	129,31*	1*	86,62*	3	168,48*
Park Krajobrazowy - otulina	1	28,38	0	0,00	1	28,38
Obszary Chronionego Krajobrazu	2	12456,52	2	1704,39	2	14148,7
Obszary Natura 2000, w tym:						0,00
PLH	4	4051,42	4	758,82	4	4810,24
Pomniki przyrody	37		3	-	40	0,00
Użytki ekologiczne	13	167,15	0		13	167,15
Chronione gatunki grzybów	4					0,00

Forma ochrony przyrody	Grunt w zarządzie Nadleśnictwa		W terytorialnym zasięgu poza gruntami w zarządzie Nadleśnictwa		Łącznie	
	liczba	Pow. (ha)	liczba	Pow. (ha)	liczba	Pow. (ha)
1	2	3	4	5	6	7
Chronione gatunki roślin	56	-	5	-	61	0,00
Chronione gatunki zwierząt	137	-	43	-	180	0,00
Strefy ochrony, w tym:						0,00
Strefy ochrony całorocznej	6	19,65	0	0,00	6	19,65
Strefy ochrony okresowej	6	238,21	0	0,00	6	238,21

*powierzchnie i dane podane wg dostępnych rozporządzeń oraz na podstawie przyporządkowanych wg pPUL przywiązań, usankcjonowanie prawne rezerwatów ma nastąpić w listopadzie 2025 r.

4.1 PARKI NARODOWE I ICH OTULINY

Grunt w zarządzie Nadleśnictwa Torzym nie sąsiadują bezpośrednio z granicami parków narodowych. Nie znajdują się również w zasięgu ani w bezpośrednim sąsiedztwie otulin tej formy ochrony przyrody.

4.2 REZERWATY PRZYRODY I ICH OTULINY

Rezerваты przyrody – zgodnie z ustawą o ochronie przyrody (Dz. U. 2024 r., poz. 1478) to „obszary zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym, ekosystem, ostoja i siedlisko przyrodnicze, a także siedliska roślin, siedliska zwierząt i siedliska grzybów oraz twory i składniki przyrody nieożywionej, wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, kulturowymi lub walorami krajobrazowymi.”

Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Torzym wyznaczono cztery rezerваты przyrody. W minionym 10-leciu ilość rezerwatów na terenie nadleśnictwa wzrosła o trzy obiekty. Rezerwat przyrody „Uroczysko koło Garbicza” jest na ostatnim etapie usankcjonowania, zatem został ujęty w niniejszym rozdziale. Szczegółową charakterystykę przedstawia poniższe zestawienie.

Tabela 4. Charakterystyka rezerwatów przyrody na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Torzym.

Lp.	Nazwa rezerwatu	Akt powołujący	Rok powstania	Lokalizacja (lista wydzielen)	Typ i podtyp rezerwatu	Powierzchnia (ha)	
						Wg aktu powołującego	Wg planu urządzenia lasu
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Dolina Ilanki	Rozporządzenie Wojewody Lubuskiego Nr 11 z dnia 6 grudnia 2000 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (Dz. Urz. z 2000 r. Nr 34, poz. 421)	2000	L. Przęślice: 46 l-m; 47 b, i, k, o; 49 b, d; 50 d-g; 51 c-d, g, i-l, o-t; Oddz. 58-59; L. Bobrówka: 63 a-d, g-i, k-m; 70 f; 63 h, k; 64 i; L. Pniów: 72 a, j; 73 b, d; 74 f; 80 a-k, r-s, w; 81 a-k, m, o; 82 f, m; 83 a-b, f, h-k, m, r-s; 90 a, d, h, m-n; Oddz. 90A; 96A a-f	Biocenotyczny i fizjocenotyczny Biocenozy naturalnych i półnaturalnych	239,23 ha	Grunt w zarządzie Nadleśnictwa Torzym: 191,77
2	Bobrowisko	Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 9 kwietnia 2025 r. w sprawie uznania za	2025	34 g; 37 a-c, f-h; 44 a-f; 45 f-i, k	Wodny, jezior mezo- i eutroficznych oraz stawów	36,74 ha, otulina 44,45 ha	Grunt w zarządzie Nadleśnictwa Torzym: 36,74 ha, otulina 44,45 ha

Lp.	Nazwa rezerwatu	Akt powołujący	Rok powstania	Lokalizacja (lista wydzielen)	Typ i podtyp rezerwatu	Powierzchnia (ha)	
						Wg aktu powołującego	Wg planu urządzania lasu
1	2	3	4	5	6	7	8
		rezerwat przyrody „Bobrowsko” (Dz. Urz. z 2025 Poz. 950)					
3	Torfowisko Pliszka	Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 9 kwietnia 2025 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody „Torfowisko Pliszka” (Dz. Urz. z 2025 poz. 950).	2025	274 k-l; 275 h-s; 276 j, l-t; 277 h-o; 278 i-j; Oddz. 295; Oddz. 312	Typ: fitocentowy Podtyp: zbiorowisk nieleśnych	159,66 ha otulina - 124,03 ha	Grunty w zarządzie Nadleśnictwa Torzym: 120,18 ha otulina 37,41 ha
4	„Uroczysko koło Garbiczka”	*	2025	L. Śródkowo: 17 a-m; 18 a, i, m; 27 a-l, n; 28 a-d, f-h; 39 a; L. Torzym: 139A f-g; L. Pniów: 270 g, i, j; 274 l-n		(*)ha otulina - 38,34 ha	Grunty w zarządzie Nadleśnictwa Torzym: 50,55 ha otulina 47,45 ha

*powierzchnie i dane podane wg dostępnych rozporządzeń oraz na podstawie przyporządkowanych wg pPUL przywiązań, usankcjonowanie prawne rezerwatów ma nastąpić w listopadzie 2025 r.

W zasięgu granic terytorialnych, ale poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa znajdują się trzy rezerваты przyrody. Ich wykaz z krótką charakterystyką przedstawia poniższe zestawienie.

Tabela 5. Charakterystyka rezerwatów przyrody w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Torzym.

Lp.	Nazwa rezerwatu	Akt powołujący	Lokalizacja (gmina, wieś)	Powierzchnia (ha)	Typ i podtyp rezerwatu
1	2	3	4	5	6
1	„Mechowisko Kosobudki”	Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 13 lutego 2017 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (Dz. Urz. z 2017 r. poz. 365)	gmina Łagów, obręb Kosobudz, dz. ewid. 117	12,47	Typ: fitocenotyczny Podtyp: zbiorowisk nieleśnych
2	„Jezioro Ratno”	Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 13 lutego 2017 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (Dz. Urz. z 2017 r. poz. 364)	gmina Torzym, obręb Gądków Wielki, dz. ewid.: 325, 51015, 5007/1	48,72	Typ: fitocenotyczny Podtyp: zbiorowisk nieleśnych
3	„Dolina Ilanki II”	Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 13 lutego 2017 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (Dz. Urz. z 2017 r. poz. 363)	Gmina Torzym, obręb Bobrówko, dz. ewid. 98/2, obręb Przėsłice, dz. ewid. 148	11,32	Typ: fitocenotyczny Podtyp: zbiorowisk nieleśnych

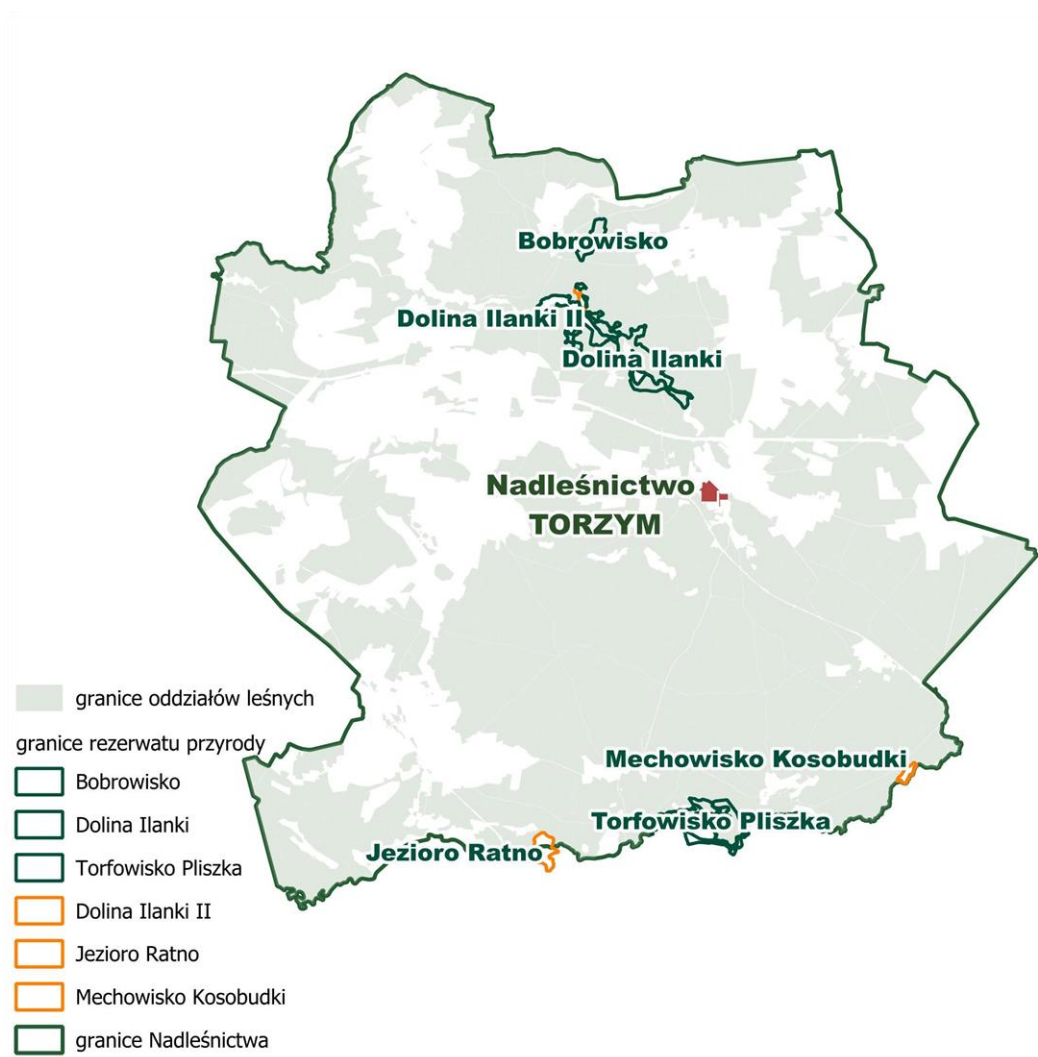

Fig. 9 Lokalizacja rezerwatów przyrody w granicach Nadleśnictwa Torzym

4.2.1 Rezerwat przyrody Dolina Ilanki

Utworzony Rozporządzeniem Wojewody Lubuskiego Nr 11 z dnia 6 grudnia 2000 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (Dz. Urz. z 2000 r. Nr 34, poz. 421). Według aktu powołującego powierzchnia rezerwatu wynosi 239,23 ha z czego 191,77 ha znajduje się na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Torzym.

Celem ochrony jest zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych różnego rodzaju torfowisk, zespołów źródeł w obrębie naturalnego i półnaturalnego krajobrazu wyróżniającego się bogactwem flory, fauny i swoistych rzadkich fitocenozy.

Rezerwat posiada plan ochrony zatwierdzony Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 20 grudnia 2016 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody "Dolina Ilanki" (Dz. Urz. z 2016 r. poz. 2728), które podlegało kolejnym zmianom:

- Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 29 czerwca 2017 r. zmieniające zarządzenie w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody "Dolina Ilanki" (Dz. Urz. z 2017 r. poz. 1491)

- Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 11 grudnia 2017 r. zmieniające zarządzenie w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Dolina Ilanki” (Dz. Urz. z 2017 r. poz. 2689)

Według obowiązującego planu ochrony ochroną ścisłą objęte jest 86,69 ha, ochroną częściową – 104,19 ha, natomiast ochronie krajobrazowej podlega 48,65 ha rezerwatu przyrody „Dolina Ilanki”.

Tabela 6. Wykaz oddziałów i pododdziałów wchodzących w skład rezerwatu przyrody Dolina Ilanki.

Leśnictwo	Oddziały i pododdziały	Pow. [ha]
1	2	3
Leśnictwo Przęsłice	46 l-m; 47 b, i, k, o; 49 b, d; 50 d-g; 51 c-d, g, i-l, o-t; Oddz. 58-59; 63 a-d, g-i, k-m; 70 f	99,68
Leśnictwo Przęsłice	liniowe	1,48
Razem Obręb Torzym		101,16
Leśnictwo Bobrówka	63 h, k; 64 i	2,02
Leśnictwo Pniów	72 a, j; 73 b, d; 74 f; 80 a-k, r-s, w; 81 a-k, m, o; 82 f, m; 83 a-b, f, h-k, m, r-s; 90 a, d, h, m-n; Oddz. 90A; 96A a-f	87,68
Leśnictwo Pniów	liniowe	0,91
Razem Obręb Wystok		90,61
Razem nadleśnictwo		191,77

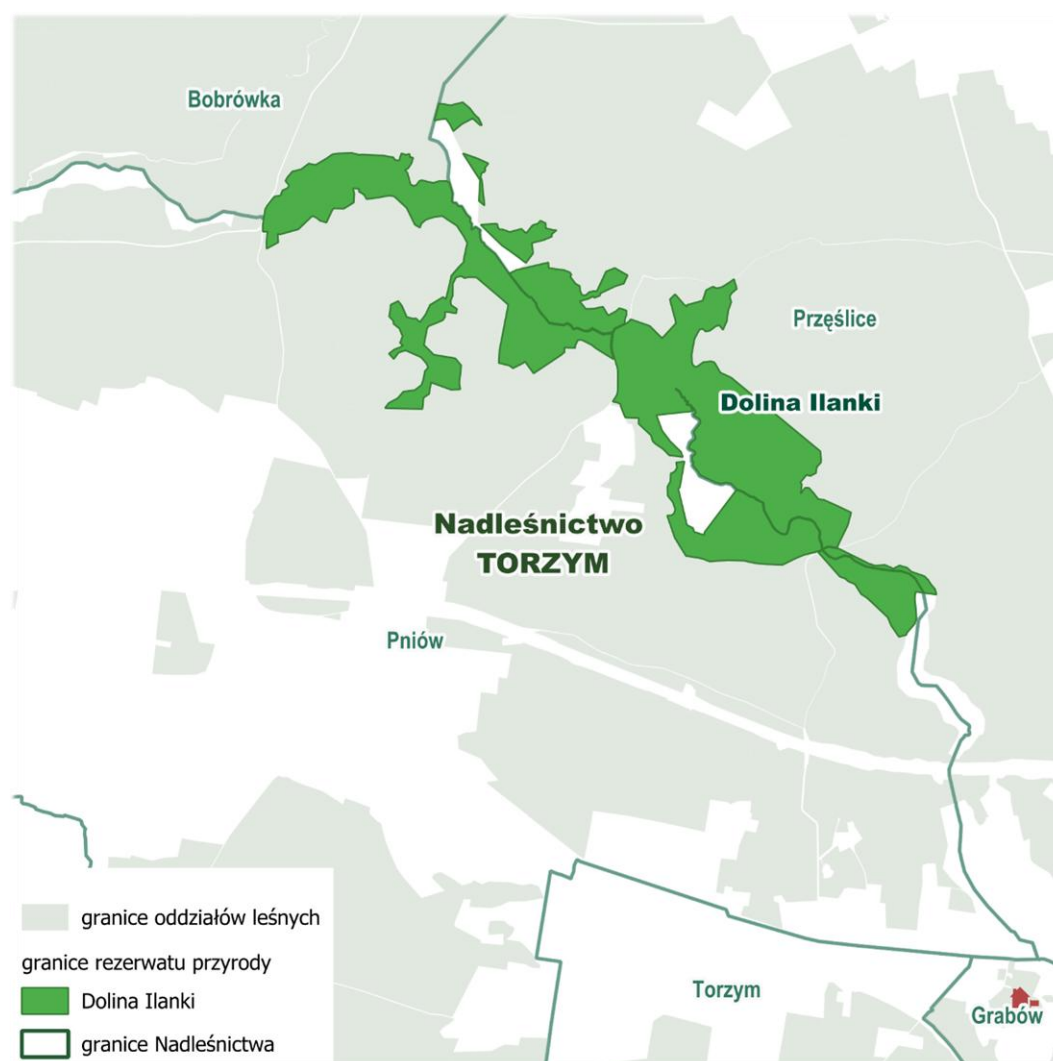

Fig. 10. Rezerwat przyrody Dolina Ilanki.

Pierwsza dokumentacja projektowa rezerwatu przyrody „Dolina Ilanki” powstała w 1994 roku. Autorami opracowania byli Wołejko L. i inni. Opracowanie zrealizowano w ramach projektu WWF „Zielona Wstęga Nysa-Odra”.

Dokumentacja ta zawierała opis złoża torfowego, szary roślinnej i flory. Opisano tam między innymi trzy typy ekologiczne torfowisk: pojeziorne, mechowiskowe oraz źródliskowe torfowiska wiszące. Wykazano również występowanie 340 gatunków roślin, w tym 274 gatunki roślin naczyniowych, z których 7 gatunków podlegało ochronie.

Po 20 latach od ustanowienia rezerwatu opracowany został pierwszy Plan ochrony (PO) rezerwatu przyrody „Dolina Ilanki” na lata 2002-2021 przez Lubuski Klub Przyrodników. Był to projekt zgodny wymogami ustawy z dnia 16 października 1991 r. o ochronie przyrody (Dz. U. Nr 114, poz. 492; z 1991).

Kolejny projekt Planu Ochrony powstał w 2009 roku, opracowany został przez Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej Oddział w Gorzowie Wielkopolskim. Dokument dostosowany został do wymogów wynikających z ustawy z 16.04.2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2004 r. Nr 92, poz. 880) tekst jednolity z dnia 25 sierpnia 2009 r. (Dz.U. Nr 151, poz. 1220). W opracowaniu tym szczegółowo opisana jest charakterystyka przyrodnicza rezerwatu, ale również historia badań naukowych na tym terenie oraz proponowane działania ochronne wraz z analizą działań z lat poprzedzających tworzenie dokumentacji.

Podczas opracowywania projektu PO w 2009 roku stwierdzono na terenie rezerwatu „Dolina Ilanki” 375 gatunków roślin naczyniowych i mszaków, w tym: 55 gatunków mchów, 9 gatunków wątrobowców, 13 gatunków paprotników i 298 gatunków roślin nasiennych. Wśród wymienionych taksonów znalazły się 24 gatunki chronione:

- 3 gatunki objęte ochroną ścisłą: błotniszek wełnisty *Helodium blandowii*, nasięźrzał pospolity *Ophioglossum vulgatum*, kruszczyk błotny *Epipactis palustris*
- 21 gatunków objętych ochroną częściową: sit tępokwiatowy *Juncus subnodulosus* (największa ze stwierdzonych w Polsce populacja) prątnik zbiegający *Bryum weigelii*, próchniczek błotny, *Aulacomnium palustre*, mokradłoszka zaostrowa *Calliergonella cuspidata*, drabik drzewkowaty *Climacium dendroides*, dzióbekowiec bruzdkowany *Eurhynchium striatum*, bielistka siwa *Leucobryum glaucum*, skosatka zanokcicowata *Plagiochila asplenoides*, rokićnik pospolity *Pleurozium schreberi*, płonnik pospolity *Polytrichum commune*, fałdownik nastroszony *Rhytidiadelphus squarrosus*, brodawkowiec czysty *Pseudoscleropodium purum*, torfowiec spiczastolistny *Sphagnum cuspidatum*, torfowiec frędzlowany *Sphagnum fimbriatum*, torfowiec nastroszony *Sphagnum squarrosum*, piórkowiec kutnerowaty *Trichocolea tomentella*, kukułka krwista *Dactylorhiza incarnata*, kukułka szerokolistna *Dactylorhiza majalis*, listera jajowata *Listera ovata*, rukiew wodna *Nasturtium officinale*, bobrek trójlistkowy *Menyanthes trifoliata*, grzybień białe *Nymphaea alba*.

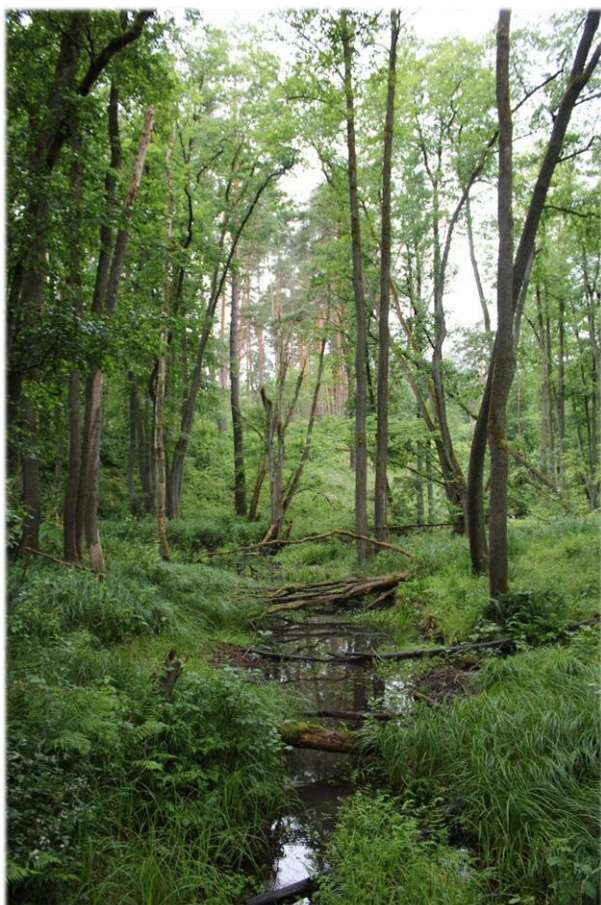

Fig. 11. Rezerwat przyrody „Dolina Ilanki”
(fot. N. Sokołowska)

Na terenie rezerwatu przyrody „Dolina Ilanki” wykazano obecność następujących siedlisk przyrodniczych:

- 3150 Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nymphion*, *Potamion*,
- 3260 Nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników (*Ranunculion fluitantis*)
- 6210 Murawy kserotermiczne (*Festuco-Brometea*) i ciepłolubne murawy z *Asplenion septentrionalis* *Festucion pallentis*
- 6430 Ziołorośla górskie (*Adenostylion alliariae*) i ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*),
- 7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z (*Scheuchzeria* - *Carex*))
- 7230 Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk - torfowiska soligeniczne, w tym mechowiskowe, są najcenniejszym pod względem biocenotycznym ekosystemem rezerwatu „Dolina Ilanki”. Ze względu na powiązania ekolo-

giczne, genezę i tendencje rozwojowe, do siedliska 7230 w rezerwacie i przylegających do niego obiektach zaliczono cały kompleks torfowisk soligenicznych, zasilanych zasobnymi w wapń wodami podziemnymi. Obecnie są to fragmenty pokryte roślinnością nieleśną - zespołem situ tępokwiatowego i turzycowiskowymi, częściowo szuwarowymi. Zaliczają się tutaj również fitocenozy o charakterze pośrednim pomiędzy mechowiskami a mokrymi łąkami, podlegające regeneracji przy sprzyjających warunkach wodnych. 9110 Kwaśne buczyny (*Luzulo-Fagenion*),

- 9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum*),
- 9190 Kwaśne dąbrowy (*Quercetea robori-petraeae*),
- 91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albae*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*, olsy źródłiskowe).

Gatunki zwierząt chronionych wymienionych w Dyrektywie Siedliskowej występujące w granicach rezerwatu:

- 1060 czerwонецzyk nieparek *Lycaena dispar*
- 1014 poczwarówka zwężona *Vertigo angustior*
- 1016 poczwarówka jajowata *Vertigo moulinsiana*
- 1145 piskorz *Misgurnus fossilis*
- 1149 koza *Cobitis taenia*
- 1096 minóg strumieniowy *Lampetra planeri*

- 1188 kumak nizinny *Bombina bombina*
- 1166 traszka grzebieniasta *Triturus cristatus*

Ponadto na terenie obiektu rozpoznano występowanie około 80 gatunków ptaków (m.in. bocian czarny *Ciconia nigra*, żuraw *Grus grus*, pliszka górska *Motacilla cinerea*, dziwonia *Capodacus erythrinus*, pluszcz *Cinclus cinclus*).

Rezerwat przyrody „Dolina Ilanki” w całości znajduje się w granicach obszaru Natura 2000 Dolina Ilanki PLH080009 posiadającego plan zadań ochronnych ustanowiony Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 25 kwietnia 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolina Ilanki PLH080009. Obejmuje on cały obszar z wyłączeniem części pokrywającej się z rezerwatem przyrody „Dolina Ilanki” dla którego ustanowiono plan ochrony w drodze Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 20 grudnia 2016 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Dolina Ilanki”.

Fig. 12. Źródliko w rezerwacie przyrody „Dolina Ilanki” (fot. N. Sokołowska)

Obowiązujący dla rezerwatu przyrody „Dolina Ilanki” plan ochrony określa zagrożenia potencjalne i istniejące dla przedmiotów ochrony, działania z zakresu ochrony czynnej i monitoringu.

Wśród **istniejących zagrożeń** wewnętrznych (nie wykazano zagrożeń zewnętrznych), w obowiązującym planie ochrony wymienia się:

- Możliwość gwałtownego zarastania otwartych torfowisk krzewami i drzewami oraz brak naturalnych warunków ich zamierania, skutkujące zmianami fito- i zoocenozy oraz dominacją leśnych postaci torfowisk
- Możliwość rozpadu lub dewastacji zastawek na ciekach w rezerwacie, będących częścią czynnej ochrony, skutkujące obniżeniem poziomu wód.

Do **potencjalnych zagrożeń** zewnętrznych (nie wykazano zagrożeń wewnętrznych) zaliczono zanieczyszczanie wód rzeki Ilanki, wpływającej do rezerwatu, skutkujące obniżeniem kondycji torfowisk.

Tabela poniżej przedstawia zestawienie zagrożeń dla siedlisk przyrodniczych oraz gatunków zwierząt będących przedmiotem ochrony obszaru Natura 2000 Dolina Ilanki PLH080009 w granicy rezerwatu przyrody „Dolina Ilanki”, które jednocześnie są zagrożeniami dla obszaru samego rezerwatu.

Tabela 7. Zestawienie zagrożeń istniejących i potencjalnych dla przedmiotów ochrony obszaru Natura 2000 Dolina Ilanki PLH 080009 w granicy rezerwatu przyrody „Dolina Ilanki” (wg obowiązującego planu ochrony).

L.p.	Przedmiot ochrony	Zagrożenia	
		Istniejące	Potencjalne
1	2	3	4
1	3150 Starorzeczka i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z <i>Nymphaeion</i> , <i>Potamion</i>	Brak zagrożenia	H01 – zanieczyszczenie wód powierzchniowych K02.03 – eutrofizacja (naturalna) K02.02 – nagromadzenie materii organicznej
2	3260 Nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników (<i>Ranunculon fluitantis</i>)	Brak zagrożenia	Brak zagrożenia
3	6430 Ziołorośla górskie (<i>Adenostylin alliariae</i>) i ziołorośla nadrzeczne (<i>Convolvuletalia sepium</i>)	Brak zagrożenia	Brak zagrożenia
4	7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z (<i>Scheuchzeria - Caricetea</i>))	Brak zagrożenia	Brak zagrożenia
5	7230 Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk	K02.01- zmiana składu gatunkowego (sukcesja)	Brak zagrożenia
6	9110 Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagenion</i>)	Brak zagrożenia	Brak zagrożenia
7	9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (<i>Galio-Carpinetum</i> , <i>Tilio-Carpinetum</i>)	Brak zagrożenia	Brak zagrożenia
8	9190 Kwaśne dąbrowy (<i>Quercetia robora-petraeae</i>)	Brak zagrożenia	Brak zagrożenia
9	91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albae</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Alnenion glutinoso-incanae</i> , olsy źródłiskowe)	Brak zagrożenia	Brak zagrożenia
10	1014 poczwarówka zwężona <i>Vertigo angustior</i>	K02.01- zmiana składu gatunkowego (sukcesja)	Brak zagrożenia
11	1016 poczwarówka jajowata <i>Vertigo moulinsiana</i>	K02.01- zmiana składu gatunkowego (sukcesja)	Brak zagrożenia
12	1096 minóg strumieniowy <i>Lam-petra planeri</i>	Brak zagrożenia	Brak zagrożenia
13	1188 kumak nizinny <i>Bombina bombina</i>	Brak zagrożenia	Brak zagrożenia
14	1166 traszka grzebieniasta <i>Triturus cristatus</i>	Brak zagrożenia	Brak zagrożenia

Wszystkie zalecenia i zadania ochronne zawarte w obowiązującym planie ochrony dla rezerwatu przyrody „Dolina Ilanki” zostały zaimplementowane do programu ochrony przyrody i umieszczone w tabeli XX Wykaz działań i wskazań ochronnych do Programu Ochrony Przyrody będącej załącznikiem do POP w postaci odrębnego dokumentu.

Rezerwat przyrody „Dolina Ilanki” jest udostępniony do:

- celów rekreacyjnych – ścieżka piesza całoroczna przy lewym brzegu rzeki Ilanki, umożliwiająca wędkowanie z brzegu, dostępna z drogi Pniów – Prześlice;
- amatorskiego połowu ryb – całoroczne wędkarstwo z zachodniego brzegu lub z pokrywy lodowej jeziora, zgodnie z zasadami i regulaminem ustalonym przez zarządcę akwenu (Zarządzenie nr. 14/2014 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 18 marca 2014).

4.2.2 Rezerwat przyrody Bobrowisko

Utworzony na mocy Zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 9 kwietnia 2025 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody „Bobrowisko” (Dz. Urz. z 2025 poz. 950). Powstał z inicjatywy Nadleśnictwa Torzym i jest to bezpośrednia realizacja zapisów Komisji Założeń Planu. Rezerwat w całości znajduje się na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Torzym, leśnictwa Bobrówka. Jego powierzchnia wynosi 36,74 ha. Dodatkowo wyznaczono otulinę o powierzchni 44,45 ha.

Celem ochrony w rezerwacie jest zachowanie ze względu na szczególne wartości przyrodnicze i naukowe biotopów lęgowych oraz miejsc żerowania, zimowania i odpoczynku ptaków związanych ze środowiskiem wodno - błotnym, o znaczeniu ponadlokalnym.

W dokumentacji projektowej rezerwatu jako cele ochrony wskazano zachowanie kompleksu wodno-torfowiskowo-leśnego wyróżniającego się bogactwem fauny, w szczególności ptaków.

Jako przedmioty ochrony wskazano:

- 1) zróżnicowaną, charakterystyczną mozaikę biotopów wodnych, torfowiskowych, bagiennych i leśnych w obrębie doliny niewielkiego cieku,
- 2) występującą w projektowanym rezerwacie florę i faunę,
- 3) złożę torfu.

Fig. 13. Rezerwat przyrody „Bobrowisko”
(fot. N. Sokołowska)

Tabela 8. Wykaz oddziałów i pododdziałów wchodzących w skład rezerwatu przyrody Bobrowisko.

Leśnictwo	Oddziały i pododdziały	Pow. [ha]
1	2	3
Leśnictwo Bobrówka	34 g; 37 a-c, f-h; 44 a-f; 45 f-i, k	35,74
Leśnictwo Bobrówka	liniowe	1,00
Razem Obręb Wystok		36,74
Razem nadleśnictwo		36,74

Tabela 9. Wykaz oddziałów i pododdziałów wchodzących w skład otuliny rezerwatu przyrody Bobrowisko.

Leśnictwo	Oddziały i pododdziały	Pow. [ha]
1	2	3
Leśnictwo Przęsłice	22 d; 26 b-c	9,19
Leśnictwo Przęsłice	liniowe	0,31
Razem Obręb Torzym		9,50
Leśnictwo Bobrówka	34 d-f; 37 d, i; 38 h; 44 g-i; 45 a-d, j, l-m	33,78
Leśnictwo Bobrówka	liniowe	1,17
Razem Obręb Wystok		34,95
Razem nadleśnictwo		44,45

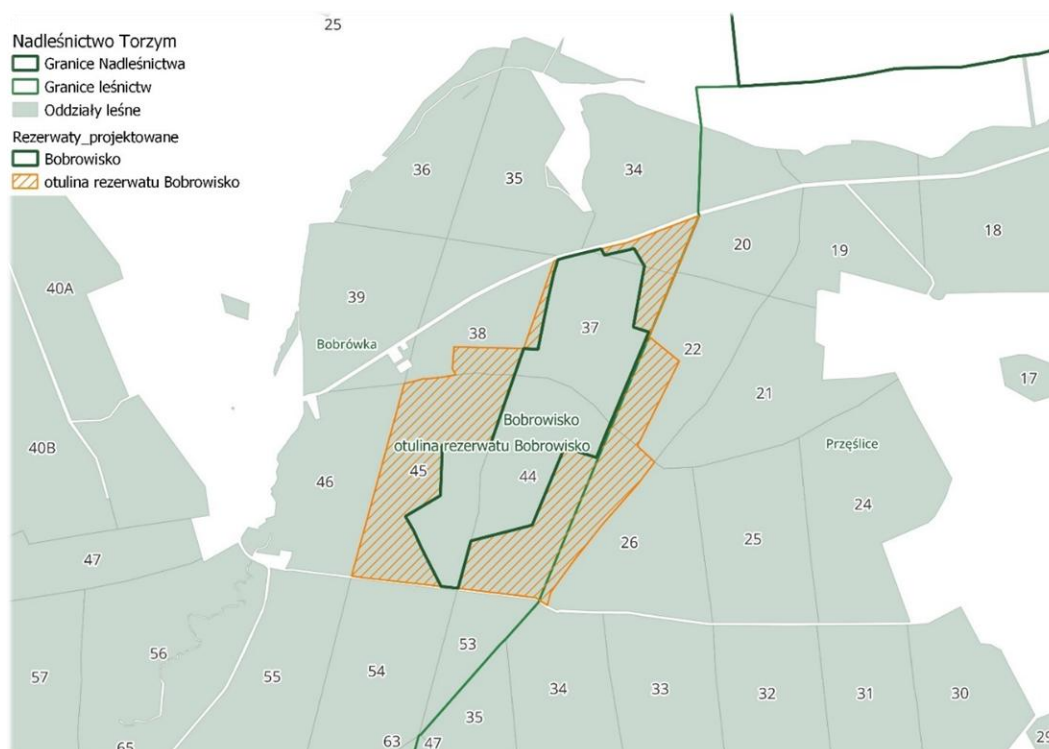

Fig. 14 Lokalizacja na gruntach Nadleśnictwa Torzym rezerwatu przyrody Bobrowisko.

Według opracowania przyrodniczego zawartego w dokumentacji projektowej w granicach obiektu stwierdzono występowanie 115 gatunków roślin, w tym 103 gatunki roślin naczyniowych i 12 gatunków mszaków. Jeden gatunek objęty jest ochroną ścisłą – jest to pływacz średni *Urticularia intermedia*. Na szczególną uwagę jednak zasługuje bardzo bogaty skład gatunkowy awifauny – 90 gatunków, w tym 88 gatunków objętych ochroną prawną oraz 9 gatunków znajdujących się załączniku I Dyrektywy Ptasiej: bąk *Botarus stellaris*, łabędź krzykliwy *Cygnus cygnus*, czapla biała *Ardea alba*, błotniak stawowy *Cirrus aeruginosus*, kania ruda *Milvus milvus*, bielik *Haliaeetus albicilla*, sóweczka *Glaucidium passerinum*, dzięcioł czarny *Dryocopus martius*, zimorodek *Alcedo atthis*.

Obszar objęty ochroną rezerwatową to mozaika siedlisk typowo leśnych, wodnych i torfowiskowych. Znajdujące się w nim zbiorniki wodne nie mają stałego charakteru. Jeszcze 30 lat temu brak było tam akwenów wodnych, natomiast na mapach sprzed 100 lat widoczny jest jeden zbiornik. Istniejące obecnie oczka wodne są wynikiem regularnej działalności bobrów na tutejszym niewielkim cieku. Zróżnicowanie fitocenoz przy jednoczesnej niedostępności terenu sprawia, że jest to obszar bardzo atrakcyjny dla gatunków ptaków o bardzo odmiennych wymaganiach siedliskowych. Ponadto teren rezerwatu nie podlega presji turystycznej, wędkarskiej ani łowieckiej.

Potencjalnym zagrożeniem dla rezerwatu może być zniszczenie tam bobrowych na skutek celowego działania człowieka bądź w wyniku opuszczenia terenu przez bobry. Potencjalnym zagrożeniem dla ekosystemów torfowiskowych są zachodzące zmiany klimatyczne skutkujące obniżaniem się poziomu lustra wód gruntowych w dużym stopniu determinujących charakter roślinności rezerwatu.

Z uwagi na potrzeby ewentualnego utrzymania poziomu wody np. w przypadku zniszczenia tam bobrowych oraz dotychczasowy gospodarczy charakter drzewostanów (w tym założone młode uprawy i konieczność wykonywania w nich zabiegów) cały obszar proponuje się objąć ochroną czynną.

Zbiorniki w rezerwacie nie powinny być udostępniane na potrzeby amatorskiego połowu ryb – mogłoby to powodować płoszenie ptactwa, które jest jednym z najcenniejszych elementów w projektowanym rezerwacie. Obiekt nie nadaje się również do udostępnienia w celach edukacyjnych, rekreacyjnych i turystycznych ze względu na silne zabagnienie terenu.

Rezerwat nie posiada planu ochrony. Dokumentacja projektowa zaleca jednak objęcie całego rezerwatu ochroną czynną z uwagi na potrzeby ewentualnego utrzymania poziomu wody (w przypadku zniszczenia tam bobrowych) oraz ze względu na dotychczasowy gospodarczy charakter tutejszych drzewostanów (młodsze klasy wieku wymagające zabiegów pielęgnacyjnych w celu utrzymania ich stabilności). Biorąc pod uwagę ogólne wyłączenie rezerwatu z tradycyjnej gospodarki leśnej i łowieckiej, wspomniane zabiegi pielęgnacyjne powinny ograniczać się do niezbędnego minimum a termin ich wykonania musi mieścić się w przedziale czasowym poza okresem lęgowym ptaków.

Fig. 15. Rozlewisko w rezerwacie przyrody „Bobrowisko” (fot. N. Sokołowska).

4.2.3 Rezerwat przyrody „Torfowisko Pliszka”

Utworzony na mocy Zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 9 kwietnia 2025 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody „Torfowisko Pliszka” (Dz. Urz. z 2025 poz. 950). Rezerwat zajmuje powierzchnię 159,66 ha, z czego na gruntach Nadleśnictwa Torzym, leśnictwa Dębrznica znajduje się 120,18 ha. Posiada również otulinę na łącznej powierzchni 124,03 ha. Na gruntach w zarządzie nadleśnictwa znajduje się 37,41 ha otuliny.

Rezerwat w całości znajduje się granicach obszaru Natura 2000 Dolina Pliszki PLH080011.

W dokumentacji projektowej rezerwatu przyrody Torfowisko Pliszka wskazano zachowanie kompleksu zróżnicowanych torfowisk niskich i lasów rozwijających się w obrębie naturalnej, młodogłacjalnej doliny rzecznej wraz z charakterystyczną florą i fauną.

Jako przedmioty ochrony wskazano:

- 1) zróżnicowaną, charakterystyczną mozaikę biotopów wodnych, torfowiskowych, bagiennych i leśnych w obrębie naturalnej niewielkiej doliny rzecznej
- 2) występującą w projektowanym rezerwacie florę i faunę
- 3) złożę torfów i osadów jeziornych
- 4) proces akumulacji torfu
- 5) naturalną sukcesję w procesie lądowacenia zbiorników wodnych

Fig. 16. Rezerwat przyrody „Torfowisko Pliszka” (fot. N. Sokołowska)

Tabela 10. Wykaz oddziałów i pododdziałów wchodzących w skład rezerwatu przyrody Torfowisko Pliszka.

Leśnictwo	Oddziały i pododdziały	Pow.
		[ha]
1	2	3
Leśnictwo Dębrznica	274 k-l; 275 h-s; 276 j, l-t; 277 h-o; 278 i-j; Oddz. 295; Oddz. 312	118,48
Leśnictwo Dębrznica	liniowe	1,70
Razem Obręb Gądków Wielki		120,18
Razem nadleśnictwo		120,18

Tabela 11. Wykaz oddziałów i pododdziałów wchodzących w skład otuliny rezerwatu przyrody Torfowisko Pliszka.

Leśnictwo	Oddziały i pododdziały	Pow.
		[ha]
1	2	3
Leśnictwo Dębrznica	274 i-j; 275 d-g; 276 a, f, h-i, k; 277 b-g; 278 a; 294 c, f, i; 311 b-c, f	36,31
Leśnictwo Dębrznica	liniowe	1,10
Razem Obręb Gądków Wielki		37,41
Razem nadleśnictwo		37,41

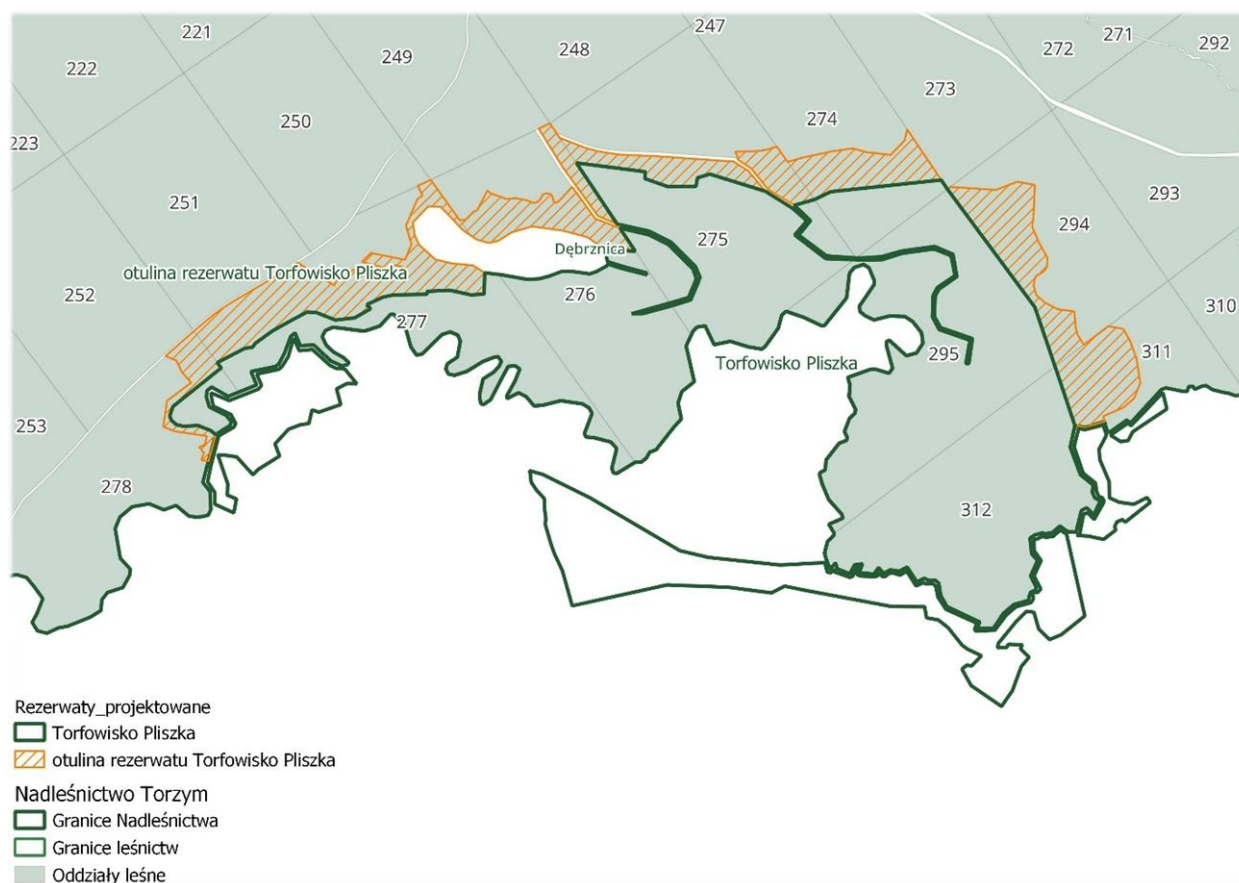

Fig. 17 Lokalizacja na gruntach Nadleśnictwa Torzym rezerwatu przyrody Torfowisko Pliszka.

Rezerwat obejmuje fragment rzeki Pliszki na odcinku około 6,5 km. W granicach obiektu znajdują się również zbiorniki wodne, z których największe jest jezioro Futory położone przy jego północnej granicy. Zajmuje ono powierzchnię około 6 ha. Drugie mniejsze położone bardziej na wschód ma powierzchnię około 1 ha (pododdział 275j). Na terenie rezerwatu znajdują się również liczne mniejsze akwenty, które powstały w wyniku działalności bobrów na tym terenie, a także sieć rowów melioracyjnych, z których większość uległa znacznemu wypłyceniu lub zarosnięciu.

Dużą część rezerwatu przyrody zajmuje użytk ekologiczny „Futory”. Obszar o pow. nieco powyżej 70 ha utworzony w 2002 r. Rozporządzeniem nr 5 Wojewody Lubuskiego z dnia 25 marca 2002 r. w sprawie uznania za użytk ekologiczny w celu ochrony śródleśnego mszaru torfowisko-wełniankowo-turzycowego z samosiewem olszy, brzozy i krzewów. Spośród roślin chronionych występują tu: torfowce *Sphagnum* sp., wełnianki *Eriophorum*, storczyki *Orchis* sp., żurawina błotna *Vaccinium oxycoccos*, rosiczka okrągłolistna *Drosera rotundifolia*.

Na podstawie map z początku XX wieku można stwierdzić, iż obszar rezerwatu był użytkowany rolniczo jako łąki kośne lub pastwiska. Ponadto tylko brzegowe fragmenty torfowiska podlegały melioracji. Koryto rzeki Pliszki na tym odcinku, ze względu na trudny i podmokły teren, nie podlegało sztucznej regulacji, toteż zachowało swój naturalny charakter do dzisiaj.

Na obszarze rezerwatu występują płyty czterech typów siedlisk przyrodniczych będących przedmiotem ochrony w ramach Dyrektywy Siedliskowej Unii Europejskiej:

- ***91E0** - lasy łęgowe i nadrzeczne zarośla wierzbowe - w rezerwacie reprezentowane przez podtyp *91E0 - 4 Źródłiskowe lasy olszowe na nizinie rozwija się najczęściej w pozycji podboczowej, na terasach i kopułach źródliskowych. Znaczną powierzchnię zajmują też łąki porastające torfowisko w bezpośrednim sąsiedztwie rzeki Pliszki.

- **3150** - starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nymphetion*, *Potamion* - do tego typu siedliska należy zaliczyć 2 jeziora zlokalizowane w północnej części kompleksu oraz liczne starorzecza zlokalizowane nad rzeką Pliszką
- **3260** - nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników - obejmują odcinki nurtu rzeki Pliszki bezpośrednio przylegającej do projektowanego rezerwatu. Płaty siedliska zlokalizowane są także w północnej części obiektu, wzdłuż podlegającego procesowi sukcesji rowu melioracyjnego transportującego znaczne ilości wody z przylegającej do obszaru kopuły źródłiskowej
- **7230** - torfowiska alkaliczne o charakterze młak turzycowych i mechowisk - stanowią najcenniejszy i najbogatszy biocenotycznie ekosystem projektowanego rezerwatu „Torfowisko Pliszka”. Występuje w ich obrębie wiele roślin naczyniowych i mszaków, w tym gatunki o wysokim stopniu zagrożenia, reliktu glacialne. Są wśród nich gatunki chronione Dyrektywą Siedliskową UE: poczwarówki: jajowata *Vertigo moulinsiana* i zwężona *V. angustior*.

Roślinność opisywanego kompleksu charakteryzują zróżnicowane warunki siedliskowe. Podczas badań prowadzonych na potrzeby opracowania dokumentacji projektowej rezerwatu przyrody stwierdzono w jego granicach 26 zbiorowisk roślinnych w randze zespołu. Wszystkie fitocenozy z wyłączeniem leśnych zbiorowisk zastępczych mają naturalny i półnaturalny charakter.

Na szczególną uwagę zasługują, zajmujące największą powierzchnię ekosystemy torfowiskowe i bagienne. Wśród nich dominują torfowiska niskie mające jednocześnie charakter pojeziorny. Na bardziej wyniesionych fragmentach obszaru wytworzyły się torfowiska soligeniczne przepływowe. Jednak część z nich, w wyniku naturalnego procesu pionowego wzrostu torfowisk znajduje się pod coraz silniejszym wpływem wód opadowych, które sukcesywnie zmieniają ich charakter. Ostatecznie dochodzi wtedy do maksymalnego ograniczenia wpływu wód rzecznych oraz gruntowych na dane płyty torfowiska. Jest to przykład silnego zróżnicowania ekosystemów torfowiskowych w obrębie jednego obiektu, mimo znacznego wpływu rzeki.

W granicach rezerwatu przyrody stwierdzono występowanie 195 gatunków roślin, w tym 159 gatunków roślin naczyniowych i 36 gatunków mszaków.

Do gatunków objętych ochroną częściową należą tutaj: kukulka krwista *Dactylorhiza incarnata*, sit tępokwiatowy *Juncus subnodulosus*, bagno zwyczajne *Ledum palustre*, listera jajowata *Listera ovata*, bobrek trójlistkowy *Menyanthes trifoliata*, grzybienie białe *Nymphaea alba*, torfowiec kończysty *Sphagnum fallax*, torfowiec frędzlowany *Sphagnum fimbriatum*, torfowiec błotny *Sphagnum palustre*, torfowiec nastroszony *Sphagnum squarrosum*, torfowiec pierzasty *Sphagnum subnitens*, torfowiec obły *Sphagnum teres*, próchniczek błotny *Aulacomnium palustre*, mokradłoszka zaostrowa *Calliergonella cuspidata*, drabik drzewkowaty *Climacium dendroides*, widłoząb błotny *Dicranum bonjeanii*, rokiennik pospolity *Pleurozium schreberi*, płonnik pospolity *Polytrichum commune*, brodawkowiec czysty *Pseudoscleropodium purum*, fałdownik nastroszony *Rhytidiadelphus squarrosus*, błyszczce włoskowate *Tomentypnum nitens*.

Do gatunków objętych ochroną ścisłą zaliczają się: rosiczka okrągłolistna *Drosera rotundifolia*, kruszczyk błotny *Epipactis palustris*, nasięźrzał pospolity *Ophioglossum vulgatum*, błotniszek wełnisty *Helodium blandowii*.

Ponadto błotniszek wełnisty *Helodium blandowii* został ujęty w Dyrektywie Siedliskowej.

Na polskiej czerwonej liście wyszczególniono następujące gatunki odnotowane w projektowanym rezerwacie: kruszczyk błotny *Epipactis palustris* - kat. NT, rosziczka okrągłolistna *Drosera rotundifolia* - kat. NT, kukułka krwista *Dactylorhiza incarnata* - kat. NT, turzyca obła *Carex diandra* - kat. NT.

Gatunkiem lokalnie rzadkim jest natomiast wOLFIA bezkorzeniowa *Wolffia arrhiza*

W przypadku fauny rezerwatu stwierdzono występowanie pozostających pod ochroną ścisłą: 27 gatunków ptaków, grzebiuszka ziemna *Pelobates fuscus*, ropucha zielona *Bufo viridis*, żaba moczarowa *Rana arvalis*, poczwarówka jajowata, poczwarówka *Vertigo moulisiana* zwężona *Vertigo angustior*. Ochroną częściową objęte są tutaj: wydra *Lutra lutra*, bóbr *Castor fiber*, ropucha szara *Bufo bufo*, traszka zwyczajna *Lissotriton vulgaris*, żaba wodna *Rana esculenta*, żaba jeziorkowa *Pelophylax lessonae*, żaba śmieszka *Pelophylax ridibundus*, żaba trawna *Rana temporaria*, jaszczurka zwinka *Lacerta agilis*, zaskroniec zwyczajny *Natrix natrix*, jaszczurka żyworodna *Zootoca vivipara*, śliz pospolity, koza *Cobitis taenia*, głowacz białopłetwy *Cottus gobio*, minóg strumieniowy *Lamperta planeri*, trzmiel ogrodowy *Bombus hortorum*.

Do gatunków ujętych w międzynarodowych dokumentach należą bóbr *Castor fiber*, wydra *Lutra lutra* i oba gatunki poczwarówek *Vertigo* sp., które są ujęte w zał. II Dyrektywy Siedliskowej. Natomiast w Dyrektywie Ptasiej wśród gatunków stwierdzonych w rezerwacie ujęte są: kania ruda *Milvus milvus*, bielik *Haliaeetus albicilla*, błotniak stawowy *Cirrus aeruginosus*, żuraw i zimorodek *Alcedo attis*.

Fig. 18 Żeremie bobrów na terenie rezerwatu przyrody „Torfowisko Pliszka” (fot. N. Sokołowska)

Za główne istniejące zagrożenia wewnętrzne w obiekcie uznaje się naturalne procesy sukcesji pierwotnej i wtórnej w granicach otwartych fragmentów torfowisk soligenicznych. Obszar ten podlegał w przeszłości ekstensywnemu użytkowaniu rolniczemu, które sprzyjało utrzymaniu otwartego charakteru mechowisk. Obecnie z powodu braku takiego użytkowania i wtórnego zabagniania terenu torfowiska przekształcają się w zbiorowiska szuwarowe, zaroślowe lub leśne.

Wśród zagrożeń potencjalnych stwierdzono jedynie zmiany klimatyczne powodujące obniżanie poziomu wód gruntowych, które w znacznym stopniu determinują skład roślinności na tym obszarze.

Z uwagi na potrzeby ekstensywnego użytkowania niektórych powierzchni w proponowanym rezerwacie oraz gospodarczy charakter drzewostanów (konieczność wykonywania zabiegów w młodych uprawach) cały obszar proponuje się objąć ochroną czynną.

Rezerwat nie posiada planu ochrony. Dokumentacja projektowa zaleca jednak objęcie całego rezerwatu ochroną czynną z uwagi na potrzeby ekstensywnego użytkowania niektórych powierzchni oraz ze względu na dotychczasowy gospodarczy charakter tutejszych drzewostanów (młodsze klasy wieku wymagające zabiegów pielęgnacyjnych w celu utrzymania ich stabilności). Biorąc pod uwagę ogólne wyłączenie rezerwatu z tradycyjnej gospodarki leśnej i łowieckiej, wspomniane zabiegi pielęgnacyjne powinny ograniczać się do niezbędnego minimum a termin ich wykonania musi mieścić się w przedziale czasowym poza okresem lęgowym ptaków.

4.2.4 Rezerwat przyrody „Uroczysko koło Garbicz”

Rezerwat powstał Zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim z dnia ... .. 2025 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody „Uroczysko koło Garbicz” (Dz. Urz. z 2025 poz. ...). Obszar ten znajdował się na liście "shadow list" (utworzonej przez Klub Przyrodników) i po weryfikacji uznano za zasadne utworzenie rezerwatu przyrody. Była to jednocześnie propozycja Klubu Przyrodników zgłoszona na KZP. Rezerwat zajmujący powierzchnię 50,55 ha fragmenty drzewostanów wraz z jeziorem Pniewy pomiędzy Jeziorami Wielkie i Karasienko, w granicach leśnictw Torzym, Środkowo i Pniów. Obiekt znajduje się w zasięgu obszaru Natura 2000 Rynna Jezior Torzyskich PLH080073. Dodatkowo utworzono otulinę dla rezerwatu na powierzchni 47,45 ha, która zlokalizowana jest już poza granicami wspomnianego obszaru Natura 2000.

W granicach projektowanego rezerwatu przyrody znajdują się następujące siedliska przyrodnicze:

- 9110 - kwaśne buczyny (*Luzulo-Fagenion*)
- 91E0* - łągi wierzbowe, topolowe i jesionowe
- 9170 - grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny
- 91D0* - bory i lasy bagienne

W procedurze ustanowienia rezerwatu przyrody została wykorzystana zlecona przez Nadleśnictwo Torzym „Ekspertyza hydrologiczna dla dwóch obszarów – Mierczany oraz Rynna Jezior Torzyskich” (K. Skąpski 2024), która szczegółowo charakteryzuje warunki hydrologiczne wskazanego terenu oraz identyfikuje zagrożenia hydrologiczne. Ponadto wykorzystano dokumentację opracowaną na potrzeby ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Rynna Jezior Torzyskich w którym istotnym elementem są procesy osuwiskowe, potwierdzone w graniach nowopowstałego rezerwatu (np. 17 h, 27 f, 274 n – wg. Inwentaryzacji PIG). Aktywność ww. procesów stanowi znaczący walor rezerwatu. Stoki rynny są dodatkowo rozcięte południkowo przez liczne wąwozy: na stokach południowych wilgotne, ze źródłiskami i ciekami uchodzącymi do jezior rynny, a na północnych stokach suche. (za A. Korzeniowski)

Tabela 12. Wykaz oddziałów i pododdziałów wchodzących w skład rezerwatu przyrody Uroczysko koło Garbicz.

Leśnictwo	Oddziały i pododdziały	Pow. [ha]
1	2	3
Środkowo	17 a-m; 18 a, i, m; 27 a-l, n; 28 a-d, f-h; 39 a	37,49
Środkowo	liniowe	0,00
Razem Obręb Gądków Wielki		37,49
Torzym	139A f-g	4,14

Leśnictwo	Oddziały i pododdziały	Pow. [ha]
1	2	3
Torzym	liniowe	0,00
Razem Obręb Torzym		4,14
Pniów	270 g, i, j; 274 l-n	8,92
Pniów	liniowe	0,00
Razem Obręb Wystok		8,92
Razem nadleśnictwo		50,55

Tabela 13. Wykaz oddziałów i pododdziałów wchodzących w skład otuliny rezerwatu przyrody Uroczysko koło Garbicza.

Leśnictwo	Oddziały i pododdziały	Pow. [ha]
1	2	3
Środkowo	18 b, g, j, n; 27 m, o, p; 28 i, j, o; 29 a; 39 b	20,70
Środkowo	liniowe	0,00
Razem Obręb Gądków Wielki		20,70
Torzym	139A d, h, i	5,80
Torzym	liniowe	0,00
Razem Obręb Torzym		5,80
Pniów	270 f, h; 274 f, g, k	20,95
Pniów	liniowe	0,00
Razem Obręb Wystok		11,84
Razem nadleśnictwo		47,45

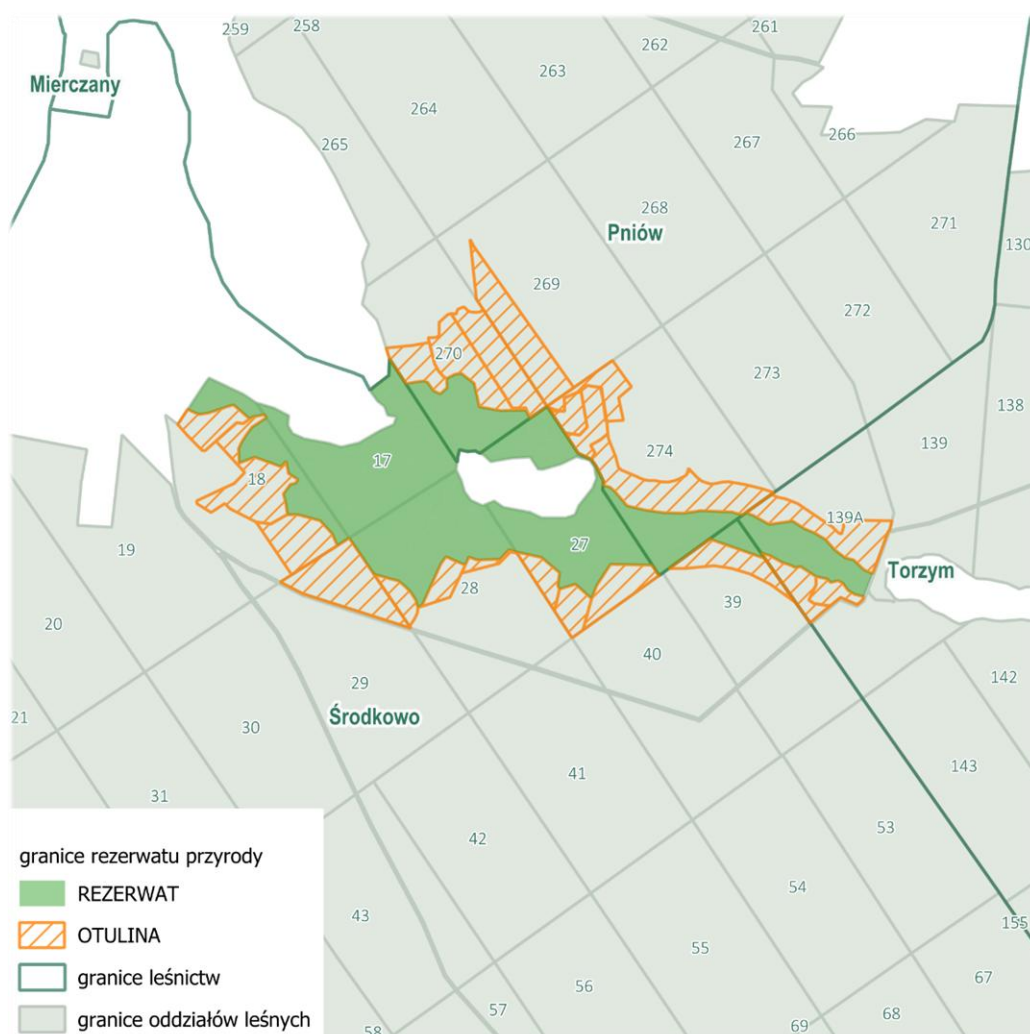

Fig. 19 Lokalizacja rezerwatu „Uroczysko koło Garbicza”.

4.3 PARKI KRAJOBRAZOWE I ICH OTULINY

Grunty w zarządzie Nadleśnictwa Torzym znajdują się jedynie w zasięgu otuliny Łagowsko-Sulęcińskiego Parku Krajobrazowego należącego do Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Lubuskiego, która w rozumieniu Ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 o ochronie przyrody (Dz. U. 2024 r., poz. 1478, 1940) jest strefą ochronną graniczącą z formą ochrony przyrody i wyznaczoną indywidualnie dla formy ochrony przyrody w celu zabezpieczenia przed zagrożeniami zewnętrznymi wynikającymi z działalności człowieka.

Według Ustawy o ochronie przyrody nie jest formą ochrony przyrody. Pełni jednak ważną funkcję ekosystemową jako bufor ochronny. Dlatego też podlega analizie w POP.

Park krajobrazowy powstał na mocy Uchwały Nr 34/V/85 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Gorzowie Wlkp. i Zielonej Górze z dnia 25 kwietnia 1985 r. w sprawie utworzenia Łagowskiego Parku Krajobrazowego (Dziennik Urzędowy Woj. Gorzowskiego Nr 2 poz. 24 z 1985 r.) oraz Uchwały Nr VI/42/85 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Zielonej Górze z dnia 26 kwietnia 1985 r. w sprawie utworzenia Łagowskiego Parku Krajobrazowego (Dziennik Urzędowy Woj. Zielonogórskiego Nr 6 poz. 159 z 1985 r.). Obowiązującym aktem prawnym dla obszaru chronionego jest Uchwała Nr XLIV/677/18 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 23 kwietnia 2018 r. w sprawie Łagowsko-Sulęcińskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. z 2018 r. poz. 1096).

Łagowsko-Sulęciński Park Krajobrazowy posiada plan ochrony ustanowiony Uchwałą Nr LXIII/983/24 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 25 kwietnia 2024 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Łagowsko-Sulęcińskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. z 2024 r. poz. 1350).

Obowiązujące dla Łagowsko-Sulęcińskiego Parku Krajobrazowego akty prawne nie zawierają zaleceń w granicy otuliny dotyczących bezpośrednio gospodarki leśnej.

Tabela 14. Wykaz oddziałów i pododdziałów wchodzących w skład otuliny Łagowsko-Sulęcińskiego Parku Krajobrazowego w zasięgu.

Leśnictwo	Oddziały i pododdziały	Pow.
		[ha]
1	2	3
Leśnictwo Korytno	286 b-f; 287 d-l; 288 h	27,37
Leśnictwo Korytno	liniowe	1,01
Razem Obręb Torzym		28,38
Razem nadleśnictwo		28,38

Fig. 20 Położenie otuliny Łagowsko-Sulęcińskiego Parku Krajobrazowego w zasięgu Nadleśnictwa Torzym.

4.4 OBSZARY NATURA 2000

Przepisy unijne stanowiące podstawę dla tworzenia sieci Natura 2000 wprowadzono do polskiego systemu prawnego Ustawą o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. (Dz. U. 2024 r., poz. 1478, 1940 ze zm.).

Sieć Natura 2000 jest najmłodszą prawną formą ochrony przyrody w Polsce. Obecnie sieć Natura 2000 na terenie Polski stanowi około 20% powierzchni lądowej. Głównym celem funkcjonowania tej formy ochrony przyrody jest zachowanie gatunków i siedlisk znaczących dla zachowania europejskiego dziedzictwa przyrodniczego.

Podstawę prawną ochrony europejskiej fauny i flory stanowią dwa akty prawne:

- „Dyrektywa Ptasia” uchwalona 2 kwietnia 1979 r. - 79/409/EWG w sprawie ochrony dziko żyjących ptaków. Obecnie obowiązującym aktem jest Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa;

- „Dyrektywa Siedliskowa” uchwalona 21 maja 1992 r. - 92/43/EWG w sprawie ochrony siedlisk naturalnych oraz dziko żyjącej fauny i flory.

Grunty w zarządzie Nadleśnictwa Torzym znalazły się w granicach poniższych obszarów N2000:

- **Specjalny obszar ochrony siedlisk Dolina Ilanki PLH080009**
- **Specjalny obszar ochrony siedlisk Dolina Pliszki PLH080011**
- **Specjalny obszar ochrony siedlisk Stara Dąbrowa w Korytach PLH080042**
- **Specjalny obszar ochrony siedlisk Rynna Jezior Torzymskich PLH080073**

4.4.1 Specjalny obszar ochrony siedlisk Dolina Ilanki PLH080009

Obszar Natura 2000 PLH080009 „Dolina Ilanki” zatwierdzony został decyzją Komisji Europejskiej 2009/93/WE jako obszar mający znaczenie dla Wspólnoty (decyzja Komisji z dnia 12 grudnia 2008 r. przyjmująca na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG drugi zaktualizowany wykaz terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na kontynentalny region biogeograficzny – Dz.U. L 43 z 13/02/2009). Jak OZW zatwierdzony został w lutym 2009 roku. Obejmuje powierzchnię 2232,83 ha. W całości położony jest w województwie lubuskim, w granicach powiatów sulcińskiego i słubickiego oraz gmin Torzym i Rzepin.

Obowiązującym aktem prawnym dla obszaru jest Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 marca 2017 r. w sprawie specjalnego obszaru ochrony siedlisk Dolina Ilanki (PLH080009) (Dz. U. z 2017 r. poz. 741).

Obszar posiada plan zadań ochronnych ustanowiony Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 25 kwietnia 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolina Ilanki PLH080009 (Dz. Urz. Woj. Lubuskiego z 2014 r., poz. 943).

W granicach obszaru znajduje się rezerwat przyrody „Dolina Ilanki” oraz część obszaru chronionego krajobrazu Dolina Ilanki.

W zasięgu gruntów Nadleśnictwa Torzym Obszar Natura 2000 „Dolina Ilanki” PLH080009 obejmuje kompleksy leśne w północnej części jednostki, (leśnictwa Tarnawa, Bobrówka, Pniów, i Przęsłice). Grunty w zarządzie nadleśnictwa będące jednocześnie w granicach omawianego obszaru chronionego zajmują 1608,55 ha, co stanowi 72,04% powierzchni obszaru Natura 2000 oraz 7,80% powierzchni gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Torzym.

Obszar obejmuje górny bieg rzeki Ilanki – dolinę z fragmentami wysoczyzny. Ilanka stanowi prawy dopływ Odry, do której wpada pod Świeckiem. Jej długość wynosi 60,9 km, źródła znajdują się na wysokości 86,6 m n.p.m., a ujście na wysokości 21,9 m n.p.m. Swój początek bierze z jezior Trawno i Trawienko zlokalizowanych na południowy zachód od Torzymia. W granicach obszaru Natura 2000 Ilanka płynie kolejno wśród rozległych torfowisk, następnie lasów wartkim nurtem - przeważnie głębokim wąwozem (ujścia strumieni, podmycia brzegów i przewrócone w kierunku nurtu drzewa zapewniają obecność licznych mikrosiedlisk). W dalszym biegu rzeka ma już zmienny charakter w zależności od prędkości nurtu, przepływa przez rozległe kompleksy torfowisk niskich i lasy łęgowe.

Ponad 90% dorzecza Ilanki znajduje się na obszarach sandrowych. Równina sandrowa znajdująca się około 3 km na północ od Torzymia została przecięta rynną lodowcową – Rynną torzymsko-kosobudzką. Występują tu pagórki, wały i terasy kemowe, zwłaszcza po zachodniej stronie jeziora Pniów, wystając ponad poziom sandrowy (100-108 m n.p.m.) od 3 do 25 m. Na tym

odcinku charakterystyczne dla obszaru są strome zbocza z obecnymi na dnie żywymi torfowiskami, stanowiącymi główną oś obszaru wzdłuż rzeki Ilanki.

Silne deniwelacje, spore nachylenia zboczy i luźny materiał pochodzenia fluwioglacjalnego w glebach generują zagrożenie procesami erozyjnymi. Stąd też obecność licznych bocznych wąwozów i odgałęzień doliny głównej, osuwiska i stożki napływowe.

W obszarze występują trzy typy ekologiczne torfowisk (w tym siedliska przyrodnicze 7140, 7230) tworzące kompleks przestrzenny, gdzie w wyniku sukcesji mogą przekształcać się jedne w drugie. Największy obszar zajmują torfowiska pojeziorne, gdzie złoża torfu podścielone są często grubym pokładem gytii.

Obszar ważny dla ochrony siedlisk nizinnych torfowisk zasadowych o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk, lasów łęgowych i grądowych, torfowisk przejściowych i trzęsawisk oraz kwaśnych buczyn i acidofilnych dąbrów, w tym także cennych siedlisk nizinnych rzek ze zbiorowiskami włosienniczników.

Na terenie obszaru stwierdzono również stanowiska kilkunastu rzadkich i zagrożonych gatunków roślin w skali kraju lub regionu, w szczególności takich jak: kukułka krwista *Dactylorhiza incarnata*, kukułka szerokolistna *Dactylorhiza majalis*, rosiczka okrągłolistna *Drosera rotundifolia*, kruszczyk błotny *Epipactis palustris*, sit tępokwiatowy *Juncus subnodulosus*, bagno zwyczajne *Ledum palustre*, gnieźnik jajowaty *Listera ovata*, bobrek trójlistkowy *Menyanthes trifoliata*, grązel żółty *Nuphar lutea*, grzybienie białe *Nymphaea alba*, pierwiosnek lekarski *Primula veris*. Ponadto na terenie obszaru występują także rzadkie gatunki płazów: ropucha szara *Bufo bufo*, ropucha zielona *Bufo viridis*, żaba moczarowa *Rana arvalis*, żaba trawna *Rana temporaria* oraz gadów: padalec zwyczajny *Anguis fragilis*, jaszczurka zwinka *Lacerta agilis*, jaszczurka żyworodna *Lacerta vivipara*, zaskroniec zwyczajny *Natrix natrix*.

Bardzo wartościowy skład gatunkowy przedstawia związana ze środowiskiem wodno-błotnym awifauna łęgowa obszaru Natura 2000 Dolina Ilanki PLH080009 (wg „Dokumentacji przyrodniczej wybranych obiektów - torfowisk alkalicznych obszaru Natura 2000 Dolina Ilanki” (Stańko R. i in. 2014-2017): błotniak stawowy - *Circus aeruginosus*, cyraneczka - *Anas cecca*, czapla siwa - *Ardea cinerea*, czernica - *Aythya fuligula*, dziwonia - *Carpodacus erythrinus*, gągoł - *Bucephala clangula*, kokoszka wodna - *Gallinula chloropus*, krzyżówka - *Anas platyrhynchos*, kszysk - *Gallinago gallinago*, łabędź niemy - *Cygnus olor*, łozówka - *Acrocephalus palustris*, łyska - *Fulica atra*, perkoz dwuczuby - *Podiceps cristatus*, pliszka górska - *Motacilla cinerea*, perkoz - *Tachybaptus ruficollis*, pokląskwa - *Saxicola rubetra*, potrzos - *Emberiza schoeniclus*, remiz - *Remiz pendulinus*, samotnik - *Tringa ochropus*, Strumieniówka - *Locustella fluiatilis*, świerszczak - *Locustella naevia*, trzciniak - *Acrocephalus arundinaceus*, trzcinniczek - *Acrocephalus scirpaceus*, wodnik - *Rallus aquaticus*, zimorodek - *Alcedo atthis*, żuraw - *Grus grus*.

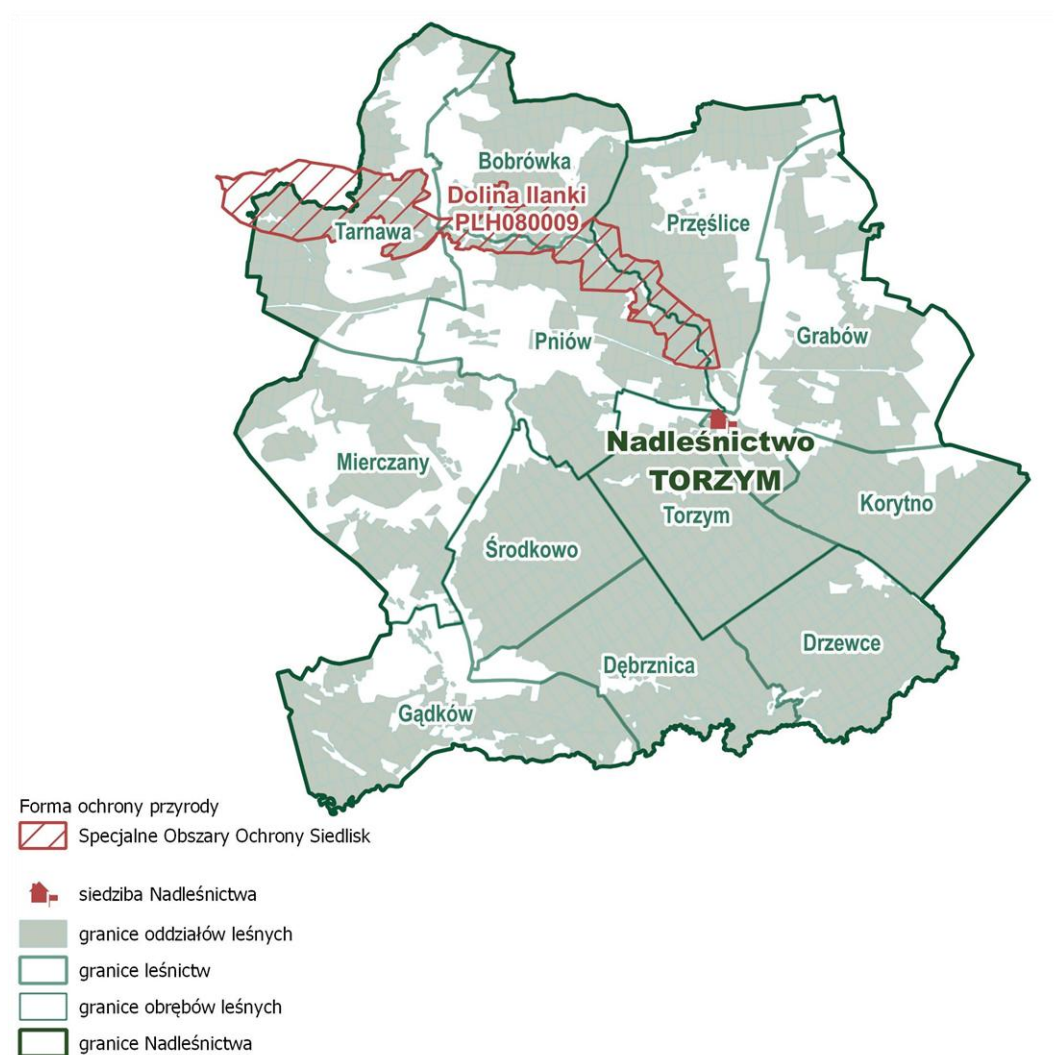

Fig. 21 Lokalizacja obszaru Natura 2000 Dolina Ilanki PLH080009 w granicach Nadleśnictwa Torzym.

Wykaz oddziałów i pododdziałów wchodzących w skład Obszaru Natura 2000 Dolina Ilanki PLH080009 przedstawia poniższe zestawienie.

Tabela 15. Wykaz oddziałów i pododdziałów wchodzących w skład obszaru Natura 2000 Dolina Ilanki PLH080009

Leśnictwo	Oddziały i pododdziały	Pow.
		[ha]
1	2	3
Leśnictwo Przęślice	Oddz. 46-47; Oddz. 49-51; Oddz. 58-59; Oddz. 63; Oddz. 70; Oddz. 74	232,75
Leśnictwo Przęślice	liniowe	5,84
Razem Obręb Torzym		238,59
Leśnictwo Bobrówka	Oddz. 50; Oddz. 56-60; Oddz. 63-71	314,62
Leśnictwo Bobrówka	liniowe	9,97
Leśnictwo Pniów	Oddz. 72-74; 75 a-b; 76 a-d; 77 a-h; 78 a-i; 79 a-r; Oddz. 80-83; Oddz. 90-90A; 96 b-c, f-i, k-l; Oddz. 96A; Oddz. 97A-97B; 97C a-b, h-k; Oddz. 127	400,70
Leśnictwo Pniów	liniowe	9,34
Leśnictwo Tarnawa	120 a-j; Oddz. 121-126; Oddz. 128-133; 134 a-h; Oddz. 135-142; 143 a-i; 144 a-f; 145 a-g; Oddz. 151; 152 a-p; Oddz. 153	620,61
Leśnictwo Tarnawa	liniowe	14,72
Razem Obręb Wystok		1369,96
Razem nadleśnictwo		1608,55

Przedmioty ochrony

Dla obszaru Natura 2000 Dolina Ilanki PLH080009 opublikowane są trzy dokumenty z wykazem przedmiotów ochrony w obszarze. Są to SDF (data aktualizacji 08-2025), Rozporządzenie

Ministra Środowiska z dnia 16 marca 2017 r. w sprawie specjalnego obszaru ochrony siedlisk Dolina Ilanki (PLH080009) (Dz. U. z 2017 r. poz. 741) oraz Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 25 kwietnia 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolina Ilanki PLH080009.

Tabela 16. Wykaz siedlisk przyrodniczych w granicach obszaru Natura 2000 Dolina Ilanki PLH080009.

Kod	Nazwa siedliska	Pokrycie w obszarze wg SDF (ha)	Pow. siedliska na gruntach N-ctwa w granicach obszaru wg PUL (ha)	Reprezentatywność	Powierzchnia względna	Stan zachowania	Ocena ogólna
1	2	3	4	5	6	7	8
Siedliska stanowiące przedmioty ochrony w obszarze Natura 2000							
3150	Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z <i>Nymphaeion</i> , <i>Potamion</i>	7,39	1,94	B	C	B	C
3260	Nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników	1,70	0,00	C	C	C	C
6210	Murawy kserotermiczne (<i>Festuco-Brometea</i> i ciepłolubne murawy z <i>Asplenion septentrionalis</i> <i>Festucion pallentis</i>)	2,0	0,05	B	C	C	C
6430	Ziołorośla górskie (<i>Adenostylion alliariae</i>) i ziołorośla nadrzeczne (<i>Convolvuletalia sepium</i>)	0,33	0,74	B	C	B	C
7140	Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z <i>Scheuchzeria-Caricetea</i>)	0,59	1,05	A	C	A	A
7230	Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk	47,23	11,30	A	C	A	A
9110	Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagetum</i>)	7,91	0,00	A	C	A	C
9170	Grąd środkowoeuropejski (<i>Galio-Carpinetum</i>)	60,46	24,12	A	C	A	B
9190	Kwaśne dąbrowy (<i>Quercion roburpetraeae</i>)	29,93	18,26	A	C	A	B
*91E0	Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albae</i> , <i>Alnetum glutinoso-incanae</i>) i olsy źródliskowe	233,48	163,64	B	C	A	B
Siedliska niestanowiące przedmioty ochrony w obszarze Natura 2000							
9160	Grąd subatlantycki (<i>Stellario-Carpinetum</i>)	-	2,44	B	B	B	B

*siedlisko przyrodnicze o znaczeniu priorytetowym

Pogrubioną czcionką oznaczono siedliska przyrodnicze występujące na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Torzym

W granicach obszaru Natura 2000 Dolina Ilanki PLH080009 występuje na niewielkiej powierzchni siedlisko przyrodnicze 7220 Źródlika wapienne ze zbiorowiskami *Cratoneurion commutati*. Obejmuje ono wypływy wód podziemnych o wysokiej zawartości wapnia. Wytrącają się z nich osady wapienne w postaci m.in. trawertynów. Zlokalizowane jest w granicach

pododdziału, gdzie dominuje siedlisko *91E0. Obszar ten wyłączony jest całkowicie z użytkowania gospodarczego.

3150 - Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nympheion*, *Potamion* - siedlisko w obszarze rozmieszczone jest nierównomiernie, głównie w jego części centralnej i południowej, występując najczęściej w formie niedużych płatów. Fitocenozy stanowiące geobotaniczne identyfikatory siedliska posiadają prawie pełną dla tej jednostki syntaksonomicznej, charakterystyczną kombinację gatunków oraz w większości zidentyfikowanych siedlisk dobrze wykształconą strukturę przestrzenną (w postaci wyraźnie zaznaczonej strefowości roślin zanurzonych, pływających oraz wynurzonych).

6210 - Murawy kserotermiczne (*Festuco-Brometea* i ciepłolubne murawy z *Asplenion septentrionalis-Festucion pallentis*) - siedlisko w obszarze rozmieszczone jest nierównomiernie i występuje wyłącznie w jego części południowej, na terenie Rezerwatu Przyrody "Dolina Ilanki" oraz w jego bliskim sąsiedztwie, w formie kilku małych płatów.

6430 - Ziołorośla górskie (*Adennostylion alliariae*) i ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*) - siedlisko w obszarze rozmieszczone jest równomiernie, występuje jednak w znacznym rozproszeniu w formie punktowych i/lub liniowych niedużych płatów, towarzyszących lasom łęgowym oraz zaroślom wierzbowym.

7140 - Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z *Scheuchzerio-Caricetea*) - siedlisko w obszarze występuje wyłącznie w jego części południowo-wschodniej, w formie jednego płatu.

7230 - Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk - siedlisko w obszarze rozmieszczone jest nierównomiernie i występuje wyłącznie w jego części południowo-wschodniej na terenie Rezerwatu Przyrody "Dolina Ilanki", w formie licznych płatów o zróżnicowanej wielkości.

9170 - Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum*) - siedlisko w obszarze pod względem rozmieszczenia przestrzennego koncentruje się głównie w jego części północnej i południowej w formie licznych płatów o bardzo zróżnicowanej wielkości. Najczęściej występuje w obrębie wyższych partii zboczy i na krawędziach doliny, a także w bezpośrednim sąsiedztwie rzeki, tworząc wraz ze zbiorowiskami łęgów olszowo-jesionowych większe kompleksy przestrzenne.

9190 - Kwaśne dąbrowy (*Quercion robori-petraeae*) - siedlisko w obszarze rozmieszczone jest nierównomiernie i występuje głównie w północno-zachodniej oraz centralnej części obszaru, w formie licznych niewielkich płatów. Największy kompleks kwaśnych dąbrów położony jest w odległości około 1 km na południowy - zachód od m. Bobrówko.

91E0 - Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*, olsy źródłiskowe) - siedlisko w obszarze rozmieszczone jest równomiernie wzdłuż rzeki Ilanki oraz jej dopływów, w formie licznych i bardzo zróżnicowanych pod względem powierzchni płatów. Siedlisko w obszarze reprezentowane jest niemal wyłącznie przez łęgi olszowo-jesionowe, przy czym należy podkreślić, że jesion wyniosły występuje w zidentyfikowanych zbiorowiskach bardzo sporadycznie, co należy uznać za swoistą cechę regionalną przedmiotowych fitocenoz.

Fig. 22 . Siedlisko przyrodnicze 91E0 w obszarze Natura 2000 Dolina Ilanki PLH080009 (fot. N. Sokołowska)

Tabela 17. Wykaz gatunków roślin i zwierząt innych niż ptaki wg SDF w Obszarze Natura 2000 Dolina Ilanki PLH080009.

Kod	Nazwa gatunku	Ocena obszaru			
		Populacja	Stan zachowania	Izolacja	Ogólnie
1	2	3	4	5	6
Gatunki stanowiące przedmiot ochrony w obszarze Natura 2000					
1188	kumak nizinny <i>Bombina bombina</i>	C	A	C	C
1149	koza pospolita <i>Cobitis taenia</i>	C	B	C	C
1096	minóg strumieniowy <i>Lampetra planeri</i>	C	B	C	C
1166	traszka grzebieniasta <i>Triturus cristatus</i>	C	A	C	C
1014	poczwarówka zwężona <i>Vertigo angustior</i>	C	B	C	B
1016	poczwarówka jajowata <i>Vertigo moulinsiana</i>	C	C	A	B
Gatunki niestanowiące przedmiotów ochrony w obszarze Natura 2000					
1337	Bóbr europejski <i>Castor fiber</i>	D	-	-	-
1355	Wydra <i>Lutra lutra</i>	D	-	-	-

Pogrubioną czcionką oznaczono przedmioty ochrony występujące na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Torzym

Według aktualnego SDF w granicach obszaru populację wydry oraz bobra europejskiego oceniono na poziomie D co oznacza, że w porównaniu do populacji krajowej ta występująca w tym obszarze jest „nieistotna”. Gatunki te potencjalnie są lub bywają w tym miejscu, zatem ich siedlisko powinno być wciąż chronione. Potwierdzają to dane z dokumentacji projektowej rezerwatu przyrody Dolina Ilanki, który znajduje się w granicach obszaru Natura 2000 Dolina Ilanki PLH080009, wykazana została obecność obu gatunków. Tak samo potwierdzona została w „Dokumentacji przyrodniczej wybranych obiektów - torfowisk alkalicznych obszaru Natura 2000 Dolina Ilanki” (Stańko R. i in. 2014-2017). Ta sama publikacja zawiera informację o występowaniu w granicach obszaru bardzo rzadkiego pstręga potokowego *Salmo trutta m. fario*.

Populacje gatunków **1014** *Vertigo angustior* poczwarówka zwężona i **1016** *Vertigo moulinsiana* poczwarówka jajowata rozmieszczone są dość równomiernie na terenie całego obszaru, choć największe zagęszczenia poczwarówka osiąga w jego południowo-wschodniej części w kompleksie siedlisk łąkowo-torfowiskowych w granicach rezerwatu przyrody "Dolina Ilanki".

1096 minóg strumieniowy *Lampetra planeri* - gatunek w obszarze rozmieszczony jest równomiernie, choć praktycznie cała populacja skupia się wyłącznie w obrębie koryta rzeki Ilanki, unikając jej licznych dopływów, w których kiedy już występuje jest bardzo nieliczny.

1149 - koza *Cobitis taenia* - populacja gatunku rozmieszczona jest dość równomiernie na terenie całego obszaru, preferując nietypowe jak dla swojego gatunku siedliska tj. odcinki rzeki cechujące się silnym i wartkim nurtem o niemal całkowicie kamienno-żwirowym podłożu.

1166 - traszka grzebieniasta *Triturus cristatus* - populacja gatunku rozmieszczona jest dość równomiernie na terenie całego obszaru, występując w zasadzie w większości zbiorników wodnych, szczególnie w centralnej i północno-zachodniej części obszaru.

1188 - kumak nizinny *Bombina bombina* - gatunek w obszarze został stwierdzony wyłącznie w jego północno-zachodniej części na terenie kompleksu stawów hodowlanych, utworzonych na dopływie rz. Ilanki, "Tarnawce".

W tabeli poniżej zestawiono zagrożenia istniejące i potencjalne dla poszczególnych przedmiotów ochrony w obszarze według wykazu zamieszczonego w obowiązującym dla obszaru Planu Zadań Ochronnych.

Tabela 18. Wykaz zagrożeń istniejących i potencjalnych dla przedmiotów ochrony w obszarze Natura 2000 Dolina Ilanki PLH080009, znajdujących się na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Torzym.

Przedmiot ochrony	Zagrożenia		Opis zagrożenia
	Istniejące	Potencjalne	
1	2	3	4
3150 Starorzeczka i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z <i>Nymphaeion</i> , <i>Potamion</i>	Brak zagrożeń i nacisków	H01 Zanieczyszczenia wód powierzchniowych	Zagrożenie związane z pogorszeniem struktury i funkcji siedliska przyrodniczego na skutek, niewydolności systemu oczyszczania ścieków w m. Torzym i dopływem do obszaru nie podczyszczonych w pełni wód.
		J02.01 Zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie - ogólnie, J02.05 Modyfikowanie funkcjonowania wód - ogólnie, J02.03 Regulowanie (prostowanie) koryt rzecznych i zmiana przebiegu koryt rzecznych	Zagrożenie związane z pogorszeniem struktury i funkcji siedliska przyrodniczego na skutek zaburzeń hydrologicznych obszaru (intensywny drenaż, odwodnienie i osuszenie obszaru).
3260 Nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włośniczników	J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska		Zagrożenie związane z niskim udziałem gatunków charakterystycznych fitocenozy reprezentujących siedlisko przyrodnicze w obszarze
		J02.01 Zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie - ogólnie, J02.05 Modyfikowanie funkcjonowania wód - ogólnie,	Zagrożenie związane z pogorszeniem struktury i funkcji siedliska przyrodniczego na skutek zaburzeń hydrologicznych obszaru (intensywny

Przedmiot ochrony	Zagrożenia		Opis zagrożenia
	Istniejące	Potencjalne	
1	2	3	4
		J02.03 Regulowanie (prostowanie) koryt rzecznych i zmiana przebiegu koryt rzecznych	drenaż, odwodnienie i osuszenie obszaru).
		H01 Zanieczyszczenia wód powierzchniowych	Zagrożenie związane z pogorszeniem struktury i funkcji siedliska przyrodniczego na skutek, niewydolności systemu oczyszczania ścieków w m. Torzym i dopływem do obszaru nie podczyszczonych w pełni wód.
6210 Murawy kserotermiczne (<i>Festuco-Brometea</i> i ciepłolubne murawy z <i>Asplenion septentrionalis</i> <i>Festucion pallentis</i>)	Brak zagrożeń i nacisków	Brak zagrożeń i nacisków	-
	Brak zagrożeń i nacisków	-	-
6430 Ziołorośla górskie (<i>Adenostylin alliariae</i>) i ziołorośla nadrzeczne (<i>Convolvuletalia sepium</i>)		J02.01 Zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie - ogólnie, J02.05 Modyfikowanie funkcjonowania wód - ogólnie, J02.03 Regulowanie (prostowanie) koryt rzecznych i zmiana przebiegu koryt rzecznych	Zagrożenie związane z pogorszeniem struktury i funkcji siedliska przyrodniczego na skutek zaburzeń hydrologicznych obszaru (intensywny drenaż, odwodnienie i osuszenie obszaru).
	Brak zagrożeń i nacisków	-	-
7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z <i>Scheuchzerio-Caricetea</i>)		J02.01 Zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie - ogólnie, J02.05 Modyfikowanie funkcjonowania wód - ogólnie, J02.03 Regulowanie (prostowanie) koryt rzecznych i zmiana przebiegu koryt rzecznych	Zagrożenie związane z pogorszeniem struktury i funkcji siedliska przyrodniczego na skutek zaburzeń hydrologicznych obszaru (intensywny drenaż, odwodnienie i osuszenie obszaru).
	Brak zagrożeń i nacisków	-	-
7230 Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk	A03.03 Zaniechanie / brak koszenia		Pogorszenie struktury i funkcji siedliska przyrodniczego oraz stopniowe ograniczenie jego powierzchni w obszarze, na skutek spontanicznie zachodzącej sukcesji naturalnej (głównie drzew i krzewów).
		J02.01 Zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie - ogólnie, J02.05 Modyfikowanie funkcjonowania wód - ogólnie, J02.03 Regulowanie (prostowanie) koryt rzecznych i zmiana przebiegu koryt rzecznych	Zagrożenie związane z pogorszeniem struktury i funkcji siedliska przyrodniczego na skutek zaburzeń hydrologicznych obszaru (intensywny drenaż, odwodnienie i osuszenie obszaru).
9110 Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagetum</i>)	J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska		Zagrożenie związane z pogorszeniem struktury i funkcji siedliska przyrodniczego (zubożenie różnorodności biologicznej), na skutek deficytu martwego, rozkładającego się drewna w ekosystemie.
		I01 Obce gatunki inwazyjne	Zagrożenie związane z pogorszeniem struktury i funkcji siedliska przyrodniczego

Przedmiot ochrony	Zagrożenia		Opis zagrożenia
	Istniejące	Potencjalne	
1	2	3	4
			(jego naturalności), na skutek wprowadzania do struktury ekosystemu, obcych ekologicznie i/lub geograficznie gatunków drzew i krzewów podczas wykonywania prac leśnych lub na skutek spontanicznego wnikania niecierpka drobnokwiatowego (<i>Impatiens parviflora</i>) do warstwy runa.
9170 Grąd środkowoeuropejski (<i>Galio-Carpinetum</i>)	J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska		Zagrożenie związane z pogorszeniem struktury i funkcji siedliska przyrodniczego (zubożenie różnorodności biologicznej), na skutek deficytu martwego, rozkładającego się drewna w ekosystemie.
		I01 Obce gatunki inwazyjne	Zagrożenie związane z pogorszeniem struktury i funkcji siedliska przyrodniczego (jego naturalności), na skutek wprowadzania do struktury ekosystemu, obcych ekologicznie i/lub geograficznie gatunków drzew i krzewów podczas wykonywania prac leśnych lub na skutek spontanicznego wnikania niecierpka drobnokwiatowego (<i>Impatiens parviflora</i>) do warstwy runa.
9190 Kwaśne dąbrowy (<i>Quercion robur-petraeae</i>)	J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska		Zagrożenie związane z pogorszeniem struktury i funkcji siedliska przyrodniczego (zubożenie różnorodności biologicznej), na skutek deficytu martwego, rozkładającego się drewna w ekosystemie.
		I01 Obce gatunki inwazyjne	Zagrożenie związane z pogorszeniem struktury i funkcji siedliska przyrodniczego (jego naturalności), na skutek wprowadzania do struktury ekosystemu, obcych ekologicznie i/lub geograficznie gatunków drzew i krzewów podczas wykonywania prac leśnych lub na skutek spontanicznego wnikania niecierpka drobnokwiatowego (<i>Impatiens parviflora</i>) do warstwy runa.
*91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-fragilis</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Alnenion glutinoso-incanae</i>) i olsy źródłiskowe	J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska		Zagrożenie związane z pogorszeniem struktury i funkcji siedliska przyrodniczego (zubożenie różnorodności biologicznej), na skutek deficytu martwego, rozkładającego się drewna w ekosystemie.
		I01 Obce gatunki inwazyjne	Zagrożenie związane z pogorszeniem struktury i funkcji siedliska przyrodniczego (jego naturalności), na skutek wprowadzania do struktury ekosystemu, obcych

Przedmiot ochrony	Zagrożenia		Opis zagrożenia
	Istniejące	Potencjalne	
1	2	3	4
			ekologicznie i/lub geograficznie gatunków drzew i krzewów podczas wykonywania prac leśnych lub na skutek spontanicznego wnikania niecierpka drobno-kwiatowego (<i>Impatiens parviflora</i>) do warstwy runa.
		J02.01 Zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie - ogólnie, J02.05 Modyfikowanie funkcjonowania wód - ogólnie, J02.03 Regulowanie (prostowanie) koryt rzecznych i zmiana przebiegu koryt rzecznych	Zagrożenie związane z pogorszeniem struktury i funkcji siedliska przyrodniczego na skutek zaburzeń hydrologicznych obszaru (intensywny drenaż, odwodnienie i osuszenie obszaru).
1188 kumak nizinny <i>Bombina bombina</i>	Brak zagrożeń i nacisków		
		J02.01 Zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie - ogólnie, J02.05 Modyfikowanie funkcjonowania wód - ogólnie, J02.03 Regulowanie (prostowanie) koryt rzecznych i zmiana przebiegu koryt rzecznych	Zagrożenie związane z pogorszeniem struktury i funkcji siedliska gatunku na skutek zaburzeń hydrologicznych obszaru (intensywny drenaż, odwodnienie i osuszenie obszaru).
1149 koza pospolita <i>Cobitis taenia</i>	Brak zagrożeń i nacisków		
		J02.01 Zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie - ogólnie, J02.05 Modyfikowanie funkcjonowania wód - ogólnie, J02.03 Regulowanie (prostowanie) koryt rzecznych i zmiana przebiegu koryt rzecznych	Zagrożenie związane z pogorszeniem struktury i funkcji siedliska gatunku na skutek zaburzeń hydrologicznych obszaru (intensywny drenaż, odwodnienie i osuszenie obszaru).
1096 minóg strumieniowy <i>Lampetra planeri</i>	J03.02.01 Zmniejszenie migracji / bariery dla migracji, J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska		Zagrożenie związane z ograniczeniem możliwości swobodnej migracji gatunku w obszarze oraz niekorzystnymi zmianami parametrów fizykochemicznych wód rzeki Iłanki, na skutek funkcjonowania w obszarze, bardzo dużej liczby tam bobrowych, stanowiących poprzeczne przegrody na cieku.
		J02.01 Zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie - ogólnie, J02.05 Modyfikowanie funkcjonowania wód - ogólnie, J02.03 Regulowanie (prostowanie) koryt rzecznych i zmiana przebiegu koryt rzecznych	Zagrożenie związane z pogorszeniem struktury i funkcji siedliska gatunku na skutek zaburzeń hydrologicznych obszaru (intensywny drenaż, odwodnienie i osuszenie obszaru).
1166 traszka grzebieniasta <i>Triturus cristatus</i>	Brak zagrożeń i nacisków		
		J02.01 Zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie - ogólnie, J02.05 Modyfikowanie funkcjonowania wód - ogólnie, J02.03 Regulowanie (prostowanie) koryt rzecznych i zmiana przebiegu koryt rzecznych	Zagrożenie związane z pogorszeniem struktury i funkcji siedliska gatunku na skutek zaburzeń hydrologicznych obszaru (intensywny drenaż, odwodnienie i osuszenie obszaru).

Przedmiot ochrony	Zagrożenia		Opis zagrożenia
	Istniejące	Potencjalne	
1	2	3	4
1014 poczwarówka zwężona <i>Vertigo angustior</i>	K02 Ewolucja biocenotyczna, sukcesja, J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska		Zagrożenie związane z pogorszeniem struktury i funkcji siedliska gatunku na skutek spontanicznie zachodzącej sukcesji naturalnej (głównie drzew i krzewów), powodującej utratę otwartego charakteru mokradeł i obszarów bagiennych
		J02.01 Zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie - ogólnie, J02.05 Modyfikowanie funkcjonowania wód - ogólnie, J02.03 Regulowanie (prostowanie) koryt rzecznych i zmiana przebiegu koryt rzecznych	Zagrożenie związane z pogorszeniem struktury i funkcji siedliska gatunku na skutek zaburzeń hydrologicznych obszaru (intensywny drenaż, odwodnienie i osuszenie obszaru).
1016 poczwarówka jajowata <i>Vertigo moulinsiana</i>	K02 Ewolucja biocenotyczna, sukcesja, J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska		Zagrożenie związane z pogorszeniem struktury i funkcji siedliska gatunku na skutek spontanicznie zachodzącej sukcesji naturalnej (głównie drzew i krzewów), powodującej utratę otwartego charakteru mokradeł i obszarów bagiennych
		J02.01 Zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie - ogólnie, J02.05 Modyfikowanie funkcjonowania wód - ogólnie, J02.03 Regulowanie (prostowanie) koryt rzecznych i zmiana przebiegu koryt rzecznych	Zagrożenie związane z pogorszeniem struktury i funkcji siedliska gatunku na skutek zaburzeń hydrologicznych obszaru (intensywny drenaż, odwodnienie i osuszenie obszaru).
1337 Bóbr europejski <i>Castor fiber</i>	Gatunek nie wykazany w PZO		
1355 Wydra <i>Lutra lutra</i>	Gatunek nie wykazany w PZO		

Dodatkowo zagrożenia zostały określone również w planie ochrony dla rezerwatu przyrody Dolina Ilanki, które dotyczą przedmiotów ochrony w obszarze Natura 2000 Dolina Ilanki pokrywającym się powierzchniowo w rezerwacie. Wyszczególnione zostały w rozdziale 4.2.1.

Wszystkie zalecenia i zadania ochronne zawarte w obowiązującym planie zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolina Ilanki PLH080009 zostały zaimplementowane do programu ochrony przyrody i umieszczone w tabeli XX Wykaz działań i wskazań ochronnych do Programu Ochrony Przyrody będącej załącznikiem do POP w postaci odrębnego dokumentu.

Tabela 19. Wyciąg zapisów dokumentacji projektu PZO z działaniami ochronnymi dla przedmiotów ochrony znajdujących się na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Torzym w obszarze Natura Dolina Ilanki PLH080009 (wraz z kodami tabeli XX wg. IUL)

Forma ochrony przyrody	Kod zalecenia	Wskazania ochronne	Obligatoryjne działania ochronne	UWAGI
1	2	3	4	5
Obszar Natura 2000 Dolina Ilanki	PLHDI01		W drzewostanach użytkowanych rębnie, pozostawiać fragmenty drzewostanów w formie grup i/lub kęp zajmujących, co najmniej 5% powierzchni drzewostanu do naturalnego rozpadu. Pozostawiać także, wszystkie drzewa miejscowo spróchniałe, drzewa z owocnikami grzybów, a także drzewa dziuplaste, złomy i wykroty; Przy odnowieniu drzewostanów na	Kod siedliska 9110

Forma ochrony przyrody	Kod zalecenia	Wskazania ochronne	Obligatoryjne działania ochronne	UWAGI
1	2	3	4	5
			siedlisku przyrodniczym 9110, promować metodę odnowienia naturalnego oraz nie wprowadzać do składu gatunkowego upraw, obcych ekologicznie i geograficznie gatunków drzew, a w szczególności: dębu czerwonego (<i>Quercus rubra</i>), robinii akacjowej (<i>Robinia pseudoacacia</i>), czarernchy amerykańskiej (<i>Prunus serotina</i>) oraz modrzewia europejskiego (<i>Larix decidua</i>) i daglezi zielonej (<i>Pseudotsuga menziesii</i>).	
	PLHDI02		W drzewostanach użytkowanych rębnie, pozostawiać fragmenty drzewostanów w formie grup i/lub kęp zajmujących, co najmniej 5% powierzchni drzewostanu do naturalnego rozpadu. Pozostawiać także, wszystkie drzewa miejscowo spróchniałe, drzewa z owocnikami grzybów, a także drzewa dziuplaste, złomy i wykroty; Przy odnowieniu drzewostanów na siedlisku przyrodniczym 9170, promować metodę odnowienia naturalnego oraz nie wprowadzać do składu gatunkowego upraw, obcych ekologicznie i geograficznie gatunków drzew, a w szczególności: dębu czerwonego (<i>Quercus rubra</i>), robinii akacjowej (<i>Robinia pseudoacacia</i>), czarernchy amerykańskiej (<i>Prunus serotina</i>) oraz modrzewia europejskiego (<i>Larix decidua</i>) i daglezi zielonej (<i>Pseudotsuga menziesii</i>).	Kod siedliska 9170
	PLHDI03		Wyłączenie z użytkowania rębnego	05-74-d; 09-67-d; 09-68-g; 10-127-a; 10-127-d; 10-79-c; 10-79-h; 10-79-o; 11-123-n; 11-124-k; 11-126-b; 11-126-c; 11-126-i; 11-131-c; 11-140-f
	PLHDI04		W drzewostanach użytkowanych rębnie, pozostawiać fragmenty drzewostanów w formie grup i/lub kęp zajmujących, co najmniej 5% powierzchni drzewostanu do naturalnego rozpadu. Pozostawiać także, wszystkie drzewa miejscowo spróchniałe, drzewa z owocnikami grzybów, a także drzewa dziuplaste, złomy i wykroty; Przy odnowieniu drzewostanów na siedlisku przyrodniczym 9190, promować metodę odnowienia naturalnego oraz nie wprowadzać do składu gatunkowego upraw, obcych ekologicznie i geograficznie gatunków drzew, a w szczególności: dębu czerwonego (<i>Quercus rubra</i>), robinii akacjowej (<i>Robinia pseudoacacia</i>), czarernchy amerykańskiej (<i>Prunus serotina</i>) oraz modrzewia europejskiego (<i>Larix decidua</i>) i daglezi zielonej (<i>Pseudotsuga menziesii</i>).	Kod siedliska 9190
	PLHDI05		W drzewostanach użytkowanych rębnie, pozostawiać fragmenty drzewostanów w formie grup i/lub kęp zajmujących, co najmniej 5% powierzchni drzewostanu do naturalnego rozpadu. Pozostawiać także, wszystkie drzewa miejscowo spróchniałe, drzewa z owocnikami grzybów, a także drzewa dziuplaste, złomy i wykroty; Przy odnowieniu drzewostanów na siedlisku przyrodniczym 91E0, promować metodę odnowienia naturalnego oraz nie wprowadzać do składu gatunkowego upraw, obcych ekologicznie i geograficznie gatunków drzew, a w szczególności: dębu czerwonego (<i>Quercus rubra</i>), robinii akacjowej (<i>Robinia</i>	Kod siedliska 91E0

Forma ochrony przyrody	Kod zalecenia	Wskazania ochronne	Obligatoryjne działania ochronne	UWAGI
1	2	3	4	5
			<i>pseudoacacia</i>), czeremchy amerykańskiej (<i>Prunus serotina</i>) oraz modrzewia europejskiego (<i>Larix decidua</i>) i daglezi zielonej (<i>Pseudotsuga menziesii</i>).	
	PLHDI06		Wyłączenie z użytkowania rębniami zupełnymi drzewostanów przylegających do siedliska przyrodniczego (wskazanego w obszarze wdrażania) w pasie o szerokości jednej wysokości dojrzałego drzewostanu (tj. ok. 30 m)	10-84-a

Charakterystyka drzewostanów

W obszarze Natura 2000 Dolina Ilanki PLH 080009 drzewostany zajmują powierzchnię 1277,87 ha. Poniżej zamieszczono wykres oraz tabelę przedstawiające udział powierzchniowy drzewostanów według rzeczywistego udziału gatunków w klasach i podklasach wieku. W obszarze chronionym zdecydowanie dominuje sosna w składzie gatunkowym na łącznej powierzchni 865,99 ha (67,76% udziału). Zaznacza się również udział olszy czarnej na powierzchni 109,41 ha (tj. 8,56% wśród wszystkich wykazanych gatunków) dębu bezszypułkowego na powierzchni 60,72 ha (4,75% wszystkich gatunków) i buka zwyczajnego na powierzchni 56,15 ha (4,39% udziału). Wiekowo dominuje IVa podklasa wieku oraz drzewostany w klasie odnowienia.

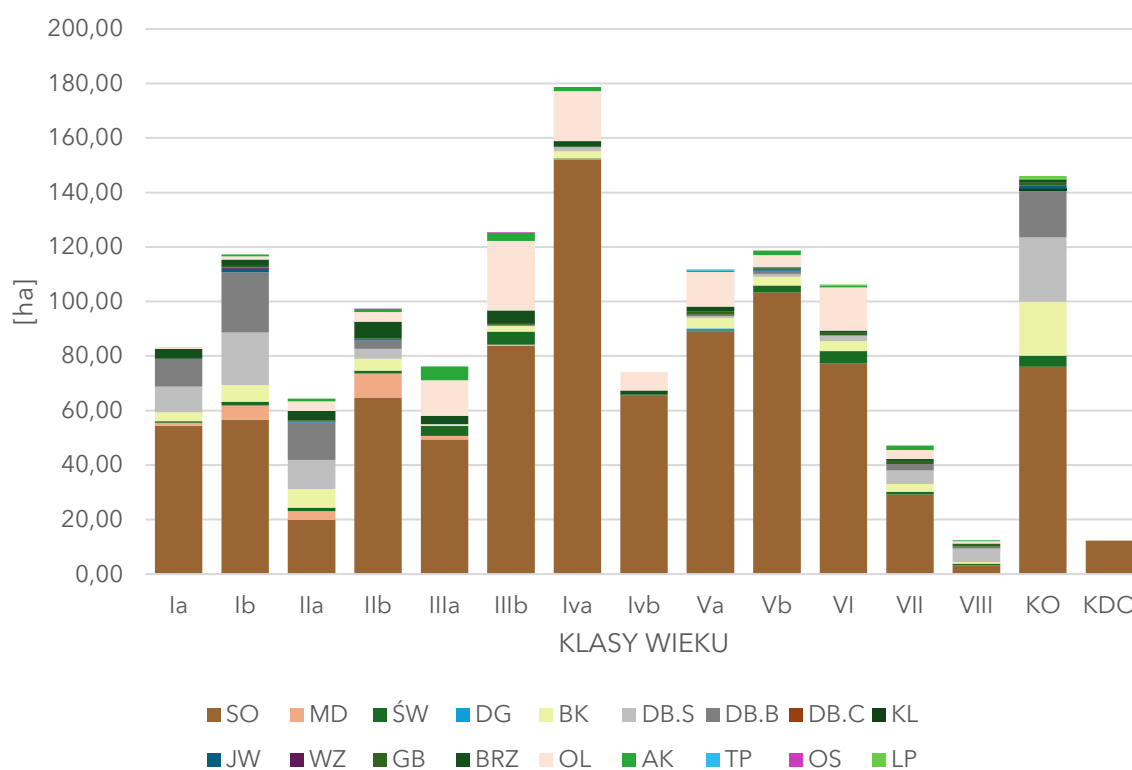

Fig. 23. Udział klas wieku dla gatunków rzeczywistych obszaru Natura 2000 Dolina Ilanki PLH080009 na gruntach Nadleśnictwa Torzym.

Tabela 20. Tabela klas wieku dla gatunków rzeczywistych obszaru Natura 2000 Dolina Ilanki PLH08009 na gruntach Nadleśnictwa Torzym.

Gatunek drzewa	Drzewostany w klasach i podklasach wieku													KO	KDO	Bud. przer.	Razem	
	I		II		III		IV		V		VI	VII	VIII					
	1-10	11-20	21-30	31-40	41-50	51-60	61-70	71-80	81-90	91-100	101-120	121-140	141 i wy- żej					
	Powierzchnia zalesiona w ha																	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
SO	54,45	55,76	19,91	64,74	49,45	83,79	151,88	65,44	78,47	87,65	63,07	29,34	3,02	46,69	12,33		865,99	67,76
MD	1,02	5,19	3,14	8,81	1,20	0,35	0,28						0,06				20,05	1,57
ŚW	0,64	1,35	1,36	1,15	3,72	4,86	0,36		0,33	2,62	4,50	0,94	0,76	3,39			25,98	2,03
DG									0,77			0,07		0,12			0,96	0,08
BK	3,30	6,18	6,76	4,34	0,47	2,02	2,62		3,96	3,20	3,71	2,69	0,52	16,38			56,15	4,39
DB.S	9,39	17,88	10,69	3,61	0,20	0,24	1,49	0,09	0,80	1,09	1,96	4,95	5,02	18,11			75,52	5,91
DB.B	10,25	22,14	8,62	3,05						1,16	0,10	2,37	0,68	12,35			60,72	4,75
DB.C														0,03			0,03	0,00
KL														0,73			0,73	0,06
JW		1,26	0,38	0,20					0,15	0,62	0,16			0,80			3,57	0,28
WZ		0,43	0,08			0,18			0,28					0,15			1,12	0,09
GB		0,62	0,35	0,65		0,33	0,33	0,26	1,10	0,24	0,74	1,18	1,04	0,90			7,74	0,61
BRZ	3,58	2,31	3,48	6,02	3,07	4,96	1,89	1,57	1,38	0,45	0,86	0,69	0,06	0,24			30,56	2,39
OL	0,35	1,19	3,45	3,55	12,99	25,53	18,37	6,78	12,73	4,46	15,84	3,27	0,90				109,41	8,56
AK		0,76	0,94	1,25	5,05	3,04	1,51		0,43	1,47	0,68	1,65	0,38	0,25			17,41	1,36
TP									0,41		0,10						0,51	0,04
OS				0,11		0,22											0,33	0,03
LP	0,07		0,13						0,19		0,32			0,38			1,09	0,09
Razem	83,05	115,07	59,29	97,48	76,15	125,52	178,73	74,14	101,00	102,96	92,04	47,15	12,44	100,52	12,33		1277,87	100,00
%	6,50	9,00	4,64	7,63	5,96	9,82	14,00	5,80	7,90	8,06	7,20	3,69	0,97	7,87	0,96		100,00	100,00

4.4.2 Specjalny obszar ochrony siedlisk Dolina Pliszki PLH080011

Obszar Natura 2000 Dolina Pliszki PLH080011 powstał na mocy Decyzji Komisji z dnia 12 grudnia 2008 r. przyjmująca na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG drugi zaktualizowany wykaz terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na kontynentalny region biogeograficzny (notyfikowana jako dokument nr C(2008) 8039) (2009/93/WE). Jak OZW zatwierdzony został w lutym 2009 roku. Obejmuje powierzchnię 5033,85 ha w zasięgu powiatów sulęcińskiego, krośnieńskiego, słubickiego i świebodzińskiego oraz w zasięgu gmin Maszewo, Bytnica, Torzym, Łagów, Cybinka, Słubice.

Aktualnie obowiązującym aktem prawnym dla obszaru jest Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 14 października 2021 r. w sprawie specjalnego obszaru ochrony siedlisk Dolina Pliszki (PLH080011) (Dz. U. z 2021 r. poz. 2082).

Obszar posiada plan zadań ochronnych ustanowiony Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 10 stycznia 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolina Pliszki PLH080011 (Dz. Urz. 2014 r. Poz. 184), które zostało zmienione Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 4 października 2016 r. zmieniające zarządzenie w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolina Pliszki PLH080011 (Dz. Urz. z 2016 r. poz. 1985).

W granicach ostoi znajdują się rezerваты przyrody „Jezioro Ratno” i „Mechowisko Kosobudki” oraz fragment obszaru chronionego krajobrazu Puszcza nad Pliszką.

W zasięgu gruntów Nadleśnictwa Torzym Obszar Natura 2000 „Dolina Pliszki” PLH080011 obejmuje zwarty kompleks leśny wzdłuż południowej granicy jednostki, w zasięgu leśnictw Gądków, Dębrznica i Drzewce. Grunty w zarządzie nadleśnictwa będące jednocześnie w granicach omawianego obszaru chronionego zajmują 1309,78 ha, co stanowi 26,02% powierzchni obszaru Natura 2000 oraz 6,39% powierzchni gruntów Nadleśnictwa Torzym.

Obszar obejmuje małą dolinę rzeczną, biegnącą przez rozległe pola sandrowe. Sandr Pliszki oddzielony jest wysokimi krawędziami od wyższych poziomów sandrowych i wzgórz moreny czołowej. Rzeka zachowała naturalny charakter i jest otoczona przez duży kompleks leśny, głównie borów sosnowych. Wzdłuż rzeki występują płaty nadrzecznych zbiorowisk leśnych oraz torfowiska i trzęsawiska. Charakterystyczny jest strefowy układ mokradeł, wynikający z reżimu hydrologicznego rzeki oraz oddziaływania wód podziemnych i źródliskowych w sąsiedztwie zboczy doliny.

Fig. 24 Lokalizacja obszaru Natura 2000 Dolina Pliszki PLH080011 w granicach Nadleśnictwa Torzym.

Wykaz oddziałów i pododdziałów wchodzących w skład Obszaru Natura 2000 Dolina Pliszki PLH080011 przedstawia poniższe zestawienie.

Tabela 21. Wykaz oddziałów i pododdziałów wchodzących w skład obszaru Natura 2000 Dolina Pliszki PLH080011

Leśnictwo	Oddziały i pododdziały	Pow.
		[ha]
1	2	3
Leśnictwo Drzewce	308 h; 316 h-l; 317 k-r; 318 h-m; 319 m-o; 324 c-l; 325 i-o; Oddz. 326-331	166,31
Leśnictwo Drzewce	liniowe	5,33
Leśnictwo Dębrznica	Oddz. 223-224; Oddz. 250-253; Oddz. 274-278; 293 d-f, h-l; Oddz. 294-295; 309 g-y; Oddz. 310-312	458,35
Leśnictwo Dębrznica	liniowe	14,92
Leśnictwo Gądków	139 o-p; Oddz. 143-144; Oddz. 148; Oddz. 165-175; Oddz. 191-192; 204 g-i, k-l, n, p-x; Oddz. 205-206; Oddz. 225-232; Oddz. 254-257	640,00
Leśnictwo Gądków	liniowe	24,87
Razem Obręb Gądków wielki		1309,78
Razem nadleśnictwo		1309,78

Przedmioty ochrony

Dla obszaru Natura 2000 Dolina Pliszki PLH080011 opublikowane są trzy dokumenty z wykazem przedmiotów ochrony w obszarze. Są to SDF (data aktualizacji 05-2025), Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 14 października 2021 r. w sprawie specjalnego obszaru

ochrony siedlisk Dolina Pliszki (PLH080011) (Dz. U. z 2021 r. poz. 2082) oraz Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 10 stycznia 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolina Pliszki PLH080011 (Dz. Urz. 2014 r. Poz. 184), które zostało zmienione Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 4 października 2016 r. zmieniające zarządzenie w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolina Pliszki PLH080011 (Dz. Urz. z 2016 r. poz. 1985).

Tabela 22. Wykaz siedlisk przyrodniczych w granicach obszaru Natura 2000 Dolina Pliszki PLC080011.

Kod	Nazwa siedliska	Pokrycie w obszarze wg SDF (ha)	Pow. siedliska na gruntach N-ctwa w granicach obszaru wg PUL (ha)	Reprezentatywność	Powierzchnia względna	Stan zachowania	Ocena ogólna
1	2	3	4	5	6	7	8
Siedliska stanowiące przedmioty ochrony w obszarze							
3150	Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z <i>Nymphaeion</i> , <i>Potamion</i>	147,42	0,00	A	C	A	B
3160	Naturalne dystroficzne zbiorniki wodne	0,01	0,00	D			
3260	Nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników	71,74	0,00	A	B	A	B
6430	Ziołorośla górskie	11,77	0,00	A	C	A	C
6430	Ziołorośla górskie (<i>Adenostylyon alliariae</i>) i ziołorośla nadrzeczne (<i>Convolvuletalia sepium</i>)	11,77	4,16	A	C	A	C
6510	Ekstensywnie użytkowane niżowe łąki świeże	2,95	0,00	B	C	B	B
7140	Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z <i>Scheuchzeria</i>-<i>Caricetea</i>)	12,14	5,92	A	C	A	C
7220	Źródłiska wapienne ze zbiorowiskami <i>Cratoneurion commutati</i>	1,82	0,00	C	C	B	B
7230	Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk	41,77	5,89	A	C	A	A
9110	Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagetum</i>)	81,00	0,00	A	C	A	A
9190	Kwaśne dąbrowy (<i>Quercion roburpetraeae</i>)	43,53	13,31	C	C	C	C
*91E0	Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albae</i>, <i>Alnenion glutinoso-incanae</i>) i olsy źródliskowe	429,59	118,55	B	C	B	B
Siedliska niestanowiące przedmiotów ochrony w obszarze							
3160	Naturalne dystroficzne zbiorniki wodne	0,01	0,00	D			
6410	Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (<i>Molinion</i>)	0,01	0,00	D			
7110	Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe)	2,50	2,50	D			

*siedlisko przyrodnicze o znaczeniu priorytetowym

Pogrubioną czcionką oznaczono siedliska przyrodnicze występujące na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Torzym

Według aktualnego SDF siedlisko 7110 torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą w przypadku reprezentatywności określono na poziomie D, jedna dokumentacja PZO wskazuje jego obecność na gruntach Nadleśnictwa Torzym z oceną ogólną C.

6430 - Ziołorośla górskie (*Adenostylion alliariae*) i ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*) - występuje dość często w obszar, jednak w bardzo małych płatach, szczególnie w strefach ekotonowych łągów i zarośli wierzbowych. Wśród roślin dominują tutaj kieliszniki i chmiel zwyczajny.

7110 - Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe) - występuje w postaci jednego płatu w kompleksie z torfowiskiem przejściowym. Jego stan ocenia się jako niewłaściwy ze względu na liczny nalot młodego pokolenia gatunków drzew, które jednak w okresach podniesionego poziomu wód zaczynają zamierać. Według dokumentacji PZO siedlisko charakteryzuje się najwyższym stopniem reprezentatywności z licznymi charakterystycznymi gatunkami i zbiorowiskami.

7140 - Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z *Scheuchzeria- Caricetea*) - występuje w postaci jednego płatu w postaci torfowiska mszarnego w dobrym stanie. Jego zachodnia część przechodzi płynnie w torfowisko wysokie.

7230 - Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk - Torfowiska występujące w obszarze mają dość zróżnicowany charakter, jednak większość z nich rozwija się w obrębie dawnych mis jeziornych. Roślinność torfowisk alkalicznych doliny Pliszki reprezentowana jest głównie przez 2 zespoły tj. *Menyanthes-Sphagnetum teretis* i *Juncetum subnodulosi*. Są to niewielkie, rozproszone płaty, w obrębie niektórych tylko fragmentów torfowisk zajmują takie zespoły jak: *Caricetum paradoxae* (wariant z licznym udziałem chwytlikowca lśniącego *Tomentypnum nitens*), *Scorpidio--Caricetum diandrae* oraz *Eleocharitetum pauciflorae*. Niestety, w obrębie większości fragmentów zaznacza się nieliczny udział charakterystycznych dla torfowisk alkalicznych mchów brunatnych.

9190 - Kwaśne dąbrowy (*Quercetea robori petraeae*) - zajmują niewielką powierzchnię w obszarze i występują w rozproszeniu, głównie na zboczach i ich przejściu w wysoczyznę.

91E0 - Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*) i olsy źródliskowe - siedlisko występuje w obrębie niemal wszystkich cieków obszaru. Największe kompleksy łągów występują w górnym i środkowym biegu Pliszki. W obszarze siedlisko reprezentują prawie wyłącznie łęgi olszowo-jesionowe ze sporadycznym udziałem jesionu. Stan siedliska oceniono w dokumentacji PZO jako zły ze względu na niedobory martwego drewna. Jednak należy mieć na uwadze fakt, że znaczną część siedliska zajmują drzewostany w pierwszym pokoleniu, które wykształciły się w miejscu dawnych łąk użytkowanych do czasu II wojny światowej, co stanowi główną przyczynę deficytu martwego drewna.

Fig. 25 Obszary bagienne na terenie obszaru Natura 2000 Dolina Pliszki PLH080011 (fot. N. Sokołowska).

Tabela 23. Wykaz gatunków roślin i zwierząt innych niż ptaki w granicach obszaru Natura 2000 Dolina Pliszki PLH080011.

Kod	Nazwa gatunku	Ocena obszaru			
		Populacja	Stan zachowania	Izolacja	Ogólnie
1	2	3	4	5	6
Gatunki stanowiące przedmiot ochrony w obszarze					
1352	Wilc <i>Canis lupus</i>	C	B	B	B
1337	Bóbr europejski <i>Castor fiber</i>	C	B	C	B
1149	Koza <i>Cobitis taenia</i>	C	B	C	B
1096	Minóg strumieniowy <i>Lamperta planeri</i>	C	B	B	C
1163	Głowacz białopłetwy <i>Cottus gobio</i>	D			
1083	Jelonek rogacz <i>Lucanus cervus</i>	C	C	A	C
1355	Wydra <i>Lutra lutra</i>	C	B	C	B
1324	Nocek duży <i>Myotis myotis</i>	C	B	C	C
1014	Poczarówka zwężona <i>Vertigo angustior</i>	B	B	C	B
1016	Poczwarówka jajowata <i>Vertigo moulinsiana</i>	B	C	A	B
Gatunki niestanowiące przedmiotów ochrony w obszarze					
1130	Boleń pospolity <i>Aspius aspius</i>	D			
1308	Mopek zachodni <i>Barbastella barbastellus</i>	D			
1188	Kumak nizinny <i>Bombina bombina</i>	D			
6216	Haczykowiec błyszczący <i>Hamatocallus vernicosus</i>	D			
1145	Piskorz <i>Misgurnus fossilis</i>	D			
5339	Różanka europejski <i>Rhodeus amarus</i>	D			
1166	Traszka grzebieniasta <i>Triturus cristatus</i>	D			

Pogrubioną czcionką oznaczono przedmioty ochrony występujące na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Torzym

W aktualnym SDF populację kumaka nizinnego oceniono na poziomie D, jednak według danych dokumentacji powstałej na potrzeby opracowania obowiązującego PZO dla obszaru, gatunek ten ma swoje stanowisko na gruntach Nadleśnictwa Torzym a jego ocena ogólna określona jest na poziomie C.

Populacje gatunków **1014** *Vertigo angustior* poczwarówka zwężona i **1016** *Vertigo moulinsiana* poczwarówka jajowata rozmieszczone są w konkretnych lokalizacjach, w których według zaleceń PZO nadleśnictwo podejmuje działania ochronne polegające na wykaszaniu łąk oraz usunięciu pojedynczych nalotów drzew i krzewów wraz z usunięciem biomasy poza zasięg siedliska.

1188 - Kumak nizinny *Bombina bombina* – zagęszczenie stanowisk gatunku w obszarze jest duże a liczebność stabilna. Największe skupienie stanowisk wykryto na odcinku między Gądkowem Wielkim a miejscowością Pliszka.

1337 - Bóbr europejski *Castor fiber* – gatunek pospolity i licznie występujący w granicach całego obszaru.

1149 - Koza *Cobitis taenia* – gatunek licznie występujący w całym biegu rzeki Pliszki oraz w związanych z nią sąsiadujących akwenach wód stojących.

1096 - Minóg strumieniowy *Lamperta planeri* – w Pliszce i jej dopływach występuje nierównomiernie. Podczas gromadzenia danych do dokumentacji PZO odnotowano obecność jego larw tylko na trzech stanowiskach. Jest to gatunek o dużym spadku liczebności ze względu na niski stan wód w ciekach, związany z tym wzrost temperatury wody oraz w wyniku działalności bobrów. Minóg strumieniowy został zaliczony do gatunków narażonych (VU) w systemie rzeczonym Odry (Witkowski, Kotusz i Przybylski 2009), objęty ochroną całkowitą, prócz Załącznika II Dyrektywy 92/43/EWG (Dyrektywy Siedliskowej) wymieniony w Załączniku III Konwencji Berneńskiej oraz w PCKZ (Głowaciński 2001).

1083 - Jelonek rogacz *Lucanus cervus* – w obszarze potwierdzono występowanie jelonka rogacza poprzez potwierdzenie odbywania tutaj rójki przez tego chrząszcza. Stan siedlisk, w których został zinwentaryzowany, pod względem jego wymagań ekosystemowych jest dobry. Utrzymanie stanu jelonka rogacza na obszarze Dolina Pliszki jest bardzo istotne ze względu, że tutejsza populacja wchodzi w skład większej metapopulacji, występującej na terenie Puszczy Rzepińskiej, chronionej w trzech połączonych ze sobą ostojach siedliskowych (Lasy Dobroszowskie, Dolina Pliszki, Stara Dąbrowa w Korytach).

1355 - Wydra *Lutra lutra* – gatunek ściśle związany z środowiskiem wodnym jest uznawany za rzadki w skali kraju. W granicach obszaru stwierdzono jego występowanie na kilku stanowiskach, jednak bez określenia dokładnej liczebności.

W tabeli poniżej zestawiono zagrożenia istniejące i potencjalne dla poszczególnych przedmiotów ochrony w obszarze według wykazu zamieszczonego w Planie Zadań Ochronnych dla obszaru.

Tabela 24. Wykaz zagrożeń istniejących i potencjalnych dla przedmiotów ochrony w obszarze Natura 2000 Dolina Pliszki PLH080011, znajdujących się na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Torzym.

Przedmiot ochrony	Zagrożenia		Opis zagrożenia
	Istniejące	Potencjalne	
1	2	3	4
3150 Starorzeczka i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze	G01.08 Inne rodzaje sportu i aktywnego wypoczynku -		Zagrożenie związane z fizyczną degradacją (uszkodzeniem) roślinności wodnej (w tym gatunków charakterystycznych dla siedliska przyrodniczego) na skutek przemieszczania się w sposób niekontrolowany spływów kajakowych;

Przedmiot ochrony 1	Zagrożenia		Opis zagrożenia 4
	Istniejące 2	Potencjalne 3	
zbiorowiskami z <i>Nymphaeion, Potamion</i>		H01.03 Inne zanieczyszczenia wód powierzchniowych ze źródeł punktowych -	Potencjalna możliwość zanieczyszczenia wód w obrębie siedliska przyrodniczego, na skutek niekontrolowanego dopływu zanieczyszczeń powstałych w wyniku zaistnienia czynnika awarii na terenie funkcjonujących w obszarze akwenów zagospodarowanych rybacko lub w efekcie kolizji drogowych w miejscach przecięcia szlaków komunikacyjnych z obszarem;
3260 Nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włośniczników	G01.08 Inne rodzaje sportu i aktywnego wypoczynku		Zagrożenie związane z fizyczną degradacją (uszkodzeniem) roślinności wodnej (w tym gatunków charakterystycznych dla siedliska przyrodniczego) na skutek przemieszczania się w sposób niekontrolowany spływów kajakowych;
		H01.03 Inne zanieczyszczenia wód powierzchniowych ze źródeł punktowych J02.02.01 Bagrowanie / usuwanie osadów limnicznych, J02.03.02 J02.06.05 Pobór wód powierzchniowych przez farmy rybne - J02.05.05 Niewielkie projekty hydroenergetyczne, jazy, J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska, J03.02.01 Zmniejszenie migracji / bariery dla migracji -	Potencjalna możliwość zanieczyszczenia wód w obrębie siedliska przyrodniczego, na skutek niekontrolowanego dopływu zanieczyszczeń powstałych w wyniku zaistnienia czynnika awarii na terenie funkcjonujących w obszarze akwenów zagospodarowanych rybacko lub w efekcie kolizji drogowych w miejscach przecięcia szlaków komunikacyjnych z obszarem; Regulowanie (prostowanie) koryt rzecznych - Zagrożenie związane z fizyczną degradacją i przekształceniem naturalnego charakteru siedliska przyrodniczego (rzeki) Nadmierny i niekontrolowany pobór wód, szczególnie w okresach suszy, może przyczyniać się do niekorzystnie niskich przepływów w rzece, co przy intensywnym ruchu kajakowym, dodatkowo może przyczyniać się do fizycznej degradacji roślinności charakterystycznej dla siedliska przyrodniczego Zagrożenie związane z degradacją siedliska przyrodniczego na skutek zmian fizyko-chemicznych wód rzeki oraz ograniczenie możliwości migracji gatunków typowych dla siedliska przyrodniczego;
6430 Ziołorośla górskie (<i>Adenostylion alliariae</i>) i ziołorośla nadrzeczne (<i>Convolvulietalia sepium</i>)	Nie stwierdzono	Nie stwierdzono	
7110 Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe)	Nie stwierdzono	Nie stwierdzono	
7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska	J02.05 Modyfikowanie funkcjonowania wód		Obecnie zagrożenie związane z odwodnieniem siedliska przyrodniczego praktycznie zostało wyeliminowane, jednak skutki

Przedmiot ochrony	Zagrożenia		Opis zagrożenia
	Istniejące	Potencjalne	
1	2	3	4
(przeważnie z roślinnością z <i>Scheuchzeria- Caricetea</i>)			przewodzonych w przeszłości prac melioracyjnych (powodujących niekorzystne zmiany uwodnienia siedliska) można obserwować do dnia teraźniejszego;
		M01.02 Susze i zmniejszenie opadów, H04.02 noszenie azotu, K02 Ewolucja biocenotyczna, sukcesja	Zagrożenie związane z pogorszeniem struktury i funkcji siedliska przyrodniczego na skutek zaburzeń hydrologicznych obszaru, eutrofizacji oraz ekspansji roślinności niepożądaney (w tym drzew i krzewów) w obrębie arealu siedliska przyrodniczego;
7230 Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk	A03.03 Zaniechanie / brak koszenia -		Zmiana warunków wodnych (w tym zalewanie i podtapianie płatów siedliska) na skutek działalności bobrów - zagrożenie dość istotne, z uwagi na zalewnie ekosystemu wodami gorszej jakości od wód podziemnych zasilających siedlisko przyrodnicze
		J02.05 Modyfikowanie funkcjonowania wód - ogólnie, J02.07 Pobór wód z wód podziemnych, H01.03 Inne zanieczyszczenia wód powierzchniowych ze źródeł punktowych-	Zagrożenie związane z pogorszeniem struktury i funkcji siedliska przyrodniczego na skutek zaburzeń hydrologicznych obszaru oraz niekontrolowanego dopływu zanieczyszczeń powstałych w efekcie kolizji drogowych w miejscach przecięcia szlaków komunikacyjnych z obszarem;
9110 Kwaśne dąbrowy (<i>Quercion roburipetraeae</i>)	B02.04 Usuwanie martwych i umierających drzew, J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech Siedliska	Nie stwierdzono	Zagrożenie związane z pogorszeniem struktury i funkcji siedliska przyrodniczego na skutek zubożenia różnorodności biologicznej ekosystemu (ograniczenie liczebności i udziału gatunków flory i fauny charakterystycznych dla siedliska w związku z deficytem martwego drewna oraz niekorzystnym udziałem starych drzewostanów);
91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-fragilis</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Alnion glutinoso-incanae</i>) i olsy źródłiskowe	B02.04 Usuwanie martwych i umierających drzew, J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech Siedliska		Zagrożenie związane z pogorszeniem struktury i funkcji siedliska przyrodniczego na skutek zubożenia różnorodności biologicznej ekosystemu (ograniczenie liczebności i udziału gatunków flory i fauny charakterystycznych dla siedliska w związku z deficytem martwego drewna oraz niekorzystnym udziałem starych drzewostanów);
	-	J02.03.02 Regulowanie (prostowanie) koryt rzecznych -	Zagrożenie dotyczy ograniczenia i/lub całkowitego wyeliminowania głównego czynnika strukturotwórczego siedliska przyrodniczego, jakim jest proces periodycznych zalewów ekosystemu wodami rzeki Pliszkę;
Kumak nizinny <i>Bombina bombina</i>	Nie stwierdzono	Nie stwierdzono	
1337 Bóbr europejski <i>Castor fiber</i>	Nie stwierdzono	Nie stwierdzono	
1149 Koza <i>Cobitis taenia</i>	J02.05.05 Niewielkie projekty hydroenergetyczne, jazy, J03.01 Zmniejszenie lub utrata		Ograniczenie wewnętrznej spójności obszaru na skutek

Przedmiot ochrony	Zagrożenia		Opis zagrożenia
	Istniejące	Potencjalne	
1	2	3	4
	określonych cech siedliska, J03.02.01 Zmniejszenie migracji / bariery dla migracji, K03.07 - inne formy międzygatunkowej konkurencji wśród zwierząt		funkcjonowania fizycznych przegród poprzecznych na rzece Pliszcze, uniemożliwiających lub znacząco ograniczających migrację gatunku (zmniejszenie przestrzeni życiowej, izolacja, erozja genetyczna); Niekorzystne konsekwencje działalności bobra europejskiego w dolinach cieków obszaru polegające głównie na ograniczaniu możliwości migracji oraz zmiany uwarunkowań siedliskowych gatunku;
		J02.03.02 Regulowanie (prostowanie) koryt rzecznych M01.02 - susze i zmniejszenie opadów -	- Zagrożenie związane ze zmianą geomorfologii rzeki, skutkujące eliminacją dogodnych siedlisk dla rozrodu i żerowania gatunku; Zmiany w przepływach wód rzeki Pliszek na skutek długotrwałych okresów suszy;
	J02.05.05 Niewielkie projekty hydroenergetyczne, jazy, J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska, J03.02.01 Zmniejszenie migracji / bariery dla migracji, K03.07 inne formy międzygatunkowej konkurencji wśród zwierząt -		Ograniczenie wewnętrznej spójności obszaru na skutek funkcjonowania fizycznych przegród poprzecznych na rzece Pliszcze, uniemożliwiających lub znacząco ograniczających migrację gatunku (zmniejszenie przestrzeni życiowej, izolacja, erozja genetyczna); Niekorzystne konsekwencje działalności bobra europejskiego w dolinach cieków obszaru polegające głównie na ograniczaniu możliwości migracji oraz zmiany uwarunkowań siedliskowych gatunku;
1096 Mi-nóg strumieniowy <i>Lamperta planeri</i>	-	J02.03.02 Regulowanie (prostowanie) koryt rzecznych - J02.06.05 - pobór wód powierzchniowych przez farmy rybne, M01.02 - susze i zmniejszenie opadów -	Zagrożenie związane ze zmianą geomorfologii rzeki, skutkujące eliminacją dogodnych siedlisk dla rozrodu i żerowania gatunku; Zaburzenia w przepływie wód rzeki Pliszek spowodowane niewłaściwym rozdziałem wody oraz występowaniem długotrwałych okresów suszy;
1083 Jelon-ek rogacz <i>Lucanus cervus</i>	Nie stwierdzono	J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech Siedliska -	Zagrożenie związane z pogorszeniem jakości siedliska gatunku, na skutek zmniejszenia obecnego udziału ilościowego starodrzewi dębowych zlokalizowanych w granicach obszaru;
1355 Wy-dra <i>Lutra lutra</i>	Nie stwierdzono	Nie stwierdzono	
1014 Po-czwarówka zwężona (<i>Vertigo angustior</i>)	A03.03 Zaniechanie / brak koszenia		Zagrożenie związane z pogorszeniem jakości siedliska gatunku oraz stopniowym ograniczeniem jego powierzchni w obszarze, na skutek spontanicznie zachodzącej sukcesji naturalnej
		A03.01. Intensywne koszenie lub intensyfikacja	Zbyt intensywne użytkowanie gospodarcze siedliska gatunku może prowadzić do pogorszenia jego jakości, a także przyczynić się do ograniczenia liczebności i zagęszczenia gatunku w obszarze na skutek wzrostu śmiertelności osobników

Przedmiot ochrony	Zagrożenia		Opis zagrożenia
	Istniejące	Potencjalne	
1	2	3	4
		J02.05 Modyfikowanie funkcjonowania wód - ogólnie, J02.07 Pobór wód z wód podziemnych	Zagrożenie związane z pogorszeniem struktury i funkcji siedliska gatunku na skutek zaburzeń hydrologicznych obszaru
		H02 Zanieczyszczenie wód podziemnych (źródła punktowe i rozproszone)	Zagrożenie pośrednio może przyczyniać się do pogorszenia jakości siedliska gatunku (tj. torfowisk alkalicznych w skutek niewłaściwych parametrów wód zasilających te ekosystemy)
1016 Poczwarówka jajowata (<i>Vertigo moulinsiana</i>)	A03.03 Zaniechanie / brak koszenia		Zagrożenie związane z pogorszeniem jakości siedliska gatunku oraz stopniowym ograniczeniem jego powierzchni w obszarze, na skutek spontanicznie zachodzącej sukcesji naturalnej
		A03.01. Intensywne koszenie lub intensyfikacja	Zbyt intensywne użytkowanie gospodarcze siedliska gatunku może prowadzić do pogorszenia jego jakości, a także przyczyniać się do ograniczenia liczebności i zagęszczenia gatunku w obszarze na skutek wzrostu śmiertelności osobników
		J02.05 Modyfikowanie funkcjonowania wód - ogólnie, J02.07 Pobór wód z wód podziemnych	Zagrożenie związane z pogorszeniem struktury i funkcji siedliska gatunku na skutek zaburzeń hydrologicznych obszaru;
		H02 Zanieczyszczenie wód podziemnych (źródła punktowe i rozproszone)	Zagrożenie przyczyniające się do pogorszenia jakości siedliska gatunku (tj. torfowisk alkalicznych w skutek zanieczyszczenia wód gruntowych zasilających powyższe ekosystemy);

Fig. 26 Zastawka ograniczająca odpływ wód z siedlisk hydrogenicznych w obszarze Natura 2000 Dolina Pliszki PLH080011 (fot. N. Sokołowska)

Wszystkie zalecenia i zadania ochronne zawarte w obowiązującym planie zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolina Pliszki PLH080011 zostały zaimplementowane do programu ochrony przyrody i umieszczone w tabeli XX Wykaz działań i wskazań ochronnych do Programu Ochrony Przyrody będącej załącznikiem do POP w postaci odrębnego dokumentu.

Tabela 25. Wyciąg zapisów dokumentacji projektu PZO z działaniami ochronnymi dla przedmiotów ochrony znajdujących się na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Torzym w obszarze Natura Dolina Pliszki PLH080011 (wraz z kodami tabeli XX wg. IUL)

Forma ochrony przyrody	Kod zalecenia	Wskazania ochronne	Obligatoryjne działania ochronne	UWAGI
1	2	3	4	5
Obszar Natura 2000 Dolina Pliszki	PLHDP01		Działania obligatoryjne zachowanie siedlisk gatunków poprzez ekstensywne użytkowanie kośne, kośno - pastwiskowe lub pastwiskowe zbiorowisk roślinnych we wskazanych obszarach wdrażania. Działania fakultatywne: użytkować zgodnie z wymogami odpowiedniego pakietu rolno-środowiskowo-klimatycznego w ramach obowiązującego PROW, ukierunkowanego na ochronę torfowisk. termin koszenia nie wcześniej niż od 15.08 do 30.09; kosić co najmniej raz w roku nie więcej niż 20% pow. siedliska, przy czym każdego roku powinno to dotyczyć innej powierzchni. Pozyskaną biomasę należy usunąć poza zasięg torfowiska.	02-328-h; 02-329-i; 02-331-f
	PLHDP02		Modyfikacja gospodarki leśnej w zakresie wyłączenia z użytkowania rębego siedlisk przyrodniczych (z wyjątkiem pozyskania związanego z realizacją potrzeb zbioru nasion z drzewostanów nasiennych). Dopuszcza się także w sytuacjach zagrażających bezpieczeństwu ludzi, wycinkę pojedynczych drzew, z pozostawieniem pozyskanego drewna na powierzchni, na której ścięto drzewo.	02-330-j; 02-327-d; 02-317-r; 03-223-g; 03-275-f; 03-277-k; 03-278-j; 03-278-w; 03-294-i; 03-295-c; 03-295-g; 03-309-i; 03-309-1; 03-309-y; 03-310-b; 03-310-i; 03-311-c; 03-311-i; 03-312-a; 03-312-d; 04-143-f; 04-143-i; 04-143-l; 04-144-d; 04-169-h; 04-170-a; 04-170-b; 04-170-h; 04-170-n; 04-170-p; 04-192-i; 04-205-j; 04-205-1; 04-206-g; 04-225-l; 04-226-b; 04-227-b; 04-227-r; 04-230-b; 04-230-k; 04-231-a; 04-231-b; 04-231-g; 04-231-z; 04-232-r; 04-256-d; 04-256-i; 04-256-o; 04-256-r; 04-257-b; 04-257-h; 04-257-k
	PLHDP03		Modyfikacja gospodarki leśnej w zakresie wyłączenia z użytkowania rębego i trzebieży, drzewostanów zlokalizowanych we wskazanym obszarze wdrażania	04-225-j; 04-225-i; 04-225-n; 04-225-o; 04-226-o; 04-226-m; 04-226-l; 04-254-c
	PLHDP04		Usunięcie pojedynczych nalotów drzew i krzewów oraz ich skupień z powierzchni siedliska przyrodniczego wraz z usunięciem ściętej biomasy poza powierzchnię torfowisk	02-329-i
	PLHDP05		Modyfikacja gospodarki leśnej w zakresie pozostawiania w drzewostanach w formie biogrup, zajmujących co najmniej 5% powierzchni i zawierających co najmniej 5% miąższości z chwili rozpoczęcia cięć rębnych, do naturalnej śmierci i rozpadu	9110 bez innych dokładnych zaleceń
	PLHDP06		Modyfikacja gospodarki leśnej w zakresie pozostawiania w drzewostanach w formie biogrup, zajmujących co najmniej 10% powierzchni i zawierających co najmniej 10% miąższości z chwili rozpoczęcia cięć rębnych, do naturalnej śmierci i rozpadu	Kod siedliska 9190

Charakterystyka drzewostanów

W obszarze Natura 2000 Dolina Pliszki PLH080011 drzewostany zajmują powierzchnię 1110,44 ha. Poniżej zamieszczono wykres oraz tabelę przedstawiające udział powierzchniowy drzewostanów według rzeczywistego udziału gatunków w klasach i podklasach wieku. Wśród gatunków dominuje zdecydowanie sosna na łącznej powierzchni 823,93 ha (74,19% udziału pośród pozostałych gatunków) oraz olsza na powierzchni 153,03 ha (13,78% udziału). Zaznacza się również obecność w drzewostanach dębu bezszypułkowego na powierzchni 34,00 ha (3,06% udziału) oraz brzozy na powierzchni 30,04 ha (2,71%) udziału. Wiekowo zdecydowanie dominuje IVa podklasa wieku.

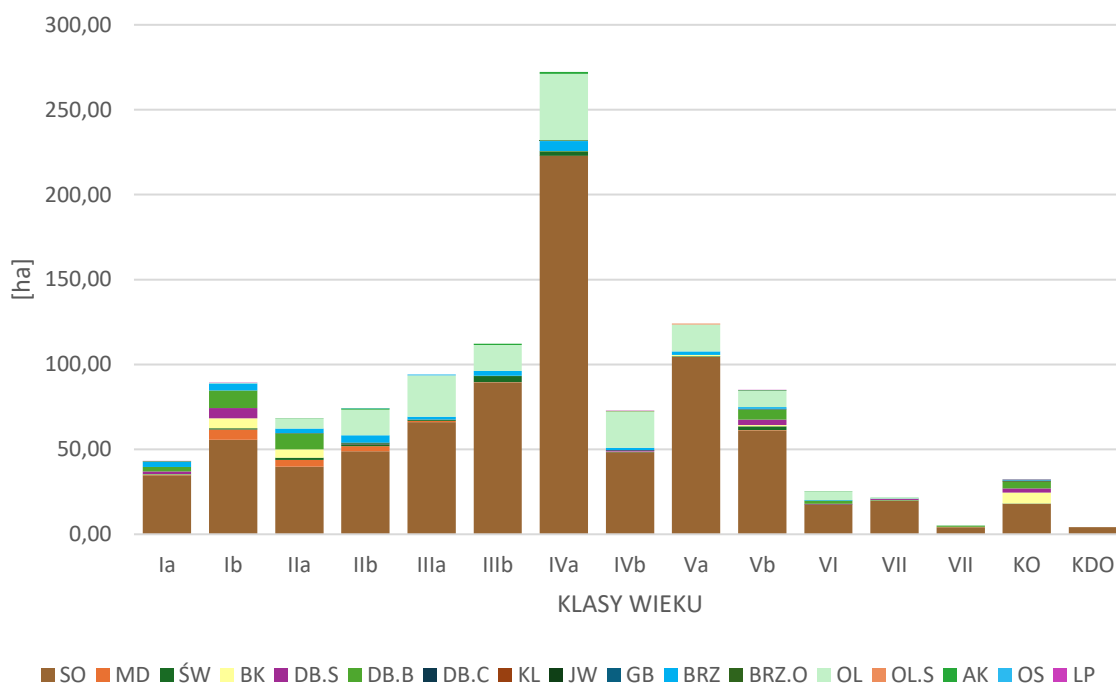

Fig. 27. Udział klas wieku dla gatunków rzeczywistych obszaru Natura 2000 Dolina Pliszki PLH080011 na gruntach Nadleśnictwa Torzym.

Tabela 26. Tabela klas wieku dla gatunków rzeczywistych obszaru Natura 2000 Dolina Pliszki PLH08011 na gruntach Nadleśnictwa Torzym.

Gatunek drzewa	Drzewostany w klasach i podklasach wieku													KO	KDO	Bud. przer	Razem	
	I		II		III		IV		V		VI	VII	VIII					
	1-10	11-20	21-30	31-40	41-50	51-60	61-70	71-80	81-90	91-100	101-120	121-140	141 i wy- żej					
	Powierzchnia zalesiona w ha																	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
SO	34,69	55,72	39,78	50,42	66,02	89,36	221,79	48,32	103,99	56,54	16,83	19,74	4,23	12,21	4,29		823,93	74,19
MD	0,16	6,05	4,07	3,43	0,68	0,18	0,04			0,30							14,91	1,34
ŚW	0,36	0,65	1,26	1,22	0,58	3,69	2,35	0,17	0,44	2,25	0,12	0,25		0,20			13,54	1,22
BK	0,34	5,78	4,98		0,11			0,21	0,68	0,78		0,30	0,22	5,56			18,96	1,71
DB.S	1,38	6,15		0,16			0,08	0,78		3,26	0,30	0,63		1,49			14,23	1,28
DB.B	2,64	10,37	9,33	0,30		0,16	0,33			5,81	2,00		0,56	2,50			34,00	3,06
DB.C			0,14	0,09													0,23	0,02
KL					0,09									0,07			0,16	0,01
JW				0,30				0,05		0,09				0,41			0,85	0,08
GB								0,07		0,39				0,16			0,62	0,06
BRZ	3,13	4,06	2,67	4,46	1,66	2,84	5,90	1,39	2,14	0,99	0,28	0,12		0,40			30,04	2,71
BRZ.O							0,33										0,33	0,03
OL		0,45	5,92	15,05	24,46	15,24	39,25	21,47	15,86	9,64	4,86	0,83					153,03	13,78
OL.S								0,06	0,44								0,50	0,05
AK	0,36		0,07	1,13		0,83	1,03	0,02		0,30	0,12		0,22	0,05			4,13	0,37
OS				0,09	0,57												0,66	0,06
LP	0,08	0,04						0,02		0,14				0,04			0,32	0,03
Razem	43,14	89,27	68,22	76,65	94,17	112,30	271,10	72,56	123,55	80,49	24,51	21,87	5,23	23,09	4,29		1110,44	100,00
%	3,88	8,04	6,14	6,90	8,48	10,11	24,42	6,53	11,13	7,25	2,21	1,97	0,47	2,08	0,39		100,00	100,00

4.4.3 Specjalny obszar ochrony siedlisk Stara Dąbrowa w Korytach PLH080042

Obszar Natura 2000 Stara Dąbrowa w Korytach PLH080042 powstał na mocy Decyzji Komisji z dnia 10 stycznia 2011 r. w sprawie przyjęcia na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG czwartego zaktualizowanego wykazu terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na kontynentalny region biogeograficzny (notyfikowana jako dokument nr C(2010) 9669) (2011/64/UE) (Dz. Urz. UE L 33 z 08.02.2011, str. 146). Jak OZW zatwierdzony został w styczniu 2012 roku. Obejmuje powierzchnię 1630,39 ha w zasięgu powiatów sulęcińskiego i świebodzińskiego oraz gmin Torzym i Łagów.

Aktualnie obowiązującym aktem prawnym dla obszaru jest Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 17 sierpnia 2021 r. w sprawie specjalnego obszaru ochrony siedlisk Stara Dąbrowa w Korytach (PLH080042) (Dz. U. z 2021 r. poz. 1600).

Obszar posiada plan zadań ochronnych ustanowiony Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 16 lutego 2021 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Stara Dąbrowa w Korytach PLH080042 (Dz. U. z 2021r. poz. 462).

W granicach obszaru znajduje się fragment obszaru chronionego krajobrazu Puszcza nad Pliszką.

W zasięgu gruntów Nadleśnictwa Torzym Obszar Natura 2000 „Stara Dąbrowa w Korytach” PLH080042 obejmuje zwarty kompleks leśny w południowo-wschodniej części jednostki, w zasięgu leśnictwa Korytno. Grunty w zarządzie nadleśnictwa będące jednocześnie w granicach omawianego obszaru chronionego zajmują 1013,75 ha, co stanowi 62,18% powierzchni obszaru Natura 2000 oraz 4,95% powierzchni gruntów Nadleśnictwa Torzym.

Obszar w całości położona jest w mezoregionie Równina Torzymska. Obejmuje bardzo cenne, stare drzewostany dębowe z rzadkimi gatunkami chrząszczy ksylofagicznych, w tym dużą i stabilną populacją jelonka rogacza *Lucanus cervus*. Występują tutaj spore powierzchnie kwaśnych i żyznych buczyn, oraz grądu środkowoeuropejskiego. W pobliżu rzeki Pliszki wykazano niewielkie płąty lasów łęgowych.

Fig. 28 Lokalizacja obszaru Natura 2000 Stara Dąbrowa w Korytach PLH080042 w granicach Nadleśnictwa Torzým.

Wykaz oddziałów i pododdziałów wchodzących w skład Obszaru Natura 2000 Stara Dąbrowa w Korytach PLH080042 przedstawia poniższe zestawienie.

Tabela 27. Wykaz oddziałów i pododdziałów wchodzących w skład obszaru Natura 2000 Stara Dąbrowa w Korytach PLH080042

Leśnictwo	Oddziały i pododdziały	Pow.
		[ha]
1	2	3
Leśnictwo Drzewce	Oddz. 279; Oddz. 296-298; Oddz. 313-315; 325 a-h	167,22
Leśnictwo Drzewce	liniowe	6,29
Razem Obręb Gądków wielki		173,51
Leśnictwo Korytno	214 g-h; Oddz. 215; 216 a, c-d; 217 d; 234 d, h, k; Oddz. 235-237; 254 f, k; Oddz. 255-258; 266 g-h, l, p; Oddz. 267-272; 278 h, k-m; 279 c-d, j, n; Oddz. 280-285; Oddz. 289-299	814,79
Leśnictwo Korytno	liniowe	25,45
Razem Obręb Torzým		840,24
Razem nadleśnictwo		1013,75

Przedmioty ochrony

Dla obszaru Natura 2000 Stara Dąbrowa w Korytach PLH080042 opublikowane są trzy dokumenty z wykazem przedmiotów ochrony w obszarze. Są to SDF (data aktualizacji 03-2024), Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 17 sierpnia 2021 r. w sprawie specjalnego obszaru ochrony siedlisk Stara Dąbrowa w Korytach (PLH080042) (Dz. U. z 2021 r. poz. 1600)

oraz Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 16 lutego 2021 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Stara Dąbrowa w Korytach PLH080042 (Dz. U. z 2021r. poz. 462).

Tabela 28. Wykaz siedlisk przyrodniczych w granicach obszaru Natura 2000 Dąbrowa w Korytach PLH080042.

Kod	Nazwa siedliska	Pokrycie w obszarze wg SDF (ha)	Pow. siedliska na gruntach N-ctwa w granicach obszaru wg PUL (ha)	Reprezentatywność	Powierzchnia względna	Stan zachowania	Ocena ogólna
1	2	3	4	5	6	7	8
Siedliska będące przedmiotem ochrony w obszarze							
9110	Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagetum</i>)	137,60	109,95	B	C	B	B
9130	Żyzne buczyny (<i>Dentario glandulosae Fagenion</i> , <i>Galio odorati-Fagenion</i>)	9,82	10,57	B	C	B	B
9170	Grąd środkowoeuropejski (<i>Galio-Carpinetum</i>)	29,77	27,12	C	C	B	C
9190	Kwaśne dąbrowy (<i>Quercetea-petraeae</i>)	423,11	271,00	A	C	B	B
Siedliska niebędące przedmiotami ochrony w obszarze							
2330	Wydmny śródładowe z murawami napiaskowymi	0,16	0,00	D	-	-	-
3150	Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z <i>Nymphaeion</i> , <i>Potamion</i>	0,41	0,82	D	-	-	-
*91E0	Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-fragilis</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Alnenion glutinoso-incanae</i>) i olsy źródliskowe	1,30	0,00	D	-	-	-

*siedlisko przyrodnicze o znaczeniu priorytetowym

Pogrubioną czcionką oznaczono siedliska przyrodnicze występujące na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Torzym

3150 - Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nymphaeion*, *Potamion* - W przypadku tego siedliska przyrodniczego w aktualnym SDF jego reprezentatywność określono na poziomie D. W obszarze siedlisko występuje obecnie w postaci jednego zbiornika wodnego. Inne, do niedawna występujące śródleśne zbiorniczki wodne uległy wyschnięciu. Siedlisko obejmuje niewielki śródleśny zbiornik wodny, naturalne jeziorko eutroficzne. W roku 2020 zaobserwowano drastyczny spadek poziomu lustra wody niemal do jej całkowitego wyschnięcia. Z tego powodu stan ochrony siedliska oceniono jako zły (U2).

9110 Kwaśne buczyny (*Luzulo-Fagetum*) - w obszarze płyty siedliska zajmują krawędzie doliny rzeki Pliszki i zbocza licznych pagórków i wyniesień morenowych oraz kemów otoczonych utworami sandrowymi. Drzewostan kwaśnych buczyn budowany jest przez buka, rzadko z domieszką dębu bezszypułkowego. Runo ubogie, budowane z reguły przez 3-4 gatunki roślin naczyniowych o znikomym pokrywaniu, zdominowane przez gatunki typowe dla siedliska. Najlepiej wykształcone i zachowane kwaśne buczyny znajdują się w południowo-zachodniej części obszaru.

9130 - Żyzne buczyny niżowe (9130) *Galio odorati-Fagetum* w typowej postaci budowane są przez buka *Fagus sylvatica*, z niewielkim udziałem innych gatunków tj: dąb bezszypułkowy *Quercus petraea*, jawor *Acer pseudoplatanus*. Spośród wszystkich buczyn obszaru jednym

z najcenniejszych o najwyższych walorach (w tym krajobrazowych) jest fragment w pododdziale 284 c w leśnictwie Korytno).

9170 - Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum*). W obszarze siedlisko występuje w postaci kilku płatów, które są zbiorowiskami pośrednimi pomiędzy mezotroficznym grądem wysokim a kwaśną dąbrową. W obszarze, grądy wyróżniają się ubogim składem florystycznym runa i warstwy krzewów a od kwaśnych dąbrów odróżnia je

Fig. 29. Drzewostan dębowy z widocznym odnowieniem naturalnym dębu na siedlisku 9190 (fot. N. Sokołowska)

tylko podwyższony udział graba – szczególnie w drugim piętrze drzewostanu i warstwie krzewiastej. Wszystkie płaty siedliska występują w sąsiedztwie dąbrów i buczyn zajmując z reguły niewielkie obniżenia terenowe o wyraźnie wyższej niż otoczenie wilgotności i nieco podwyższonej żyzności.

9190 - Kwaśne dąbrowy (*Quercetea robori-petraeae*) - w obszarze siedlisko występuje w postaci kilkunastu płatów. Rozwinęło się na polach sandrowych Równiny Torzymskiej oraz w części Pojezierza Łagowskiego. Dominują tu drzewostany dojrzałe z licznymi starymi drzewami w wieku często powyżej 200 lat. W kompleksie kwaśnych dąbrów występują również płaty grądów oraz buczyn. Pod względem fitosocjologicznym w kompleksie dąbrów w obszarze dominuje zespół dąbrowy trzcinnikowej *Calamagrostio arundinaceae-Quercetum petraeae* (=Fago-*Quercetum*), na znacznej powierzchni dominuje wariant z licznym udziałem borówki czarnej. Drzewostany kwaśnych dąbrów buduje głównie dąb bezszypułkowy, niekiedy z licznym udziałem buka. Runo kwaśnych dąbrów w obszarze charakteryzuje się stosunkowo ubogim składem florystycznym co należy

wiązać z uwarunkowaniami lokalnymi oraz dominacją drzewostanów dojrzałych o określonych warunkach świetlnych, a nie przejawem degradacji siedliska.

Tabela 29. Wykaz gatunków roślin i zwierząt innych niż ptaki w Obszarze Natura 2000 Dąbrowa w Korytach PLH080042.

Kod	Nazwa gatunku	Ocena obszaru			
		Populacja	Stan zachowania	Izolacja	Ogólnie
1	2	3	4	5	6
Gatunki będące przedmiotem ochrony w obszarze					
1083	jelonek rogacz <i>Lucanus cervus</i>	B	B	B	B
1352	wilk <i>Canis lupus</i>	C	B	C	B
Gatunki niebędące przedmiotem ochrony w obszarze					
1166	Traszka grzebieniasta <i>Triturus cristatus</i>	D	-	-	-

Pogrubioną czcionką oznaczono przedmioty ochrony występujące na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Torzym

1352 - Wilk *Canis lupus* - osobniki występujące w obszarze są częścią subpopulacji zasiedlającej Puszcę Rzepińską (Okarma i in. 2011, Gula i inni 2020). Ze względu na niewielką powierzchnię omawianego obszaru (mogącego stanowić 5-10% powierzchni areału grupy rodzinnej wilków) należy przyjąć, że SOO Stara Dąbrowa w Korytach jest zamieszkiwany lub też tylko penetrowany przez tylko jedną wilczą rodzinę.

1083 - Jelonek rogacz *Lucanus cervus* - gatunek rozmieszczony jest w odpowiadających mu siedliskach na terenie całego obszaru, zarówno w zwartych fragmentach dąbrów jak również na obrzeżach innych typów drzewostanów i wzdłuż dróg lub innych dobrze doświetlonych miejscach. Populacja gatunku w obszarze wydaje się być stosunkowo duża i silna.

W tabeli poniżej zestawiono zagrożenia istniejące i potencjalne dla poszczególnych przedmiotów ochrony w obszarze według wykazu zamieszczonego w Planie Zadań Ochronnych dla obszaru.

Tabela 30. Wykaz zagrożeń istniejących i potencjalnych dla przedmiotów ochrony w obszarze Natura 2000 Stara Dąbrowa w Korytach PLH080042, znajdujących się na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Torzym.

Przedmiot ochrony	Zagrożenia		Opis zagrożenia
	Istniejące	Potencjalne	
1	2	3	4
3150 Starorzeczka i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z <i>Nymphaeion</i> , <i>Potamion</i>			
9110 Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagetum</i>)	J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska	Brak zagrożeń i nacisków	Zagrożenie związane z pogorszeniem struktury i funkcji siedliska przyrodniczego (zubożenie różnorodności biologicznej), na skutek deficytu martwego drewna wielkowsmiarowego w ekosystemie oraz dominacji młodocianych faz rozwojowych drzewostanów kształtujących przedmiotowe siedlisko.
9130 Żyzne buczyny (<i>Dentario glandulosae Fagenion</i> , <i>Galio odorati-Fagenion</i>)	J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska	Brak zagrożeń i nacisków	Zagrożenie związane z pogorszeniem struktury i funkcji siedliska przyrodniczego (zubożenie różnorodności biologicznej), na skutek deficytu martwego drewna wielkowsmiarowego w ekosystemie oraz dominacji młodocianych faz rozwojowych drzewostanów kształtujących przedmiotowe siedlisko.
9170 Grąd środkowoeuropejski (<i>Galio-Carpinetum</i>)	J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska M01.02 Susze i zmniejszenie opadów	Brak zagrożeń i nacisków	Zagrożenie związane z pogorszeniem struktury i funkcji siedliska przyrodniczego (zubożenie różnorodności biologicznej), na skutek deficytu martwego drewna wielkowsmiarowego w ekosystemie oraz dominacji młodocianych faz rozwojowych drzewostanów kształtujących przedmiotowe siedlisko. Deficyt opadów i utrzymywanie się wysokich temperatur przyczynia się do pogorszenia warunków rozwoju i życia drzew, skutkując ich osłabieniem i zamieraniem z powodu niskiej odporności na patogeny (zagrożenie dotyczy w szczególności dęba).

Przedmiot ochrony	Zagrożenia		Opis zagrożenia
	Istniejące	Potencjalne	
1	2	3	4
9190 Kwaśne dąbrowy (<i>Quercetia-petraeae</i>)	J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska M01.02 Susze i zmniejszenie opadów	Brak zagrożeń i nacisków	Zagrożenie związane z pogorszeniem struktury i funkcji siedliska przyrodniczego (zubożenie różnorodności biologicznej), na skutek deficytu martwego drewna wielkowymiarowego w ekosystemie oraz dominacji młodocianych faz rozwojowych drzewostanów kształtujących przedmiotowe siedlisko. Deficyt opadów i utrzymywanie się wysokich temperatur przyczynia się do pogorszenia warunków rozwoju i życia drzew, skutkując ich osłabieniem i zamieraniem z powodu niskiej odporności na patogeny (zagrożenie dotyczy w szczególności dęba).
1083 jelonek rogacz <i>Lucanus cervus</i>	B02.04 Usuwanie martwych i umierających drzew	Brak zagrożeń i nacisków	Zagrożenie związane z ograniczeniem powierzchni siedliska gatunku w obszarze.
1352 wilk <i>Canis lupus</i>	Brak zagrożeń i nacisków	J03.02 Antropogeniczne zmniejszenie spójności siedlisk (fragmentacja) J03.02.01 Zmniejszenie migracji / bariery dla migracji; J03.02.03 Zmniejszenie wymiany materiału genetycznego; G05.11 Śmierć lub uraz w wyniku kolizji;	Zagrożenie potencjalne, związane z budową nowych dróg poza obszarem Natura 2000 nie uwzględniających potrzeb migracji gatunku i przyczyniających się do fragmentacji jego siedliska, izolacji populacji lub wzrostu śmiertelności.

Wszystkie zalecenia i zadania ochronne zawarte w obowiązującym planie zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Stara Dąbrowa w Korytach PLH080042 zostały zaimplementowane do programu ochrony przyrody i umieszczone w tabeli XX Wykaz działań i wskazań ochronnych do Programu Ochrony Przyrody będącej załącznikiem do POP w postaci odrębnego dokumentu.

Tabela 31. Wyciąg zapisów dokumentacji projektu PZO z działaniami ochronnymi dla przedmiotów ochrony znajdujących się na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Torzym w obszarze Natura Stara Dąbrowa w Korytach PLH080042 (wraz z kodami tabeli XX wg. IUL)

Forma ochrony przyrody	Kod zalecenia	Wskazania ochronne	Obligatoryjne działania ochronne	UWAGI
1	2	3	4	5
Obszar Natura 2000 Stara Dąbrowa w Korytach	PLHSD01		Modyfikacja gospodarki leśnej w zakresie pozostawiania we wskazanym obszarze wdrażania drzew biocenotycznych w tym wywrotów i złomów z wyjątkiem dopuszczenia możliwości wycinki drzew w sytuacjach klęskowych, w przypadkach zagrażających trwałości lasu i/lub bezpieczeństwu ludzi.	Cały obszar chroniony
	PLHSD02		Modyfikacja gospodarki leśnej w zakresie pozostawiania w drzewostanach użytkowanych rębnie, fragmentów drzewostanów w formie grup i/lub kęp zajmujących od 15 do 20% powierzchni drzewostanu do naturalnego rozpadu (nie dotyczy bloków upraw pochodnych). W sytuacjach klęskowych oraz w przypadkach zagrażających trwałości lasu i/lub bezpieczeństwu ludzi dopuszcza się wycinkę drzew.	07-270-b; 07-270-c; 07-258-f; 07-236-d
	PLHSD03		Modyfikacja gospodarki leśnej w zakresie preferowania naturalnego odnowienia drzewostanu i ograniczenia do minimum podsadzeń buka	02-279-c; 02-279-d; 02-296-j; 02-296-n; 07-215-b; 07-216-c; 07-216-d; 07-234-d; 07-234-h; 07-235-b; 07-235-h; 07-235-j;

Forma ochrony przyrody	Kod zalecenia	Wskazania ochronne	Obligatoryjne działania ochronne	UWAGI
1	2	3	4	5
			zwyczajnego (<i>Fagus sylvatica</i>) we wskazanym obszarze wdrażania.	07-236-b; 07-236-c; 07-237-a; 07-237-h; 07-255-g; 07-255-h; 07-255-j; 07-255-k; 07-255-l; 07-255-o; 07-256-a; 07-256-b; 07-256-c; 07-256-d; 07-258-c; 07-258-d; 07-258-f; 07-266-g; 07-266-l; 07-268-a; 07-269-a; 07-269-b; 07-269-d; 07-270-a; 07-270-b; 07-270-c; 07-272-d; 07-279-d; 07-280-d; 07-280-h; 07-281-b; 07-282-d; 07-285-b; 07-291-f; 07-291-g; 07-292-d; 07-292-j; 07-293-a; 07-293-f; 07-293-m; 07-293-n; 07-294-a; 07-294-b; 07-294-c; 07-294-d; 07-294-f; 07-294-g; 07-294-i; 07-295-a; 07-295-b; 07-295-c; 07-295-f; 07-295-h; 07-296-a; 07-296-c; 07-296-d; 07-296-g; 07-297-a; 07-297-b; 07-299-b
	PLHSD04		Modyfikacja gospodarki leśnej w zakresie wyłączenia z użytkowania siedliska przyrodniczego, we wskazanym obszarze wdrażania, z wyjątkiem dopuszczenia możliwości wycinki drzew w sytuacjach klęskowych, w przypadkach zagrażających trwałości lasu i/lub bezpieczeństwu ludzi, z zastrzeżeniem pozostawienia pozyskanego drewna na powierzchni na której dokonano wycinki lub w jego sąsiedztwie.	07-258-a; 07-294-h; 07-283-l; 07-284-c; 07-284-h
	PLHSD05		Modyfikacja gospodarki leśnej w zakresie wyłączenia z użytkowania rębego i trzebieży, drzewostanów zlokalizowanych we wskazanym obszarze wdrażania. Dopuszcza się w sytuacjach zagrażających bezpieczeństwu ludzi, wycinkę pojedynczych drzew, z pozostawieniem pozyskanego drewna na powierzchni, na której ścięto drzewo	02-296-b

Charakterystyka drzewostanów

W obszarze Natura 2000 Stara Dąbrowa w Korytach PLH080042 drzewostany zajmują powierzchnię 927,66 ha. Poniżej zamieszczono wykres oraz tabelę przedstawiające udział powierzchniowy drzewostanów według rzeczywistego udziału gatunków w klasach i podklasach wieku. Gatunki, które dominują w drzewostanach to sosna na powierzchni 356,58 ha (38,44% udziału wśród pozostałych gatunków), buk na powierzchni łącznej 225,19 ha (24,28% udziału) oraz dąb bezszypułkowy na powierzchni 267,89 ha (28,88% udziału). Wiekowo dominuje klasa odnowienia oraz zaznacza się równomierny udział III klasy wieku.

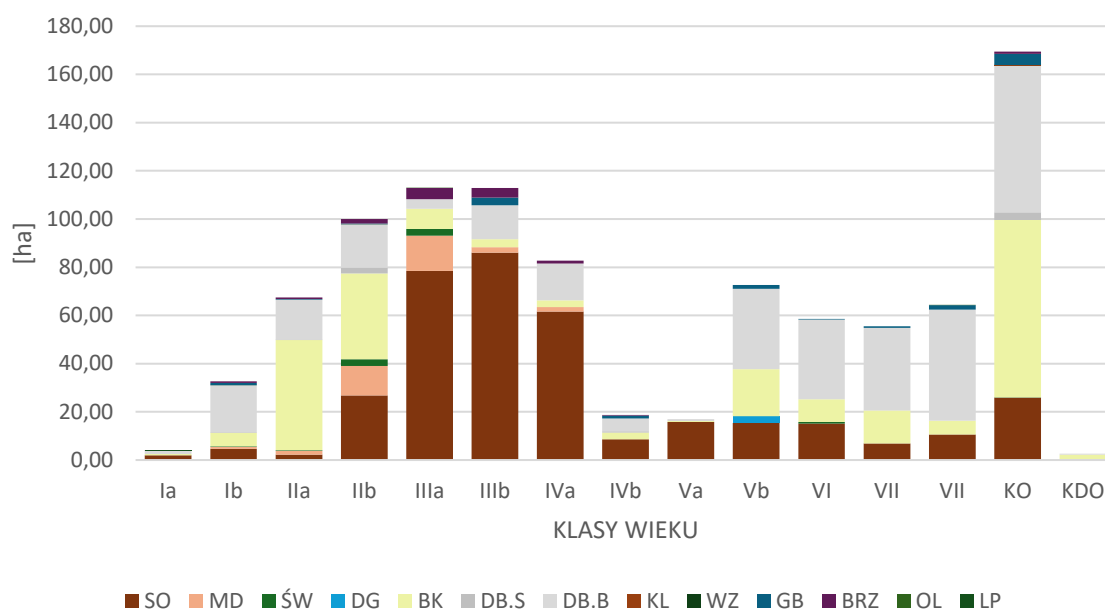

Fig. 30. Udział klas wieku dla gatunków rzeczywistych obszaru Natura 2000 Stara Dąbrowa w Korytach PLH080043 na gruntach Nadleśnictwa Torzym.

Tabela 32. Tabela klas wieku dla gatunków rzeczywistych obszaru Natura 2000 Stara Dąbrowa w Korytach PLH080042 na gruntach Nadleśnictwa Torzym.

Gatunek drzewa	Drzewostany w klasach i podklasach wieku													KO	KDO	Bud. przer.	Razem	
	I		II		III		IV		V		VI	VII	VIII					
	1-10	11-20	21-30	31-40	41-50	51-60	61-70	71-80	81-90	91-100	101-120	121-140	141 i wy- żej					
	Powierzchnia zalesiona w ha																	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
SO	2,02	4,64	2,28	26,80	78,45	86,03	61,63	8,55	15,75	15,45	15,11	5,31	8,29	26,27			356,58	38,44
MD		0,83	1,52	12,26	14,66	2,23	1,89										33,39	3,60
ŚW		0,20	0,30	2,74	2,82						0,70			0,11			6,87	0,74
DG										2,69							2,69	0,29
BK	0,46	5,58	45,65	35,67	8,30	3,37	2,77	2,87	0,45	19,58	8,60	12,64	5,67	71,32	2,26		225,19	24,28
DB.S		0,28	0,29	2,38				0,56						2,54			6,05	0,65
DB.B	1,54	19,47	16,43	17,92	4,00	14,13	15,27	5,30	0,76	33,27	32,63	11,71	40,76	54,33	0,37		267,89	28,88
KL														0,18			0,18	0,02
WZ		0,05		0,11										0,07			0,23	0,02
GB		0,93	0,34	0,27		3,10		1,19		1,65	0,26		1,90	4,12			13,76	1,48
BRZ	0,07	0,71	0,60	1,87	4,68	4,08	1,19	0,22						1,15			14,57	1,57
OL					0,11								0,04				0,15	0,02
LP	0,11																0,11	0,01
ha	4,20	32,69	67,41	100,02	113,02	112,94	82,75	18,69	16,96	72,64	57,30	29,66	56,66	160,09	2,63		927,66	100,00
%	0,45	3,52	7,27	10,78	12,18	12,17	8,92	2,01	1,83	7,83	6,18	3,20	6,11	17,27	0,28		100,00	100,00

4.4.4 Specjalny obszar ochrony siedlisk Rynna Jezior Torzyskich PLH 080073

Obszar Natura 2000 „Rynna Jezior Torzyskich” PLH080073 powstał na mocy Decyzji wykonawczej Komisji z dnia 7 listopada 2013 r. w sprawie przyjęcia siódmego zaktualizowanego wykazu terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na kontynentalny region biogeograficzny (notyfikowana jako dokument nr C(2013) 7358) (2013/741/UE) (Dz. Urz. UE L350 z 21.12.2013, str. 287). Jak OZW zatwierdzony został w grudniu 2013 roku. Całkowita powierzchnia obszaru to 306,13 ha.

Aktualnie obowiązującym aktem dla obszaru jest Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 13 kwietnia 2022 r. w sprawie specjalnego obszaru ochrony siedlisk Rynna Jezior Torzyskich (PLH080073) (Dz. U. z 2022 r. poz. 1082).

Obszar nie posiada planu zadań ochronnych. Do Programu Ochrony Przyrody zaimplementowano zapisy z Dokumentacji Planu Zadań Ochronnych obszaru Natura 2000 Rynna Jezior Torzyskich PLH080073 w województwie lubuskim.

Obszar w całości znajduje się w granicach obszaru chronionego krajobrazu Puszcza nad Pliszką.

W zasięgu gruntów Nadleśnictwa Torzym Obszar Natura 2000 „Rynna Jezior Torzyskich” PLH080073 obejmuje nieduże fragmenty kompleksów leśnych w centralnej części jednostki, w zasięgu leśnictw Pniów, Środkowo i Torzym. Grunty w zarządzie nadleśnictwa będące jednocześnie w granicach omawianego obszaru chronionego zajmują 119,34 ha, co stanowi 38,98% powierzchni obszaru Natura 2000 oraz 0,58% powierzchni gruntów Nadleśnictwa Torzym.

Obszar obejmuje rynną polodowcową o długości około 10 km, wypełnioną ciągiem jezior, torfowisk i lasów. W jej granicach znajduje się sześć jezior: Dzikie, Jasne (Wilcze), Ciemne (Karasieńko), Pniewy (Małe), Wielicko (Garbickie), Kręcko. Jeziora Wielicko i Jasne są jeziorami ramienicowymi, przy czym skład gatunkowy ramienic w Jasnym sprawia, że jest to jedno z najcenniejszych tego typu jezior w Zachodniej Polsce. Pozostałe akweny to zbiorniki eutroficzne.

Wschodnia część obszaru zlokalizowana jest w zwartym kompleksie leśnym stanowiącym północną część Puszczy Rzepińskiej. Część zachodnia natomiast znajduje się wśród obszarów leśnych i rolniczych.

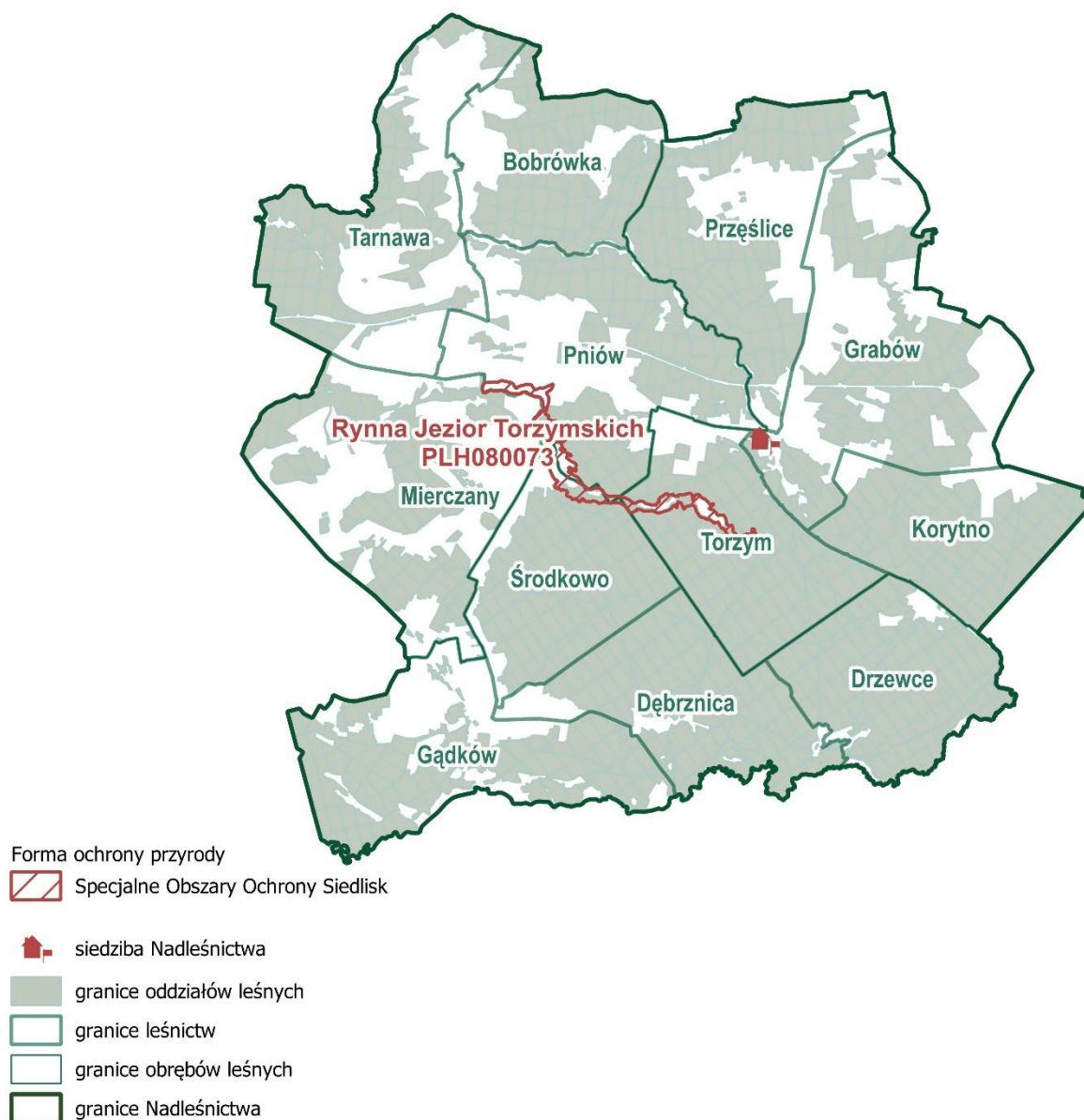

Fig. 31 Lokalizacja obszaru Natura 2000 Rynna Jezior Torzyskich PLH080073 w granicach Nadleśnictwa Torzym.

Wykaz oddziałów i pododdziałów wchodzących w skład Obszaru Natura 2000 Rynna Jezior Torzyskich PLH080073 przedstawia poniższe zestawienie.

Tabela 33. Wykaz oddziałów i pododdziałów wchodzących w skład obszaru Natura 2000 Rynna jezior Torzyskich PLH080073

Leśnictwo	Oddziały i pododdziały	Pow. [ha]
1	2	3
Leśnictwo Śródkowo	17 b-m; 18 a-b, g, i, m; 27 d-l; 28 a-f, h; 39 a-b	36,49
Leśnictwo Śródkowo	liniowe	1,09
Razem Obręb Gądków Wielki		37,58
Leśnictwo Torzym	135 s-w; 136 l; 137 i-l; 139 l; 139A f-n; 140 a-f; 141 a-b; 142 a; 150 h-k; 151 a; 161 l, p-r; 162 d, h; 163 b; 182 c	57,85
Leśnictwo Torzym	liniowe	0,64
Razem Obręb Torzym		58,49
Leśnictwo Pniów	259 d-o; 270 j; 274 l-n	22,90
Leśnictwo Pniów	liniowe	0,37
Razem Obręb Wystok		23,27
Razem nadleśnictwo		119,34

Przedmioty ochrony

Dla obszaru Natura 2000 Rynna Jezior Torzyskich PLH080073 opublikowane są trzy dokumenty z wykazem przedmiotów ochrony w obszarze. Są to SDF (data aktualizacji 03-2024), Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 13 kwietnia 2022 r. w sprawie specjalnego obszaru ochrony siedlisk Rynna Jezior Torzyskich (PLH080073) (Dz. U. z 2022 r. poz. 1082) oraz Dokumentacja Planu Zadań Ochronnych obszaru Natura 2000 Rynna Jezior Torzyskich PLH080073 w województwie lubuskim opracowana przez Klub Przyrodników w 2020 roku.

Tabela 34. Wykaz siedlisk przyrodniczych w granicach obszaru Natura 2000 Rynna Jezior Torzyskich PLH080073.

Kod	Nazwa siedliska	Pokrycie w obszarze wg SDF (ha)	Pow. siedliska na gruntach N-ctwa w granicach obszaru wg PUL (ha)	Reprezentatywność	Powierzchnia względna	Stan zachowania	Ocena ogólna
1	2	3	4	5	6	7	8
Siedliska stanowiące przedmiot ochrony w obszarze							
3140	Twardowodne oligo- i mezotroficzne zbiorniki z podwodnymi łąkami ramienic	60,58	0,00	A	C	A	A
3150	Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z <i>Nymphaeion</i> , <i>Potamion</i>	74,70	0,00	B	C	C	C
7140	Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z <i>Scheuchzeria- Caricetea</i>)	0,83	0,65	B	C	C	C
9110	Kwaśne buczyny (<i>Luzulo- Fagetum</i>)	21,40	21,76	B	C	A	C
*91E0	Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albae</i> , <i>Alnenion glutinoso-incanae</i>) i olsy źródliskowe	9,74	9,89	B	C	B	C
Siedliska niestanowiące przedmiotu ochrony w obszarze							
7210	Torfowiska nakredowe	0,28	0,00	D	-	-	-
9170	Grąd środkowoeuropejski (<i>Galio-Carpinetum</i>)	9,42	3,20	D	-	-	-
9190	Kwaśne dąbrowy (<i>Quercetea-petraeae</i>)	2,51	2,09	D	-	-	-
*91D0	Bory i lasy bagienne	19,64	20,04	D	-	-	-

*siedlisko przyrodnicze o znaczeniu priorytetowym

Pogrubioną czcionką oznaczono siedliska przyrodnicze występujące na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Torzym

W przypadku siedliska przyrodniczego 9170 w aktualnym SDF jego reprezentatywność określono na poziomie D ze względu na ubogi skład gatunkowy runa i występowanie gatunków obcych. Jednak według projektu PZO w granicach obszaru i jednocześnie na gruntach Nadleśnictwa Torzym występują płaty grądu środkowoeuropejskiego, których reprezentatywność określono na poziomie C mimo zaburzonego składu gatunkowego utrudnionej klasyfikacji ze względu na występowanie siedliska w wąskich pasach pozostających pod silnym wpływem sąsiednich drzewostanów, głównie olszowych i buczyny.

3140 - Twardowodne oligo- i mezotroficzne zbiorniki z podwodnymi łąkami ramienic (*Charetea fragilis*) - w obszarze siedlisko obejmuje dwa jeziora: Jasne i Garbicz (Wielicko) o łącznej powierzchni 60,58 ha. Jez. Jasne usytuowane jest w południowej części rynny, około 2 km na południe od miasta Torzym. Jest to bezodpływowy zbiornik polimiktyczny, z nie w pełni

wykształconą pionową stratyfikacją termiczną. Misa jeziorna jest wydłużona, ułożona w kierunku SE-NW. Jezioro Wielicko jest usytuowane w południowej części polodowcowej rynny. Jest to głęboki zbiornik dimiktyczny, z w pełni wykształconą pionową stratyfikacją termiczną. Misa jeziorna jest wydłużona, wygięta w kierunku SE-N i przybiera charakter niewielkiej rynny.

3150 - Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne (*Nympheion*, *Potamion*) - w obszarze siedlisko stanowią cztery jeziora: Dzikie, Ciemne, Pniewy i Kręcko o łącznej powierzchni 74,70 ha. Wszystkie jeziora charakteryzują się występowaniem dobrze rozwiniętego pasa szuwarów jednak pod względem fitosocjologicznym są one słabo zróżnicowane. Dominują tu typowe

i pospolite zespoły takie jak: *Phragmitetum communis*, *Typhetum angustifoliae*, *Caricetum acutiformis*, rzadziej *Cladietum marisci* (Jezioro Dzikie). Spośród eloidów dominują gatunki pospolite, charakterystyczne dla siedliska takie jak: rdestnica przeszyta *Potamogeton perfoliatus*, rdestnica pływająca *Potamogeton natans*, wywłócznik kłosowy *Myriophyllum spicatum*, jeziorza morska *Najas marina*, zdrojok pospolity *Fontinaletum antipyreticae*, grążel żółty *Nuphar lutea*, grzybienie białe *Nymphaea alba* rzadko tworzące własne zbiorowiska o niewielkiej powierzchni płatów (*Nupharo-Nymphaeetum albae* (f. z *Nuphar lutea*).

7210 - torfowiska nakredowe (*Cladietum marisci*, *Caricetum buxbaumii*, *Schoenetum nigricantis*) - ocenę reprezentatywności w obszarze ustalono na poziomie D, jednak siedlisko nadal podlega ochronie zgodnie z Dyrektywą Siedliskową 92/43/EWG (Załącznik I). W obszarze siedlisko w postaci szuwarów występuje wzdłuż północnego brzegu jeziora Dzikiego. Szuwar charakteryzuje się ubogim składem gatunkowym. Dominuje tu kłoc wiechowata z domieszką innych gatunków szuwarowych -głównie trzciny oraz wysokich turzyc.

7140 - Torfowiska przejściowe i trzęsawiska przeważnie z roślinnością z klasy *Scheuchzerio-Caricetea* - w obszarze siedlisko występuje w południowo-wschodniej części obszaru w postaci jednego płatu. Torfowisko powstało na skutek terrestrializacji zbiornika wodnego. W obrębie torfowiska stwierdzono obecność 14 gatunków torfowców w tym m.in. *Sphagnum inundatum*, *Sphagnum papillosum*, *Sphagnum magellanicum*, *Sphagnum majus* oraz *Sphagnum contortum* (K. Chłopek dane niepubl.). Wśród zbiorowisk szuwarowych znaczną powierzchnię zajmuje szuwar kłoci wiechowatej *Cladietum marisci*. Na obrzeżu torfowiska, na podłożu mineralnym znajdują się liczne stanowiska widłaka jałowcowatego *Lycopodium annotinum*, a także stanowisko widłaka goździstego *Lycopodium clavatum*.

9110 - Kwaśne buczyny (*Luzulo-Fagetum*) - w obszarze siedlisko występuje w kilku płatach, w północnej oraz centralnej części obszaru. Płaty zajmują krawędzie i strome zbocza rynny jeziora obszaru. Jedne z najlepiej zachowanych płatów znajdują się nad jeziorem Wielicko i Kręcko.

9170 - Grąd środkowoeuropejski (*Galio-Carpinetum*) - W przypadku tego siedliska przyrodniczego w aktualnym SDF jego reprezentatywność określono na poziomie D ze względu na ubogi skład gatunkowy runa i występowanie gatunków obcych. Jednak według projektu PZO w granicach obszaru i jednocześnie na gruntach Nadleśnictwa Torzym występują płaty grądu środkowoeuropejskiego, których reprezentatywność określono na poziomie C mimo zaburzonego składu gatunkowego utrudnionej klasyfikacji ze względu na występowanie siedliska

w wąskich pasach pozostających pod silnym wpływem sąsiednich drzewostanów, głównie olszowych i buczyny.

9190 - Kwaśne dąbrowy (*Quercetea-petraeae*) - ocenę reprezentatywności w obszarze ustalono na poziomie D, jednak siedlisko nadal podlega ochronie zgodnie z Dyrektywą Siedliskową 92/43/EWG (Załącznik I). Zbiorowisko kwaśnej dąbrowy ma tu charakter kadłubowy. W obrębie płatów występują zarówno gatunki z pobliskich szuwarów jak też borów sosnowych. Z uwagi na niski stopień reprezentatywności i niewielką zajmowaną powierzchnię siedlisko nie spełnia kryteriów uznania za przedmiot ochrony w obszarze. Wskazane zostało w postaci dwóch niewielkich płatów w południowym krańcu obszaru chronionego.

91D0 - Bory i lasy bagienne - ocenę reprezentatywności w obszarze ustalono na poziomie D, jednak siedlisko nadal podlega ochronie zgodnie z Dyrektywą Siedliskową 92/43/EWG (Załącznik I). Wskazane zostało w postaci pięciu rozproszonych płatów w południowej i centralnej części obszaru chronionego. Wszystkie płaty charakteryzują się silnym przesuszeniem i zanikaniem roślinności torfowiskowej.

91E0 - Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*, olsy źródliskowe) W obszarze siedlisko zidentyfikowano w obrębie dwóch płatów, zlokalizowanych w centralnej części obszaru.

Fig. 32. Prawidłowe oznakowanie obszaru Natura 2000. (fot. N. Sokołowska)

Tabela 35. Wykaz gatunków roślin i zwierząt innych niż ptaki w Obszarze Natura 2000 Rynna Jezior Torzymskich PLH080073.

Kod	Nazwa gatunku	Ocena obszaru			
		Populacja	Stan zachowania	Izolacja	Ogólnie
1	2	3	4	5	6
Gatunki stanowiące przedmiot ochrony w obszarze					
1149	koza pospolita <i>Cobitis taenias</i>	C	B	C	C

Kod	Nazwa gatunku	Ocena obszaru			
		Populacja	Stan zachowania	Izolacja	Ogólnie
1	2	3	4	5	6
1083	jelonek rogacz <i>Lucanus cervus</i>	C	B	C	C
1084	pachnica dębowa <i>Osmoderma eremita</i>	C	B	C	C
Gatunki niestanowiące przedmiotu ochrony w obszarze					
1066	Traszka grzebieniasta <i>Triturus cristatus</i>	D	-	-	-
1355	Wydra <i>Lutra lutra</i>	D	-	-	-
1042	Zalotka większa <i>Leucorina pectoralis</i>	D	-	-	-

Pogrubioną czcionką oznaczono przedmioty ochrony występujące na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Torzym

1083 - jelonek rogacz *Lucanus cervus* - w obszarze: występuje wyłącznie w okolicach miejscowości Garbicz i jeziora Kręcko w drzewostanie z udziałem starodrzewu dębowego oraz na obrzeżach okolicznych drzewostanów i wzdłuż dróg, gdzie w składzie gatunkowym drzew występują dęby.

1084 - pachnica dębowa *Osmoderma eremita* - w obszarze gatunek występuje w okolicy miejscowości Garbicz. Siedliskiem gatunku jest tutaj wielogatunkowy las liściasty z udziałem dębów w wieku ok. 350 lat. W odróżnieniu od licznych stanowisk o charakterze stref ekotonowych i towarzyszących alejom drzew przydrożnych tutaj populacja pachnicy ma charakter populacji leśnej.

1149 - koza *Cobitis taenia* - w trakcie szczegółowej inwentaryzacji przyrodniczej w 2020 r. wskazano, iż w obszarze odnotowano 116 osobników gatunku. Populację określono w przedziale 100-150 osobników. W obszarze występowanie kozy stwierdzono na wszystkich wytypowanych do badań, 6 stanowiskach, określono, iż występuje we wszystkich jeziorach przy czym optymalne warunki i właściwy stan ochrony uzyskał w jeziorach Jasnym, Wielicko i Kręcko. W jeziorach Kręcko, Ciemne i Dzikie stan populacji określono jako niezadowolający.

W tabeli poniżej zestawiono zagrożenia istniejące i potencjalne dla poszczególnych przedmiotów ochrony w obszarze według wykazu zamieszczonego w projekcie Planu Zadań Ochronnych dla obszaru.

Tabela 36. Wykaz zagrożeń istniejących i potencjalnych dla przedmiotów ochrony w obszarze Natura 2000 Rynna Jezior Torzyskich PLH080073, znajdujących się na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Torzym.

Przedmiot ochrony	Zagrożenia		Opis zagrożenia
	Istniejące	Potencjalne	
1	2	3	4
3140 Twardowodne oligo- i mezotroficzne zbiorniki z podwodnymi łakami ramienic	D01.01 Ścieżki, szlaki piesze, szlaki rowerowe E03.04 Inne odpady F03.03 Wędkarstwo K02.01 Zmiana składu gatunkowego, sukcesja roślinności G01.08 Inne rodzaje sportu i aktywnego wypoczynku K02.03 Eutrofizacja G05.01. Wydeptywanie, nadmierne użytkowanie	F01.01 Intensywna hodowla ryb, intensyfikacja G05.01. Wydeptywanie, nadmierne użytkowanie	Istniejące: D01.01 Degradacja roślinności w strefie brzegowej E03.04 Zaśmiecanie linii brzegowej różnego rodzaju odpadami, z których część trafia do zbiorników wodnych. F03.03 Znaczna ilość kładek i stanowisk wędkarskich. Jezioro wg informacji wędkarzy jest regularnie zarybiane karpem, w przeszłości było też amurem Antropogeniczna zmiana ugrupowań ryb, szczególnie roślinożerców przyczynia się do eutrofizacji wód. K02.01 Nadmierny rozwój roślinności szuwarowej

Przedmiot ochrony	Zagrożenia		Opis zagrożenia
	Istniejące	Potencjalne	
1	2	3	4
			<p>G01.08 Kąpieliska przyczyniające się do bezpośredniego niszczenia charakterystycznej roślinności ramieniowej w obrębie plaż.</p> <p>K02.03 Dostarczanie biogenów przez kąpiących się oraz wędkarzy w wyniku zanęcania. Dostarczanie biogenów</p> <p>Potencjalne:</p> <p>F01.01 W przypadku intensyfikacji użytkowania wędkarskiego możliwe jest znaczące pogorszenie się jakości wód</p> <p>G05.01. Wzrost ruchu turystycznego i rekreacyjnego skutkować może zwiększeniem intensywności mechanicznej presji ludzi na roślinność strefy brzegowej jeziora oraz eutrofizację.</p>
3150 Starorzeczka i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z <i>Nymphaeion</i> , <i>Potamion</i>	<p>M01.02 Susze i zmniejszanie się opadów</p> <p>E03.04 Inne odpady</p> <p>K02 Ewolucja biocenotyczna, sukcesja</p> <p>F02.03 Wędkarstwo</p>	<p>K01.03 Wyschnięcie/nagromadzenie materii organicznej</p> <p>K02.03 Eutrofizacja</p>	<p>Istniejące:</p> <p>M01.02 z uwagi na zmiany klimatyczne prowadzą do obniżenia lustra wód gruntowych i powierzchniowych co przyczynia się m.in. do uruchamiania osadów dennych i prowadzi do eutrofizacji</p> <p>E03.04 Zaśmiecanie linii brzegowej różnego rodzaju odpadami, z których część trafia do zbiorników wodnych</p> <p>K02.01 Nadmierny rozwój roślinności szuwarowej</p> <p>F02.03 Dość intensywne użytkowanie wędkarskie jezior przyczynia się do niszczenia charakterystycznej roślinności, w tym ramienic (zaczepy). Zaleganie rozkładającej się zanęty przyczynia się eutrofizacji.</p> <p>Potencjalne:</p> <p>K01.03 Dalsze obniżanie poziomu wód gruntowych może doprowadzić do dalszej degradacji siedliska</p> <p>K02.03 Zwiększenie trofii jeziora w wyniku uruchomienia osadów dennych (obniżenie lustra wody) oraz nadmiernej humizacji</p>
7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z <i>Scheuchzeria-Caricetea</i>)	<p>M01.02 Susze i zmniejszanie się opadów</p> <p>K02 Ewolucja biocenotyczna, sukcesja</p>		<p>M01.02 z uwagi na zmiany klimatyczne prowadzą do obniżenia lustra wód gruntowych</p> <p>K02 przesuszenie powoduje ekspansję lasu</p>
7210 Torfowiska nakredowe	Nie określono w projekcie PZO		
9110 Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagetum</i>)	Nie określono w projekcie PZO		
9170 Grąd środkowoeuropejski (<i>Galio-Carpinetum</i>)	<p>G01 Sporty i różne formy czynnego wypoczynku rekreacji, uprawiane w plenerze</p> <p>G05.01 Wydeptywanie, nadmierne użytkowanie</p>		<p>G01 Siedlisko niszczone m.in. przez wędkarzy, turystów, plażowiczów w tym docierających do jeziora pojazdami mechanicznymi</p>

Przedmiot ochrony	Zagrożenia		Opis zagrożenia
	Istniejące	Potencjalne	
1	2	3	4
	H05.01 Odpadki i odpady stałe B02 Gospodarka leśna i plantacyjna i użytkowanie lasów i plantacji		G05.01 Siedlisko niszczone m.in. przez wędkarzy, turystów, plażowiczów w tym docierających do jeziora pojazdami mechanicznymi H05.01 Śmieci pozostawiane przez osoby przebywające nad jeziorem. B02 Nasadzenia gatunków obcych geograficznie i ekologicznie
9190 Kwaśne dąbrowy (<i>Quercetia-petraeae</i>)			
91D0 Bory i lasy bagienne	M01.02 Susze i zmniejszenie opadów		M01.02 Skutkuje niekorzystnymi i często trwałymi zmianami wilgotnościowymi w siedlisku.
91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-fragilis</i> , <i>Po-puletum albae</i> , <i>Alnenion glutinoso-incanae</i>) i olsy źródłiskowe	M01.02 Susze i zmniejszenie opadów		M01.02 Skutkuje niekorzystnymi i często trwałymi zmianami wilgotnościowymi w siedlisku
1049 koza pospolita <i>Cobitis taenia</i>	Nie określono w projekcie PZO		
1083 jelonek rogacz <i>Lucanus cervus</i>	B02.04 -usuwanie martwych i umierających drzew		Poza wydzieleniem 259k brak wielkogabarytowego martwego drewna i zamierających dębów, które mogłyby stanowić odpowiednie żarowisko
1084 pachnica dębowa <i>Osmoderma eremita</i>	K02 Ewolucja biocenotyczna, sukcesja	B02.02 Leśnictwo -wycinka lasu	Nadmierny rozwój podszytu powodujący zacienienie pni drzew na stanowisku Cięcia ręczne w drzewostanach starszych klas wieku, które mogą stanowić potencjalne siedlisko gatunku w przyszłości

Wszystkie zalecenia i zadania ochronne zawarte w obowiązującym planie zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Rynna Jezior Torzymskich PLH080073 zostały zaimplementowane do programu ochrony przyrody i umieszczone w tabeli XX Wykaz działań i wskazań ochronnych do Programu Ochrony Przyrody będącej załącznikiem do POP w postaci odrębnego dokumentu.

Tabela 37. Wyciąg zapisów dokumentacji projektu PZO z działaniami ochronnymi dla przedmiotów ochrony znajdujących się na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Torzym w obszarze Natura Rynna Jezior Torzymskich PLH080073 (wraz z kodami tabeli XX wg. IUL)

Forma ochrony przyrody	Kod zalecenia	Wskazania ochronne	Obligatoryjne działania ochronne	UWAGI
1	2	3	4	5
Obszar Natura 2000 Rynna Jezior Torzymskich	PLHPRJ01		pozostawianie wszystkich złomów i wykrotów oraz pni dębowych i nabiegów korzeniowych po ścięciu drzewa; Pozostawienie do naturalnego rozpadu wszystkich liściastych drzew dziuplastych oraz drzew grubych o pierśnicy pow. 100 cm w celu zapewnienia właściwych siedlisk w przyszłości	10-259
	PLHPRJ02		Usunięcie części podszytu tak, aby doświetlić dno lasu i pnie drzew grubych i dziuplastych	10-259-k; 10-259-l
	PLHPRJ03		Usunięcie nalotów i podrostów drzew i krzewów w drugim roku obowiązywania planu z powierzchni torfowiska (ok. 0,5 ha) z usunięciem biomasy poza torfowisko. Zabieg powtarzać w miarę potrzeb.	08-162-h

Forma ochrony przyrody	Kod zalecenia	Wskazania ochronne	Obligatoryjne działania ochronne	UWAGI
1	2	3	4	5
	PLHPRJ04		Pozostawienie ok. 20% dębów do naturalnego rozpadu	1083 jelonek ro-gacz
	PLHPRJ05		pozostawienie do naturalnej sukcesji	Kod siedliska 91E0

Charakterystyka drzewostanów

W obszarze Natura 2000 Rynna Jezior Torzyskich PLH 080073 drzewostany zajmują powierzchnię 100,42 ha. Poniżej zamieszczono wykres oraz tabelę przedstawiające udział powierzchniowy drzewostanów według rzeczywistego udziału gatunków w klasach i podklasach wieku. W składzie gatunkowym wyróżniają się znacznym udziałem buk na powierzchni 26,13 ha (25,99% udziału wśród wszystkich gatunków), sosna zwyczajna na powierzchni 17,88 ha (17,81% udziału), olsza czarna na powierzchni 15,37 ha (15,31% udziału) oraz brzoza na powierzchni 15,32 ha (15,26% udziału). Wiekowo zaznacza się udział II a, IV a i VII klasa wieku.

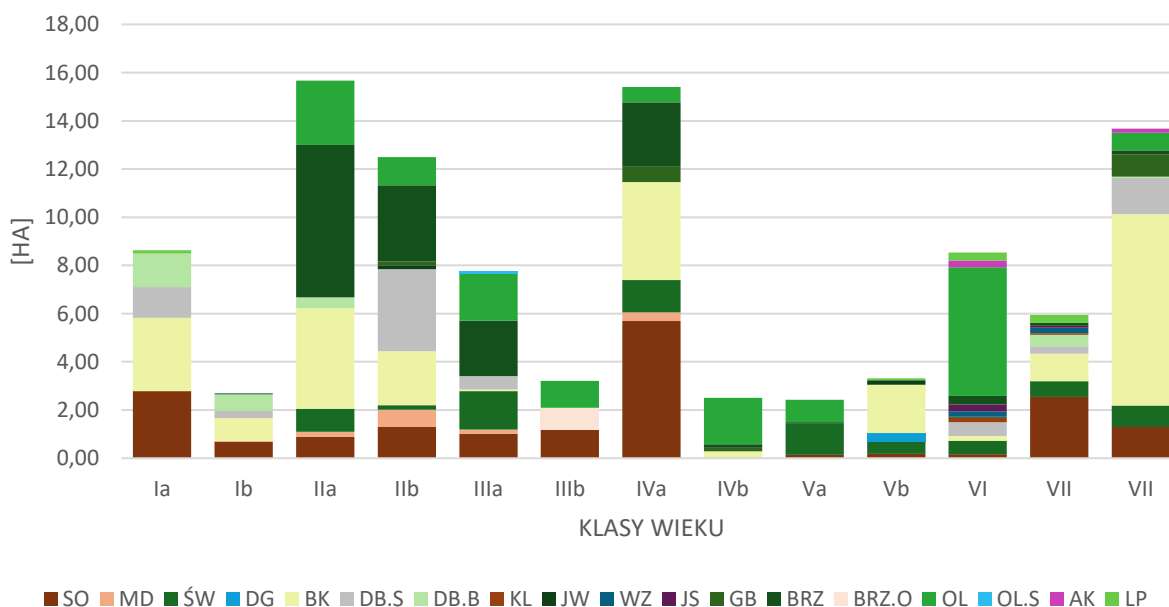

Fig. 33. Udział klas wieku dla gatunków rzeczywistych obszaru Natura 2000 Rynna Jezior Torzyskich PLH080073 na gruntach Nadleśnictwa Torzym.

Tabela 38. Tabela klas wieku dla gatunków rzeczywistych obszaru Natura 2000 Rynna Jezior Torzyskich PLH080073 na gruntach Nadleśnictwa Torzym.

Gatunek drzewa	Drzewostany w klasach i podklasach wieku														KO	KDO	Bud. przer.	Razem	
	I		II		III		IV		V		VI	VII	VIII						
	1-10	11-20	21-30	31-40	41-50	51-60	61-70	71-80	81-90	91-100	101-120	121-140	141 i wyżej						
	Powierzchnia zalesiona w ha																		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	
SO	2,78	0,68	0,88	1,30	1,02	1,20	5,69		0,14	0,18	0,17	2,54	1,30				17,88	17,81	
MD		0,04	0,22	0,72	0,17		0,36										1,51	1,50	
ŚW			0,95	0,18	1,59		1,34		1,31	0,52	0,56	0,65	0,88				7,98	7,95	
DG										0,35							0,35	0,35	
BK	3,04	0,95	4,18	2,25	0,07		4,07	0,29		2,00	0,19	1,15	7,94				26,13	25,99	
DB.S	1,28	0,29		3,40	0,56						0,60	0,30	1,48				7,91	7,88	
DB.B	1,39	0,69	0,45									0,48	0,05				3,06	3,05	
KL											0,18	0,07					0,25	0,25	
JW				0,16						0,18	0,03						0,37	0,37	
WZ											0,23	0,23					0,46	0,46	
JS											0,28	0,07					0,35	0,35	
GB				0,16			0,63	0,14					0,96				1,89	1,88	
BRZ		0,04	6,32	3,16	2,29		2,68	0,15	0,05		0,35	0,12	0,16				15,32	15,26	
BRZ.O						0,14											0,14	0,14	
OL			2,67	1,16	1,97		0,63	1,93	0,93		5,35		0,73				15,37	15,31	
OL.S					0,11												0,11	0,11	
AK											0,26		0,18				0,44	0,44	
LP	0,14									0,09	0,33	0,34					0,90	0,90	
ha	8,63	2,69	15,67	12,49	7,78	1,34	15,40	2,51	2,43	3,32	8,53	5,95	13,68				100,42	100,00	
%	8,59	2,68	15,60	12,44	7,75	1,33	15,34	2,50	2,42	3,31	8,49	5,93	13,62				100,00	100,00	

4.4.5 Obszary specjalnej ochrony ptaków

W zasięgu terytorialnym oraz na gruntach Nadleśnictwa Torzym brak jest obszarów specjalnej ochrony ptaków.

4.5 OBSZARY CHRONIONEGO KRAJOBRAZU

Obszar chronionego krajobrazu obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych. Wyznaczenie obszaru chronionego krajobrazu następuje w drodze uchwały sejmiku województwa, która określa jego nazwę, położenie, obszar, sprawującego nadzór, ustalenia dotyczące czynnej ochrony ekosystemów oraz zakazy właściwe dla danego obszaru chronionego krajobrazu lub jego części, wybrane spośród zakazów wymienionych w art. 24 ust. 1 (Ustawy o Ochronie Przyrody, Dz. U. z 2024 r. poz. 1478, 1940.), wynikające z potrzeb jego ochrony. Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Torzym znajdują się cztery obszary chronionego krajobrazu:

- OChK Puszcza nad Pliszką – pow. na gruntach w zarządzie nadleśnictwa 9692,15 ha;
- OChK Dolina Ilanki - pow. na gruntach w zarządzie nadleśnictwa 2764,37 ha;

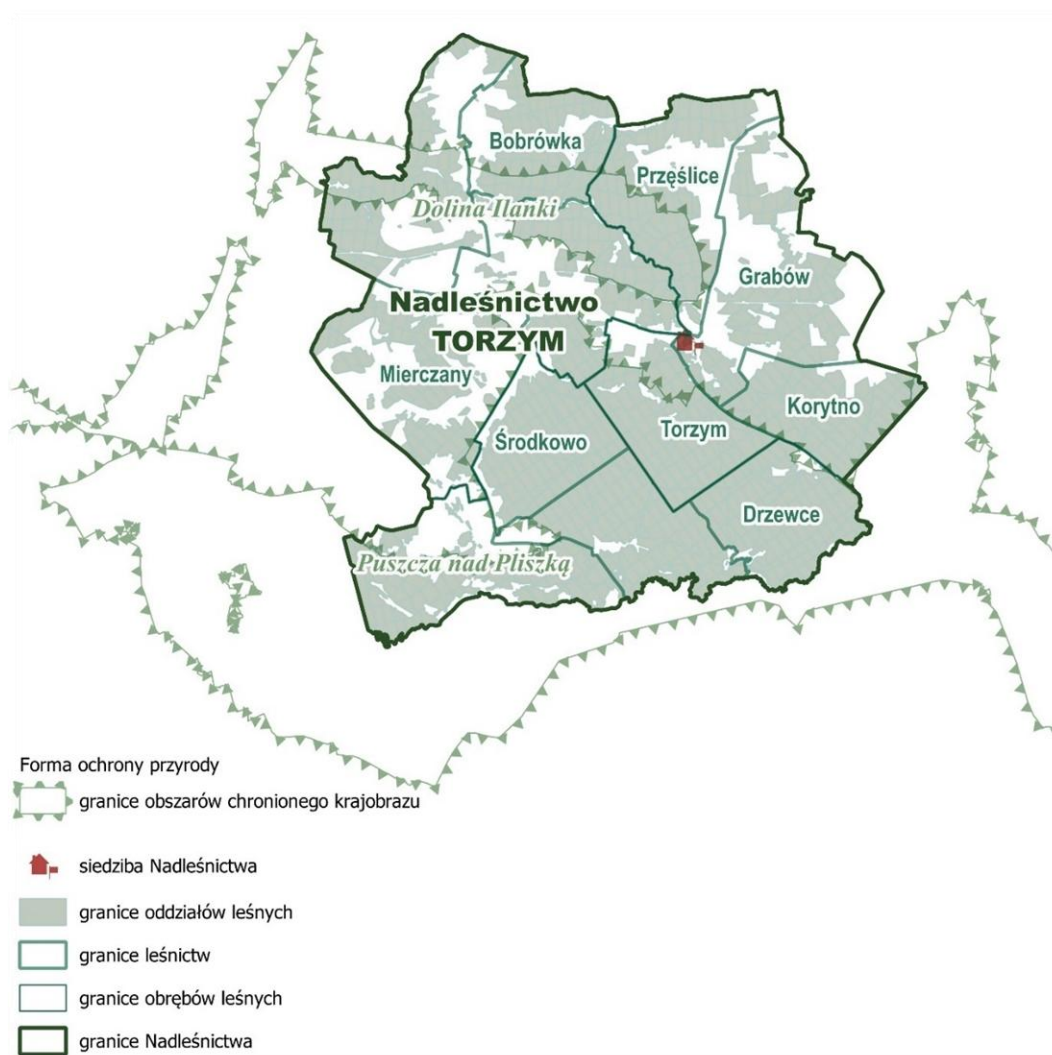

Fig. 34 Obszary chronionego krajobrazu w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Torzym.

Obszar Chronionego Krajobrazu Dolina Ilanki powstał na mocy Rozporządzenia nr 14 Wojewody lubuskiego z dnia 24 lipca 2003 r. w sprawie określenia obszarów chronionego krajobrazu na terenie województwa lubuskiego (Dz. Urz. z 2003 r. Nr 47, poz. 820).

Obecnie aktem obowiązującym dla obszaru chronionego jest Uchwała Nr XXIII/295/16 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 12 września 2016 r. w sprawie wyznaczenia obszaru chronionego krajobrazu o nazwie "Dolina Ilanki" (Dz. Urz. z 2016 r. poz. 1870).

OChK Dolina Ilanki zajmują łączną powierzchnię 6144,34 ha. Położony jest w granicach powiatów sulęcińskiego i słubickiego, na terenie gmin Torzym, Rzepin, Cybinka, Słubice. Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Torzym obejmuje powierzchnię 2764,37 ha.

Tabela 39. Wykaz oddziałów i pododdziałów wchodzących w skład obszaru OChK Dolina Ilanki.

Leśnictwo	Oddziały i pododdziały	Pow. [ha]
1	2	3
Leśnictwo Przęślice	Oddz. 32-35; Oddz. 41-51; Oddz. 53-59; 60 d-m; Oddz. 61-63; Oddz. 65-66; Oddz. 68-70; Oddz. 72-74	843,41
Leśnictwo Przęślice	liniowe	23,38
Razem Obręb Torzym		866,79
Leśnictwo Bobrówka	Oddz. 53-71	388,49
Leśnictwo Bobrówka	liniowe	12,27
Leśnictwo Pniów	Oddz. 72-83; 84 a-c, g-k; Oddz. 85-88; 89 a-i; Oddz. 90-93; Oddz. 94; 96 b-c, f-m; Oddz. 96A; 97 a-n; Oddz. 97A-97B; 97C a-k; 98 a-l; 99 a-i; Oddz. 100; 101 a-b, d-h; Oddz. 127	836,88
Leśnictwo Pniów	liniowe	24,61
Leśnictwo Tarnawa	120 a-j; Oddz. 121-126; Oddz. 128-133; 134 a-h; Oddz. 135-142; 143 a-i; 144 a-f; 145 a-g; Oddz. 151; 152 a-p; Oddz. 153	620,61
Leśnictwo Tarnawa	liniowe	14,72
Razem Obręb Wystok		1897,58
Razem nadleśnictwo		2764,37

Według obowiązującego aktu prawnego czynna ochrona ekosystemów Obszaru, realizowana w ramach racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej i rybackiej, polega na zachowaniu różnorodności biologicznej siedlisk przyrodniczych doliny rzeki Ilanki.

Ponadto na terenie obszaru chronionego zakazuje się:

- 1) zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk, złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;
- 2) realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko;
- 3) wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;
- 4) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybicka;
- 5) likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno-błotnych,
- 6) budowania nowych obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od linii brzegów rzek, jezior i innych naturalnych zbiorników wodnych, z wyjątkiem urządzeń wodnych oraz obiektów służących prowadzeniu racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej lub rybckiej.

Według danych z Audytu Krajobrazowego Województwa Lubuskiego w granicach OChK Dolina Ilanki zdecydowanie dominuje typ krajobrazu leśny z przewagą siedlisk borowych.

Zaznacza się również przestrzenny udział typu leśnego z przewagą siedlisk lasowych we wschodniej części obszaru, która pokrywa się z wschodnią częścią terytorium Nadleśnictwa Torzym.

Obszar Chronionego Krajobrazu Puszcza nad Pliszką powołany został Rozporządzeniem Nr 14 Wojewody Lubuskiego z dnia 24 lipca 2003 r. w sprawie określenia obszarów chronionego krajobrazu na terenie województwa lubuskiego (Dz. Urz. z 2003 r. Nr 47, poz. 820).

Aktualnie obowiązującym aktem prawnym dla obszaru chronionego jest Uchwała Nr V/76/19 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 15 kwietnia 2019 r. w sprawie obszaru chronionego krajobrazu o nazwie "Puszcza nad Pliszką" (Dz. Urz. z 2019 r. poz. 1258).

OChk Puszcza nad Pliszką zlokalizowany jest w zasięgu powiatów sulęcińskiego, krośnieńskiego, słubickiego i świebodzińskiego oraz w granicach gmin Maszewo, Bytnica, Torzym, Łagów, Cybinka, Skąpe. Jego ogólna powierzchnia wynosi 29232,00 ha. Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Torzym obejmuje powierzchnię 9692,45 ha.

Tabela 40. Wykaz oddziałów i pododdziałów wchodzących w skład obszaru OChK Puszcza nad Pliszką.

Leśnictwo	Oddziały i pododdziały	Pow.
		[ha]
1	2	3
Leśnictwo Środkowo	Oddz. 17-95	1763,28
Leśnictwo Środkowo	liniowe	56,76
Leśnictwo Drzewce	Oddz. 207-214; Oddz. 233-243; 258 d-o; Oddz. 259-270; Oddz. 279-291; Oddz. 296-308; Oddz. 313-331	1896,20
Leśnictwo Drzewce	liniowe	63,27
Leśnictwo Dębrznica	Oddz. 124-134; 135 a-o; Oddz. 149-159; Oddz. 176-185; Oddz. 193-200; Oddz. 215-224; Oddz. 244-253; Oddz. 271-278; Oddz. 292-295; Oddz. 309-312	1937,76
Leśnictwo Dębrznica	liniowe	65,38
Leśnictwo Gądków	Oddz. 102-106; Oddz. 108-111; 112 g-l; Oddz. 113-116; 119 f-i; 120 b-f; Oddz. 121-123; Oddz. 139-148; Oddz. 160-175; Oddz. 186-192; Oddz. 201-206; Oddz. 225-232; Oddz. 254-257	1600,74
Leśnictwo Gądków	liniowe	62,92
Razem Obręb Gądków wielki		7446,31
Leśnictwo Korytno	286 b-f; 287 d-l; 288 h-i; 289 l	30,51
Leśnictwo Korytno	liniowe	1,12
Leśnictwo Torzym	135 c-d, i-k, s-ax; Oddz. 136-143; Oddz. 150-155; Oddz. 159; 160 h-k; Oddz. 161-167; Oddz. 179-188; Oddz. 203-212; Oddz. 222-232; Oddz. 240-251	1641,70
Leśnictwo Torzym	liniowe	52,95
Razem Obręb Torzym		1726,28
Leśnictwo Pniów	Oddz. 255-259; Oddz. 261-265; 266 m-p; Oddz. 267-274	449,78
Leśnictwo Pniów	liniowe	15,54
Leśnictwo Mierczany	Oddz. 201; 250 c-g; 251 b-k; 252 h, j-k, m-n	52,88
Leśnictwo Mierczany	liniowe	1,35
Razem Obręb Wystok		519,55
Razem nadleśnictwo		9692,15

Według obowiązującego aktu prawnego czynna ochrona ekosystemów Obszaru, realizowana w ramach racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej i rybackiej, polega na zachowaniu krajobrazu kompleksu leśnego oraz dolin rzecznych.

Ponadto na terenie obszaru chronionego zakazuje się:

- 1) zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk, złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;
- 2) realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego

ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko;

3) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybacka;

4) likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno-błotnych.

Zakaz, o którym mowa w pkt. 2, nie dotyczy:

1) obszarów objętych studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego lub miejscowym

planem zagospodarowania przestrzennego, dla których dopuszczono takie przedsięwzięcia;

2) remontów dróg leśnych.

Według danych z Audytu Krajobrazowego Województwa Lubuskiego w granicach OCHK Puszcza nad Pliszką zdecydowanie dominuje typ krajobrazu leśny z przewagą siedlisk borowych. Zaznacza się również przestrzenny udział typu leśnego z przewagą siedlisk lasowych. W zachodniej części Obszaru nieduży udział ma również typ krajobrazu wiejski - z przewagą mozaikowo rozmieszczonych użytków rolnych tworzących pola średniej wielkości.

4.6 POMNIKI PRZYRODY

Zgodnie z art. 40 ust. 1 Ustawy o Ochronie Przyrody „Pomnikami przyrody są pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głązy narzutowe oraz jaskinie”. Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Torzym znajduje się 37 pomników przyrody.

Fig. 35. Oznakowanie grupowego pomnika przyrody w leśnictwie Pniów (fot. N. Sokołowska).

Tabela 41. Wykaz pomników przyrody na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Torzym.

Lp.	Nazwa pomnika/akt powołujący	Adres leśny / lokalizacja wg GPS	Gmina Leśnictwo	Działka ewidencyjna	Opis pomnika	
					Rodzaj (gatunek)	Uwagi
1	2	3	4	5	6	7
OBRĘB GĄDKÓW WIELKI						
1.	„Nierozłączki” Uchwała Nr XXXV/240/2010 Rady Miejskiej w Torzymiu z dnia 28 kwietnia 2010 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody na terenie gminy Torzym. (Dz. Urz. Woj. Lubuskiego nr 66 poz. 908 z 9.07.2010 r.)	13-1-01-17g 15°00'17,5" E 52°17'50,45"N	Torzym Środkowo	08-07-05561 7017	Sosna pospolita <i>Pinus sylvestris</i> Buk zwyczajny <i>Fagus sylvatica</i>	Drzewa: obwody na wys. 130 od ziemi: 321+267 cm; wys. do pierwszego konaru 5-8m; wys. 25-26 m; nie wymaga zabiegów ochronnych; drzewa martwe
2.	Uchwała Nr XXXV/240/2010 Rady Miejskiej w Torzymiu z dnia 28 kwietnia 2010 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody na terenie gminy Torzym. (Dz. Urz. Woj. Lubuskiego nr 66 poz. 908 z 9.07.2010 r.)	13-1-01-17i 15°00'04,02" E 52°17'53,74"N	Torzym Środkowo	08-07-05561 7017	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> Grab pospolity <i>Carpinus betulus</i>	obwód pierśnicy w cm (130 od ziemi) 267 cm, wys. do pierwszego konaru 3m, wys. 27 m; nie wymaga zabiegów ochronnych; stan bardzo dobry
3.	Uchwała Nr XXXV/240/2010 Rady Miejskiej w Torzymiu z dnia 28 kwietnia 2010 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody na terenie gminy Torzym. (Dz. Urz. Woj. Lubuskiego nr 66 poz. 908 z 9.07.2010 r.)	13-1-01-18a 14°59'54,42" E 52°17'54,75"N	Torzym Środkowo	08-07-05561-7018/1	Wiąz szypułkowy <i>(Ulmus laevis)</i> Głóg jednoszyjkowy <i>(Crataegus monogyna)</i>	Drzewo-obwód na wys. 130 od ziemi: 317 cm; wys. do pierwszego konaru 5m; wys. 26 m; nie wymaga zabiegów ochronnych; stan zły - złom
4.	Uchwała Nr XXXV/240/2010 Rady Miejskiej w Torzymiu z dnia 28 kwietnia 2010 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody na terenie gminy Torzym. (Dz. Urz. Woj. Lubuskiego nr 66 poz. 908 z 9.07.2010 r.)	13-1-01-18a 14°59'55,93" E 52°17'54,88"N	Torzym Środkowo	08-07-05561-7018/1	Dąb szypułkowy <i>(Quercus robur)</i>	Drzewo-obwód na wys. 130 od ziemi: 435 cm; wys. do pierwszego konaru 3m; wys. 31 m; nie wymaga zabiegów ochronnych.
5.	Uchwała Nr XXXV/240/2010 Rady Miejskiej w Torzymiu z dnia 28 kwietnia 2010 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody na terenie gminy Torzym. (Dz. Urz. Woj. Lubuskiego nr 66 poz. 908 z 9.07.2010 r.)	13-1-01-18a 14°59'53,76" E 52°17'54,96"N	Torzym Środkowo	08-07-05561 7018/1	Buk zwyczajny <i>(Fagus sylvatica)</i>	Drzewo-obwód na wys. 130 od ziemi: 312 cm; wys. do pierwszego konaru 3,5m; wys. 29 m; nie wymaga zabiegów ochronnych; stan zły - wywrot
6.	Uchwała Nr XXXV/240/2010 Rady Miejskiej w Torzymiu z dnia 28 kwietnia 2010 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody na terenie gminy Torzym. (Dz. Urz. Woj. Lubuskiego nr 66 poz. 908 z 9.07.2010 r.)	13-1-01-18a 14°59'59,08" E 52°17'55,10"N	Torzym Środkowo	08-07-05561 7018/1	Głóg jednoszyjkowy <i>(Crataegus monogyna)</i>	Drzewo-obwód na wys. 130 od ziemi: 333 cm; wys. do pierwszego konaru 2,5m; wys. 7 m; nie wymaga zabiegów ochronnych; drzewo martwe

PROGRAM OCHRONY PRZYRODY

Lp.	Nazwa pomnika/akt powołujący	Adres leśny / lokalizacja wg GPS	Gmina Leśnictwo	Działka ewidencyjna	Opis pomnika	
					Rodzaj (gatunek)	Uwagi
1	2	3	4	5	6	7
7.	Uchwała Nr XXXV/240/2010 Rady Miejskiej w Torzymiu z dnia 28 kwietnia 2010 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody na terenie gminy Torzym. (Dz. Urz. Woj. Lubuskiego nr 66 poz. 908 z 9.07.2010 r.)	13-1-01-18a 14°59'56,41" E 52°17'55,40"N	Torzym Środkowo	08-07-05561 7018/1	Grab pospolity (<i>Carpinus betulus</i>)	Drzewo-obwód na wys. 130 od ziemi: 360 cm; wys. do pierwszego konaru 12m; wys. 22 m; nie wymaga zabiegów ochronnych; stan zły-złom
8.	Uchwała Nr XXXV/240/2010 Rady Miejskiej w Torzymiu z dnia 28 kwietnia 2010 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody na terenie gminy Torzym. (Dz. Urz. Woj. Lubuskiego nr 66 poz. 908 z 9.07.2010 r.)	13-1-01-18i 15°00'05,77" E 52°17'50,53"N	Torzym Środkowo	08-07-05561 7018/1	Buk zwyczajny (<i>Fagus sylvatica</i>)	Drzewo-obwód na wys. 130 od ziemi: 394 cm; wys. do pierwszego konaru 8m; wys. 27 m; nie wymaga zabiegów ochronnych.
9.	Uchwała Nr XXXV/240/2010 Rady Miejskiej w Torzymiu z dnia 28 kwietnia 2010 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody na terenie gminy Torzym. (Dz. Urz. Woj. Lubuskiego nr 66 poz. 908 z 9.07.2010 r.)	13-1-01-18i 15°00'01,71" E 52°17'52,36"N	Torzym Środkowo	08-07-05561 7018/1	Buk zwyczajny (<i>Fagus sylvatica</i>)	Drzewo-obwód na wys. 130 od ziemi: 545 cm; wys. do pierwszego konaru 6m; wys. 32 m; nie wymaga zabiegów ochronnych.
10.	Uchwała Nr XXXV/240/2010 Rady Miejskiej w Torzymiu z dnia 28 kwietnia 2010 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody na terenie gminy Torzym. (Dz. Urz. Woj. Lubuskiego nr 66 poz. 908 z 9.07.2010 r.)	13-1-01-18i 15°00'02,18" E 52°17'52,88"N	Torzym Środkowo	08-07-05561 7018/1	Buk zwyczajny (<i>Fagus sylvatica</i>)	Drzewo-obwód na wys. 130 od ziemi: 342 cm; wys. do pierwszego konaru 4m; wys. 29 m; nie wymaga zabiegów ochronnych; drzewo martwe
11.	Uchwała Nr XXXV/240/2010 Rady Miejskiej w Torzymiu z dnia 28 kwietnia 2010 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody na terenie gminy Torzym. (Dz. Urz. Woj. Lubuskiego nr 66 poz. 908 z 9.07.2010 r.)	13-1-01-21j 14°59'14,92" E 52°17'22,73"N	Torzym Środkowo	08-07-05561 7021	Cypryśnik błotny (<i>Taxodium distichum</i>)	Drzewo-obwód na wys. 130 od ziemi: 259 cm; wys. do pierwszego konaru 2m; wys. 25 m; nie wymaga zabiegów ochronnych.
12.	Uchwała Nr XXXV/240/2010 Rady Miejskiej w Torzymiu z dnia 28 kwietnia 2010 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody na terenie gminy Torzym. (Dz. Urz. Woj. Lubuskiego nr 66 poz. 908 z 9.07.2010 r.)	13-1-01-37a 14°58'30,14" E 52°16'27,70"N	Torzym Środkowo	08-07-05561 7036	Buk zwyczajny (<i>Fagus sylvatica</i>)	Drzewo-obwód na wys. 130 od ziemi: 445+220 cm; wys. do pierwszego konaru 5m; wys. 30 m; nie wymaga zabiegów ochronnych
13.	Uchwała Nr XXXV/240/2010 Rady Miejskiej w Torzymiu z dnia 28 kwietnia 2010 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody na terenie gminy Torzym. (Dz. Urz. Woj. Lubuskiego nr 66 poz. 908 z 9.07.2010 r.)	13-1-01-37d 14°58'29,58" E 52°16'28,72"N	Torzym Środkowo	08-07-05561 7037/1	Buk zwyczajny (<i>Fagus sylvatica</i>)	Drzewo-obwód na wys. 130 od ziemi: 373 cm; wys. do pierwszego konaru 2,5m; wys. 29 m; nie wymaga zabiegów ochronnych.

PROGRAM OCHRONY PRZYRODY

Lp.	Nazwa pomnika/akt powołujący	Adres leśny / lokalizacja wg GPS	Gmina Leśnictwo	Działka ewidencyjna	Opis pomnika	
					Rodzaj (gatunek)	Uwagi
1	2	3	4	5	6	7
14.	Uchwała Nr XXXV/240/2010 Rady Miejskiej w Torzymiu z dnia 28 kwietnia 2010 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody na terenie gminy Torzym. (Dz. Urz. Woj. Lubuskiego nr 66 poz. 908 z 9.07.2010 r.)	13-1-01-49a 14°58'54,00" E 52°16'26,82"N	Torzym Środkowo	08-07-05561 7049/1	Buk zwyczajny (<i>Fagus sylvatica</i>)	Drzewo-obwód na wys. 130 od ziemi:365 cm; wys. do pierwszego konaru 17m; wys. 28 m; nie wymaga zabiegów ochronnych.
15.	Uchwała Nr XXXV/240/2010 Rady Miejskiej w Torzymiu z dnia 28 kwietnia 2010 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody na terenie gminy Torzym. (Dz. Urz. Woj. Lubuskiego nr 66 poz. 908 z 9.07.2010 r.)	13-1-01-70d 15°01'44,64" E 52°16'22,68"N	Torzym Środkowo	08-07-05561 7070	Buk zwyczajny (<i>Fagus sylvatica</i>)	Drzewo-obwód na wys. 130 od ziemi:305 cm; wys. do pierwszego konaru 12m; wys. 30 m; nie wymaga zabiegów ochronnych.
16.	Uchwała Nr XXXV/240/2010 Rady Miejskiej w Torzymiu z dnia 28 kwietnia 2010 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody na terenie gminy Torzym. (Dz. Urz. Woj. Lubuskiego nr 66 poz. 908 z 9.07.2010 r.)	13-1-01-70d 15°01'44,70" E 52°16'22,49"N	Torzym Środkowo	08-07-05561 7070	Buk zwyczajny (<i>Fagus sylvatica</i>)	Drzewo-obwód na wys. 130 od ziemi:354 cm; wys. do pierwszego konaru 14m; wys. 30 m; nie wymaga zabiegów ochronnych.
17.	Rozporządzenie Nr 50 Wojewody Lubuskiego z dnia 19 maja 2006 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz.U.Woj.Lub. Nr 38 poz. 850 z dn. 5.06.2006 r.)	13-1-01-71a 015°01'14,08" E 52°16'11,64"N	Torzym Środkowo	08-07-05561 7072/3	Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>)	Drzewo-obwód na wys. 130 od ziemi: 270 cm; wys. do pierwszego konaru 3m; wys. 29 m; nie wymaga zabiegów ochronnych.
18.	Uchwała Nr XXXV/240/2010 Rady Miejskiej w Torzymiu z dnia 28 kwietnia 2010 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody na terenie gminy Torzym. (Dz. Urz. Woj. Lubuskiego nr 66 poz. 908 z 9.07.2010 r.)	13-1-01-76 h 15°00'07,40" E 52°15'42,95"N	Torzym Środkowo	08-07-05563 7076	Sosna pospolita <i>Pinus sylvestris</i>	Drzewo-obwód na wys. 130 od ziemi: 277 cm; wys. do pierwszego konaru 19m; nie wymaga zabiegów ochronnych; drzewo martwe, wywrot
19.	Uchwała Nr XXXV/240/2010 Rady Miejskiej w Torzymiu z dnia 28 kwietnia 2010 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody na terenie gminy Torzym. (Dz. Urz. Woj. Lubuskiego nr 66 poz. 908 z 9.07.2010 r.)	13-1-01-90p 15°00'27,83" E 52°15'23,30"N	Torzym Środkowo	08-07-05563 7090/2	Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>)	Drzewo-obwód na wys. 130 od ziemi:415 cm; wys. do pierwszego konaru 17m; wys. 32 m; nie wymaga zabiegów ochronnych
20.	Uchwała Nr XXXV/240/2010 Rady Miejskiej w Torzymiu z dnia 28 kwietnia 2010 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody na terenie gminy Torzym. (Dz. Urz. Woj. Lubuskiego nr 66 poz. 908 z 9.07.2010 r.)	13-1-03-220i 15° 03'22,64" E 52°14'39,12"N	Torzym Dębrznica	08-07-05559 7220/2	Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>)	Drzewo - obwód pierśnicy w cm (130 od ziemi) 345 cm, wys. do pierwszego konaru 4m, wys. 27 m; drzewo martwe, wywrot

PROGRAM OCHRONY PRZYRODY

Lp.	Nazwa pomnika/akt powołujący	Adres leśny / lokalizacja wg GPS	Gmina Leśnictwo	Działka ewidencyjna	Opis pomnika	
					Rodzaj (gatunek)	Uwagi
1	2	3	4	5	6	7
21.	Uchwała Nr XXXV/240/2010 Rady Miejskiej w Torzymiu z dnia 28 kwietnia 2010 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody na terenie gminy Torzym. (Dz. Urz. Woj. Lubuskiego nr 66 poz. 908 z 9.07.2010 r.)	13-1-04-117b 14°57'48,92" E 52°14'37,34"N	Torzym Gądków	08-70-05563 7117/1	Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>)	Drzewo-obwód na wys. 130 od ziemi: 412 cm; wys. do pierwszego konaru 5m; wys. 28 m Wymaga ogrodzenia i usunięcia gwoździ
22.	Rozporządzenie Nr 50 Wojewody Lubuskiego z dnia 19 maja 2006 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody. Dz. Urz. Woj. Lubuskiego nr 38 poz. 850 z 5.06.2006 r.	13-1-04-137-i 14°58'13,84 E 52°14'23,26N	Torzym Gądków	08-07-05563 7137/6	Głóg jednoszyjkowy (<i>Crataegus monogyna</i>)	Drzewo obwód pierśnicy w cm (130 od ziemi) 137, wys. Do pierwszego konaru 2 m
OBRĘB TORZYM						
23.	Uchwała Nr XXXV/240/2010 Rady Miejskiej w Torzymiu z dnia 28 kwietnia 2010 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody na terenie gminy Torzym. (Dz. Urz. Woj. Lubuskiego nr 66 poz. 908 z 9.07.2010 r.)	13-2-07-239a 15°07'28,92"E 52°17'03,93"N	Torzym Korytno	08-07-05565 7341	Dąb bezszypułkowy (<i>Quercus petraea</i>)	Drzewo - obwód pierśnicy w cm (130 od ziemi) 450 cm, wys. do pierwszego konaru 3m, wys. 28 m; nie wymaga zabiegów ochronnych
24.	Uchwała Nr XXXV/240/2010 Rady Miejskiej w Torzymiu z dnia 28 kwietnia 2010 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody na terenie gminy Torzym. (Dz. Urz. Woj. Lubuskiego nr 66 poz. 908 z 9.07.2010 r.)	13-2-07-285c 15°09'05,07" E 52°16'28,57"N	Torzym Korytno	08-07-05565 7285/1	Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>)	Drzewo - obwód pierśnicy w cm (130 od ziemi) 380 cm, wys. do pierwszego konaru 8m, wys. 28 m; nie wymaga zabiegów ochronnych
25.	Uchwała Nr XXXV/240/2010 Rady Miejskiej w Torzymiu z dnia 28 kwietnia 2010 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody na terenie gminy Torzym. (Dz. Urz. Woj. Lubuskiego nr 66 poz. 908 z 9.07.2010 r.)	13-2-07-285c 15°09'08,83" E 52°16'26,14"N	Torzym Korytno	08-07-05565 7285/1	Buk zwyczajny (<i>Fagus sylvatica</i>)	Drzewo-obwód na wys. 130 od ziemi: 305 cm; wys. do pierwszego konaru 5m; wys. 27 m; nie wymaga zabiegów ochronnych
26.	Uchwała Nr XXXV/240/2010 Rady Miejskiej w Torzymiu z dnia 28 kwietnia 2010 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody na terenie gminy Torzym. (Dz. Urz. Woj. Lubuskiego nr 66 poz. 908 z 9.07.2010 r.)	13-2-07-285c 15°09'08,74" E 52°16'27, 87"N	Torzym Korytno	08-07-05565 7285/1	Buk zwyczajny (<i>Fagus sylvatica</i>)	Drzewo-obwód na wys. 130 od ziemi: 368 cm; wys. do pierwszego konaru 5m; wys. 27 m; nie wymaga zabiegów ochronnych.
27.	Uchwała Nr XXXV/240/2010 Rady Miejskiej w Torzymiu z dnia 28 kwietnia 2010 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody na terenie gminy Torzym. (Dz. Urz. Woj. Lubuskiego nr 66 poz. 908 z 9.07.2010 r.)	13-2-07-290p 15°11'40,83" E 52°17'34,23"N	Torzym Korytno	08-07-05565 7290	Buk zwyczajny (<i>Fagus sylvatica</i>)	Drzewo-obwód na wys. 130 od ziemi: 440 cm; wys. do pierwszego konaru 5m; wys. 35 m; nie wymaga zabiegów ochronnych.
28.	Uchwała Nr XXXV/240/2010 Rady Miejskiej w Torzymiu z dnia 28 kwietnia 2010 r. w	13-2-07-294i 15°10'57,17" E 52°16'52,82"N	Torzym Korytno	08-07-05565 7294/2	Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>)	Drzewo - obwód pierśnicy w cm (130 od ziemi) 352 cm, wys. do

PROGRAM OCHRONY PRZYRODY

Lp.	Nazwa pomnika/akt powołujący	Adres leśny / lokalizacja wg GPS	Gmina Leśnictwo	Działka ewidencyjna	Opis pomnika	
					Rodzaj (gatunek)	Uwagi
1	2	3	4	5	6	7
	sprawie ustanowienia pomników przyrody na terenie gminy Torzym. (Dz. Urz. Woj. Lubuskiego nr 66 poz. 908 z 9.07.2010 r.)					pierwszego konaru 8m, nie wymaga zabiegów ochronnych; Stan zdrowotny zły; korona obumarła w 50%
29.	Uchwała Nr XXXV/240/2010 Rady Miejskiej w Torzymiu z dnia 28 kwietnia 2010 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody na terenie gminy Torzym. (Dz. Urz. Woj. Lubuskiego nr 66 poz. 908 z 9.07.2010 r.)	13-2-07-296f 15°10'23,03"E 52°16'37,08"N	Torzym Korytno	08-07-05565 7296/1	Sosna pospolita <i>Pinus sylvestris</i>	Drzewo - obwód pierśnicy w cm (130 od ziemi) 297 cm, wys. do pierwszego konaru 12m, nie wymaga zabiegów ochronnych; Drzewo martwe, przewrócone, ulega naturalnemu rozkładowi
30.	Uchwała Nr XXXV/240/2010 Rady Miejskiej w Torzymiu z dnia 28 kwietnia 2010 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody na terenie gminy Torzym. (Dz. Urz. Woj. Lubuskiego nr 66 poz. 908 z 9.07.2010 r.)	13-2-07-296f 15°10'24,83" E 52°16'36,86"N	Torzym Korytno	08-07-05565 7296/1	Buk zwyczajny (<i>Fagus sylvatica</i>)	Drzewo-obwód na wys. 130 od ziemi: 325 cm; wys. do pierwszego konaru 3m; wys. 29 m; nie wymaga zabiegów ochronnych.
31.	Uchwała Nr XXXV/240/2010 Rady Miejskiej w Torzymiu z dnia 28 kwietnia 2010 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody na terenie gminy Torzym. (Dz. Urz. Woj. Lubuskiego nr 66 poz. 908 z 9.07.2010 r.)	13-2-07-296f 15°10'21,26" E 52° 16'29,37"N	Torzym Korytno	08-07-05565 7296/1	Buk zwyczajny (<i>Fagus sylvatica</i>)	Drzewo-obwód na wys. 130 od ziemi: 350 cm; wys. do pierwszego konaru 4m; wys. 29 m; nie wymaga zabiegów ochronnych
OBRĘB WYSTOK						
32.	Uchwała Nr XXXV/240/2010 Rady Miejskiej w Torzymiu z dnia 28 kwietnia 2010 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody na terenie gminy Torzym. (Dz. Urz. Woj. Lubuskiego nr 66 poz. 908 z 9.07.2010 r.)	13-3-09-28j 14°59'47,30" E 52°22'46,50"N	Torzym Bobrówka	08-07-05557 7028	Sosna pospolita <i>Pinus sylvestris</i>	Drzewo-obwód na wys. 130 od ziemi: 332 cm; wys. do pierwszego konaru 7m; wys. 28 m; nie wymaga zabiegów ochronnych.
33.	Uchwała Nr XXXV/240/2010 Rady Miejskiej w Torzymiu z dnia 28 kwietnia 2010 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody na terenie gminy Torzym. (Dz. Urz. Woj. Lubuskiego nr 66 poz. 908 z 9.07.2010 r.)	13-3-09-40j 14°59'18,41" E 52°22'16,49"N	Torzym Bobrówka	08-70-05557 7040	Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>)	Drzewo-obwód na wys. 130 od ziemi: 530 cm; wys. do pierwszego konaru 4m; wys. 36 m; nie wymaga zabiegów ochronnych.
34.	Uchwała Nr XXXV/240/2010 Rady Miejskiej w Torzymiu z dnia 28 kwietnia 2010 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody na terenie gminy Torzym.	13-3-09-42o 14°58'48,18" E 52°22'14,44"N	Torzym Bobrówka	08-07-05557 7042	Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>)	Drzewo-obwód na wys. 130 od ziemi: 422 cm; wys. do pierwszego konaru 7m; wys. 30 m; nie

PROGRAM OCHRONY PRZYRODY

Lp.	Nazwa pomnika/akt powołujący	Adres leśny / lokalizacja wg GPS	Gmina Leśnictwo	Działka ewidencyjna	Opis pomnika	
					Rodzaj (gatunek)	Uwagi
1	2	3	4	5	6	7
	(Dz. Urz. Woj. Lubuskiego nr 66 poz. 908 z 9.07.2010 r.)					wymaga zabiegów ochronnych; pojedyncze uschnięte gałęzie od dołu; zgnilizna w pniu
35.	„Garbickie okazy” Uchwała Nr XXXV/240/2010 Rady Miejskiej w Torzymiu z dnia 28 kwietnia 2010 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody na terenie gminy Torzym. (Dz. Urz. Woj. Lubuskiego nr 66 poz. 908 z 9.07.2010 r.)	13-3-10-259k 14° 59'42,75" E 52°18'39,73"N	Torzym Pniów	08-70-05570 7005/1	dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>) Buk zwyczajny (<i>Fagus sylvatica</i>)	Drzewo-obwód na wys. 130 od ziemi:300 cm – 634 cm, wys. do pierwszego konaru – nie wymaga zabiegów ochronnych.
36.	1: Decyzja Nr 560 Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody z dnia 27 grudnia 1983 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody.2: Rozporządzenie Nr 50 Wojewody Lubuskiego z dnia 19 maja 2006 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody. (Dz. Urz. WRN w Zielonej Górze Nr 3 z 1984 r. Ogłoszenie Dyrektora Wydziału Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej Urzędu Wojewódzkiego w Zielonej Górze z dn. 24 stycznia 1984 r.)	13-3-10-259k 14° 59'42,75" E 52°18'39,73"N	Torzym Pniów	08-70-05570 7005/1	6 sztuk dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>)	1 drzewo martwe; 2 drzewa w stanie złym; 2 drzewa stan zdrowotny średni; 1 drzewo stan zdrowotny dobry
37.	Uchwała Nr XXXV/240/2010 Rady Miejskiej w Torzymiu z dnia 28 kwietnia 2010 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody na terenie gminy Torzym. (Dz. Urz. Woj. Lubuskiego nr 66 poz. 908 z 9.07.2010 r.)	13-2-10-264c 15° 00'17,66" E 52°18'29,52"N	Torzym Pniów	08-07-05570 7010	Sosna pospolita <i>Pinus sylvestris</i>	Drzewo - obwód pierśnicy w cm (130 od ziemi) 442 cm, wys. do pierwszego konaru 4m, dwie zrosnięte sosny do wys. 170

Nadleśnictwo Torzym pismami z dnia 14.06.2018r. zn. spr. ZGO.7212.4.1.2018JP oraz z dnia 09.02.2022r. ZG-OP.7212.6.2022 wystosowało prośbę w sprawie aktualizacji danych w Uchwale nr XXXV/240/2010 Rady Miejskiej w Torzymiu z dnia 28 kwietnia 2010r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody na terenie gminy Torzym. Z bezpośrednich ustaleń z władzami Rady Miejskiej wynika, iż nie zostały jeszcze podjęte działania w kierunku aktualizacji danych na dzień opracowywania niniejszej dokumentacji.

Fig. 37. Pomnikowy dąb w leśnictwie Pniów w pododdziale 259 k (fot. N. Sokołowska)

Fig. 37. Pomnik przyrody w pododdziale 40 j, w leśnictwie Bobrówka (fot. N. Sokołowska)

4.7 STANOWISKA DOKUMENTACYJNE

Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Torzym brak jest stanowisk dokumentacyjnych.

4.8 UŻYTKI EKOLOGICZNE

Jako użytki ekologiczne opisywane są zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej – naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne oczka wodne, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nieużytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce, siedliska przyrodnicze oraz stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów, ich ostoje oraz miejsca rozmnażania lub miejsca sezonowego przebywania (wg. *Ustawa o ochronie przyrody*).

Na gruntach zarządzanych przez Nadleśnictwo Torzym znajduje się 13 użytków ekologicznych.

Tabela 42. Wykaz użytków ekologicznych na gruntach Nadleśnictwa Torzym.

Lp.	Nazwa	Akt powołujący	Data utworzenia	Gmina	Adres Leśny	Pow. [ha]	Użytek ewidencyjny	Uwagi, zalecenia ochronne
1	2	3	4	5	6	7	8	9
OBRĘB GĄDKÓW WIELKI								
1	Futory	Rozporządzenie nr 5 Wojewody Lubuskiego z dnia 25 marca 2002 r. w sprawie uznania za użytek ekologiczny. (Dz. Urz. Woj. Lubuskiego nr 44 poz. 5540) Aktualizacja: 1.Uchwała nr XXXI/215/09 Rady Miejskiej w Torzymiu z dnia 26 listopada 2009 r. w sprawie wprowadzenia zmian charakteryzujących obszar użytków ekologicznych w Mieście i Gminie Torzym. (Dz. Urz. Woj. Lubuskiego nr 6 poz. 67) 2. Uchwała nr IV/28/11 Rady Miejskiej w Torzymiu z dnia 28 stycznia 2011 r. w sprawie wprowadzenia zmiany do uchwały Nr XXXI/215/09 z dnia 26 listopada 2009r. (Dz. Urz. Woj.. Lubuskiego Nr 6, poz. 67 z dnia 28.01.2010r.) w zakresie zmian charakteryzujących* (Dz. Urz. Woj. Lubuskiego nr 20 poz. 416)	04-05-2002	Torzym	275 h, j-m, r; 276 f, j, r, t; 277 l-o; 295 f; 312 g, i-j	70,17	7272/1, 7275/2, 7275/3, 7276/1, 7276/2, 7277, 7295, 7312	Obszar wyłączony z użytkowania gospodarczego
2	Grzęzawisko	Rozporządzenie nr 5 Wojewody Lubuskiego z dnia 25 marca 2002 r. w sprawie uznania za użytek ekologiczny. (Dz. Urz. Woj. Lubuskiego nr 44 poz. 5540) Aktualizacja: 1.Uchwała nr XXXI/215/09 Rady Miejskiej w Torzymiu z dnia 26 listopada 2009 r. w sprawie wprowadzenia zmian charakteryzujących obszar użytków ekologicznych w Mieście i Gminie Torzym. (Dz. Urz. Woj. Lubuskiego nr 6 poz. 67)	04-05-2002	Torzym	328 g-j; 329 h-j; 330 h-i	12,06	7328, 7329, 7330,	Obszar wyłączony z użytkowania gospodarczego
3	Łabędzie Gniazdo	Rozporządzenie nr 5 Wojewody Lubuskiego z dnia 25 marca 2002 r. w sprawie uznania za użytek ekologiczny. (Dz. Urz. Woj. Lubuskiego nr 44 poz. 5540) Aktualizacja: 1.Uchwała nr XXXI/215/09 Rady Miejskiej w Torzymiu z dnia 26 listopada 2009 r. w sprawie wprowadzenia zmian charakteryzujących obszar użytków ekologicznych w Mieście i Gminie Torzym. (Dz. Urz. Woj. Lubuskiego nr 6 poz. 67) 2. Uchwała nr IV/28/11 Rady Miejskiej w Torzymiu z dnia 28 stycznia 2011 r. w sprawie wprowadzenia zmiany do uchwały Nr XXXI/215/09 z dnia 26 listopada 2009r. (Dz. Urz. Woj.. Lubuskiego Nr 6, poz. 67 z dnia 28.01.2010r.) w zakresie zmian charakteryzujących* (Dz. Urz. Woj. Lubuskiego nr 20 poz. 416)	04-05-2002	Torzym	228 n; 229 d, j, l; 254 l; 255 i, m-n; 256 i, k, p; 257 f, h	29,09	7228/2, 7229, 7254/2, 7255/2, 7256, 7257	Obszar wyłączony z użytkowania gospodarczego
4	Mszar z bagnem	Uchwała nr XXXIV/232/10 Rady Miejskiej w Torzymiu z dnia 25 marca 2010 r. w sprawie ustanowienia	04-06-2010	Torzym	225 k; 226 n	7,44	7226/2, 7255	Obszar wyłączony z użytkowania gospodarczego

PROGRAM OCHRONY PRZYRODY

Lp.	Nazwa	Akt powołujący	Data utworzenia	Gmina	Adres Leśny	Pow. [ha]	Użytek ewidencyjny	Uwagi, zalecenia ochronne
1	2	3	4	5	6	7	8	9
		użytków ekologicznych na terenie gminy Torzym (Dz. Urz. Woj. Lubuskiego nr 42 poz. 617)						
5	Wiktorówka	Rozporządzenie nr 5 Wojewody Lubuskiego z dnia 25 marca 2002 r. w sprawie uznania za użytek ekologiczny. (Dz. Urz. Woj. Lubuskiego nr 44 poz. 5540) Aktualizacja: 1.Uchwała nr XXXI/215/09 Rady Miejskiej w Torzymiu z dnia 26 listopada 2009 r. w sprawie wprowadzenia zmian charakteryzujących obszar użytków ekologicznych w Mieście i Gminie Torzym. (Dz. Urz. Woj. Lubuskiego nr 6 poz. 67) 2. Uchwała nr IV/28/11 Rady Miejskiej w Torzymiu z dnia 28 stycznia 2011 r. w sprawie wprowadzenia zmiany do uchwały Nr XXXI/215/09 z dnia 26 listopada 2009r. (Dz. Urz. Woj. Lubuskiego Nr 6, poz. 67 z dnia 28.01.2010r.) w zakresie zmian charakteryzujących* (Dz. Urz. Woj. Lubuskiego nr 20 poz. 416)	04-05-2002	Torzym	330 d; 331 d-f	6,42	7330, 7331	Obszar wyłączony z użytkowania gospodarczego
OBRĘB TORZYM								
6	Bagno przy parkingu	Uchwała nr XXXIV/232/10 Rady Miejskiej w Torzymiu z dnia 25 marca 2010 r. w sprawie ustanowienia użytków ekologicznych na terenie gminy Torzym (Dz. Urz. Woj. Lubuskiego nr 42 poz. 617)	04-06-2010	Torzym	195i, j	4,22	7329, 7330	Obszar wyłączony z użytkowania gospodarczego
7	Dzikowiska	Rozporządzenie nr 5 Wojewody Lubuskiego z dnia 25 marca 2002 r. w sprawie uznania za użytek ekologiczny. (Dz. Urz. Woj. Lubuskiego nr 44 poz. 5540) Aktualizacja: 1.Uchwała nr XXXI/215/09 Rady Miejskiej w Torzymiu z dnia 26 listopada 2009 r. w sprawie wprowadzenia zmian charakteryzujących obszar użytków ekologicznych w Mieście i Gminie Torzym. (Dz. Urz. Woj. Lubuskiego nr 6 poz. 67)	04-05-2002	Torzym	150h; 161r; 162h; 163b	11,01	7266, 7268, 7269, 7271	Obszar wyłączony z użytkowania gospodarczego
8	Grabówka	Uchwała nr XXXIV/232/10 Rady Miejskiej w Torzymiu z dnia 25 marca 2010 r. w sprawie ustanowienia użytków ekologicznych na terenie gminy Torzym (Dz. Urz. Woj. Lubuskiego nr 42 poz. 617)	04-06-2010	Torzym	97n	1,51	7097/2	Obszar wyłączony z użytkowania gospodarczego
9	Mszar wełniankowy	Uchwała nr XXXIV/232/10 Rady Miejskiej w Torzymiu z dnia 25 marca 2010 r. w sprawie ustanowienia użytków ekologicznych na terenie gminy Torzym (Dz. Urz. Woj. Lubuskiego nr 42 poz. 617)	04-06-2010	Torzym	158k	1,60	7315	Obszar wyłączony z użytkowania gospodarczego
OBRĘB WYSTOK								
10	Bielickie gniazdo	Rozporządzenie nr 5 Wojewody Lubuskiego z dnia 25 marca 2002 r. w sprawie uznania za użytek ekologiczny. (Dz. Urz. Woj. Lubuskiego nr 44 poz. 5540) Aktualizacja:	04-05-2002	Torzym	65 c; 66 c, f, l; 67 k; 68 h-i	18,03	7065/1, 7066/1, 7066/2 7068/1	Obszar wyłączony z użytkowania gospodarczego

PROGRAM OCHRONY PRZYRODY

Lp.	Nazwa	Akt powołujący	Data utworzenia	Gmina	Adres Leśny	Pow. [ha]	Użytek ewidencyjny	Uwagi, zalecenia ochronne
1	2	3	4	5	6	7	8	9
		1.Uchwała nr XXXI/215/09 Rady Miejskiej w Torzymiu z dnia 26 listopada 2009 r. w sprawie wprowadzenia zmian charakteryzujących obszar użytków ekologicznych w Mieście i Gminie Torzym. (Dz. Urz. Woj. Lubuskiego nr 6 poz. 67) 2. Uchwała nr IV/28/11 Rady Miejskiej w Torzymiu z dnia 28 stycznia 2011 r. w sprawie wprowadzenia zmiany do uchwały Nr XXXI/215/09 z dnia 26 listopada 2009r. (Dz. Urz. Woj. Lubuskiego Nr 6, poz. 67 z dnia 28.01.2010r.) w zakresie zmian charakteryzujących* (Dz. Urz. Woj. Lubuskiego nr 20 poz. 416)						
11	Modrzewnica	Uchwała nr XXXIV/232/10 Rady Miejskiej w Torzymiu z dnia 25 marca 2010 r. w sprawie ustanowienia użytków ekologicznych na terenie gminy Torzym (Dz. Urz. Woj. Lubuskiego nr 42 poz. 617)	04-06-2010	Torzym	266p; 271b	2,45	7012/2, 7023	Obszar wyłączony z użytkowania gospodarczego
12	Mszar mszaki	Uchwała nr XXXIV/232/10 Rady Miejskiej w Torzymiu z dnia 25 marca 2010 r. w sprawie ustanowienia użytków ekologicznych na terenie gminy Torzym (Dz. Urz. Woj. Lubuskiego nr 42 poz. 617)	04-06-2010	Torzym	85l	0,46	7085	Obszar wyłączony z użytkowania gospodarczego
13	Poręby	Uchwała nr XXXIV/232/10 Rady Miejskiej w Torzymiu z dnia 25 marca 2010 r. w sprawie ustanowienia użytków ekologicznych na terenie gminy Torzym (Dz. Urz. Woj. Lubuskiego nr 42 poz. 617)	04-06-2010	Torzym	108 k	2,69	7263/1	Obszar wyłączony z użytkowania gospodarczego

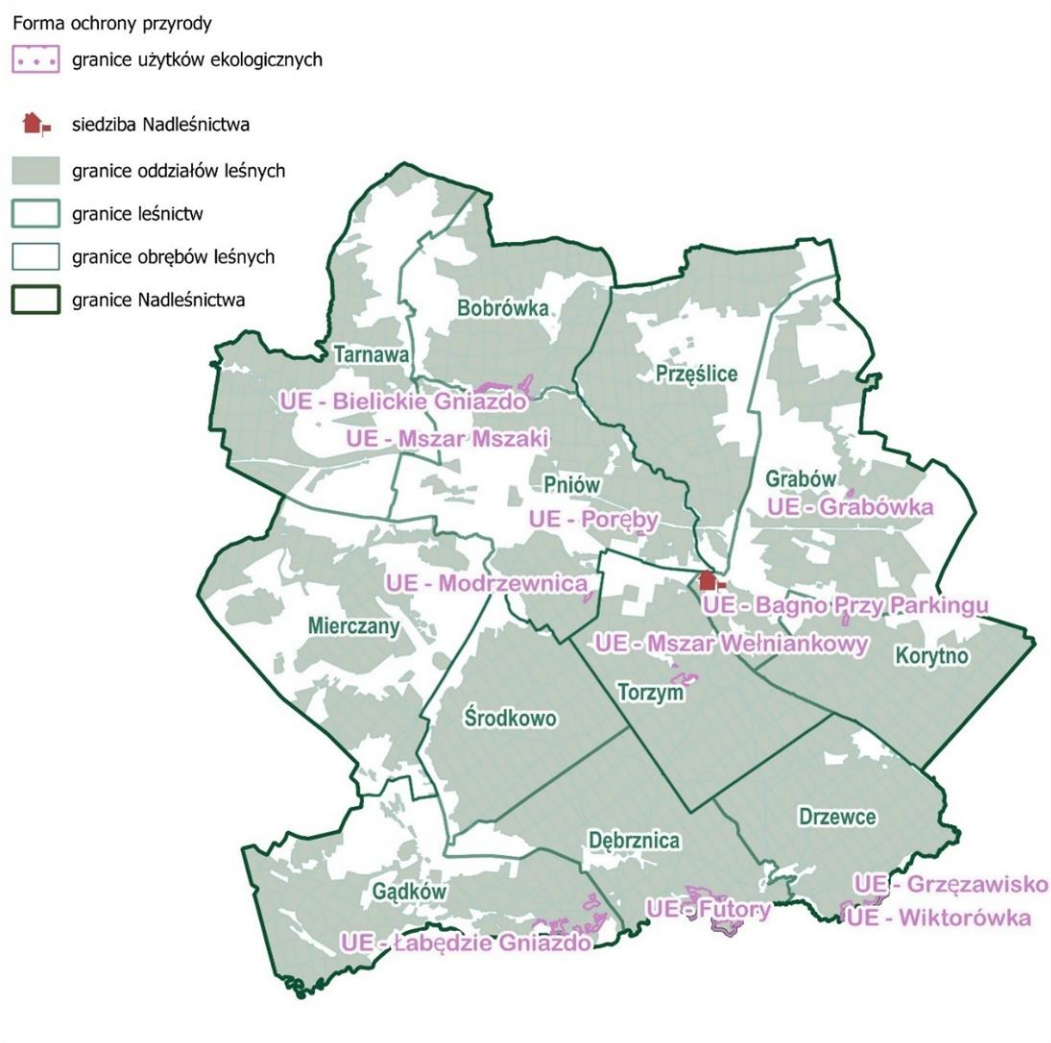

Fig. 38 Użytki ekologiczne na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Torzym.

Fig. 39 Tablica informacyjna użytku ekologicznego „Futory” (fot. N. Sokołowska).

„Futory” – jest to śródleśny mszar torfowiskowo-wełniankowo-turzycowy z samosiewem olszy, brzozy oraz krzewów. Spośród roślin chronionych i rzadkich na terenie użytku występują:

torfowce *Sphagnum* sp., wełnianki *Eriophorum* sp., storczyki *Orchidaceae*, rosiczka okrągłolistna *Drosera rotundifolia*.

Tabela 43. Wykaz oddziałów i pododdziałów wchodzących w skład UE „Futory”.

Leśnictwo	Oddziały i pododdziały	Pow.
		[ha]
Leśnictwo Dębrznica	275 h, j-m, r; 276 f, j, r, t; 277 l-o; 295 f; 312 g, i-j	70,17
Razem Obręb Gądków wielki		70,17
Razem nadleśnictwo		70,17

„Grzęzawisko” - położony w dolinie rzeki Pliszki śródlęśny mszar torfowiskowo-wełniankowo-turzycowy z samosiewem olszy, brzozy oraz krzewów. Spośród roślin chronionych i rzadkich na terenie użytku występują: torfowce *Sphagnum* sp., wełnianki *Eriophorum* sp., storczyki *Orchidaceae*, rosiczka okrągłolistna *Drosera rotundifolia*.

Tabela 44. Wykaz oddziałów i pododdziałów wchodzących w skład UE „Grzęzawisko”.

Leśnictwo	Oddziały i pododdziały	Pow.
		[ha]
Leśnictwo Drzewce	328 g-j; 329 h-j; 330 h-i	12,06
Razem Obręb Gądków Wielki		12,06
Razem nadleśnictwo		12,06

„Łabędzie gniazdo” - Użytek ekologiczny „Łabędzie gniazdo” został utworzony w celu ochrony ekosystemów mających znaczenie dla zachowania różnorodnych typów siedlisk. Położony jest w dolinie rzeki Pliszka. Użytek stanowi śródlęśny mszar torfowiskowo-turzycowy o fizjonomii lasów bagiennych z samosiewem olszy, brzozy i krzewów. Spośród roślin chronionych i rzadkich na terenie użytku występują: torfowce *Sphagnum* sp., wełnianki *Eriophorum* sp., storczyki *Orchidaceae*, bagno zwyczajne *Ledum palustre*, rosiczka okrągłolistna *Drosera rotundifolia*. Różnica w powierzchni użytku pomiędzy decyzją powołującą a PUL wynika z modernizacji przeprowadzonych w minionym dziesięcioleciu w ewidencji gruntów.

Tabela 45. Wykaz oddziałów i pododdziałów wchodzących w skład UE „Łabędzie gniazdo”

Leśnictwo	Oddziały i pododdziały	Pow.
		[ha]
Leśnictwo Gądków	228 n; 229 d, j, l; 254 l; 255 i, m-n; 256 i, k, p; 257 f, h	29,04
Leśnictwo Gądków	liniowe	0,05
Razem Obręb Gądków Wielki		29,09
Razem nadleśnictwo		29,09

„Mszar z bagnem” - stanowi mszar torfowiskowo-wełniankowy z dobrze zachowanym płatem boru bagiennego w części centralnej. Spośród roślin chronionych i rzadkich na terenie użytku występują: wełnianka pochwowata *Eriophorum vaginatum*, czermień błotna *Calla palustris*, torfowce *Sphagnum* sp., bagno zwyczajne *Ledum palustre*, rosiczka okrągłolistna *Drosera rotundifolia*.

Tabela 46. Wykaz oddziałów i pododdziałów wchodzących w skład UE „Mszar z bagnem”

Leśnictwo	Oddziały i pododdziały	Pow.
		[ha]
Leśnictwo Gądków	225 k; 226 n	7,44
Razem Obręb Gądków Wielki		7,44
Razem nadleśnictwo		7,44

„Wiktorówka” - utworzony został w celu ochrony ekosystemów mających znaczenie dla zachowania różnorodnych typów siedlisk. Użytek stanowi śródleśny mszar torfowiskowo-wełniankowo-turzycowy z samosiewem olszy, brzozy i krzewów, położony w dolinie rzeki Pliszka. Spośród roślin chronionych i rzadkich na terenie użytku występują: wełnianki *Eriophorum* sp., torfowce *Sphagnum* sp., roszciska okrągłolistna *Drosera rotundifolia*, storczyki *Orchidaceae*.

Tabela 47. Wykaz oddziałów i pododdziałów wchodzących w skład UE „Wiktorówka”

Leśnictwo	Oddziały i pododdziały	Pow. [ha]
Leśnictwo Drzewce	330 d; 331 d-f	6,42
Razem Obręb Gądków Wielki		6,42
Razem nadleśnictwo		6,42

„Bagno przy parkingu” - Użytek ekologiczny „Bagno przy parkingu” tworzy mszar wełniankowo-torfowiskowy, położony w niecce bezodpływowej. Stanowi go torfowisko przejściowe z licznymi stanowiskami roślin prawnie chronionych (torfowce *Sphagnum* sp., bagno zwyczajne *Ledum palustre*) oraz rzadkich (wełnianka pochwowata *Eriophorum vaginatum*, żurawina błotna *Oxycoccus palustris*). Torfowisko porośnięte jest brzoza i olszami oraz krzewami wierzb.

Tabela 48. Wykaz oddziałów i pododdziałów wchodzących w skład UE „Bagno przy parkingu”.

Leśnictwo	Oddziały i pododdziały	Pow. [ha]
Leśnictwo Korytno	195 i-j	4,22
Razem Obręb Torzym		4,22
Razem nadleśnictwo		4,22

„Dzikowiska” - położony jest w okolicy jeziora Wilczego (jezioro Jasne). Stanowi mszar wełniankowo-torfowiskowy o charakterze boru mieszanego bagiennego z samosiewem sosny, olszy i brzozy. Spośród roślin chronionych i rzadkich na terenie użytku występują: torfowce *Sphagnum* sp., modrzewnica zwyczajna *Andromeda polifolia*, wełnianki *Eriophorum* sp., roszciska okrągłolistna *Drosera rotundifolia*. Na terenie użytku występują chronione siedliska przyrodnicze: bory i lasy bagienne 91D0 i torfowiska przejściowe i trzęsawiska 7140.

Tabela 49. Wykaz oddziałów i pododdziałów wchodzących w skład UE „Dzikowiska”

Leśnictwo	Oddziały i pododdziały	Pow. [ha]
Leśnictwo Torzym	150 h; 161 r; 162 h; 163 b	11,01
Razem Obręb Torzym		11,01
Razem nadleśnictwo		11,01

„Grabówka” - mszar wełniankowo-torfowiskowy w niecce bezodpływowej, z lustrem wody w środkowej części. Spośród roślin chronionych i rzadkich na terenie użytku występują: bagno zwyczajne *Ledum palustre*, czermień błotna *Calla palustris*, wełnianka pochwowata *Eriophorum vaginatum*. Obrzeża torfowiska porośnięte są przez brzozę brodawkowatą, kruszynę i świerk.

Tabela 50. Wykaz oddziałów i pododdziałów wchodzących w skład UE „Grabówka”

Leśnictwo	Oddziały i pododdziały	Pow. [ha]
Leśnictwo Grabów	97 n	1,51
Razem Obręb Torzym		1,51
Razem nadleśnictwo		1,51

„Mszar wełniankowy”- stanowi mszar wełniankowo-torfowiskowy znajdujący się w niecce bezodpływowej. Spośród roślin chronionych i rzadkich na terenie użytku występują: wełnianka pochwowata *Eriophorum vaginatum*, modrzewnica zwyczajna *Andromeda polifolia*.

Tabela 51. Wykaz oddziałów i pododdziałów wchodzących w skład UE „Mszar wełniankowy”

Leśnictwo	Oddziały i pododdziały	Pow. [ha]
Leśnictwo Grabów	158 k	1,60
Razem Obręb Torzym		1,60
Razem nadleśnictwo		1,60

„Bielickie gniazdo” - położony jest w dolinie rzeki Ilanka. Użytek stanowi źródle mezotroficzne mokradło porośnięte wierzbami i zbiorowiskami mezotroficznej roślinności bagiennej. Jest również ostoją wielu gatunków zwierząt.

Tabela 52. Wykaz oddziałów i pododdziałów wchodzących w skład UE „Bielickie gniazdo”

Leśnictwo	Oddziały i pododdziały	Pow. [ha]
Leśnictwo Bobrowka	65 c; 66 c, f, l; 67 k; 68 h-i	18,03
Razem Obręb Wystok		18,03
Razem nadleśnictwo		18,03

„Modrzewnica” - stanowi źródle mezotroficzne mokradło położone w sąsiedztwie kompleksu lasów uzdrowiskowych Miasta Torzym. Na obrzeżach mokradła występuje typowo wykształcone zbiorowisko olsu torfowcowego, tworzące mozaikę ze zbiorowiskami mezotroficznej roślinności bagiennej - m. in. turzycowiska z turzycą dzióbkową *Carex rostrata* i turzycą tunikową *Carex appropinquata*. Na terenie użytku występuje chronione siedlisko przyrodnicze 7140 - torfowiska przejściowe i trzęsawiska.

Tabela 53. Wykaz oddziałów i pododdziałów wchodzących w skład UE „Modrzewnica”

Leśnictwo	Oddziały i pododdziały	Pow. [ha]
Leśnictwo Pniów	266 p; 271 b	2,45
Razem Obręb Wystok		2,45
Razem nadleśnictwo		2,45

„Mszar mszaki” - stanowi niewielkie źródle torfowisko mszarne znajdujące się w bezodpływowym zagłębieniu. Spośród roślin chronionych i rzadkich na terenie użytku występują: torfowce: *Sphagnum fallax*, *Sphagnum magellanicum*, wełnianka pochwowata *Eriophorum vaginatum*, storczyki *Orchidaceae*, bagno zwyczajne *Ledum palustre*, rosziczka okrągłolistna *Drosera rotundifolia*.

Tabela 54. Wykaz oddziałów i pododdziałów wchodzących w skład UE „Mszar mszaki”

Leśnictwo	Oddziały i pododdziały	Pow. [ha]
Leśnictwo Pniów	85 l	0,46
Razem Obręb Wystok		0,46
Razem nadleśnictwo		0,46

„Poręby”- źródle mezotroficzne mokradło położone w sąsiedztwie kompleksu lasów uzdrowiskowych Miasta Torzym. Na obrzeżach mokradła występuje typowo wykształcone zbiorowisko olsu torfowcowego *Sphagno squarrosi-Alnetum*, tworzące mozaikę ze zbiorowiskami mezotroficznej roślinności bagiennej - m. in. turzycowiska z turzycą dzióbkową *Carex rostrata*

i turzycą tunikową *Carex appropinquata*. Użytek stanowi również miejsce rozrodu płazów i gadów.

Tabela 55. Wykaz oddziałów i pododdziałów wchodzących w skład UE „Poręby”

Leśnictwo	Oddziały i pododdziały	Pow.
		[ha]
Leśnictwo Pniów	108 k	2,69
Razem Obręb Wystok		2,69
Razem nadleśnictwo		2,69

4.8 ZESPOŁY PRZYRODNICZO-KRAJOBRAZOWE

Zgodnie z art. 43 ustawy o ochronie przyrody (Dz. U. z 2024 r. poz. 1478, 1940) - zespołami przyrodniczo-krajobrazowymi są fragmenty krajobrazu naturalnego i kulturowego zasługujące na ochronę ze względu na ich walory widokowe lub estetyczne. W granicach Nadleśnictwa Torzym nie występuje ta forma ochrony przyrody.

4.9 CHRONIONE ORAZ LOKALNIE CENNE GATUNKI

Ochrona gatunkowa ma na celu zapewnienie zachowania właściwego stanu ochrony dziko występujących, rzadkich, endemicznych, podatnych na zagrożenia i zagrożonych wyginięciem gatunków roślin, zwierząt i grzybów oraz ich siedlisk i ostoi. Celem ochrony jest także zachowanie różnorodności gatunkowej i genetycznej. Zadania polegające na ochronie ostoi i stanowisk roślin lub grzybów albo ostoi, miejsc rozrodu i regularnego przebywania zwierząt mogą być realizowane przez tworzenie stref ochrony.

Listy chronionych gatunków grzybów, roślin oraz zwierząt znajdują się w niżej wymienionych rozporządzeniach:

- Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej grzybów (Dz. U. 2014 r., poz. 1408);
- Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin (Dz. U. 2014 r., poz. 1409);
- Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz. U. 2016 r., poz. 2183).

Do sporządzenia listy chronionych gatunków grzybów, roślin i zwierząt występujących na gruntach Nadleśnictwa Torzym wykorzystano:

- dane pochodzące z taksacji przeprowadzonej w 2024 roku;
- Program Ochrony Przyrody wg stanu na 1 stycznia 2016 roku;
- dane przekazane przez Regionalną Dyрекcję Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim;
- dane przekazane przez pracowników Nadleśnictwa Torzym

Podczas aktualizacji danych dotyczących gatunków chronionych i rzadkich regionalnie na terenie Nadleśnictwa Torzym, wykorzystano również dostępne opracowania naukowe obejmujące obszar jednostki oraz jej najbliższe sąsiedztwo.

Listę grzybów chronionych i rzadkich zweryfikowano między innymi z publikacją „Zbiorowiska grzybów w rozkładającym się drewnie dębu i sosny” (H. Kwaśna, A. Mazur, A. Łabędzki, R. Kuźmiński, P. Łakomy. Leśne Prace Badawcze. Poznań. 2016).

W przypadku owadów wzięto również pod uwagę publikację „Chrząszcze gnilińskie (*Coleoptera, Histeridae*) jako stały element fauny subkortykalnej lasów sosnowych i dębowych Wielkopolski” (A. Mazur, R. Kuźmiński, A. Łabędzki, R. Witkowski. Studia i materiały CEPL w Rogowie. 2016).

Tabela 56. Zestawienie ilościowe gatunków lokalnie cennych i chronionych występujących na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Torzym.

Grupa systematyczna	Liczba stwierdzonych gatunków	Podlegające ochronie ścisłej	Podlegające ochronie częściowej	Gatunki z Czerwonej Księgi lub Czerwonej Listy (także lokalnej)	Gatunki z zał. II lub IV DS., zał. 1 DP
1	2	3	4	5	6
Rośliny	55	6	41	29	-
Grzyby	5	0	5	1	-
Bezkręgowce	9	8	1	7	6
Ryby	4	0	4	1	1
Płazy	11	5	6	-	4
Gady	4	0	4	0	1
Ptaki	109	107	2	4	16
Ssaki	11	1	10	1	2

4.9.1 Ochrona gatunkowa grzybów i porostów

Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Torzym stwierdzono występowanie 5 gatunków grzybów i porostów objętego ochroną gatunkową oraz regionalnie rzadkich.

Tabela 57. Wykaz chronionych i rzadkich gatunków grzybów i porostów występujących na gruntach Nadleśnictwa Torzym.

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Kat. ochr. (rozp. MŚ)	Występowanie	Liczba znanych stanowisk w n-ctwie	Kat. wg PCLG	Listy regionalne	Nie podlega odstępstwom*	Źródło inf.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	brodaczk - rodzaj	<i>Usnea sp.</i>	Ś/CZ	Porost nadrzewny, występuje na drzewach liściastych i iglastych	7				TAKS
2	brodaczk zwyczajna	<i>Usnea filipendula</i>	CZ	Porost nadrzewny, występuje na drzewach liściastych i iglastych	6	VU			TAKS
3	chrobotek smukły	<i>Cladonia ciliata</i>	CZ	suche bory, bory świeże, bory bagienne, torfowiska	2				TAKS, P.POP
4	chrobotki - rodzaj	<i>Cladonia sp.</i>	Ś/CZ	suche bory, bory świeże, bory bagienne, torfowiska	197				TAKS
5	Soplówka gałęzista	<i>Hericium clathroides</i>	CZ	Martwe drewno leżące	1				P.POP

Objaśnienia skrótów:

PCLG - „Polska Czerwona Lista Grzybów Wielkoowocnikowych” (Wojewoda W., Ławrynowicz M. 2006): R - rzadki

TAKS - dane z terenu, prace taksacyjne 2024

P.POP - dane z poprzedniego POP potwierdzone podczas aktualizacji PUL

PZO - Plan Zadań Ochronnych

P.ZO - Dokumentacja, Projekt Planu Zadań Ochronnych

DOK.REZ. - Dokumentacja dla rezerwatu przyrody

DANE NADL. - dane Nadleśnictwa, dane z poprzedniego POP potwierdzone przez nadleśnictwo

4.9.2 Ochrona gatunkowa roślin naczyniowych, mchów i wątrobowców

Wśród chronionych gatunków roślin na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Torzym stwierdzono występowanie łącznie 57 gatunków. Wśród nich 6 gatunków podlega ochronie ścisłej i 42 ochronie częściowej. Pozostałe taksony należą do rzadkich w skali regionu.

Tabela 58. Wykaz gatunków roślin objętych ochroną prawną, występujących na gruntach Nadleśnictwa Torzym.

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Kat. ochr. (rozp. MŚ)	Występowanie	Liczba znanych stanowisk w n-ctwie	Kat. wg PCKR/PL	Listy regionalne	Nie podlega odstępstwom*	Źródło inf.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.	bagno zwyczajne	<i>Ledum palustre</i>	częściowa	bory bagienne, torfowiska wysokie oraz przejściowe	15		WLKP-VU; RDLPZG		TAKS
2.	bielistka siwa (blada)	<i>Leucobryum glaucum</i>	częściowa	preferuje podłoża o kwaśnym odczynie - występuje w borach sosnowych i mieszanych	38				TAKS
3.	blotniszek wełnisty	<i>Helodium blandowii</i>	ściśła	charakterystyczny dla siedlisk oligotroficzných, uznany w Polsce za relikty glacialny	1			TAK	PO REZ. DOLINA ILANKI
4.	błyszczce włoskowane	<i>Tomentypnum nitens</i>	częściowa	charakterystyczny dla siedlisk oligotroficzných,	1				DOK.REZ.
5.	bobrek trójlistkowy	<i>Menyanthes trifoliata</i>	częściowa	bylina bagienna i strefy płytkiej zbiorników wodnych	2				TAKS
6.	brodawkowiec czysty	<i>Pseudoscleropodium purum</i>	częściowa	charakterystyczny dla siedlisk oligotroficzných,	1				DOK.REZ.
7.	cis pospolity	<i>Taxus baccata</i>	częściowa	preferuje stanowiska półcieniste do słonecznych, z dobrze przepuszczalną, żyzną i lekko wilgotną glebą	1		WLKP-LC; RDLPZG		TAKS
8.	drabik - rodzaj	<i>Climacium sp.</i>	w zal. od gat.	obszary podmokłych łąk oraz torfowisk niskich, w szczególności w olsach	5		RDLPZG		TAKS
9.	drabik drzewkowaty	<i>Climacium dendroides</i>	częściowa	obszary podmokłych łąk oraz torfowisk niskich, w szczególności w olsach	1		RDLPZG		DOK.REZ.
10.	fałdownik nastroszony	<i>Rhytidiadelphus squarrosus</i>	częściowa	występuje na odsłoniętych, kwaśnych glebach, głównie w borach świeżych	2				TAKS
11.	gajnik lśniący	<i>Hylocomium splendens</i>	częściowa	Pospolity w całym kraju, preferuje bory sosnowe, świerkowe, mieszane.	3				TAKS
12.	gruszyca - rodzaj	<i>Pyrola sp.</i>	w zal. od gat.	Preferuje siedliska borowe i dąbrowy	1				TAKS
13.	grzybień biały	<i>Nymphaea alba</i>	częściowa	Zbiorniki słodkowodne	1		RDLPZG		P.POP
14.	kruszczyk błotny	<i>Epipactis palustris</i>	ściśła	Podmokłe łąki i torfowiska, rzadko na obrzeżach wilgotnych lasów, na glebach żyznych, zasobnych w węglan wapnia	2	V	RDLPZG; WLKP-LC		PO REZ. DOLINA ILANKI

PROGRAM OCHRONY PRZYRODY

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Kat. ochr. (rozp. MŚ)	Występowanie	Liczba znanych stanowisk w n-ctwie	Kat. wg PCKR/PL	Listy regionalne	Nie podlega odstępstwom*	Źródło inf.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
15.	kukułka krwista	<i>Dactylorhiza incarnata</i>	częściowa	Podmokłe łąki i torfowiska, rzadko na obrzeżach wilgotnych lasów, na glebach żyznych, zasobnych w węglan wapnia	1				DOK. REZ. TORFOWISKO PLISZKA
16.	listera jajowata	<i>Listera ovata</i>	częściowa	podmokłe nawapienne łąki, olszyny, buczyny, parki, przydroża	2		RDLPZG; WLKP-LC		TAKS, PO REZ. DOLINA ILANKI
17.	miodownik melisowaty	<i>Melittis melissophyllum</i>	częściowa	Występuje w dobrze prześwietlonych lasach liściastych	1				TAKS
18.	modrzewnica pospolita	<i>Andromeda polifolia</i>	częściowa	Występuje na torfowiskach wysokich i przejściowych oraz w borach bagiennych	9		RDLPZG; WLKP-VU		TAKS
19.	mokradłoszka zastrzona	<i>Calliergonella cuspidata</i>	częściowa	występuje na torfowiskach, wilgotnych łąkach, przy zbiornikach wodnych	1				TAKS
20.	naparstnica zwyczajna	<i>Digitalis grandiflora</i>	częściowa	Widne lasy, zarośla, okrajki i zrzęby	2				TAKS
21.	nasieźrzał pospolity	<i>Ophioglossum vulgatum</i>	ściśła	wilgotne lub podmokłe łąki, pastwiska, zarośla, jasne lasy. Na różnych glebach zasadowych do obojętnych	2		RDLPZG; WLKP-VU		TAKS, PO REZ. DOLINA ILANKI
22.	paprotnik - rodzaj	<i>Polystichum</i>	w zal. od gat.	Preferuje cieniste lasy bukowe, rośnie na kamienistym podłożu	2				TAKS
23.	piórosz pierzasty	<i>Ptilium crista-castrensis</i>	częściowa	Charakterystyczny dla acydofilnych, oligotroficznych i mezotroficznych zbiorowisk z przewagą drzew szpilkowych, krzewinek i mezofilnych mszaków	3		RDLPZG		TAKS
24.	płonnik - rodzaj	<i>Polytrichum sp.</i>	częściowa	występuje w lasach, na łąkach i torfowiskach, w zależności od gatunku	9				TAKS
25.	próchniczek błotny	<i>Aulacomnium palustre</i>	częściowa	Występuje na torfowiskach wysokich oraz w borach sosnowych bagiennych	1				TAKS
26.	roketnik pospolity	<i>Pleurozium schreberi</i>	częściowa	Rośnie na bardzo różnych podłożach, w tym na glebie, skałach, korze drzew i martwym drewnie	>100				TAKS, NADL.

PROGRAM OCHRONY PRZYRODY

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Kat. ochr. (rozp. MŚ)	Występowanie	Liczba znanych stanowisk w n-ctwie	Kat. wg PCKR/PL	Listy regionalne	Nie podlega odstępstwom*	Źródło inf.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
27.	rosiczka okrągłolistna	<i>Drosera rotundifolia</i>	ściśła	Na torfowiskach przejściowych i wysokich, w borach bagiennych	2	R	RDLPZG; WLKP-LC		DOK.REZ
28.	rosiczki rodzaj	<i>Drosera sp.</i>	ściśła	Na torfowiskach przejściowych i wysokich, w borach bagiennych	7			w zal. od gat.	TAKS
29.	sit - rodzaj	<i>Juncus sp.</i>	w zal. od gat.	Wilgotne lub mokre łąki nawożone, wielokośne	3				TAKS
30.	sit tępokwiatowy	<i>Juncus subnodulosus</i>	częściowa	Wilgotne lub mokre łąki nawożone, wielokośne	6	V	WLKP-VU		PO REZ. DOLINA ILANKI
31.	storzycz krwisty	<i>Dactylorhiza incarnata</i>	częściowa	Podmokłe łąki i torfowiska nawapienne, na glebach żyznych, o odczynie obojętnym lub lekko zasadowym	2		RDLPZG; WLKP-V		PO REZ. DOLINA ILANKI
32.	storzycz szerokolistny	<i>Dactylorhiza majalis</i>	częściowa	Żyzne łąki i torfowiska na wapieniu	1		RDLPZG; WLKP-LC		PO REZ. DOLINA ILANKI
33.	śnieżyczka przebiśnieg	<i>Galanthus nivalis</i>	częściowa	Występuje w wilgotnych lasach i zaroślach	5		RDLPZG; WLKP-DD		TAKS, P.POP
34.	torfowiec - rodzaj	<i>Sphagnum sp.</i>	w zal. od gat.	Występuje na torfowiskach, w borach i lasach bagiennych	40				TAKS
35.	torfowiec frędzlowany	<i>Sphagnum fimbriatum</i>	częściowa	Występuje na torfowiskach, w borach i lasach bagiennych	1				DOK.REZ
36.	torfowiec kończysty	<i>Sphagnum fallax</i>	częściowa	Występuje na torfowiskach, w borach i lasach bagiennych	1				DOK.REZ
37.	torfowiec nastroszony	<i>Sphagnum squarrosum</i>	częściowa	lasz bagienne z olszą czarną (olesy) i zarośla łozowe	1				DOK.REZ
38.	torfowiec obły	<i>Sphagnum teres</i>	częściowa	Występuje na torfowiskach, w borach i lasach bagiennych	1				DOK.REZ.
39.	torfowiec pierzasty	<i>Sphagnum subnitens</i>	częściowa	Występuje na torfowiskach, w borach i lasach bagiennych	1				DOK.REZ.
40.	wiciokrzew pomorski	<i>Lonicera periclymenum</i>	częściowa	w lasach i zaroślach, przeważnie na glebach wilgotnych	2		RDLPZG		TAKS
41.	widlicz (widłak) spłaszczone	<i>Diphasiastrum complanatum</i>	częściowa	Na świetlistych lub nieznacznie ocienionych stanowiskach, w lasach świerkowych lub sosnowych, na kwaśnej glebie	3		RDLPZG; WLKP-VU		TAKS
42.	widłak goździsty	<i>Lycopodium clavatum</i>	częściowa	Na wrzosowiskach, suchych pastwiskach i łąkach, w świetlistych lasach iglastych, na glebach kwaśnych	14		RDLPZG; WLKP-LC		TAKS

PROGRAM OCHRONY PRZYRODY

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Kat. ochr. (rozp. MŚ)	Występowanie	Liczba znanych stanowisk w n-ctwie	Kat. wg PCKR/PL	Listy regionalne	Nie podlega odstępstwom*	Źródło inf.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
43.	widłak jałowcowaty	<i>Lycopodium annotinum</i>	częściowa	Lasy iglaste, także zabagnione, na kwaśnym podłożu, na torfowiskach.	24		RDLPZG; WLKP-VU		TAKS
44.	widłakowate - rodzina	<i>Lycopodiaceae</i>	w zal. od gat.	Zróżnicowane wymagania siedliskowe w zal. od gatunku	6		RDLPZG		TAKS
45.	widłoząb błotny	<i>Dicranum bonjeanii</i>	częściowa	Preferuje torfowiska przejściowe i podmokłe łąki	1				DOK.REZ.
46.	widłoząb kędzierzawy	<i>Dicranum polysetum</i>	częściowa	gleby kwaśne, siedliska borowe i mieszane oraz torfowiska	>100				NADL.
47.	widłoząb miotłowy	<i>Dicranum scoparium</i>	częściowa	gleby kwaśne, siedliska borowe i mieszane oraz torfowiska	>100				NADL.

Tabela 59. Wykaz gatunków roślin lokalnie cennych, nie objętych ochroną prawną, występujących na gruntach Nadleśnictwa Torzym.

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Kat. ochr. (rozp. MŚ)	Występowanie	Liczba znanych stanowisk w n-ctwie	Kat. wg PCKR/PL	Listy regionalne	Nie podlega odstępstwom*	Źródło inf.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.	grążel żółty	<i>Nuphar lutea</i>	brak	występuje w wodach eutroficznych do oligotroficznych a nawet dystroficznych, stojących i wolno płynących	1		RDLPZG		PO REZ. DOLINA ILANKI, P.POP
2.	nerecznica - rodzaj	<i>Dryopteris sp.</i>	brak	Wilgotne lasy liściaste i iglaste, zarośla, zbocza	1				TAKS
3.	nerecznica grzebieńista	<i>Dryopteris cristata</i>	brak	Olszyny, łozowiska, torfowiska, wilgotne lasy; na kwaśnych glebach	1	V	RDLPZG; WLKP-VU		TAKS
4.	pajęcznica gałęzista	<i>Anthericum ramosum</i>	brak	Suche, kamieniste tereny trawiaste, zbocza, świetliste lasy dębowe i mieszane i ich skraje. Gleby suche lub okresowo wysychające, gliniasto-piaszczyste do piasków	1		RDLPZG		TAKS
5.	paprotka zwyczajna	<i>Polypodium vulgare</i>	brak	Kamieniste zbocza, skałki, kamienie, lasy w miejscach zacienionych, pokrytych mchem, na podłożu kwaśnym, jeśli na	8		RDLPZG		TAKS

PROGRAM OCHRONY PRZYRODY

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Kat. ochr. (rozp. MŚ)	Występowanie	Liczba znanych stanowisk w n-ctwie	Kat. wg PCKR/PL	Listy regionalne	Nie podlega odstępstwom*	Źródło inf.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
				wapieniach to na grubej warstwie humusu					
6.	wełnianka pochwowata	<i>Eriophorum vaginatum</i>	brak	Torfowiska wysokie, mokre wrzosowiska, bory bagienne	28		RDLPZG; WLKP-VU		TAKS
7.	wełnianka wąskolistna	<i>Eriophorum angustifolium</i>	brak	niskoturzycowe torfowiska niskie i przejściowe	3		RDLPZG		TAKS
8.	wolfia bezkorzeniowa	<i>Wolffia arrhiza</i>	brak	Płytkie akweny słodkowodne	2		RDLPZG; WLKP - VU		DOK.REZ.
9.	żurawina błotna	<i>Vaccinium oxycoccos</i>	brak	wyraasta na podłożach wilgotnych, ubogich w sole mineralne, najczęściej na darniach mchów, na torfowiskach wysokich i torfowiskach przejściowych, także na mokradłach	16		RDLPZG; WLKP-VU		TAKS

PCKR - Polska Czerwona Księga Roślin (Zarzycki K., Kaźmierczakowa R. 2001)

Ex - gatunki całkowicie wymarłe w Polsce; Ew - gatunki wymarłe w naturze; CR - krytycznie zagrożone; En - zagrożone; VU - narażone; LR - gatunki niskiego ryzyka; DD - stopień zagrożenia trudny do określenia z braku danych;

PL - Polska Czerwona Lista Roślin (Zarzycki K., eds. 1992)

Ex - gatunki wymarłe, zaginione, przypuszczalnie wymarłe; E - gatunki wymierające; V - gatunki narażone; R - gatunki rzadkie; I - gatunki o nieokreślonej kategorii zagrożenia

Wilp. - Ginące i Zagrożone Rośliny Naczyniowe Wielkopolski (Żukowski, Jackowiak 1995)

EX - gatunki wymarłe, zaginione (prawdopodobnie wymarłe); CR - gatunki krytycznie zagrożone, EN - gatunki wymierające (bezpośrednio zagrożone wymarciem); VU - gatunki narażone LR - gatunki niskiego ryzyka; DD - stopień zagrożenia trudny do określenia z braku danych

Torf - Zagrożone Gatunki Flory Torfowisk (Jasnowska J., Jasnowski M. 1977)

Ex - wymarłe; E - gatunki ginące; V - gatunki silnie zagrożone; R - gatunki zagrożone

RDLPZG - Rzadkie i zagrożone rośliny naczyniowe lasów Ziemi Lubuskiej i Łużyc (RDLP Zielona Góra)" (Kujawa-Pawlaczyk J., 2001), wyróżnione kat. zagrożenia: T - gatunki ujęte w publikacji

TAKS - dane z terenu, prace taksacyjne 2024

P.POP - dane z poprzedniego POP potwierdzone podczas aktualizacji PUL

PZO - Plan Zadań Ochronnych

P.PZO - Dokumentacja, Projekt Planu Zadań Ochronnych

P.POP - poprzedni Program Ochrony Przyrody

DOK.REZ. - Dokumentacja dla rezerwatu przyrody

DANE **NADL.** - dane Nadleśnictwa, dane z poprzedniego POP potwierdzone przez nadleśnictwo

Dodatkowo należy mieć na uwadze obecność w lasach Nadleśnictwa Torzym licznych pospolitych (objętych ochroną prawną) mchów, których liczba stanowisk jest trudna do określenia, a ich pozyskiwanie w lasach bez uprawnień i pozwoleń jest niezgodne z prawem. Regulacje dotyczące zbioru mchu lub ściółki określa art. 153 §1 kodeksu wykroczeń, który wprost penalizuje ww. zbiór w lesie nienależącym do zbierającego. Na prowadzenie zbioru mchów potrzebna jest **zgoda właściciela/zarządcy terenu**. Dodatkowe obostrzenia wprowadza Rozporządzenie ws. ochrony gatunkowej roślin (Dz. U. z 2014 poz. 1409) ujmując m.in. zakaz „pozyskiwania lub zbioru” dziko rosnących roślin objętych ochroną ścisłą i częściową (wyjątki wymieniane są w Załączniku 3 ww. rozporządzenia). Należy mieć na uwadze iż obecność gatunku w Załączniku 3 nie zwalnia z uzyskania zgody na zbiór od właściciela/zarządcy terenu. Na prowadzenie czynności zbioru roślin chronionych zezwolić może wg. art. 56 UoP – wobec roślin chronionych częściowo RDOŚ (przykładowo: rokitnik pospolity, widłoząb miotłowy i kędzierzawy, brodawkowiec czysty, bielotka siwa czy gajnik lśniący) lub dla roślin chronionych ściśle **GDOŚ** (wybrane przypadki). Pozyskiwanie powinno odbywać się **ręcznie, z pozostawieniem $\geq 75\%$ płata i nie częściej niż co 5 lat** na tym samym stanowisku. Pozyskiwanie w inny sposób czy w większej ilości lub nienormowanej częstotliwości prowadzić może bowiem do zaburzenia procesu odnowienia i regeneracji, a w konsekwencji zmiany warunków mikroklimatycznych i ich zaniku, co nie pozostanie bez konsekwencji dla pozostałych gatunków i samego siedliska czy biotopu. Najbardziej przezorną formą pozyskania mchów, w odpowiednio ograniczonym zakresie, będą działania (za zgodą organu RDOŚ) prowadzone na powierzchniach planowanych do wykonania zrębów zupełnych i mechanicznego przygotowania gleby do odnowienia.

Mając na uwadze zachowanie właściwego stanu populacji wyżej wspomnianej grupy taksonomicznej roślin na terenie nadleśnictwa, w związku z trudnymi do przewidzenia zmianami warunków hydrologicznych (cykliczne okresy długotrwałej suszy w różnych okresach roku), wydanie zezwolenia na pozyskiwanie mchów musi być poprzedzone lustracją terenową mającą na celu określenie realnej możliwej do pozyskania ilości roślin bez szkody dla stanu populacji danego gatunku.

4.9.3 Ochrona gatunkowa zwierząt

Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Torzym potwierdzono występowanie 137 gatunków zwierząt objętych ochroną prawną, w tym owadów, płazów, gadów, ptaków i ssaków, również o wysokim statusie zagrożenia wg. Polskiej Czerwonej Księgi.

Listę chronionych gatunków zwierząt utworzono na podstawie:

- danych przekazanych przez Nadleśnictwo Torzym;
- danych przekazanych przez Regionalną Dyрекcję Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim;
- obserwacji terenowych w trakcie prac taksacyjnych.

Status ochrony przyjęto zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz. U. 2022 r., poz. 2380).

Poza gatunkami wymienionymi w ww. rozporządzeniu na terenie nadleśnictwa występują gatunki cenne wymieniane w załącznikach Dyrektyw Europejskich:

- 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory – Dyrektywa Siedliskowa (DS)

- załącznik II – gatunki roślin i zwierząt ważne dla Wspólnoty, których ochrona wymaga wyznaczenia specjalnych obszarów ochrony;

- załącznik IV – gatunki roślin i zwierząt ważnych dla Wspólnoty, które wymagają ścisłej ochrony;

· 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa – Dyrektywa Ptasia (DP)

- załącznik I – podlegające specjalnym środkom ochrony dotyczącym ich naturalnego siedliska w celu zapewnienia im przetrwania oraz reprodukcji na obszarze występowania;

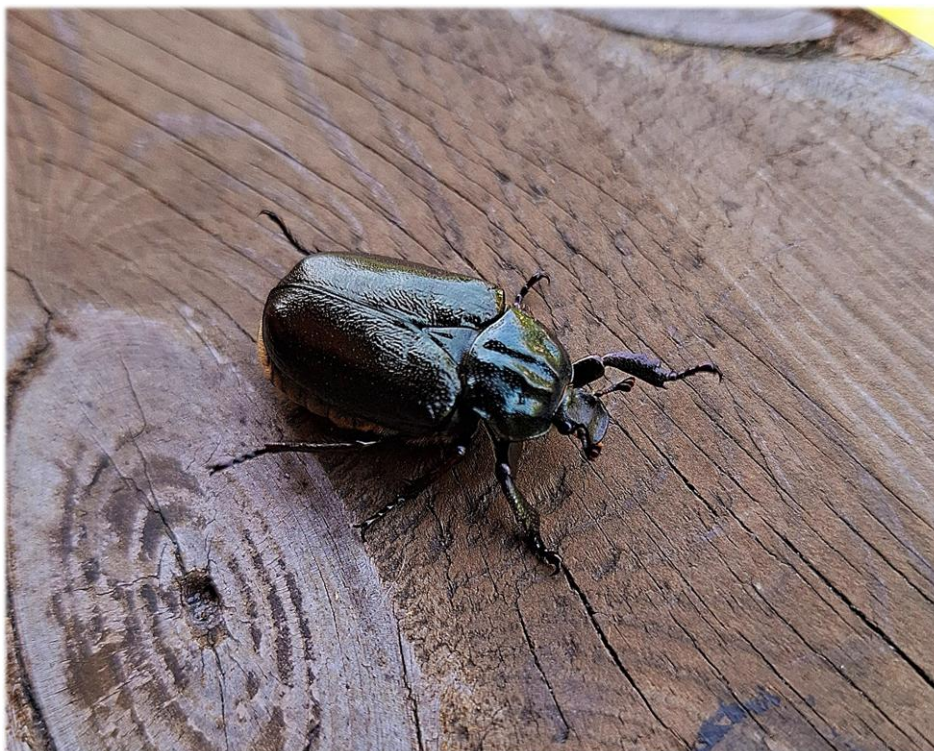

Fig. 40 Pachnica dębowa – gatunek objęty ochroną ścisłą (fot. N. Sokołowska)

Tabela 60. Wykaz chronionych gatunków zwierząt występujących na gruntach Nadleśnictwa Torzym.

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Kat. ochr. (rozp. MŚ)	Występowanie	Liczba znanych sta. w n-ctwie	Kat. wg CZ/PL	Listy regionalne	Gat. z zał. II lub IV DS., zał. I DP	Źródło inf.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
BEZKŁĘSOWCE									
1.	biegacz zielonożłoty	<i>Carabus auronitens</i>	ściśła	Drzewostany z bogatym dobrze nasłonecznionym runem					P.POP
2.	czerwończyk nieparek	<i>Lycaena dispar</i>	ściśła	Dobrze nasłonecznione łąki		LR		II, IV	P.POP, DOK.REZ.
3.	jelonek rogacz	<i>Lucanus cervus</i>	ściśła	Stare drzewostany liściaste, lipowo-dębowe		EN		II	P.POP, PZO
4.	kozioróg dębosz	<i>Cerambyx cerdo</i>	ściśła	Stare drzewostany liściaste, lipowo-dębowe		VU		II, IV	P.POP
5.	pachnica dębowa	<i>Osmoderma eremita</i>	ściśła	Stare drzewostany liściaste, lipowo-dębowe		VU		II, IV	P.POP, PZO
6.	pijawka lekarska	<i>Hirudo medicinalis</i>	częściowa	Małe zbiorniki wodne		VU			P.POP
7.	poczwarówka jajowata	<i>Vertigo moulisiana</i>	ściśła	Wilgotne łąki, młaki, torfowiska		CR		II	P.POP, DOK.REZ., PZO
8.	poczwarówka- rodzaj	<i>Vertigo - sp.</i>	ściśła	Wilgotne łąki, młaki, torfowiska					P.POP
9.	poczwarówka zwężona	<i>Vertigo angustior</i>	ściśła	Wilgotne łąki, młaki, torfowiska		EN		II	P.POP, DOK.REZ., PZO
RYBY									
10.	głowacz białopłetwy	<i>Cottus gobio</i>	częściowa						DOK.REZ.
11.	koza pospolita	<i>Cobitis taenia</i>	częściowa	Wody stojące				II	P.POP, PZO
12.	minóg strumieniowy	<i>Lamperta planeri</i>	częściowa	Wody płynące		NT		II	P.POP, PZO
13.	piskorz	<i>Misgurnus fossilis</i>	częściowa	Wody stojące					PZO
PŁAZY									
14.	grzebiuszka ziemna	<i>Pelobates fuscus</i>	ściśła	Nieduże zbiorniki wodne					DOK.REZ.
15.	kumak nizinny	<i>Bombina bombina</i>	ściśła	Nieduże zbiorniki wodne				II, IV	P.POP, PZO
16.	ropucha szara	<i>Bufo bufo</i>	częściowa	Nieduże zbiorniki wodne i obszary przyległe					P.POP
17.	ropucha zielona	<i>Bufo viridis</i>	ściśła	Nieduże zbiorniki wodne i obszary przyległe				IV	P.POP
18.	traszka grzebieniasta	<i>Triturus cristatus</i>	ściśła	Nieduże zbiorniki wodne				II, IV	P.POP, PZO

PROGRAM OCHRONY PRZYRODY

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Kat. ochr. (rozp. MŚ)	Występowanie	Liczba znanych sta. w n-ctwie	Kat. wg CZ/PL	Listy regionalne	Gat. z zał. II lub IV DS., zał. I DP	Źródło inf.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
19.	traszka zwyczajna	<i>Lissotriton vulgaris</i>	częściowa	Nieduże zbiorniki wodne					P.POP
20.	żaba jeziorkowa	<i>Pelophylax lessonae</i>	częściowa	Nieduże zbiorniki wodne					DOK.REZ
21.	żaba moczarowa	<i>Rana arvalis</i>	ściśła	Nieduże zbiorniki wodne				IV	P.POP
22.	żaba śmieszka	<i>Pelophylax ridibundus</i>	częściowa	Nieduże zbiorniki wodne					DOK.REZ
23.	żaba trawna	<i>Rana temporaria</i>	częściowa	Nieduże zbiorniki wodne					P.POP
24.	żaba wodna	<i>Rana esculenta</i>	częściowa	Nieduże zbiorniki wodne					P.POP
GADY									
25.	jaszczurka zwinka	<i>Lacerta agilis</i>	częściowa	Miejsca suche i nasłonecznione, lasy, parki, ogrody				IV	P.POP, TAKS
26.	jaszczurka żyworodna	<i>Zootoca vivipara</i>	częściowa	Miejsca suche i nasłonecznione, lasy, parki, ogrody					P.POP, TAKS
27.	padalec	<i>Anguis fragilis</i>	częściowa	Miejsca suche i nasłonecznione, lasy, parki, ogrody					P.POP, TAKS
28.	zaskroniec zwyczajny	<i>Natrix natrix</i>	częściowa	Miejsca suche i nasłonecznione, lasy, parki, ogrody w pobliżu zbiorników wodnych					P.POP, TAKS
PTAKI									
29.	bąk	<i>Botarus stellaris</i>	ściśła	Rozległe trzcinowiska i podmokłe łąki		LC		I	DOK.REZ
30.	bielik	<i>Haliaeetus albicilla</i>	ściśła	Sędziwe drzewostany sosnowe, często w pobliżu zbiorników wodnych		LC		I	P.POP, DOK.REZ
31.	blotniak stawowy	<i>Cirrus aeruginosus</i>	ściśła	Trzcinowiska wokół zbiorników wodnych				I	P.POP, DOK.REZ
32.	bocian czarny	<i>Ciconia nigra</i>	ściśła	Sędziwe drzewostany w oddaleniu od ludzkich osad				I	P.POP
33.	bogatka	<i>Parus major</i>	ściśła	Lasy, zadrzewienia, również w pobliżu osad ludzkich					DOK.REZ

PROGRAM OCHRONY PRZYRODY

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Kat. ochr. (rozp. MŚ)	Występowanie	Liczba znanych sta. w n-ctwie	Kat. wg CZ/PL	Listy regionalne	Gat. z zał. II lub IV DS., zał. I DP	Źródło inf.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
34.	brzęczka	<i>Locustella luscinioides</i>	ścista	Trzcinowiska wokół zbiorników wodnych					DOK.REZ
35.	brodziec piskliwy	<i>Actitis hypoleucos</i>	ścista	Rozlewiska nieuregulowanych cieków					DOK.REZ
36.	brodziec samotny	<i>Tringa ochropous</i>	ścista	Podmokłe i bagniste olsy i łęgi w dolinach rzecznych					P.POP
37.	cierniówka	<i>Curruca communis</i>	ścista	Zarośla śródpolne					DOK.REZ
38.	czapla biała	<i>Ardea alba</i>	ścista	Trzcinowiska w pobliżu zarybionych zbiorników wodnych				I	DOK.REZ
39.	czapla siwa	<i>Ardea cinerea</i>	ścista	Trzcinowiska w pobliżu zarybionych zbiorników wodnych					DOK.REZ
40.	czarnogłówka	<i>Poecile montanus</i>	ścista	Lasy, zadrzewienia, również w pobliżu osad ludzkich					DOK.REZ
41.	czubatka	<i>Lophophanes cristatus</i>	ścista	Lasy, zadrzewienia, również w pobliżu osad ludzkich					DOK.REZ
42.	czyż	<i>Spinus spinus</i>	ścista	Zadrzewienia, również w pobliżu osad ludzkich					DOK.REZ
43.	drozd śpiewak	<i>Turdus philomelos</i>	ścista	Lasy, zadrzewienia, również w pobliżu osad ludzkich					DOK. REZ
44.	dudek	<i>Upupa epops</i>	ścista	Tereny pastwisk z obecnymi starymi zadrzewieniami, często w sąsiedztwie osad ludzkich					TAKS
45.	dzięcioł czarny	<i>Dryocopus martius</i>	ścista	Gatunek leśny				I	P.POP, DOK.REZ
46.	dzięcioł duży	<i>Dendrocopos major</i>	ścista	Gatunek leśny i parkowy					DOK.REZ
47.	dzięcioł średni	<i>Dendrocopos medius</i>	ścista	Gatunek leśny					TAKS
48.	dzięcioł zielony	<i>Picus viridis</i>	ścista	Gatunek leśny i parkowy					DOK.REZ
49.	dzięciołek	<i>Dryobates minor</i>	ścista	Gatunek leśny					P.POP
50.	dziwonina	<i>Carpodacus erythrinus</i>	ścista	Zakrzaczenia śródpolne i łąki					P.POP
51.	gajówka	<i>Sylvia borin</i>	ścista	Wilgotne lasy łęgowe i olsy					DOK.REZ

PROGRAM OCHRONY PRZYRODY

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Kat. ochr. (rozp. MŚ)	Występowanie	Liczba znanych sta. w n-ctwie	Kat. wg CZ/PL	Listy regionalne	Gat. z zał. II lub IV DS., zał. I DP	Źródło inf.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
52.	gąsiorek	<i>Lanius collurio</i>	ściśła	Zakrzaczenia śródpolne i łąki					TAKS
53.	gągoł	<i>Bucephala clangula</i>	ściśła	Zbiorniki wodne otoczone starymi drzewami				II	P.POP, DOK.REZ
54.	gęgawa	<i>Anser anser</i>		Zbiorniki wodne i pola uprawne w ich pobliżu					DOK. REZ
55.	gil	<i>Pyrrhula pyrrhula</i>	ściśła	Lasy, zadrzewienia, również w pobliżu osad ludzkich					DOK. REZ
56.	gołąb grzywacz	<i>Columba palumbus</i>		Lasy, zadrzewienia, również w pobliżu osad ludzkich					DOK.REZ
57.	grubodziób	<i>Coccothraustes coccothraustes</i>	ściśła	Lasy, zadrzewienia, również w pobliżu osad ludzkich					DOK. REZ
58.	jarzębatka	<i>Sylvia nisoria</i>	ściśła	Zadrzewienia i zakrzewienia śródpolne i śródłukowe					
59.	jastrząb	<i>Accipiter gentilis</i>	ściśła	Lasy, zadrzewienia, również w pobliżu osad ludzkich					DOK.REZ
60.	jerzyk	<i>Apus apus</i>	ściśła	Otwarte przestrzenie w sąsiedztwie zabudowy					DOK.REZ.
61.	kania ruda	<i>Milvus milvus</i>	ściśła	Lasy, zadrzewienia, również w pobliżu osad ludzkich				I	DOK.REZ.
62.	kapturka	<i>Sylvia atricapilla</i>	ściśła	Różnego typu lasy liściaste i mieszane z bujnym podszytem, stare parki i ogrody					DOK.REZ.
63.	kobuz	<i>Falco subbuteo</i>	ściśła	Lasy, zadrzewienia, również w pobliżu osad ludzkich					DOK.REZ
64.	kokoszka	<i>Gallinula chloropus</i>	ściśła	Zbiorniki wodne					DOK.REZ
65.	kos	<i>Turdus merula</i>	ściśła	Lasy, zadrzewienia, również w pobliżu osad ludzkich					DOK.REZ
66.	kowalik	<i>Sitta europaea</i>	ściśła	Obrzeża lasów i zadrzewień różnego typu, także parki i ogrody ze					DOK. REZ

PROGRAM OCHRONY PRZYRODY

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Kat. ochr. (rozp. MŚ)	Występowanie	Liczba znanych sta. w n-ctwie	Kat. wg CZ/PL	Listy regionalne	Gat. z zał. II lub IV DS., zał. I DP	Źródło inf.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
				starymi dziuplastymi drzewami					
67.	krakwa	<i>Mareca strepera</i>		Zbiorniki wodne					DOK.REZ
68.	krętogłów	<i>Jynx torquilla</i>	ściśła	Obrzeża lasów i zadrzewień różnego typu, także parki i ogrody ze starymi dziuplastymi drzewami					DOK.REZ
69.	krogulec	<i>Accipiter nisus</i>	ściśła	Lasy, zadrzewienia, również w pobliżu osad ludzkich					DOK.REZ
70.	kruk	<i>Corvus corax</i>	częściowa	Różnego typu lasy i większe zadrzewienia w sąsiedztwie terenów otwartych					DOK. REZ
71.	kukułka	<i>Cuculus canorus</i>	ściśła	Wszelkie siedliska od lasów po tereny otwarte					DOK.REZ
72.	kwiczoł	<i>Turdus pilaris</i>	ściśła	Skraje lasów liściastych, zadrzewienia i szpalery drzew, stare parki, osady ludzkie bogate w zieleń				II	P.POP
73.	lerka	<i>Lullula arborea</i>	ściśła	Młode drzewostany na siedliskach oborowych					DOK.REZ
74.	łabędź krzykliwy	<i>Cygnus cygnus</i>		Zbiorniki wodne z pasami trzcinowisk				I	DOK.REZ
75.	łabędź niemy	<i>Cygnus olor</i>	ściśła	Zbiorniki wodne z roślinnością wynurzoną				II	P.POP, DOK.REZ
76.	łożówka	<i>Acrocephalus palustris</i>	ściśła	Trzcinowiska wokół zbiorników wodnych					P.POP
77.	modraszka	<i>Cyanistes caeruleus</i>	ściśła	Obszary leśne na pograniczu z otwartą przestrzenią					DOK.REZ
78.	mucholówka szara	<i>Muscicapa striata</i>	ściśła	Obszary leśne na pograniczu z otwartą przestrzenią					DOK.REZ
79.	mucholówka żałobna	<i>Ficedula hypoleuca</i>	ściśła	Obszary leśne na pograniczu z otwartą przestrzenią					DOK.REZ

PROGRAM OCHRONY PRZYRODY

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Kat. ochr. (rozp. MŚ)	Występowanie	Liczba znanych sta. w n-ctwie	Kat. wg CZ/PL	Listy regionalne	Gat. z zał. II lub IV DS., zał. I DP	Źródło inf.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
80.	mysikrólik	<i>Regulus regulus</i>	ściśła	Bory świerkowe, jodłowe lub mieszane, rzadziej bory sosnowe					DOK.REZ
81.	myszolów	<i>Buteo buteo</i>	ściśła	Obszary leśne na pograniczu z otwartą przestrzenią					DOK.REZ
82.	paszkot	<i>Turdus viscivorus</i>	ściśła	Obszary leśne na pograniczu z otwartą przestrzenią					DOK.REZ
83.	pełzacz leśny	<i>Certhia familiaris</i>	ściśła	Obszary leśne na pograniczu z otwartą przestrzenią					DOK.REZ
84.	pełzacz ogrodowy	<i>Certhia brachydactyla</i>	ściśła	Obszary leśne na pograniczu z otwartą przestrzenią					DOK.REZ
85.	perkoz dwuczuby	<i>Podiceps cristatus</i>	ściśła	Zbiorniki wodne					P.POP
86.	perkoz rdzawoszyi	<i>Podiceps grisegena</i>	ściśła	Zbiorniki wodne					P.POP
87.	perkozek	<i>Tachybaptus ruficollis</i>	ściśła	Zbiorniki wodne					P.POP, DOK.REZ
88.	piecuszek	<i>Phylloscopus triochlius</i>	ściśła	Zadrzewienia i zakrzaczenia liściaste z bujnym podszytem i runem, młodsze drzewostany, łożowiska w dolinach rzecznych, obrzeża lasów,					DOK. REZ
89.	piegża	<i>Sylvia curruca</i>	ściśła	Zadrzewienia i zakrzewienia w krajobrazie otwartym, wzdłuż dróg i miedz, skraje lasów, młode uprawy leśne, zieleni wiejska i miejska, parki, ogrody					P.POP, DOK.REZ.
90.	pierwiosnek	<i>Phylloscopus collybita</i>	ściśła	Grądy, olsy, łągi, bory, zadrzewienia, regle, parki i ogrody					DOK. REZ
91.	pleszka	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	ściśła	Zadrzewienia parkowe i śródpolne					DOK. REZ
92.	pliszka górska	<i>Motacilla cinerea</i>	ściśła	Sąsiedztwo wartko płynących rzek o naturalnym przebiegu					DOK. REZ

PROGRAM OCHRONY PRZYRODY

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Kat. ochr. (rozp. MŚ)	Występowanie	Liczba znanych sta. w n-ctwie	Kat. wg CZ/PL	Listy regionalne	Gat. z zał. II lub IV DS., zał. I DP	Źródło inf.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
93.	pliszka siwa	<i>Motacilla alba</i>	ściśła	W sąsiedztwie zabudowań i cieków					DOK. REZ
94.	pliszka żółta	<i>Motacilla flava</i>	ściśła	Łąki i pastwiska, obrzeża bagien i pól uprawnych, tereny ruderalne					P.POP
95.	pokrzewka ogrodowa	<i>Sylvia borin</i>	ściśła	Skraje lasów liściastych, zadrzewienia i szpalery drzew, stare parki, osady ludzkie bogate w zieleń					
96.	potrzeszcz	<i>Emberiza calandra</i>	ściśła	Skraje lasów liściastych, zadrzewienia i szpalery drzew, stare parki, osady ludzkie bogate w zieleń					
97.	potrzos	<i>Emberiza schoeniclus</i>	ściśła	Skraje lasów liściastych, zadrzewienia i szpalery drzew, stare parki, osady ludzkie bogate w zieleń					P.POP, DOK.REZ
98.	puszczyk	<i>Strix aluco</i>	ściśła	Gatunek leśny i parkowy					DOK.REZ
99.	raniuszek	<i>Phylloscopus trochilus</i>	ściśła	Gatunek lasów liściastych					DOK. REZ
100.	rudzik	<i>Erithacus rubecula</i>	ściśła	Skraje lasów liściastych, zadrzewienia i szpalery drzew, stare parki, osady ludzkie bogate w zieleń					DOK. REZ
101.	samotnik	<i>Tringa ochropus</i>	ściśła	Lasy łęgowe i olsy					DOK.REZ
102.	sikora uboga	<i>Poecile palustris</i>	ściśła	Skraje lasów liściastych, zadrzewienia i szpalery drzew, stare parki, osady ludzkie bogate w zieleń					DOK. REZ
103.	siniak	<i>Columba oenas</i>	ściśła	Sędziwe drzewostany liściaste				II	P.POP, DOK. REZ.
104.	skowronek	<i>Alauda arvensis</i>	ściśła	Zakrzaczenia śródpolne i łąki					DOK.REZ

PROGRAM OCHRONY PRZYRODY

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Kat. ochr. (rozp. MŚ)	Występowanie	Liczba znanych sta. w n-ctwie	Kat. wg CZ/PL	Listy regionalne	Gat. z zał. II lub IV DS., zał. I DP	Źródło inf.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
105.	słowik szary	<i>Luscinia luscinia</i>	ściśła	Zakrzaczenia śródpolne i łąki					
106.	sójka	<i>Garrulus glandarius</i>	ściśła	Lasy i zadrzewienia					DOK. REZ
107.	sóweczka	<i>Glaucidium passerinum</i>	ściśła	Gatunek leśny		LC		I	DOK. REZ
108.	sroka	<i>Pica pica</i>	częściowa	Pogranicze łąk i lasów, tereny miejskie i wiejskie					
109.	srokosz	<i>Lanius excubitor</i>	ściśła	Zadrzewienia śródpolne					DOK. REZ
110.	strumieniówka	<i>Locustella fluviatilis</i>	ściśła	mokradła i bagna, starorzecza, brzegi rzek i wyspy w nurcie, olsy					P.POP
111.	strzyżyk	<i>Troglodytes troglodytes</i>	ściśła	Lasy i zadrzewienia, parki					DOK. REZ
112.	szczygieł	<i>Carduelis carduelis</i>	ściśła	Strefy ekotonowe lasów liściastych i pól uprawnych					DOK. REZ
113.	świergotek drzewny	<i>Anthus trivialis</i>	ściśła	Strefy ekotonowe lasów liściastych					DOK. REZ
114.	świstun	<i>Mareca strepera</i>		Zbiorniki wodne					DOK. REZ
115.	świstunka leśna	<i>Phylloscopus sibilatrix</i>	ściśła	Gatunek leśny					DOK. REZ
116.	trzciniak	<i>Acrocephalus arundinaceus</i>	ściśła	Trzcinowiska wokół zbiorników wodnych					P.POP, DOK.REZ
117.	trzcinniczek	<i>Acrocephalus scirpaceus</i>	ściśła	Trzcinowiska wokół zbiorników wodnych					P.POP, DOK.REZ
118.	trznadel	<i>Emberiza citrinella</i>	ściśła	Zadrzewienia śródpolne					DOK.REZ
119.	turkawka	<i>Streptopelia turtur</i>	ściśła	tereny miejskie i wiejskie					
120.	wąsatka	<i>Panurus biarmicus</i>	ściśła	Trzcinowiska wokół zbiorników wodnych					
121.	wilga	<i>Oriolus oriolus</i>	ściśła	Gatunek leśny					DOK.REZ
122.	wodnik	<i>Rallus aquaticus</i>	ściśła	mokradła i bagna, starorzecza, brzegi rzek i wyspy w nurcie, olsy				II	P.POP, DOK.REZ
123.	zięba	<i>Fringilla coelebs</i>	ściśła	Lasy liściaste i iglaste					DOK. REZ
124.	zimorodek	<i>Alcedo atthis</i>	ściśła	Cieki i zbiorniki wodne z wysokimi brzegami				I	DOK. REZ
125.	zniczek	<i>Regulus ignicapilla</i>	ściśła	Gatunek leśny, borowy					DOK. REZ

PROGRAM OCHRONY PRZYRODY

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Kat. ochr. (rozp. MŚ)	Występowanie	Liczba znanych sta. w n-ctwie	Kat. wg CZ/PL	Listy regionalne	Gat. z zał. II lub IV DS., zał. I DP	Źródło inf.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
126.	żuraw	<i>Grus grus</i>	ściśła	mokradła i bagna, starorzecza, brzegi rzek i wyspy w nurcie, olsy				I	DOK.REZ., TAKS
SSAKI									
127.	bóbr	<i>Castor fiber</i>	częściowa	mokradła i bagna, starorzecza, brzegi rzek					DOK.REZ., TAKS
128.	gronostaj	<i>Mustela erminea</i>	częściowa	Gatunek leśny					TAKS
129.	jeż zachodni	<i>Erinaceus europaeus</i>	częściowa	Obszary leśne i łąkowe, tereny miejskie i wiejskie					TAKS
130.	kret	<i>Talpa europaea</i>	częściowa	Obszary leśne i łąkowe, tereny miejskie i wiejskie					TAKS
131.	łasica	<i>Mustela nivalis</i>	częściowa	Obszary leśne					TAKS
132.	ryjówka aksamitna	<i>Sorex araneus</i>	częściowa	Obszary leśne					TAKS
133.	ryjówka malutka	<i>Sorex minutus</i>	częściowa	Obszary leśne					TAKS
134.	rzęsosek rodzaj	<i>Neomys sp.</i>	częściowa	mokradła i bagna, starorzecza, brzegi rzek i wyspy w nurcie, olsy					TAKS
135.	wiewiórka	<i>Sciurus vulgaris</i>	częściowa	Obszary leśne, tereny miejskie i wiejskie (zadrzewienia)				II,IV	TAKS
136.	wilk	<i>Canis lupus</i>	ściśła	Gatunek leśny		NT		II,IV	TAKS, DOK. REZ., PZO
137.	wydra	<i>Lutra lutra</i>	częściowa	mokradła i bagna, starorzecza, brzegi rzek i wyspy w nurcie, olsy					TAKS, DOK. REZ., PZO

CZ - „Czerwona lista kręgowców Polski” (aktualizacja w 2022 roku)

EX - gatunek historyczny, wymarły całkowicie; EXP - gatunek wymarły w dzisiejszych granicach Polski; CR - krytycznie zagrożony; EN - zagrożony; VU - narażony; NT - gatunek bliski zagrożenia; LC - gatunek najmniejszej troski; CD - gatunek utrzymywany dzięki zabiegom ochronnym (np. ochrona ex situ) i gospodarczym (np. zarybianie); DD - Data Deficient/dane brakujące, niewystarczające

PL - „Polska Czerwona Księga Zwierząt - Kręgowce” lub „Polska Czerwona Księga Zwierząt - Bezkręgowce”: ExP - gat. zanikłe lub prawdopodobnie zanikłe; EX - gat. Zanikłe; CR - gat. skrajnie zagrożone; EX? - gat. prawdopodobnie zanikłe; EN - gat. bardzo wysokiego ryzyka, silnie zagrożone; CR - gat. skrajnie zagrożone; VU - gat. wysokiego ryzyka, narażone na wyginięcie; EN - gat. bardzo wysokiego ryzyka; NT - gat. niższego ryzyka, ale bliskie zagrożenia; VU - gat. wysokiego ryzyka; LC - gat. najniższej troski; LR - gat. niższego ryzyka.

TAKS - dane z terenu, prace taksacyjne 2024

P.POP - dane z poprzedniego POP potwierdzone podczas aktualizacji PUL

PZO - Plan Zadań Ochronnych

P.PZO - Dokumentacja, Projekt Planu Zadań Ochronnych

DOK.REZ. - Dokumentacja dla rezerwatu przyrody

DANE NADL. - dane nadleśnictwa, dane z poprzedniego POP potwierdzone przez nadleśnictwo

Ochrona strefowa

Ochrona strefowa opiera się na zapisach Ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. (Dz. U. 2024 r., poz. 1478, 1940) oraz Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 6 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz.U. z 2022 poz. 2380), zawierającego m.in. wykaz gatunków dziko występujących zwierząt, dla których wymagane jest ustalenie stref ochrony ostoi, miejsc rozrodu lub regularnego przebywania. . Wyznaczanie i likwidowanie granic, w drodze decyzji administracyjnej, stref ochrony ostoi, miejsc rozrodu i regularnego przebywania zwierząt objętych ochroną gatunkową oraz prowadzenie rejestru stref ochrony leży w gestii Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska.

Zgodnie z art. 60, ust. 6 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r., w strefach ochrony, bez zezwolenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska zabrania się:

- przebywania osób, z wyjątkiem właściciela nieruchomości objętej strefą ochrony, osób sprawujących zarząd i nadzór nad obszarami objętymi strefą ochrony oraz osób wykonujących prace na podstawie umowy zawartej z właścicielem lub zarządcą;
- wycinania drzew lub krzewów;
- dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli nie jest to związane z potrzebą ochrony poszczególnych gatunków;
- wznoszenia obiektów, urządzeń i instalacji.

Na terenie Nadleśnictwa Torzym występują gatunki zwierząt objęte ochroną ścisłą i dodatkowo ochroną strefową. Na uwagę zasługuje fakt, że w trakcie ostatnich 10 lat liczba gatunków objętych tą dodatkową formą ochrony wzrosła z dwóch do sześciu. Pojawił się również wśród gatunków objętych ochroną strefową nowy gatunek – sokół wędrowny. Poniższe zestawienie przedstawia stan stref ochrony na 1.01.2026 r.

Tabela 61. Liczba strefy ochrony z podziałem na gatunki.

Gatunek	Podstawa prawna utworzenia strefy	Razem dla gatunku
1	2	3
Bielik	1.Decyzja Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 27.07.2018 r., zn. spr. WPN-I.6442.32.2018.WT 2.Decyzja Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 4 lipca 2024 r. zn. spr. WPN.6442.59.2024.WT 3.Decyzja Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 4 lipca 2024 r. zn. spr. WPN.6442.60.2024.WT	3
Bocian czarny	1.Decyzja Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 27.07.2018 r., zn. spr. WPN-I.6442.34.2018.WT	1
Sokół wędrowny	1.Decyzja Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 01.07.2020 r., zn. spr. WPN-I.6442.39.2020.JK. 2.Decyzja Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 21.08.2025 r., zn. spr. WPN.6442.86.2025.WT	2
Razem		6

Tabela 62. Powierzchnia pododdziałów, w których wyznaczono strefy ochrony całorocznej i okresowej w Nadleśnictwie Torzym.

Rodzaj strefy		Gatunek	Sumaryczna powierzchnia objęta strefą [ha]
1		2	3
Strefa ochrony całorocznej	obszar w promieniu do 200 m od gniazda	Bielik	15,73
	obszar w promieniu do 200 m od gniazda	Bocian czarny	0,89
	obszar w promieniu do 100 m od gniazda	Sokół wędrowny	3,03
	Razem strefy ochrony całorocznej		19,65

Rodzaj strefy		Gatunek	Sumaryczna powierzchnia objęta strefą [ha]
1		2	3
Strefa ochrony okresowej	Obszar w promieniu 500 m od gniazda (od1.01 do 31.08)	Bielik	86,61
	Obszar w promieniu 500 m od gniazda (od 15.03 do 31.08)	Bocian czarny	60,80
	Obszar w promieniu 500 m od gniazda (1.03 do 31.08)	Sokół wędrowny	90,80
	Razem strefy ochrony okresowej		238,21
Razem			257,86

4.9.4 Waloryzacja chronionych i lokalnie cennych gatunków występujących na gruntach w zarządzie nadleśnictwa.

Proces gromadzenia danych o gatunkach chronionych i lokalnie cennych na terenie Nadleśnictwa Torzym polega przede wszystkim na analizie:

- danych z poprzedniego Programu Ochrony Przyrody
- danych z bazy Ochrony Przyrody dla nadleśnictwa (aktualizowanej regularnie przez 10 lat obowiązywania PUL na lata 2016-2025)
- danych z Ksiąg ochrony przyrody dla leśnictw (aktualizowanych regularnie przez 10 lat obowiązywania PUL na lata 2016-2025)
- danych literaturowych (ich wykaz znajduje się w rozdziale 10. Literatura)

Fig. 41. Trop wilka na terenie leśnictwa Przęślice
(fot. N. Sokołowska)

W związku z tym wszystkie wymienione w POP (w rozdziale 5.10. Chronione o raz lokalnie cenne gatunki) taksony należy traktować jako wymagające podjęcia działań zapobiegających zniszczeniu ich stanowisk bądź (w przypadku zwierząt) siedlisk występowania.

Zakazy i dopuszczenia w stosunku do występujących roślin lub grzybów gatunków objętych ochroną gatunkową określa art. 51, 56 Ustawy o ochronie przyrody. Zakazy i dopuszczenia szczegółowo określają odpowiednio:

- dla grzybów – Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej grzybów (Dz.U. z 2014 r. poz. 1408);
- dla roślin – Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin (Dz.U. z 2014 r. poz. 1409);

W przypadku znanych stanowisk gatunków chronionych i rzadkich można sprawnie przeciwdziałać ich zniszczeniu podczas prac leśnych. Tabela poniżej przedstawia zestawienie takich stanowisk z wyszczególnieniem zabie-

gów gospodarczych, jakie tam zaplanowano. Dla poszczególnych gatunków podano również zalecenia ochronne mające na celu utrzymanie stanowisk cennych gatunków. Szczegółowe

dane lokalizacyjne przekazano nadleśnictwu w odrębnym załączniku do POP, których szersze udostępnianie zależne jest od decyzji nadleśnictwa.

Fig. 42. Rozległe stanowisko widłaka jałowcowatego na terenie leśnictwa Torzym (fot. N. Sokołowska)

Tabela 63. Zestawienie działań gospodarczych w pododdziałach ze znanymi stanowiskami chronionych gatunków roślin, grzybów i porostów oraz zaleceń ochronnych.

Lp.	Gatunek	Status ochrony	Podstawowe wymagania zachowania stanowiska gatunku	Sposoby ograniczenia negatywnego wpływu planowanych zabiegów	Zabiegi planowane w obszarach występowania*
1	2	3	4	5	6
1.	bagno zwyczajne	częściowa	Zachowanie właściwego stanu uwilgotnienia siedlisk		BRAK WSK
2.	bielistka siwa (blada)	częściowa	Zachowanie właściwego stanu uwilgotnienia siedlisk	Wyznaczenie płatu nieobjętego użytkowaniem i przebiegiem szlaków zrywkowych	AGROT, BRAK WSK, CP, IB, IIIB, ODN-ZŁOŻ, ODN-ZRB, TP, TW
3.	błotniszek wełnisty	ściśła	Zachowanie właściwego stanu uwilgotnienia siedlisk		BRAK WSK
4.	błyszczce włoskowate	częściowa	Zachowanie właściwego stanu uwilgotnienia siedlisk		BRAK WSK
5.	bobrek trójlistkowy	częściowa	Zachowanie właściwego stanu uwilgotnienia siedlisk		BRAK WSK
6.	brodawkowiec czysty	częściowa	Zachowanie właściwego stanu uwilgotnienia siedlisk		BRAK WSK
7.	cis pospolity	częściowa	Utrzymanie prawidłowych dla gatunku warunków świetlnych w drzewostanie	Bezpośrednia ochrona stanowisk podczas prac leśnych	TP
8.	drabik - rodzaj	w zal. od gat.	Zachowanie stanowisk, ochrona siedlisk		BRAK WSK
9.	drabik drzewkowaty	częściowa	Zachowanie stanowisk, ochrona siedlisk		BRAK WSK
10.	fałdownik nastroszony	częściowa	Zachowanie stanowisk, ochrona siedlisk		BRAK WSK

Lp.	Gatunek	Status ochrony	Podstawowe wymagania zachowania stanowiska gatunku	Sposoby ograniczenia negatywnego wpływu planowanych zabiegów	Zabiegi planowane w obszarach występowania*
1	2	3	4	5	6
11.	gajnik lśniący	częściowa	Zachowanie stanowisk, ochrona siedlisk	Wyznaczenie płatu nieobjętego użytkowaniem i przebiegiem szlaków zrywkowych	AGROT, BRAK WSK, IIA, ODN-ZŁOŻ, TP
12.	grązel żółty	brak	Zachowanie właściwego stanu uwilgotnienia siedlisk		BRAK WSK
13.	gruszyca - rodzaj	w zal. od gat.	Zachowanie stanowisk, ochrona siedlisk	Bezpośrednia ochrona stanowisk podczas prac leśnych	AGROT, BRAK WSK, IIIBU, ODN-ZŁOŻ
14.	grzybień biały	częściowa	Zachowanie właściwego stanu uwilgotnienia siedlisk		BRAK WSK
15.	kruszczyk błotny	ściśła	Zachowanie stanowisk, ochrona siedlisk		BRAK WSK
16.	kukułka krwista	częściowa	Zachowanie stanowisk, ochrona siedlisk		BRAK WSK
17.	kukułka - rodzaj	w zal. od gat.	Zachowanie stanowisk, ochrona siedlisk		BRAK WSK
18.	listera jajowata	częściowa	Zachowanie stanowisk, ochrona siedlisk		BRAK WSK
19.	miodownik melisowaty	częściowa	Zachowanie stanowisk, ochrona siedlisk	Bezpośrednia ochrona stanowisk podczas prac leśnych	BRAK WSK, CW, PIEL
20.	modrzewnica pospolita	częściowa	Zachowanie stanowisk, ochrona siedlisk		BRAK WSK
21.	mokradłoszka zastrzona	częściowa	Zachowanie właściwego stanu uwilgotnienia siedlisk	Bezpośrednia ochrona stanowisk podczas prac leśnych	TP
22.	naparstnica zwyczajna	częściowa	Zachowanie stanowisk, ochrona siedlisk	Bezpośrednia ochrona stanowisk podczas prac leśnych	TP
23.	nasieźżał pospolity	ściśła	Zachowanie stanowisk, ochrona siedlisk		BRAK WSK
24.	nerecznica - rodzaj	brak	Zachowanie stanowisk, ochrona siedlisk		BRAK WSK
25.	nerecznica grzebienia-sta	brak	Zachowanie stanowisk, ochrona siedlisk		BRAK WSK
26.	pajęcznica gałęzista	brak	Zachowanie stanowisk, ochrona siedlisk		BRAK WSK
27.	paprotnia zwyczajna	brak	Zachowanie stanowisk, ochrona siedlisk	Bezpośrednia ochrona stanowisk podczas prac leśnych	AGROT, BRAK WSK, CW, ODN-IIP, TP
28.	paprotnik - rodzaj	w zal. od gat.	Zachowanie stanowisk, ochrona siedlisk		BRAK WSK
29.	piórosz pierzasty	częściowa	Zachowanie stanowisk, ochrona siedlisk		BRAK WSK
30.	płonnik - rodzaj	częściowa	Zachowanie stanowisk, ochrona siedlisk		BRAK WSK
31.	próchniczek błotny	częściowa	Zachowanie właściwego stanu uwilgotnienia siedlisk		BRAK WSK
32.	rokiet - rodzaj	częściowa	Zachowanie stanowisk, ochrona siedlisk		TP
33.	rosiczka okrągłolistna	ściśła	Zachowanie właściwego stanu uwilgotnienia siedlisk		BRAK WSK
34.	rosiczki rodzaj	ściśła	Zachowanie właściwego stanu uwilgotnienia siedlisk		BRAK WSK
35.	sit - rodzaj	w zal. od gat.	Zachowanie właściwego stanu uwilgotnienia siedlisk		BRAK WSK

Lp.	Gatunek	Status ochrony	Podstawowe wymagania zachowania stanowiska gatunku	Sposoby ograniczenia negatywnego wpływu planowanych zabiegów	Zabiegi planowane w obszarach występowania*
1	2	3	4	5	6
36.	sit tępokwiatowy	częściowa	Zachowanie właściwego stanu uwilgotnienia siedlisk		BRAK WSK
37.	skrzyp - rodzaj	w zal. od gat.	Zachowanie stanowisk, ochrona siedlisk		BRAK WSK
38.	storczyk krwisty	częściowa	Zachowanie stanowisk, ochrona siedlisk		BRAK WSK
39.	storczyk szerokolistny	częściowa	Zachowanie stanowisk, ochrona siedlisk		BRAK WSK
40.	śnieżyczka przebiśnieg	częściowa	Zachowanie stanowisk, ochrona siedlisk	Bezpośrednia ochrona stanowisk podczas prac leśnych	BRAK WSK, TP, TW
41.	torfowiec - rodzaj	w zal. od gat.	Zachowanie właściwego stanu uwilgotnienia siedlisk	Bezpośrednia ochrona stanowisk podczas prac leśnych	BRAK WSK, TP
42.	torfowiec frędzlowany	częściowa	Zachowanie właściwego stanu uwilgotnienia siedlisk		BRAK WSK
43.	torfowiec kończysty	częściowa	Zachowanie właściwego stanu uwilgotnienia siedlisk		BRAK WSK
44.	torfowiec nastroszony	częściowa	Zachowanie właściwego stanu uwilgotnienia siedlisk		BRAK WSK
45.	torfowiec obły	częściowa	Zachowanie właściwego stanu uwilgotnienia siedlisk		BRAK WSK
46.	torfowiec pierzasty	częściowa	Zachowanie właściwego stanu uwilgotnienia siedlisk		BRAK WSK
47.	wełnianka pochwowata	brak	Zachowanie właściwego stanu uwilgotnienia siedlisk	Bezpośrednia ochrona stanowisk podczas prac leśnych	BRAK WSK, TP
48.	wełnianka wąskolistna	brak	Zachowanie właściwego stanu uwilgotnienia siedlisk		BRAK WSK
49.	wiciokrzew pomorski	częściowa	Zachowanie stanowisk, ochrona siedlisk	Bezpośrednia ochrona stanowisk podczas prac leśnych	BRAK WSK, TP
50.	widlicz (widłak) spłaszczony	częściowa	Zachowanie stanowisk, ochrona siedlisk	Bezpośrednia ochrona stanowisk podczas prac leśnych	AGROT, BRAK WSK, CW, IIIAU, ODN-ZŁOŻ, TW
51.	widłak goździsty	częściowa	Zachowanie stanowisk, ochrona siedlisk	Wyznaczenie płatu nieobjętego użytkowaniem i przebiegiem szlaków zrywkowych	AGROT, BRAK WSK, CP, CP-P, CW, IB, IIIAU, IIIBU, ODN-ZŁOŻ, ODN-ZRB, TP, TW
52.	widłak jałowcowaty	częściowa	Zachowanie stanowisk, ochrona siedlisk	Wyznaczenie płatu nieobjętego użytkowaniem i przebiegiem szlaków zrywkowych	AGROT, BRAK WSK, CP, CW, IIIAU, IIIB, ODN-ZŁOŻ, TP
53.	widłakowate - rodzina	w zal. od gat.	Zachowanie stanowisk, ochrona siedlisk	Wyznaczenie płatu nieobjętego użytkowaniem i przebiegiem szlaków zrywkowych	CP, CW, TP, TW
54.	widłoząb błotny	częściowa	Zachowanie stanowisk, ochrona siedlisk		BRAK WSK
55.	wolfia bezkorzeniowa	brak	Zachowanie stanowisk, ochrona siedlisk		BRAK WSK
56.	żurawina błotna	brak	Zachowanie właściwego stanu uwilgotnienia siedlisk		BRAK WSK

Ochrona fauny związanej z ekosystemami leśnymi na gruntach zarządzanych przez Nadleśnictwo Torzym musi bazować na zasadach i przepisach zamieszczonych w dyrektywach UE jak i krajowych regulacjach prawnych.

Zakazy i dopuszczenia w stosunku do zwierząt objętych ochroną gatunkową określają:

- art. 52, 56 Ustawy o ochronie przyrody (Dz. U. 2024 r., poz. 1478, 1940);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 28 grudnia 2016 roku w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz.U. 2022 poz. 2380).

Ponadto, ochrona gatunkowa kręgowców pośrednio realizowana jest również poprzez: zwalczanie kłusownictwa i wszelkich zjawisk szkodnictwa łowieckiego, zakaz płoszenia, chwytania, przetrzymywania, ranienia i zabijania zwierzyny, zakaz wybierania i posiadania jaj i piskląt, wyrabiania i posiadania wydmuszek oraz niszczenia lęgówisk, nor i gniazd ptasich.

4.10 PROJEKTOWANE I PROPONOWANE FORMY OCHRONY PRZYRODY

Aktualnie, po powołaniu trzech nowych rezerwatów, na gruntach Nadleśnictwa Torzym brak jest zlokalizowanych projektowanych form ochrony przyrody.

4.10.1 Proponowane formy ochrony przyrody

Poza obszarami cennymi przyrodniczo, dla których opracowana jest dokumentacja niezbędna do rozpoczęcia procedury powołania konkretnej ustawowej formy ochrony przyrody, na terenie Nadleśnictwa Torzym istnieją proponowane, ze względu na swoje walory krajobrazowe i wartości przyrodnicze, obiekty do objęcia szczególną ochroną.

Do proponowanych rezerwatów przyrody należą:

- **„Stara Dąbrowa w Korytach”** - obejmuje kompleks ponad dwustuletnich kwaśnych dąbrów w zasięgu obszaru Natura 2000 o tej samej nazwie. W składzie gatunkowym drzewostanu dominują dęby szypułkowy i bezszypułkowy. Liczne są okazy o sporych rozmiarach z masywnymi konarami. Występuje tutaj liczna, stabilna populacja jelonka rogacza *Lucanus cervus*, kozioróg dębosz *Cerambyx cerdo*, kozioróg bukowiec *Cerambyx scopolii*, pachnica dębowa *Osmoderma eremita* oraz liczne gatunki grzybów związane z martwym i zamierającym drewnem.
- **„Mechowisko Kosobudki” - powiększenie rezerwatu** - istniejący rezerwat przyrody Mechowisko Kosobudki znajduje się na gruntach w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Bytnica, jednak poza obszarem w zarządzie Nadleśnictwa Torzym. W 2018 roku Klub Przyrodników zaproponował powiększenie rezerwatu o pododdziały leśnictwa Drzewce na wschód i na zachód od istniejącego już obiektu ze względu na występujące tam duże zróżnicowanie środowiska przyrodniczego - zwłaszcza obecność tak szczególnych siedlisk jak źródliska, mechowiska i lasy bagienne, decyduje o bogactwie flory.
- **„Mokradła Starościńskie”** - obejmuje duży kompleks siedlisk mokradłowych, w obrębie doliny Ilanki od okolic ujścia strumienia Tarnawki, do rejonu wczesnośredniowiecznego grodziska, wraz z odcinkiem strumienia - Cierniczki, meandrującej na dnie głębokiego wąwozu. Wzdłuż rzeki wykształciły się łąki olszowe i olsy, siedliska otwarte w postaci wilgotnych łąk kaczeńcowych i szuwarów turzycowych. Podnóża zboczy doliny tworzą olszyny źródłiskowe a same zbocza porastają dobrze zachowane grądy. Obszar ten jest szczególnie cenny dla ptaków - gniazduje tu łabędź krzykliwy *Cygnus cygnus*, gągoł *Bucephala clangula*, kilkanaście par wodnika *Rallus aquaticus*, który również regularnie spędza tu zimę, 2-3 pary żurawi,

kszyk *Gallinago gallinago*, słonka *Scolopax rusticola*, samotnik *Tringa ochropus*, pliszka górska *Motacilla cinerea*, zimorodek *Alcedo atthis*.

Audyt krajobrazowy Województwa Lubuskiego (przyjęty dnia 28 października 2024 r. uchwałą nr IV/66/2024 Sejmiku Województwa Lubuskiego) zawiera między innymi propozycje obszarów do objęcia ochroną prawną, w tym na gruntach Nadleśnictwa Torzym:

- Utworzenie zespołu przyrodniczo-krajobrazowego Bobrówko
- Powiększenie obszaru chronionego krajobrazu Dolina Ilanki ze względu na przylegający do istniejącego obszaru planowany rezerwat przyrody „Mokradła Starościńskie”
- Powiększenie obszaru chronionego krajobrazu Puszcza nad Pliszką ze względu na przylegający do istniejącego obszaru planowany rezerwat przyrody „Stara Dąbrowa w Korytach”.

Ponadto Nadleśnictwo Torzym pismem z dnia 09.02.2022r., zn. spr. ZG-OP.7212.7.2022, wnioskowało, na podstawie art. 44 ustawy o ochronie przyrody oraz w oparciu o Program Ochrony Przyrody na lata 2016-2025, do Rady Miejskiej w Torzymiu z prośbą o ustanowienie pomnika przyrody - głazu narzutowego w Leśnictwie Przęsłice w oddz. 29k (dz. ew. 7029 obr. ew. Przęsłice) o obwodzie 725 cm i wysokości 73 cm. Z bezpośrednich ustaleń z władzami Rady Miejskiej wynika, iż obiekt nie został jeszcze objęty ochroną na dzień opracowywania niniejszej dokumentacji.

4.11 SIEDLISKA PRZYRODNICZE

Dla siedlisk przyrodniczych mających znaczenie dla Wspólnoty zgodnie z określoną procedurą ustalane są priorytetowe działania dla zachowania lub odtworzenia, we właściwym stanie ochrony, typu siedliska przyrodniczego. W specjalnych obszarach ochrony siedlisk w Planach Zadań Ochronnych wyznaczane są odpowiednie działania w celu uniknięcia pogorszenia stanu siedlisk przyrodniczych lub siedlisk gatunków.

Siedliska przyrodnicze w granicach obszarów Natura 2000 przyjęto za planami zadań ochronnych dla poszczególnych obszarów oraz w przypadku Rynny Jezior Torzyskich PLH 080073 - za projektem planu zadań ochronnych. Siedliska przyrodnicze poza granicami obszarów chronionych przyjęto na podstawie danych udostępnionych przez Nadleśnictwo Torzym.

Ostatecznie, na podstawie aktualnie dostępnych danych oraz weryfikacji terenowej podczas prac taksacyjnych na terenie Nadleśnictwa Torzym wyznaczono **9 typów nieleśnych** siedlisk przyrodniczych na łącznej powierzchni 78,21 ha **oraz 7 typów leśnych** siedlisk przyrodniczych na powierzchni 1073,78 ha gruntów w zarządzie nadleśnictwa.

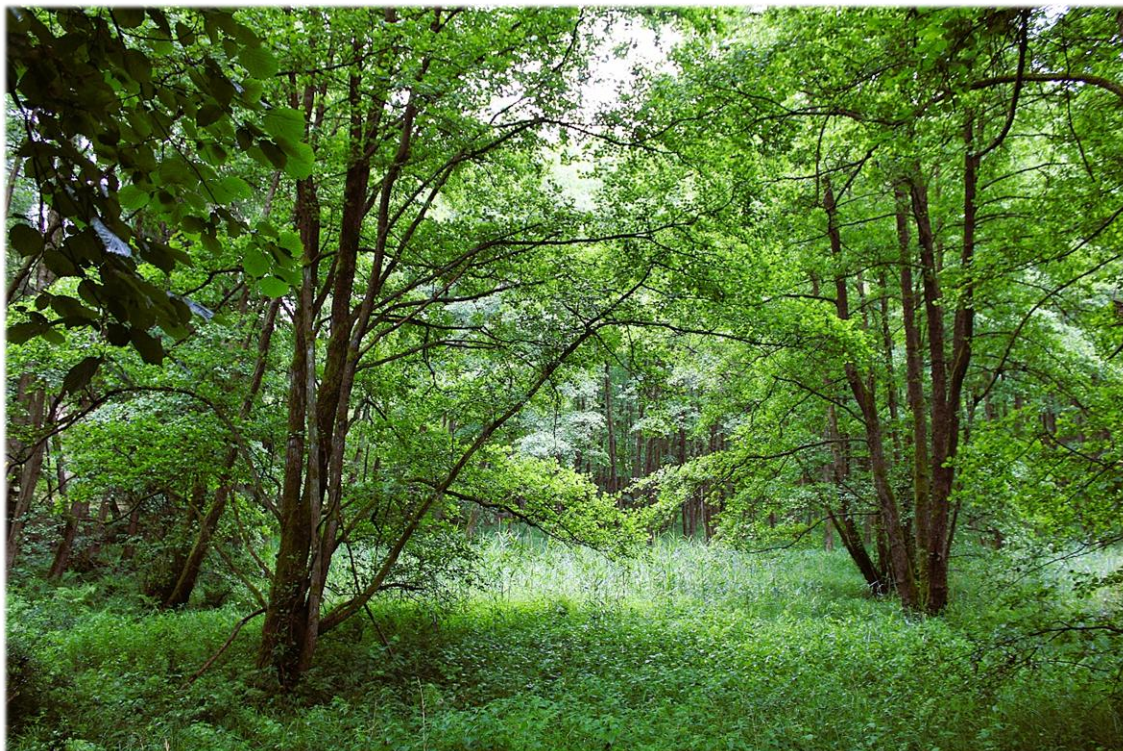

Fig. 43. Siedlisko przyrodnicze 9170 w leśnictwie Przęślice (fot. N. Sokołowska).

Tabela 64. Wykaz siedlisk przyrodniczych na gruntach Nadleśnictwa Torzym.

Kod siedliska	W granicach obszarów siedliskowych Natura 2000					Grunty nadleśnictwa poza obszarami siedliskowymi Natura 2000					Łącznie				
	Stan siedliska														
	FV	U1	U2	XX	Razem	FV	U1	U2	XX	Razem	FV	U1	U2	XX	Razem
	Powierzchnia (ha)														
3150		1,94	0,82		2,76	0,39	6,37	0,59		7,35	0,39	8,31	1,41		10,11
6120					0		0,14			0,14	0	0,14	0		0,14
6210			0,05		0,05					0,00	0	0	0,05		0,05
6430	1,80	3,1			4,9			0,80		0,80	1,8	3,1	0,8		5,7
6510					0		11,83			11,83	0	11,83	0		11,83
7110		2,5			2,5		1,92			1,92	0	4,42	0		4,42
7120					0		0,13			0,13	0	0,13	0		0,13
7140	5,12	2,5			7,62		14,56	6,46		21,02	5,12	17,06	6,46		28,64
7230	5,95	11,24			17,19					0,00	5,95	11,24	0		17,19
Razem nieleśne	12,87	21,28	0,87	0,00	35,02	0,39	34,95	7,85	0,00	43,19	13,26	56,23	8,72	0,00	78,21
9110	4,12	114,54	13,05		131,71	1,30	5,98	13,8		21,08	5,42	120,52	26,85		152,79
9130		10,57			10,57			7,14		7,14		10,57	7,14		17,71
9160	2,44				2,44		2,59			2,59	2,44	2,59	0		5,03
9170	10,34	21,45	23,35		55,14		25,61	31,29		56,90	10,34	47,06	54,64		112,04
9190	8,2	259,39	37,07		304,66		31,94	9,27		41,21	8,2	291,33	46,34		345,87
91D0*		3,32	16,72		20,04		7,68	7,26	0,50	15,44		11	23,98	0,50	35,48
91E0*	45,35	117,22	129,51		292,08		73,35	39,43		112,78	45,35	190,57	168,94		404,86
Razem leśne	70,45	526,49	219,7	0,00	816,64	1,30	147,15	108,19	0,50	257,14	71,75	673,64	327,89	0,50	1073,78
Łącznie	83,32	547,77	220,57	0,00	851,66	1,69	182,10	116,04	0,50	300,33	85,01	729,87	336,61	0,50	1151,99

kody stanu siedliska przyjęto zgodnie z wzorcem: FV - A, U1 - B, U2 - C, XX - D

* siedlisko o znaczeniu priorytetowym

3150 - Starorzeczka i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nympheion*, *Potamion*

Tworzone przez jeziora i stałe niewielkie zbiorniki wodne oraz odcięte fragmenty koryt rzecznych z wolno pływającymi makrofitami, makrofitami zakorzenionymi w dnie oraz o liściach pływających. Obecne mogą być również skupienia drobnych roślin pływających po powierzchni wody. Na gruntach Nadleśnictwa Torzym występuje w postaci małych płatów rozproszonych przede wszystkim w Grabów. Pojedyncze płaty znajdują się jeszcze w leśnictwach Przęślice, Korytno oraz Bobrówka.

6120 - Ciepłolubne śródlądowe murawy napiaskowe

Są to zbiorowiska trawiaste, charakterem zbliżone do muraw kserotermicznych. Mogą rozwijać się na siedliskach antropogenicznych. Zajmują zazwyczaj bogate w węglan wapnia piaszczyste miejsca w dolinach dużych rzek lub obszary morenowe. Występują na wydmach śródlądowych i na suchym żwirowato-piaszczystym podłożu. W Nadleśnictwie Torzym występuje w postaci jednego płatu poza obszarami Natura 2000 na terenie leśnictwa Bobrówka.

6210 - Murawy kserotermiczne (*Festuca-Brometea*)

Zbiorowiska ciepłych muraw na podłożu zasobnym w wapń, nawiązujące do zbiorowisk stepowych. Za priorytetowe uznaje się jedynie płaty z istotnymi stanowiskami storczykowatych. Ich występowanie uwarunkowane jest warunkami glebowymi, klimatycznymi i orograficznymi. Charakterystyczna dla muraw kserotermicznych jest zróżnicowana barwna flora z zaznaczoną obecnością gatunków reliktowych i rzadkich. Występujące na tych siedliskach gatunki pochodzą głównie z Obszaru Śródziemnomorskiego, osiągając w Polsce północną granicę naturalnego zasięgu. Na terenie Nadleśnictwa Torzym siedlisko 6210 występuje tylko na terenie leśnictwa Przęślice w granicach obszaru Natura 2000 Dolina Ilanki PLH080009.

6430 - Ziołorośla górskie (*Adenostylin alliariae*) i ziołorośla nadrzeczne (*Convolvulalia sepium*)

W Nadleśnictwie Torzym są to naturalne, nitrofilne, okrajkowe zbiorowiska ziół i pnączy wzdłuż cieków wodnych. Tworzą je eutroficzne wysokie byliny oraz pnącza. Głównym czynnikiem warunkującym tworzenie się takiej roślinności jest duża wilgotność podłoża, dostęp do światła oraz kamienistość podłoża i rzeźba terenu. Płaty siedliska 6430 występują najliczniej w południowej części nadleśnictwa, w leśnictwach Gądków i Dębrznica, w granicach obszaru Natura 2000 Dolina Pliszki PLH080011. Poza tym ich obecność wykazano w leśnictwach Pniów i Mierczany.

6510 - Ekstensywnie użytkowane niżowe łąki świeże

Są to wysoko produktywne bogate florystycznie łąki świeże pochodzenia antropogenicznego, użytkowane kośnie. Występują na żyznych, świeżych glebach mineralnych bez śladów zabagnienia. Zbiorowiska te powstały w wyniku wycięcia lasów liściastych na potrzeby utworzenia łąk kośnych. Koszone są zazwyczaj dwa razy w roku. Zazwyczaj występują poza dolinami rzecznyymi. Nieraz spotyka się je w dolinach, ale wówczas porastają gleby odwadniane lub znajdują się poza zasięgiem wylewów rzeki. W Nadleśnictwie Torzym siedlisko 6510 występuje jedynie na jednym płacie – w leśnictwie Bobrówka.

7110 - Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe)

Siedlisko przyrodnicze tworzą otwarte mszary na skrajnie ubogich w substancje odżywcze i silnie kwaśnych torfach, zasilanie niemal wyłącznie przez wody opadowe. Często posiadają kształt kopuły, gdzie centrum może być wywyższone kilka metrów w stosunku do mineralnych krawędzi torfowiska. Mogą też jednak tworzyć płaskie mszary dywanowe. Dominują na nich torfowce o kolorze brunatnym i czerwonym. Siedlisko 7110 tworzy 4 niewielkie pojedyncze płaty w leśnictwach Grabów, Torzym i Gądków. Ostatni wymieniony płat znajduje się w granicach obszaru Natura 2000 Dolina Pliszki PLH 080011.

7120 - Torfowiska wysokie zdegradowane, zdolne do naturalnej i stymulowanej regeneracji

Siedlisko przyrodnicze obejmuje torfowiska ombogeniczne, gdzie doszło do zakłócenia naturalnej hydrologii złoża torfowego, prowadzącego do powierzchniowego wysuszenia górnej warstwy torfu oraz zaburzenia struktury gatunkowej zbiorowisk roślinnych. Siedlisko 7120 obejmuje zaledwie jeden niewielki płat w leśnictwie Torzym.

7140 - Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z *Scheuchzeria-Caricetea nigrae*)

Siedlisko rozwijające się przy powierzchni oligo- do mezotroficznych wód, o pośrednim typie zasilania – z wody opadowej, podziemnej i powierzchniowej. Torfotwórcze zbiorowiska roślinne mogą tutaj występować w postaci pływających na powierzchni wody dywanów (pła), trzęsawisk, zbudowanych przez średnio wysokie i niskie turzyce, torfowce i mchy brunatne. Siedlisko 7140 występuje w Nadleśnictwie Torzym w postaci niedużych płatów, których największe zagęszczenie zlokalizowane jest w centralnym rejonie leśnictwa Torzym oraz w leśnictwach Gądków i Grabów, granicach obszaru Natura 2000 Dolina Pliszki PLH 080011.

7230 - Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk

Do nizinnych torfowisk zasadowych o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk zaliczane są mezo- i mezo-oligotroficzne, słabo kwaśne, neutralne i zasadowe młaki, torfowiska źródłiskowe i przepływowe typu niskiego, zasilane wodami podziemnymi. Porastają je torfotwórcze zbiorowiska mszysto-niskoturzycowe. Zdecydowanie najliczniej siedlisko 7230 występuje w południowej części obszaru Natura 2000 Dolina Ilanki PLH080009, na terenie leśnictwa Przęślice. Drugim skupiskiem siedliska jest nieduży jego kompleks na południu leśnictwa Pniów w granicach obszaru Natura 2000 Dolina Pliszki PLH 080011.

9110 - Kwaśne buczyny (*Luzulo-Fagetum*)

W granicach nadleśnictwa zbiorowisko to obejmuje lasy bukowe rosnące na ubogich, kwaśnych glebach. Płaty siedliska zagregowane są głównie w obrębie obszarów Natura 2000 Rynna Jezior Torzymskich PLH080073 oraz Stara Dąbrowa w Korytach PLH080042. Mniejsze płaty występują też w centralnej części obszaru Natura 2000 Dolina Ilanki PLH080009. Najliczniej występuje w leśnictwach Środkowo i Korytno.

9130 - Żyzne buczyny (*Galio odorati Fagenion*)

Ten typ siedliska przyrodniczego obejmuje w nadleśnictwie lasy bukowe rosnące na żyznych siedliskach, zazwyczaj na glebach o neutralnym lub słabo kwaśnym odczynie, z próchnicą typu mull i przewagą gatunków typowych dla lasów liściastych siedlisk eutroficznych w runie. Na

gruntach Nadleśnictwa Torzym występują jedynie cztery płaty, z których trzy zlokalizowane są w leśnictwie Korytno w granicach obszaru Natura 2000 Stara Dąbrowa w Korytach PLH080042 a jeden w centralnej części leśnictwa Bobrówka.

9160 - Grąd subatlantycki (*Stellario-Carpinetum*)

Obejmuje lasy liściaste z udziałem graba, grądowym runem pozbawionym gatunków o kontynentalnym typie zasięgu. Typowe siedlisko 9160 to las dębowo-grabowy lub bukowo-dębowo-grabowy z najczęściej ubogim runem. W Nadleśnictwie Torzym zlokalizowane jest tylko w trzech płatach w leśnictwach Korytno i Przęślice.

9170 - Grąd środkowoeuropejski (*Galio-Carpinetum*)

Są to wielogatunkowe lasy liściaste. W składzie gatunkowym drzewostanów dominuje wyraźnie dąb szypułkowy, zaznaczony jest również udział grabu. Siedlisko jest bardzo licznie reprezentowane na gruntach Nadleśnictwa Torzym, w największym zagęszczeniu w granicach obszarów Natura 2000 Dolina Ilanki PLH080009 oraz Stara Dąbrowa w Korytach PLH080042.

9190 - Pomorski kwaśny las sosnowo dębowy (*Betulo-Quercetum*)

Siedlisko przyrodnicze, Gatunkiem panującym w drzewostanie jest zazwyczaj dąb bezszypułkowy, sosna zwyczajna i dąb szypułkowy. Wśród typów siedliskowych lasu dominuje tutaj las mieszany świeży, las wilgotny, pojawia się również bór mieszany świeży. Wśród siedlisk przyrodniczych na gruntach Nadleśnictwa Torzym siedlisko 9190 zajmuje w sumie jedną z największych powierzchni, jednak występuje głównie w obrębie obszaru Natura 2000 Stara Dąbrowa w Korytach PLH080042, w leśnictwach Korytno i Drzewce oraz w zachodnim krańcu obszaru Natura 2000 PLH080009, w leśnictwie Tarnawa.

***91D0- Bory i lasy bagienne**

Siedlisko tworzą lasy szpilkowe i liściaste na wilgotnym i mokrym podłożu torfowym, gdzie lustro wody jest trwale wysoko położone, czasem nawet wyżej niż na otaczającym terenie. Woda jest zawsze uboga w związki odżywcze, powiązana z obecnością torfowisk wysokich, kwaśnych torfowisk przejściowych. Siedlisko najliczniej reprezentowane w Nadleśnictwie Torzym w jego centralnej części, w leśnictwie Torzym, w granicach obszaru Natura 2000 Rynna Jezior Torzyskich PLH080073. Niewielkie płaty siedliska znajdują się również w południowej części leśnictwa Grabów.

***91E0 - Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*) i olsy źródliskowe**

Siedlisko priorytetowe, które obejmuje lasy nadrzeczne, w przypadku Nadleśnictwa Torzym, głównie olszowe. Wykształcają się one na glebach zalewanych wodami rzecznyymi, o wysokim poziomie wód gruntowych. Wśród wszystkich siedlisk przyrodniczych na gruntach nadleśnictwa 91E0 zdecydowanie dominuje zajmowaną powierzchnią. W obrębie obszaru Natura 2000 Dolina Pliszki według danych z dokumentacji projektowej dla rezerwatu przyrody „Torfowisko Pliszka” występuje tutaj podtyp siedliska *91E0-4 Źródliskowe lasy olszowe na niżu (tzw. olszyna źródliskowa). Największe skupiska płatów 91E0 zlokalizowane są wzdłuż dwóch rzek – Ilanki i Pliszki oraz wokół kompleksu jezior wchodzących w skład obszaru Natura 2000 Rynna Jezior Torzyskich PLH080073. Mniejsze płaty przylegają do rzeki Rzepia, Czerniczka oraz Bobrówka.

5. WALORY PRZYRODNICZE NADLEŚNICTWA

5.1 STRUKTURA UŻYTKOWANIA ZIEMI

Struktura użytkowania ziemi grupuje charakterystyczne wykorzystanie gruntów na danym terenie. Analizy tego parametru dokonano na podstawie bazy CORINE Land Cover 2018 (stan bazy na 11.12.2023 r.), która jest efektem prac w ramach europejskiego programu monitorowania Ziemi - Copernicus Land Monitoring. Jego podstawowym celem było wykazanie zmian pokrycia terenu i użytkowania ziemi, jakie zaszły w latach 2012-2018 i stworzenie jednolitej bazy danych CLC2018. Formy pokrycia terenu uporządkowano w klasach. Tabela poniżej przedstawia udział poszczególnych klas pokrycia terenu w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Torzym.

Tabela 65. Udział procentowy poszczególnych klas pokrycia terenu w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Torzym wg bazy CORINE Land Cover 2018.

Klasa pokrycia terenu 1	Udział% 2
112 - Zabudowa miejska luźna	1,51
121 - Jednostki przemysłowe lub handlowe	0,08
122 - Sieć drogowa i kolejowa	0,86
211- Grunty orne poza zasięgiem urządzeń nawadniających	25,40
231 - Łąki i pastwiska	1,81
242 - Złożone ekosystemy upraw i działek	0,64
243 - Tereny rolnicze z dużym udziałem roślinności naturalnej	0,54
311 - Lasy liściaste	6,30
312 - Lasy iglaste	54,32
313 - Lasy mieszane	6,91
324 - Lasy i roślinność krzewiasta w stanie zmian	0,87
512 - Zbiorniki wodne	0,77

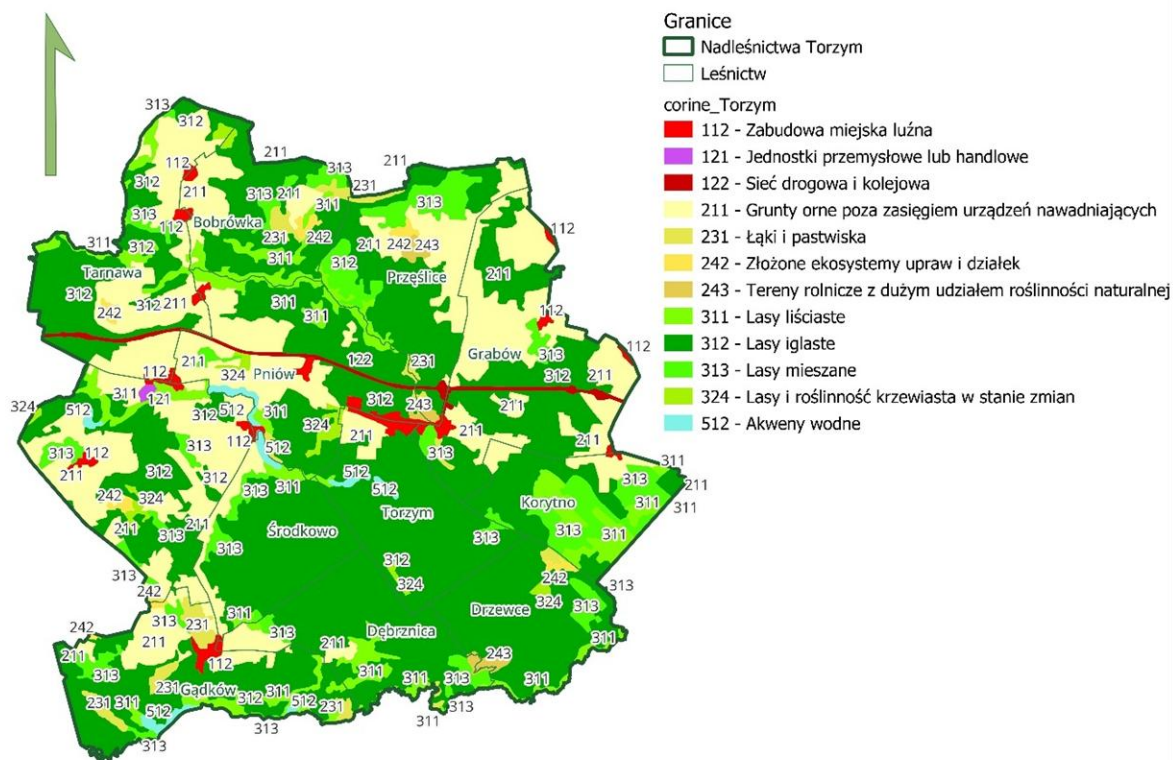

Fig. 44. Układ przestrzenny pokrycia terenu według bazy CORINE Land Cover.

Wśród gruntów Skarbu Państwa w zarządzie Nadleśnictwie Torzym dominują grunty leśne zalesione zajęte przez drzewostany. Zajmują one 93,38 % wszystkich gruntów należących do Nadleśnictwa – 20346,74 ha. Gruntów leśnych niezalesionych ogółem jest zaledwie 0,82 % – 168,14 ha. Grunty związane z gospodarką leśną wynoszą 678,61 ha powierzchni Nadleśnictwa Torzym (w tym drogi leśne – 447,55 ha, linie podziału przestrzennego lasu – 165,52 ha). Na gruntach Nadleśnictwa Torzym znajduje się ok. 356,55 ha bagien klasyfikowanych jako nieużytki, co stanowi 1,65% powierzchni nadleśnictwa.

Pełne zestawienie powierzchni ewidencyjnej gruntów nadleśnictwa według grup i rodzajów użytków przedstawiono w Elaboracie.

5.2 DOMINUJĄCE FUNKCJE LASÓW

Zgodnie z Instrukcją Urządzania Lasu 2023 w lasach, które z natury są wielofunkcyjne, wyróżnia się wiele funkcji ujmowanych w zbiory odpowiednie do celów ochrony przyrody oraz gospodarki leśnej. Uwzględnia się przy tym sposób ich świadczenia lub ograniczenia gospodarki leśnej wynikające z przepisów prawa, a także wagę i rolę pełnionych funkcji (funkcje dominujące i wiodące). Do celów planowania urzędzeniowego przyjmuje się podział, zależnie od dominującej roli pełnionych funkcji ochronnych, na **trzy podstawowe** (główne) funkcje lasów: rezerwatowe, oddziaływania społecznego oraz gospodarcze-wielofunkcyjne.

Tabela 66. Podział lasów Nadleśnictwa Torzym ze względu na pełnione funkcje (w odniesieniu do powierzchni leśnej zalesionej i niezalesionej).

Funkcja lasu	Razem powierzchnia [ha]	Udział [%]
1	2	3
Rezerваты przyrody	313,35*	1,53*
Oddziaływania społecznego	82,15	0,40
Lasy gospodarcze	18655,99	90,94
Lasy - ogółem	20514,88	100,00

*- wartości po uchwaleniu nowych granic rezerwatów

Rezerваты przyrody

W zasięgu gruntów zarządzanych przez Nadleśnictwo Torzym ustanowiono cztery rezerваты przyrody: „Dolina Ilanki”, „Torfowisko Pliszka”, „Bobrowisko” oraz „Uroczysko koło Garbicza” o łącznej powierzchni lasów (bez gruntów związanych z gospodarką leśną) 313,35 ha, co stanowi 1,53% lasów Nadleśnictwa.

Lasy oddziaływania społecznego

Lasy oddziaływania społecznego to obszary leśne, istotne dla mieszkańców obszarów zurbanizowanych, dostarczające różnorodnych usług ekosystemowych, które mają istotny wpływ na jakość życia – działania w nich podporządkowane są funkcjom pozaprodukcyjnym. Lasy o zwiększonej funkcji społecznej nie są tożsame z lasami ochronnymi o kategorii: *lasy w miastach i do 10 km wokół miast o liczbie mieszkańców ponad 50 tys.*, ujętymi w decyzji lub (uprzednio) zarządzeniu ministra właściwego ds. środowiska o uznaniu lasów danego nadleśnictwa za ochronne. W kompleksach leśnych zaklasyfikowanych do obszarów o zwiększonej funkcji społecznej można wyznaczyć strefy oddziaływania społecznego (stosownie do potrzeb) intensywnego i zrównoważonego. W lasach o zwiększonej funkcji społecznej prowadzenie gospodarki leśnej ukierunkowane jest na zachowanie ich charakteru oraz utrzymanie walorów krajobrazowych lasu. Zgodnie z „Wytycznymi do zagospodarowania lasów o zwiększonej funkcji społecznej na gruntach w zarządzie Lasów Państwowych” lasy o zwiększonej funkcji społecznej obejmują:

- a) lasy intensywnie użytkowane rekreacyjnie,
- b) tereny leśne w bezpośrednim sąsiedztwie ośrodków wypoczynkowych,
- c) lasy uzdrowiskowe w strefach A i B (w rozumieniu ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych).

Lasy zaliczone do tej kategorii na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Torzym należą do podkategorii oddziaływania zrównoważonego i zajmują 82,15 ha.

Lasy gospodarcze

Lasy nie zaliczone do lasów ochronnych lub rezerwatów są lasami gospodarczymi (wielofunkcyjnymi). Występują one na łącznej powierzchni 18655,99 ha, co stanowi 90,94% powierzchni lasów Nadleśnictwa Torzym.

5.2.1 Lasy pełniące funkcje ochronne

Ujęta w niniejszym podrozdziale funkcja ochronna nie jest tożsama z „grupą funkcji” z ww. zakresu urzędzeniowego, a mówi o roli przyrodniczej pełnionej przez drzewostan. Kategorie ochronne ustala się w drodze Decyzji Ministra Środowiska - lasy z kategoriami ochronnymi mogą należeć do lasów społecznych lub gospodarczych. Mimo swojej dominującej funkcji ochronnej, w lasach ochronnych **istnieje możliwość prowadzenia gospodarki leśnej** w celu realizacji funkcji ochronnych, społecznych oraz produkcyjnych.

Lasy ochronne

Proponowana w niniejszym planie powierzchnia lasów ochronnych wynosi 4297,70 ha co stanowi 20,95% powierzchni lasów Nadleśnictwa Torzym. Dominującą kategorią ochronną są lasy wodochronne na powierzchni 2128,39 ha (10,40% powierzchni lasów). W przypadku wystąpienia kategorii lasów wodochronnych zaliczono tutaj lasy na siedliskach wilgotnych i bagiennych oraz lasy przylegające bezpośrednio do jezior, rzek oraz innych obszarów np. użytków ekologicznych tworząc dla nich ochronną otulinę. Wyróżnia się również udział lasów ochronnych o charakterze powierzchni badawczych na łącznej powierzchni 131,99 ha (0,64% lasów Nadleśnictwa Torzym). Lasy glebochronne wyznaczono na powierzchni 1915,16 ha (9,34% powierzchni lasów nadleśnictwa).

Tabela 67. Podział lasów Nadleśnictwa Torzym ze względu na kategorie ochronne.

Funkcja lasu	Obręb			Powierzchnia [ha]	Udział [%]
	Gądków Wielki	Torzym	Wystok		
1	2	3	4	5	6
Rezerваты przyrody	46,81	77,46	91,29	313,35	1,53
Lasy ochronne:	1467,59	1498,82	1331,29	4297,70	20,95
glebochronne	336,27	988,23	296,65	1621,15	7,90
glebochronne, wodochronne	83,7	140,75	69,56	294,01	1,43
Glebochronne - wiodąca funkcja	419,97	1128,98	366,21	1915,16	9,34
wodochronne	920,37	289,61	914,9	2124,88	10,36
wodochronne, w miastach i wokół miast	0,00	4,84	0,00	4,84	0,02
Wodochronne - wiodąca funkcja	922,48	294,45	916,3	2133,23	10,40
W miastach i wokół miast - wiodąca funkcja	0,00	15,68	48,78	64,46	0,31
Stale powierzchnie badawcze i doświadczalne - wiodąca funkcja	125,14	6,85	0,00	131,99	0,64
Nasienne - wiodąca funkcja	0,00	52,86	0,00	52,86	0,26
Lasy gospodarcze:				18655,99	90,94
Lasy - ogółem				20514,88	100,00

5.3 RZEŻBA TERENU I GLEBY

Pierwotny krajobraz obszaru Nadleśnictwa Torzym wynikał z działalności lądolodu i wód roztopowych – określanych mianem stadiału poznańskiego zlodowacenia bałtyckiego. Od tego momentu rzeźba terenu przechodziła tutaj przez kolejne etapy rozwojowe:

- **glacjalny**, gdzie ukształtowały się moreny, kemy i ozy,
- **peryglacjalny**, w którym rzeźby glacjalne uległy przeobrażeniu. Przykryta została część równin starszych piasków i glin zwałowych przez pola piasków wodnolodowcowych i piasków rzecznych. Zjawisko takie nastąpiło wskutek działalności wodnej po okresie regresji lądu,
- **postglacjalny**, czyli erozji wietrznej. W cyklu tym formowały się pola eoliczne.

Formy akumulacyjne występujące na terenie Nadleśnictwa Torzym:

- formy akumulacji lodowcowej i wodnolodowcowej: moreny denne płaskie i faliste, pagórki moren spiętrzonych, równiny sandrowe,
- formy akumulacji rzecznotodowcowej: tarasy i równiny ukształtowane przez rzeki lodowcowe, tworzące pradoliny wód odpływowych, młodsze tarasy rzeczne związane z rzekami Pliszka i Ilanka,
- formy akumulacji rzecznej: doliny rzeczne Pliszki i Ilanki, osady z okresu holocenu, znajdujące się w dolinach cieków wodnych i zagłębieniach pojeziornych,
- formy akumulacji eolicznej: pola piasków eolicznych, niskie wały wydym utrwalonych,
- formy akumulacji organicznej: równiny torfowe.

Krajobraz Nadleśnictwa Torzym jest zdominowany przez struktury ukształtowane erozją wodną. Jest to dobrze widoczne pod postacią wąwozów i dolin odpływowych wód lodowcowych oraz krawędzi erozyjnych rzecznych – głównie w dolinach rzek Ilanki i Pliszki.

Dominuje tutaj nizinne faliste ukształtowanie terenu na 57,26% powierzchni gruntów w zarządzie jednostki (ten typ rzeźby najczęściej występuje na obszarach staroglacjalnych oraz równinach sandrowych w pradolinach i dolinach rzecznych, poza tym na morenie dennej ostatniego zlodowacenia, równinach nadmorskich i pojeziornych). Drugim dominującym typem jest w przypadku Nadleśnictwa Torzym nizinne równinne ukształtowanie terenu na 42,36% powierzchni gruntów nadleśnictwa (deniwelacje nie przekraczają 12-15 m i tworzą nabrzżenia oraz obniżenia o małych nachyleniach – do 5°).

Obszar Nadleśnictwa Torzym charakteryzuje duże zróżnicowanie warunków glebowych. Ogółem na gruntach leśnych (zalesionych i niezalesionych) nadleśnictwa wyróżniono 49 podtypów gleb w ramach 17 typów (Operat glebowo-siedliskowy Nadleśnictwa Torzym. Stan na 01.01.2004 r.).

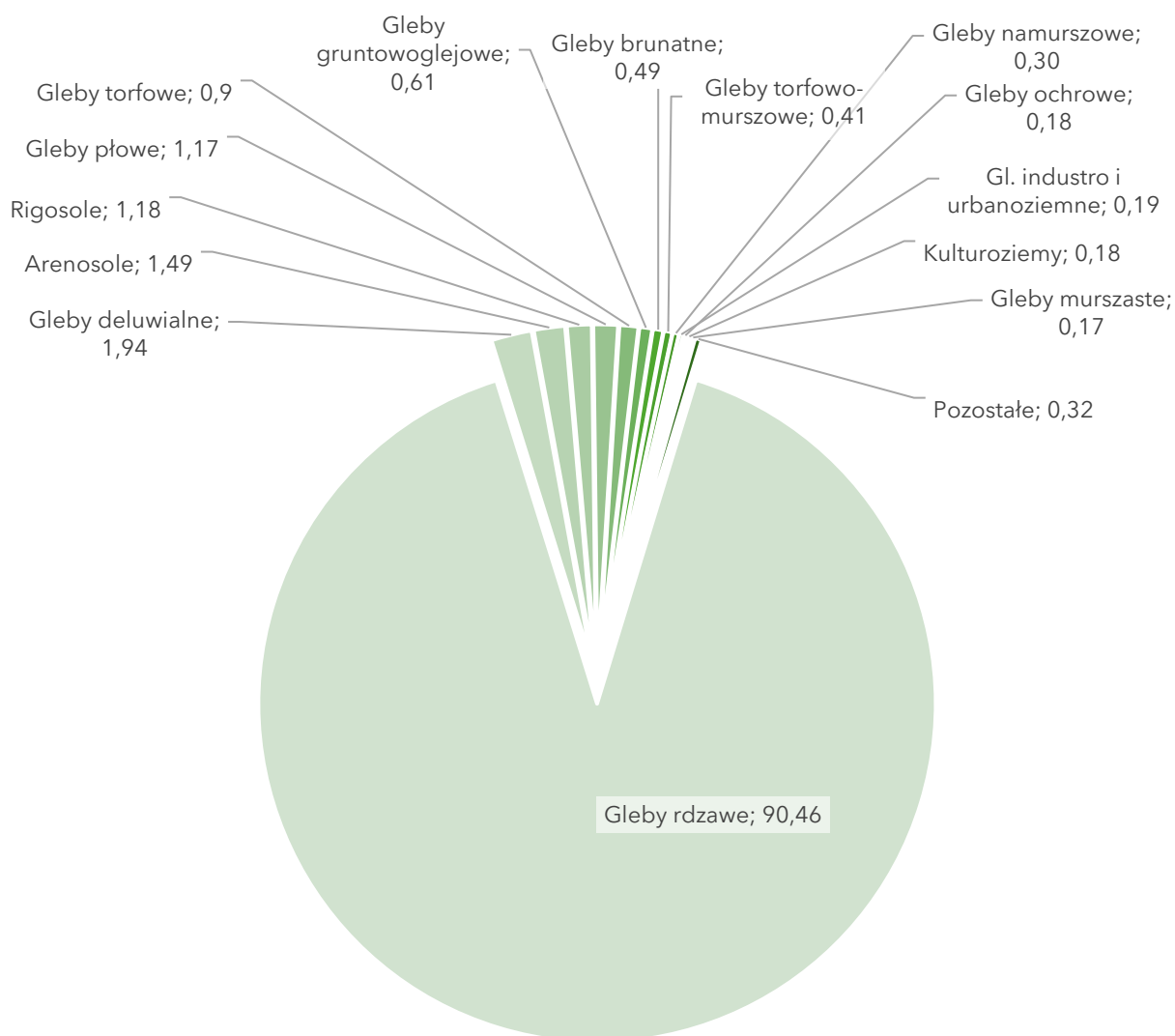

Fig. 45. Udział procentowy głównych typów gleb (wg operatu Glebowo-Siedliskowego 2004).

W Nadleśnictwie zdecydowanie dominują gleby rdzawe (RD) – 90,46 % powierzchni lasów Nadleśnictwa, z czego 47,70 % powierzchni to gleby rdzawe właściwie. Gleby deluwialne (D) występują na 1,94 % powierzchni lasów Nadleśnictwa, z pozostałych większy udział mają arenosole (1,49%), rigosole (1,18%) i gleby płowe (1,17%).

5.4 KLIMAT

Według regionalizacji klimatycznej opracowanej w 1999 r. przez prof. A. Wosia, teren Nadleśnictwa Torzym położony jest w Regionie Lubuskim (R-XIV), w którym najczęściej w Polsce mogą pojawiać się dni z pogodą gorącą, słoneczną i bez opadu. Mniej zaś jest dni z typami pogody przymrozkowej.

Z raportu Monitoringu Klimatu Polski z 2023 r. (wydanie biuletynu IMGW) wynika, że obszar, na którym znajduje się Nadleśnictwo Torzym, przy średniej rocznej temperaturze przekraczającej 11 °C, był jednym z najcieplejszych w kraju. Stan taki nie odbiegał jednak znacznie od normy, jaką przyjęto na podstawie okresu wielolecia 1999-2020, ponieważ anomalia wynosiła +1,00°C. Temperatura maksymalna osiągnęła powyżej 29 °C natomiast minimalna -4 °C. Średnia ilość opadów rocznych wyniosła 700 mm, przy czym w zakresie opadu atmosferycznego w

roku 2023 obszarowo uśredniona suma w Polsce wyniosła 656,2 mm, co stanowiło 107,3% normy określonej na podstawie pomiarów dla wielolecia 1991-2020.

Tabela 68. Zestawienie średnich temperatur oraz sumy opadów w miesiącu na rok 2023 – stacja synoptyczna Państwowej Służby Hydrologiczno-Meteorologicznej – Babimost (temperatura) i Chojna (opady)

Miesiąc	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Średnia temperatura [°C]	3,1	2,1	4,6	7,6	13,1	18,8	20,1	19,5	16,7	11,1	4,9	2,9
Średnia suma opadów [mm]	54,2	33,6	78,4	31,6	25,7	58,7	32,8	102,8	11,5	93,2	49,9	88,5

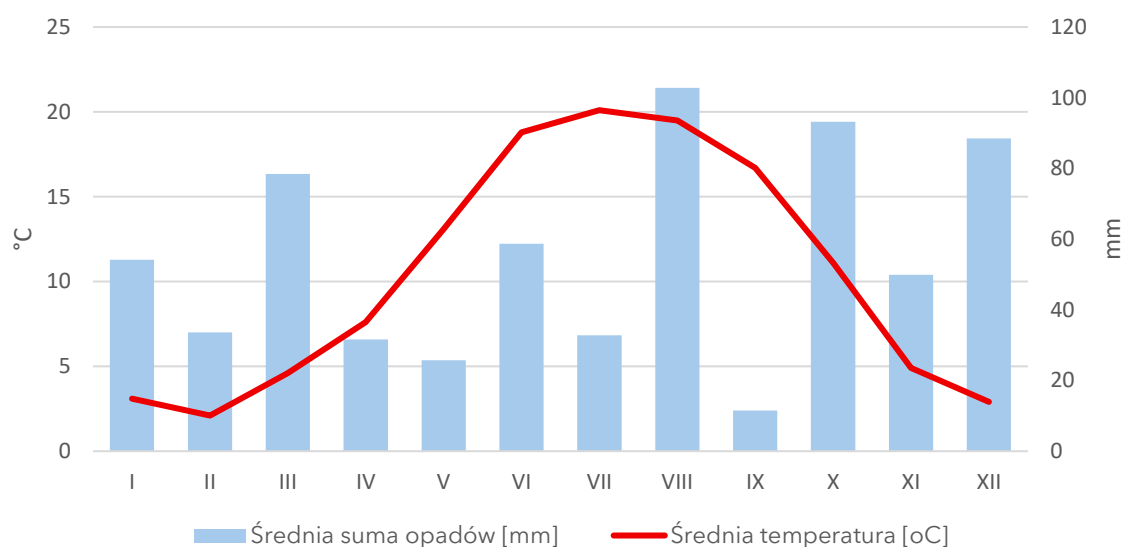

Fig. 46. Graficzne przedstawienie temperatury w stacji Babimost i opadu atmosferycznego w stacji Chojna – rok 2023.

5.5 EKOSYSTEMY WODNO-MOKRADŁOWE

Stosunki wodne w granicach Nadleśnictwa Torzym determinowane są warunkami hydrologicznymi, budową geologiczną, reliefem oraz składem mechanicznym gleb.

Granice przebiegu obszarów dorzeczy opisano zgodnie z zapisami ustawy Prawo wodne (Dz.U. 2023 poz. 1478) oraz rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 grudnia 2017 r. w sprawie sposobu ustalenia i ewidencjonowania przebiegu granic obszarów dorzeczy, regionów wodnych oraz zlewni (Dz.U. z 2017 r. poz. 2505 ze zm.).

Jednolite części wód powierzchniowych (JCWP) zostały wyznaczone zgodnie z Ramową Dyrektywą Wodną, która definiuje je jako oddzielny i znaczący element wód powierzchniowych, taki jak: jezioro, zbiornik, strumień, rzeka lub kanał, część strumienia, rzeki lub kanału, wody przejściowe lub pas wód przybrzeżnych.

5.5.1 Wody płynące

JCWP rzeczne (zlewnie)

Zlewnia - zgodnie z definicją słownikową (słownik pwn.pl) jest obszarem, z którego wody spływają do jednego wspólnego odbiornika (rzeki, jeziora, bagna). W przypadku gdy zlewnia obejmuje rzekę główną i jej dopływy pojęcie staje się równoważne z dorzeczem. Obszar zlewni stanowi podstawową jednostkę hydrologiczną.

Zlewnie hydrologiczne obszaru Nadleśnictwa Torzym to typowe zlewnie opadowe pozbawione znacznego i istotnego wpływu zasilania podziemnego. Woda z opadów atmosferycznych (deszczu, śniegu) spływa do wspólnego punktu (rzeka, jezioro, zbiornik retencyjny).

Tabela 69. Jednolite części wód powierzchniowych wyróżnione w Nadleśnictwie Torzym – JCWP rzeczne

Lp. 1	Europejski kod JCWP 2	Nazwa 3	Region wodny 4
1	RW60001717674	Dopływ z Bargowa	region wodny Dolnej Odry i Przymorza Zachodniego
2	RW60001717672	Dopływ z Grądkowa Wielkiego	region wodny Dolnej Odry i Przymorza Zachodniego
3	RW6000231786	Ilanka od źródeł do Rzepi	region wodny Dolnej Odry i Przymorza Zachodniego
4	RW60002417699	Pliszka od Konotopu do Ujścia	region wodny Dolnej Odry i Przymorza Zachodniego
5	RW60002317649	Pliszka od źródeł do Konotopu	region wodny Dolnej Odry i Przymorza Zachodniego
6	RW600017189649	Postomia	region wodny Warty

Północna część obszaru Nadleśnictwa Torzym pod względem hydrograficznym położona jest przede wszystkim w zasięgu zlewni Ilanki. Południowa część natomiast pozostaje przede wszystkim w zasięgu zlewni rzeki Pliszki. Do rzek mających największy wpływ na hydrologię i warunki siedliskowe obszaru w granicach nadleśnictwa należą:

- **Ilanka** - rzeka II rzędu będąca prawym bezpośrednim dopływem Odry. Swój początek ma na południowy wschód od Torzymia, w połączonych ze sobą jeziorach Trawno i Trawienko. Uważana jest za jedną z najbardziej urodziwych rzek Środkowego Nadodrza. Jej całkowita długość wynosi 57,91 km. Prawobrzeżne dopływy Ilanki stanowią mniejsze ciek wodne: Bobrówka, Czerniczka, dopływ z jeziora Busko, dopływ z jeziora Linie, dopływ z jeziora Głębokiego, Kuźnicza Struga; lewobrzeżne - Rzepia. Łączna długość cieków w zlewni to 100 km. Ilanka wraz z siecią dopływów ma kluczowe znaczenie dla obecności na gruntach Nadleśnictwa Torzym licznych, dobrze zachowanych płatów siedliska priorytetowego 91E0 w postaci przede wszystkim łągów jesionowo-olszowych. Rzeka na znacznym odcinku swego przebiegu zachowała naturalny charakter. Pozostałością po technicznym użytkowaniu rzeki w okresie międzywojennym są spiętrzenia młyńskie powyżej jeziora Ilno oraz następnie powyżej jeziora Pniów. Ilanka słynie lokalnie z obecności w swych wodach licznej stabilnej populacji pstrąga potokowego.
- **Pliszka** - po Ilance druga najważniejsza, pod względem wpływu na warunki hydrologiczne i siedliska, rzeka na gruntach Nadleśnictwa Torzym, meandrująca wzdłuż południowej granicy nadleśnictwa. Stanowi prawostronny dopływ Odry. Wypływa z jeziora Malcz na południowy zachód od wsi Jemiołów w gminie Łagów (108 m n.p.m.) i płynie w całości przez Pojezierze Lubuskie przepływając przez liczne jeziora (w górnym biegu przez jezioro Linie i jezioro Bobrze). Prawobrzeżne dopływy Pliszki stanowią: dopływ z Gądkowa Wielkiego, dopływ z Bargowa i dopływ powyżej Sądowa; lewobrzeżne - Łagowa, Konotop oraz dopływ spod Siedliska. Łączna długość cieków w zlewni to 117 km. Na wysokości Nadleśnictwa Torzym najbardziej malowniczy charakter i naturalny kształt koryta rzeka przyjmuje za spiętrzeniem w Kijewie. Podobnie jak w przypadku Ilanki, obecność rzeki Pliszki skupia liczne płaty siedliska przyrodniczego 91E0, również w postaci olsów źródłiskowych a także siedliska 6430 w postaci ziołorośli rzecznych. Ze względu na to, że rzeka ta płynie tutaj podmokłą doliną z licznymi torfowiskami, poza użytkowaniem młyńskim na wschód od Kijewa, samo koryto rzeki ani tereny do niej przyległe nie były w ostatnim stuleciu użytkowane na potrzeby wypasu czy też upraw

rolnych. W związku z tym Pliszka wraz z sąsiadującymi terenami charakteryzuje się dużym stopniem naturalności zbiorowisk roślinnych i dobrą jakością wód. Słynie też ze stabilnych populacji ryb łososiowatych.

- **Czerniczka** - krótki ciek mający swój początek w północnej części leśnictwa Tarnawa i w znacznej mierze przepływający wzdłuż północno-zachodniej granicy Nadleśnictwa Torzym. Jest rzeką III rzędu wpadającą do Ilanki na wysokości Tarnawy Rzepińskiej.
- **Bobrówka** - rzeka III rzędu będąca prawobrzeżnym dopływem Ilanki. Meandruje z północy na południe wschodnią częścią leśnictwa Bobrówka i wpada do Ilanki na wysokości użytku ekologicznego Bielickie Gniazdo.
- **Rzepia** - swój początek bierze w jeziorze Rzepinko w pobliżu miejscowości Boczków i płynie przez kompleksy leśne w północnej części leśnictwa Mierzany. Jest rzeką III rzędu, lewobrzeżnym dopływem Ilanki, do której wpada w pobliżu miejscowości Nowy Młyn już poza granicami Nadleśnictwa Torzym.
- **Dopływ z Gądkowa Wielkiego i Dopływ z Bargowa** - prawobrzeżne dopływy rzeki Pliszki łączące się z nią w Jeziorze Wielkim na terenie leśnictwa Gądków. Dopływ z Bargowa swój początek ma powyżej miejscowości Bargów i płynie głównie przez tereny leśne. Dopływ z Gądkowa Wielkiego swój początek ma w lasach południowego krańca leśnictwa Mierzany ale poniżej miejscowości Gądków Wielki płynie głównie przez tereny niezalesione.

Sieć rzek i strug na gruntach Nadleśnictwa Torzym ma silny wpływ na agregację płatów siedlisk o szczególnych walorach przyrodniczych, charakteryzujących się wysokim stopniem bioróżnorodności. Większość z nich objęta jest szczególną ochroną w postaci rezerwatów przyrody oraz obszarów Natura 2000 szczegółowo opisanych w rozdziale 4. Formy ochrony przyrody i powiązanie z nimi obiekty przyrodnicze.

5.5.2 Wody stojące

Nadleśnictwo Torzym prawie w całości znajduje się regionie wodnym Dolnej Odry i Przymorza Zachodniego PL6000OP. Niewielki fragment w północnowschodniej części nadleśnictwa obejmuje region wodny Warty PL6000WA, jednak w jego zasięgu nie ma jezior w granicach jednostki.

Tabela 70. Wykaz najważniejszych jezior w granicach zasięgu terytorialnego Nadleśnictwa Torzym.

Lp.	Nazwa*	Pow. [ha]*	Dorzecze	Region wodny	Zlewnia	JCWPD jeziorne (jeśli dla danego obiektu istnieje)
1	2	3	4	5	6	7
1	Pniów	4,81	Obszar dorzecza Odry	Dolnej Odry i Przymorza Zachodniego	Ilanka od źródeł do Rzepi	-
2	Ilno	13,5	Obszar dorzecza Odry	Dolnej Odry i Przymorza Zachodniego	Ilanka od źródeł do Rzepi	-
3	Trawno	6,50	Obszar dorzecza Odry	Dolnej Odry i Przymorza Zachodniego	Ilanka od źródeł do Rzepi	-
4	Rzepinko	15,00	Obszar dorzecza Odry	Dolnej Odry i Przymorza Zachodniego	Ilanka od źródeł do Rzepi	-
5	Karsienko	19,80	Obszar dorzecza Odry	Dolnej Odry i Przymorza Zachodniego	Ilanka od źródeł do Rzepi	-
6	Jezioro Lubińskie	22,70	Obszar dorzecza Odry	Dolnej Odry i Przymorza Zachodniego	Ilanka od źródeł do Rzepi	-
7	Jezioro Wilcze (Jasne)	25,84	Obszar dorzecza Odry	Dolnej Odry i Przymorza Zachodniego	Ilanka od źródeł do Rzepi	-
8	Ratno	32,00	Obszar dorzecza Odry	Dolnej Odry i Przymorza Zachodniego	Pliszka od Konotopu do Ujścia	-
9	Wielicko	35,10	Obszar dorzecza Odry	Dolnej Odry i Przymorza Zachodniego	Ilanka od źródeł do Rzepi	-

Lp.	Nazwa*	Pow. [ha]*	Dorzecze	Region wodny	Zlewnia	JCWPD jeziorne (jeśli dla danego obiektu istnieje)
1	2	3	4	5	6	7
10	Krecko	45,20	Obszar dorzecza Odry	Dolnej Odry i Przy- morza Zachodniego	Ilanka od źródeł do Rzepi	-
11	Jezioro Wielkie (Gądkowskie)	13,20	Obszar dorzecza Odry	Dolnej Odry i Przy- morza Zachodniego	Pliszka od Konotopu do Ujścia	-

Fig. 47. Jezioro Lubińskie (fot. N. Sokołowska)

Na uwagę zasługują również akweny wodne o mniejszej powierzchni, które podobnie jak ww. jeziora są niezwykle ważne dla utrzymania poziomu wód gruntowych w lasach, w szczególności na siedliskach wilgotnych i bagiennych, ale również tworzenia mozaiki siedlisk zwiększającej różnorodność gatunków zwierząt i roślin.

W tabeli poniżej przedstawiono zbiorniki wodne na gruntach Nadleśnictwa Torzym.

Tabela 71. Wykaz akwenów wodnych na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Torzym.

Lp.	Adres leśny	Rodzaj powierzchni	Pow. [ha]	Informacje dodatkowe
1	2	3	4	5
1	3-11-123-b	ZBIORNIK	0,97	Obszar proponowanego rezerwatu przyrody „Mokradła Starościńskie”
2	2-06-111-f	ZBIORNIK	1,16	Obszar ekosystemu referencyjnego
	Suma		2,13	

5.5.3 Mała retencja

Ogólne pojęcie retencji rozumiane jest jako czasowe zatrzymywanie wody pochodzącej z opadów na danym obszarze w zbiornikach wodnych, rzekach, glebie, bagnach, lodowcach, śniegu oraz szacie roślinnej. Małą retencję możemy rozpatrywać lokalnie jako zdolność do gromadzenia wody w małych zbiornikach naturalnych i sztucznych, podpiętrzenia wody w korytach rzek i potoków, kanałach i rowach, realizowane zarówno z wykorzystaniem naturalnych „zbiorników”, jak i poprzez działania techniczne, np. budowę małych zbiorników

wodnych, urządzeń: progów, bystrotoków, urządzeń piętrzących na ciekach czy zabiegi agro- i fitomelioracyjne.

Ponadto, w ramach małej retencji prowadzi się działania prewencyjne, służące zachowaniu istniejących torfowisk, oczek wodnych, olsów i łęgów w stanie zbliżonym do naturalnego. W ramach działań retencyjnych przywraca się, również dawne stosunki wodne w miejscach osuszonych, odtwarza dawne stawy czy oczka wodne, o ile działania te nie zagrażają istniejącym wartościom przyrodniczym.

Fig. 48. Kompleks progów spiętrzających w leśnictwie Środkowo (fot. N. Sokołowska).

Właściwości retencyjne wody w glebie w kompleksach leśnych są wyraźnie zwiększane przez obecność próchnicy, aktywność fauny glebowej i korzeni. W celu zachowania tego rodzaju retencji na jak najwyższym poziomie w Nadleśnictwie Torzym nie zaplanowano melioracji wodnych - odwadniania siedlisk.

5.5.4 Mokradła

Mokradła na gruntach Nadleśnictwa Torzym to przede wszystkim wszelkiego typu ekosystemy leśne i nieleśne ukształtowane poprzez procesy hydrogeniczne, a więc głównie torfowiska, śródleśne oczka wodne, lasy bagienne, itp. Tabela poniżej przedstawia zestawienie liczby oraz powierzchni obiektów składających się na obszary wodno-błotne na gruntach Nadleśnictwa Torzym.

Tabela 72. Zestawienie mokradeł występujących na gruntach w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Torzym.

Typ mokradła	Nadleśnictwo Torzym	
	Liczba pododdziałów	Pow. (ha)
1	2	3
Torfowiska niskie	10	17,19
Torfowiska przejściowe	18	28,64
Torfowiska wysokie	5	4,55
Bagna	213	356,55
Śródleśne bagienka (PNSW)	224	30,39
Lasy na siedliskach bagiennych (Bb, BMb, LMB)	21	25,66

Typ mokradła	Nadleśnictwo Torzym	
	Liczba pododdziałów	Pow. (ha)
1	2	3
Lasy na siedliskach łągowych (Lł, OJ)	233	351,33
Rowy	106	9,96
Retencja	4	3,09
Stawy R-R	7	13,27
łącznie	841	840,63

Fig. 49. Obszary mokradłowe w leśnictwie Dębrznica (fot. N. Sokołowska).

Tabela 73. Udział obszarów mokradłowych w poszczególnych leśnictwach i obrębach na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Torzym

Powierzchnia/Liczba obszarów mokradłowych		Bagno		Torfowiska		Siedliska bagienne		Razem	
1		2		3		4		5	
Gądków Wielki	Środkowo	7	3,46	0	0	12	15,3	19	18,76
	Drzewce	12	12,53	4	6,49	15	18,09	31	37,11
	Dębrznica	38	92,1	1	0,45	43	79,9	82	172,45
	Gądków	15	21,21	5	15,18	78	117,17	98	153,56
	Razem obręb	72	129,3	10	22,12	148	230,46	230	381,88
Torzym	Przęsłice	7	11,54	7	27,27	6	12,96	20	51,77
	Grabów	32	35,45	6	13,97	12	9,02	50	58,44
	Korytno	14	13,19	0	0	2	4,28	16	17,47
	Torzym	17	18,89	6	9,63	15	27,01	38	55,53
	Razem obręb	70	79,07	19	50,87	35	53,27	124	183,21
Wystok	Bobrowka	16	32,84	0	0	20	31,48	36	64,32
	Pniów	31	44,17	4	3,89	17	16,98	52	65,04
	Tarnawa	22	70,54	0	0	27	35,35	49	105,89
	Mierczany	4	3,99	0	0	7	9,45	11	13,44
	Razem obręb	73	151,54	4	3,89	71	93,26	148	248,69
Razem nadleśnictwo		215	359,91	33	76,88	254	376,99	502	813,78

Dodatkowo na terenach w zarządzie nadleśnictwa występują obiekty których powierzchnia nie kwalifikuje ich do wydzielenia osobnego areału, zestawienie tych powierzchni przedstawiono poniżej.

Tabela 74. Obszary mokradłowe w zarządzie Nadleśnictwa Torzym niestanowiące wydzieleń.

Obręb/Leśnictwo		Powierzchnia obszarów bagiennych niestanowiących wydzieleń	Liczba obszarów bagiennych niestanowiących wydzieleń
1		2	3
Gądków Wielki	Środkowo	0,75	9
	Drzewce	0,24	2
	Dębrznica	6,25	38
	Gądków	5,11	34
	Razem obręb	12,35	83
Torzym	Prześlíce	1,47	5
	Grabów	1,71	22
	Korytno	1,95	14
	Torzym	2,09	19
	Razem obręb	7,22	60
Wystok	Bobrówka	1,75	11
	Pniów	2,33	23
	Tarnawa	5,56	34
	Mierczany	1,18	13
	Razem obręb	10,82	81
Razem nadleśnictwo		30,39	224

Z powyższego zestawienia wynika, że wśród torfowisk największą powierzchnię zajmują torfowiska przejściowe. Ważnym elementem wśród torfowisk są tutaj przede wszystkim torfowiska niskie, siedlisko rzadkie, bardzo wrażliwe na zmiany hydrologiczne i na zaburzenia w użytkowaniu ich powierzchni. Na terenie Nadleśnictwa Torzym mimo niedużej powierzchni mają istotne znaczenie, ponieważ zachowane są w dobrym stanie, między innymi dzięki regularnym działaniom ochronnym polegającym na wykaszaniu ich powierzchni i usuwaniu młodego pokolenia roślin drzewiastych. Działania te realizowano na gruntach Nadleśnictwa Torzym w latach 2017-2020, w ramach projektu "Kompleksowy projekt ochrony gatunków i siedlisk przyrodniczych na obszarach zarządzanych przez PGL Lasy Państwowe" (Zrealizowany w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020 działanie 2.4 Ochrona przyrody i edukacja ekologiczna).

Warunki hydrologiczne w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa zapewniają utrzymanie dobrej kondycji obszarów wodno-błotnych. Duże znaczenie ma również intensywna działalność bobrów, których liczne konstrukcje tam i zapór przyczyniły się nie tylko do powiększenia powierzchniowego rozlewisk będących wcześniej w zaniku, ale również doprowadziły do powstania nowych akwenów wodnych generujących powstanie licznych enklaw o wysokim poziomie bioróżnorodności.

Duża powierzchnia lasów na siedliskach łęgowych wynika z obecności w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Torzym rzek niedużych lecz o zachowanym w znacznym stopniu naturalnym przebiegu koryta rzecznoego lub stopniowo powracających do naturalnego układu w wyniku zaniechania ich użytkowania hydrotechnicznego.

Mokradła pełnią kluczową funkcję w zatrzymywaniu i filtrowaniu wody, jednocześnie chroniąc przed skutkami powodzi i pożarów. Są one niezwykle cennym środowiskiem życia dla wielu ekosystemów, w tym roślin i zwierząt. Wiele spośród gatunków (rośliny np. storczyki, nasięźrzał, rosiczki, rzadkie mszaki; zwierzęta – kumaki, traszki, żółw błotny, wiele gatunków ptaków i

owadów) i siedlisk chronionych (np. siedliska przyrodnicze 7230, 91E0, 91F0) związane są ściśle

z obecnością nie tyle zbiorników wodnych czy wód płynących co właśnie podmokłych, okresowo zalewanych i bagiennych. Zatem ich obecność i utrzymanie w dobrej kondycji sprzyja zachowaniu bioróżnorodności.

Dostępna literatura wskazuje na liczne i różnorodne tereny mokradłowe w obrębie województwa, w tym rozległe kompleksy torfowisk alkalicznych, zlokalizowane głównie w dolinach Odry i Warty oraz doliny Pliszki i Ilanki na terenie województwa Lubuskiego. Wiele z tych obszarów jest objętych różnymi formami ochrony, w tym parkami narodowymi, parkami krajobrazowymi, rezerwatami przyrody oraz siecią Natura 2000.

Teren Nadleśnictwa Torzym położony jest na Ziemi Lubuskiej z różnorodnymi formami ochrony przyrody w dolinach Odry i Warty, które posiadają wyjątkowe (o randze europejskiej) walory przyrodnicze terenów mokradłowych (Park Narodowy „Ujście Warty” i Park Krajobrazowy „Ujście Warty”, Krześciński Park Krajobrazowy oraz rezerваты i użytki ekologiczne). Jednymi z najczęściej wspominanych są rezerваты przyrody, które w znacznej części chronią właśnie obszary wodno-błotne. W województwie lubuskim rezerваты bagienne i torfowiskowe zajmują drugie miejsce pod względem liczby a są najliczniej reprezentowane przez torfowiska przejściowe (za A. Jermaczek, M. Maciantowicz, 2018) znaczną liczbą odznaczają się rezerваты chroniące siedliska łąkowe. Według danych Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody (CRFOP – data korzystania kwiecień 2025 r.) z 71 rezerwatów województwa, 25 jest określanych jako torfowiskowe lub wodne.

Wiele terenów torfowiskowych i bagiennych objętych jest ochroną przez utworzenie na terenie województwa Obszaru Natura 2000 – w analizowanym obszarze nadleśnictwa, Dolina Pliszki PLH080011 z kompleksami torfowisk w dolinie rzeki, podobnie Dolina Ilanki PLH080009. Sieć form ochrony mającą na celu troskę o tereny mokradłowe uzupełniają użytki ekologiczne – na terenie Nadleśnictwa Torzym – 11 spośród 13 UE to tereny podmokłe. Według CRFOP na terenie województwa lubuskiego znajduje się 408 UE, z czego 84 stanowią bagna, 61 torfowiska lub obszary o charakterze torfowiskowym a 11 oczka wodne w większości śródlądne.

Zatem ochrona obszarów mokradłowych na terenie Nadleśnictwa Torzym stanowi niezwykle cenny wkład w zachowanie właściwego stanu w obszarze województwa.

5.6 ZBIOROWISKA ROŚLINNE

W związku z charakterem czynników i elementów tworzących zbiorowiska i siedliska, nie jest możliwe zachowanie w stanie niezmienionym obszarów leśnych, nawet w przypadku zaniechania działań gospodarczych. Charakterystyki zbiorowisk roślinnych podlegają zmianom, modyfikacjom, jak i zanikaniu. W wielu regionach opisy zbiorowisk znane z literatury nie odpowiadają aktualnie ich stanowi.

Analizę zbiorowisk roślinnych dla Nadleśnictwa Torzym wykonano na podstawie *Mapy potencjalnej roślinności naturalnej Polski* (Matuszkiewicz, Wolski, 2023). Teren nadleśnictwa położony jest w zasięgu następujących zbiorowisk roślinności potencjalnej:

- suboceaniczny bór sosnowy *Leucobryo-Pinetum*;
- kontynentalne bory mieszane sosnowo-dębowe *Pino-Quercetum* (= *Quercus-Pinetum* + *Serratulo-Pinetum*);
- grąd środkowoeuropejski w odmianie śląsko-wielkopolskiej, formie niżowej, serii ubogiej *Galio-Carpinetum*;
- niżowy łąg jesionowo-olszowy *Fraxino-Alnetum* (= *Circae-Alnetum*);
- uboga buczyna niżowa *Luzulo-pilosae Fagetum*.

- świetlista dąbrowa, postać niżowa *Potentillo albae-Quercetum typicum*;

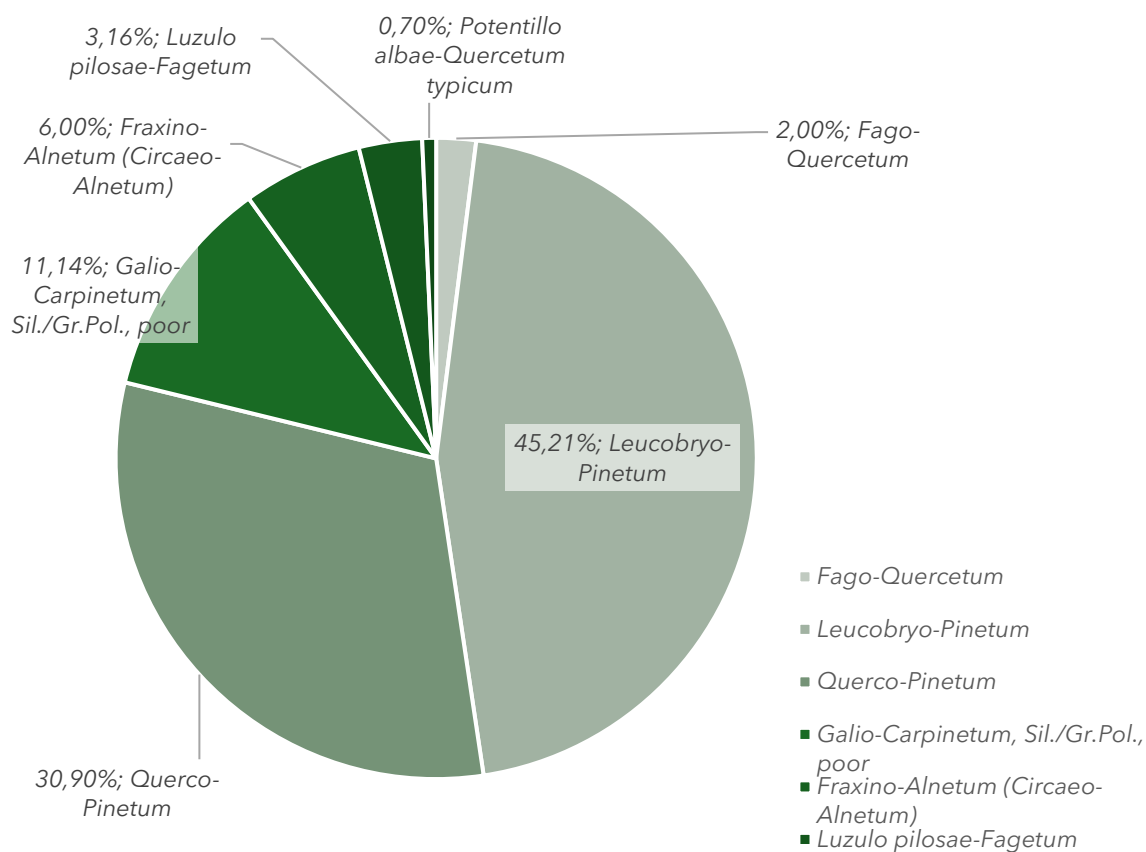

Fig. 50. Udział procentowy potencjalnych zbiorowisk roślinnych na terenie Nadleśnictwa Torzym.

Według opracowania Matuszkiewicza i Wolskiego w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Torzym wśród zbiorowisk potencjalnych dominuje suboceaniczny bór sosnowy (45,21% powierzchni w zasięgu terytorialnym jednostki) oraz bory mieszane sosnowo-dębowe (30,90%). Zaznacza się również udział grądu środkowoeuropejskiego serii ubogiej (11,14%), niżowych łągów jesionowo-olszowych (6,00%), ubogiej buczyny niżowej (3,16%). Mapa poniżej przedstawia przestrzenne rozmieszczenie roślinności potencjalnej w granicach nadleśnictwa.

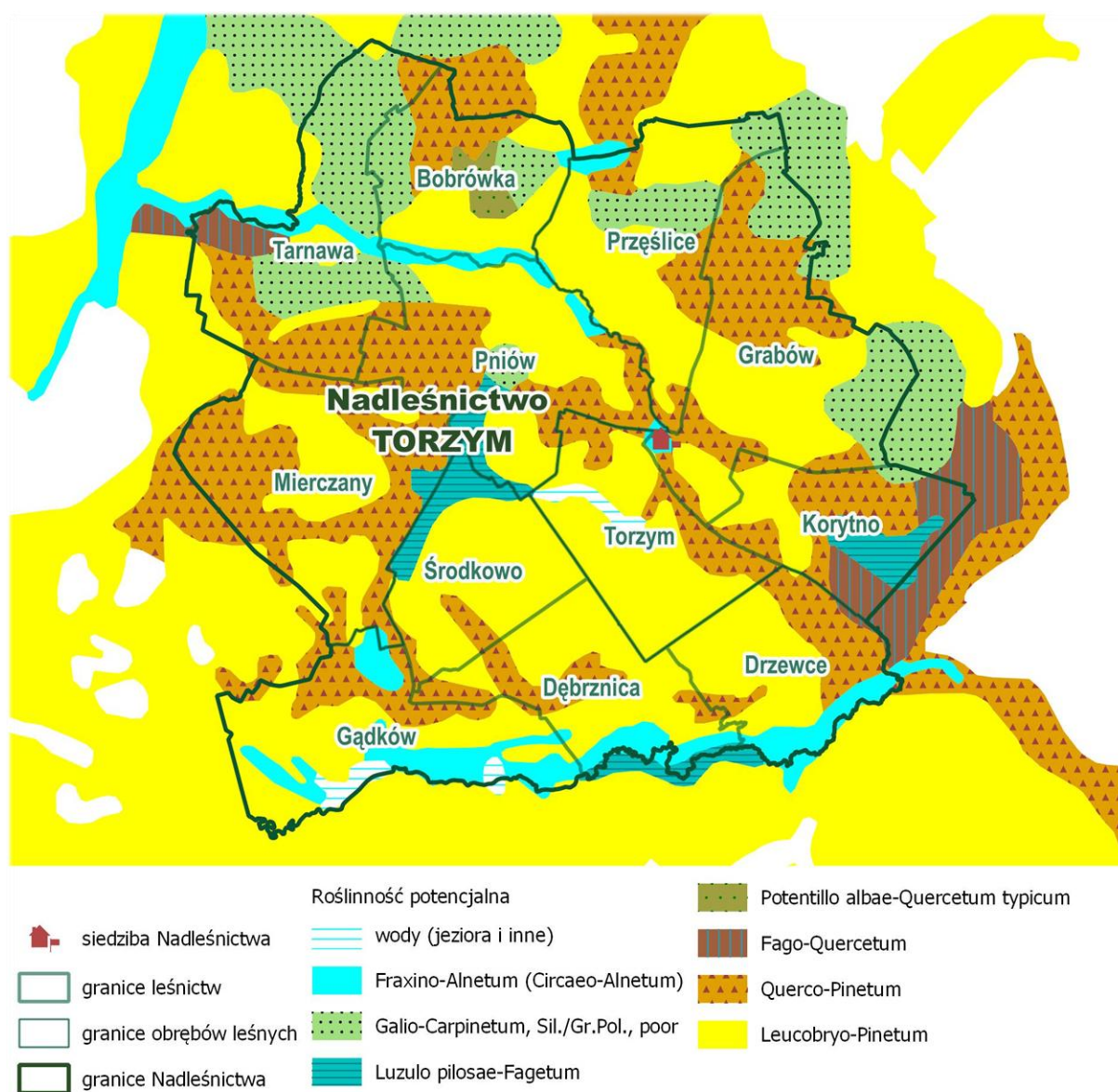

Fig. 51. Mapa roślinności potencjalnej w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Torzym wg Mapy potencjalnej roślinności naturalnej Polski (J.M. Matuszkiewicz, J. Wolski, IGiPZ PAN, 2023)

Grąd środkowoeuropejski w odmianie śląsko-wielkopolskiej, formie niżowej, serii ubogiej i żyznej *Galio-Carpinetum*

Zajmuje siedliska żyzne i średnio żyzne, świeże i wilgotne. Występuje na glebach wytworzonych na glinach zwałowych i piaskach akumulacji lodowcowej, a także na piaskach rzecznych tarasów akumulacyjnych, na sandrach i madach rzecznych. Gatunki główne w drzewostanie to w tym zespole grab i dąb szypułkowy, a domieszkowe – lipa drobnolistna, klony – pospolity, jawor i polny (w tym zespole częściej niż w innych grądach), buk (rzadziej niż w grądzie subatlantyckim), dąb bezszypułkowy (głównie w postaciach ubogich), brekinia (częściej niż w innych grądach), jabłoń dzika; w postaciach wilgotnych także jesion i wiąz – szypułkowy oraz polny. W skład warstwy krzewów wchodzi leszczyna, suchodrzew pospolity, trzmielina pospolita, głogi – jednoszyjkowy i dwuszyjkowy.

Warstwa zielna jest zazwyczaj obficie rozwinięta, pod względem składu florystycznego podobna do innych grądów; gatunkami charakterystycznymi są: turzyca cienista, przytulia leśna, jaskier różnolistny, a wyróżniającymi – świerżbek gajowy, kostrzewa różnolistna i perlówka

jednokwiatowa; w postaci najuboższej – borówka czarna; w postaci grądu wysokiego – groszek skrzydlasty, groszek wiosenny i trzcinnik leśny; w postaci grądu niskiego (najbardziej wilgotnego i najżyźniejszego) – ziarnopłon wiosenny, kokorycz pusta i zawilec żółty. W słabo rozwiniętej warstwie przyziemnej występuje najczęściej żurawiec falisty, a w postaci najuboższej – płonnik strojny. W Nadleśnictwie Torzym ten typ roślinności występuje w sporych jednolitych płatach głównie w zasięgu leśnictw Tarnawa, Bobrówka, Przęślice i Grabów.

Kontynentalne bory mieszane sosnowo-dębowe *Pino-Quercetum* (= *Quercus* - *Pinetum* + *Serratula* - *Pinetum*)

Są to zbiorowiska leśne w typie siedliskowym boru mieszanego z równorzędnym udziałem sosny oraz dębu w drzewostanie. Gleby zbudowane są przeważnie z piasków i żwirów pochodzenia wodnego, wodnolodowcowego lub lodowcowego (sandry, piaski rzeczne, tarasów akumulacyjnych, piaski akumulacji lodowcowej z głazami, piaski i żwiry ozów lub moreny czołowej itp.). Drzewostan kontynentalnego boru mieszanego składa się zwykle z sosny i dębu szypułkowego (rzadziej bezszypułkowego) z domieszką brzozy brodawkowatej, graba i osiki.

W warstwie krzewów częste są: jarzębina, kruszyna i leszczyna, a w zielnej – siódmaczek leśny, konwalijka dwulistna, pszeniec zwyczajny, kosmatka owłosiona, trzcinnik leśny, kostrzewa owcza, borówka czarna i brusznica oraz orlica. Warstwę mszystą tworzą: rokitnik pospolity, widłoząb falisty, gajnik lśniący i płonnik strojny. Zbiorowisko występuje w różnej wielkości płatach w zasięgu całego nadleśnictwa. Największe płaty jednak zlokalizowane są w leśnictwach Mierczany, Pniów i Grabów.

Niżowy łęg jesionowo-olszowy *Fraxino-Alnetum* (= *Circaeus* - *Alnetum*)

Występuje na siedliskach wilgotnych, na terenach płaskich w dolinach wolno płynących cieków, a także na obszarach źródliskowych. Najistotniejszym czynnikiem siedliskowym jest powolny ruch wód gruntowych, przy jednoczesnym braku zarówno znacznie większych zalewów powierzchniowych, jak i dłuższych okresów stagnacji wody. Drzewostan buduje olsza czarna i jesion. Warstwa krzewów jest często obficie wykształcona i tworzą ją: jesion, czeremcha, leszczyna, trzmielina pospolita, jarzębina, kruszyna, porzeczka dzika.

W bujnej warstwie zielnej występują: podagrycznik pospolity, pokrzywa zwyczajna, bodziszek cuchnący, niecierpek pospolity, kuklik zwisty, kuklik pospolity, jasnota plamista, zawilec gajowy, wietlica samcza, kniec błotna, rzeżucha gorzka, turzyca długokłosa, turzyca odległokłosa, śledziennica skrętolistna, czartawa drobna (gatunek charakterystyczny), czartawa pospolita, ostrożeń warzywny, pępawa błotna, śmiełek darniowy, nerecznica krótkoostna, skrzyp leśny, kostrzewa olbrzymia, wiązówka błotna, gajowiec żółty, przytulia czepna, przytulia błotna, kosaciec żółty, karbieniec pospolity, tojeść pospolita, konwalijka dwulistna, szczyr trwały, prosownica rozpierzchła, niezapominajka błotna, szczawik zajęczy, czworolist pospolity, wiechlina zwyczajna, jaskier rozłogowy, tarczycza pospolita, psianka słodkogórz, czyściec leśny i gwiazdnica gajowa. Łęg jesionowo-olszowy występuje głównie w bezpośrednim sąsiedztwie rzek Ilanka i Pliszka.

Suboceaniczny bór sosnowy *Leucobryo-Pinetum*

Zespół ten, związany z klimatem oceanicznym, rozpowszechniony jest w zachodniej, środkowej i południowej Polsce. Skład gatunkowy jest typowy dla borów świeżych, nie wykazano dla niego gatunków charakterystycznych. Drzewostany tworzy sosna zwyczajna z niewielką domieszką brzozy brodawkowatej.

Warstwę podszytową tworzą: jałowiec, jarząg pospolity i kruszyna pospolita oraz samosiewy sosny i brzozy miernej jakości hodowlanej. W runie obecne są gatunki: borówka czarna,

borówka brusznica, śmiełek pogięty, mietlica pospolita, bielistka siwa, widłoząb falisty, rokieta pospolity oraz widłak goździsty (Matuszkiewicz J.M., 2008). Zbiorowisko to zdecydowanie dominuje na terenie Nadleśnictwa Torzym. W skali leśnictwa największą powierzchnię zajmuje w leśnictwach Środkowo, Torzym, Dębrznica, Drzewce i Grabów.

Świetlista dąbrowa, postać niżowa *Potentillo albae-Quercetum typicum*

Najczęściej zajmuje wypukłe formy terenu pochodzenia glacialnego oraz zbocza dolin. Typowe są gleby brunatne, rdzawe brunatne i płowe z odczynem słabo kwaśnym w warstwach górnych i słabo zasadowym w dolnych. Drzewostan jest zwykle luźny i niemal czysto dębowy, ale udział dębu szypułkowego i bezszypułkowego jest zmienny. W formie domieszki występują również: osika, grab i lipa, a także niektóre dzikie drzewa owocowe, np. czereśnia ptasia, grusza pospolita i jabłoń dzika. Warstwę krzewów tworzą między innymi leszczyna, trzmielina brodawkowata, suchodrzew pospolity, kruszyna, szakłak i głogi, do dna lasu dociera dużo światła. Jest to zbiorowisko roślinne uważane na terenie Polski za najbogatsze pod względem florystycznym. Największą wartość diagnostyczną dla tego zespołu mają leśne gatunki ciepłolubne i światłolubne, takie jak: pięciornik biały, dzwonek brzoskwiolistny oraz miodunka wąskolistna, jaskier wielkokwiatowy, miodownik melisowaty, pierwiosnek lekarski i dziurawiec skąpolistny. Licznie reprezentowane są gatunki typowe dla żyznych lasów liściastych, np. zawilec gajowy, perłówka zwisła, wiechlina gajowa czy kłosownica leśna, lilia złotogłów i pszeniec gajowy. Do stałych komponentów runa należą niektóre gatunki borowe, głównie borówka czarna, borówka brusznica i siódmaczek leśny. Ważną grupą są liczne rośliny typowe dla ciepłolubnych zbiorowisk okrajowych, spośród których w świetlistej dąbrowie najczęściej spotkać można kokoryczkę wonną, traganek szerokolistny, koniczynę dwukłosową, bodziszek krwisty, przytulię właściwą i inne. Płaty tego zbiorowiska występują w leśnictwie Bobrówka.

Uboga buczyna niżowa *Luzulo-pilosae Fagetum*

Typowymi glebami są: oligotroficzny rankier, gleby brunatne kwaśne i zbielicowane oraz ubogie odmiany kwaśnych gleb płowych. Drzewostan jest prawie czysto bukowy oraz (rzadko) z domieszką dębu bezszypułkowego. Warstwa krzewów na ogół słabo wykształcona składająca się zwykle tylko z podrostu bukowego.

Runo ma zazwyczaj charakter skupiskowy i wypełnione jest głównie przez formy trawiaste utworzone przez następujące gatunki: kosmatka owłosiona, śmiełek pogięty, trzcinnik leśny, turzycyca pigułkowata i wiechlina gajowa; ponadto stałymi komponentami są: szczawik zajęczy, konwalijka dwulistna i zachyłka trójkątna. Warstwa przyziemna najczęściej dobrze rozwinięta, składająca się z następujących gatunków mchów: płonnik strojny, widłoząb miotłowy i rokieta cyprysowaty. Niewielkie płaty tego zbiorowiska występują w leśnictwach Środkowo, Pniów i Korytno.

5.6.1 Roślinność rzeczywista w leśnictwie Korytno

Charakterystyki zespołów roślinnych na terenie leśnictwa Korytno dokonano w oparciu o zdjęcia fitosocjologiczne z lat 1982, 2003 oraz prace terenowe opisane w pracy dyplomowej „Analiza dynamiki wybranych siedlisk i fitocenoz leśnych leśnictwa Korytno (Nadleśnictwo Torzym) oraz roli gospodarki leśnej w ich kształtowaniu w okresie powojennym” (Kiewlicz 2011). Wspomniane zdjęcia fitosocjologiczne powstały podczas prac nad operatem glebo-siedliskowym dla nadleśnictwa.

W zasięgu leśnictwa Korytno scharakteryzowano następujące zespoły roślinne:

- **Quercus robur - Pinetum - kontynentalny bór mieszany, Klasa Vaccinio-Piceetea, Związek Dicrano-Pinion** - występuje na niedużej powierzchni w północnej części jednostki, w siedliskowym typie lasu bór mieszany świeży, na glebach rdzawych właściwych i rdzawych bielcowych. Jednopiętrowy drzewostan tworzy sosna zwyczajna z domieszką brzozy brodawkowatej. Podrost tworzą buk zwyczajny i dąb bezszypułkowy. Warstwa zielno-krzewinkowa wykazuje pokrycie 70-90% i dominują w niej borówka czernica oraz śmiałek pogięty. Pojawia się również kostrzewa owcza, turzyca pigułkowata, pszeniec zwyczajny i wrzos. Warstwę mszystą tworzą przede wszystkim wiązowiec miotlasty, rokit pospolity i rokit cyprysowaty.
- **Calamagrostio arundinaceae - Quercetum - środkowoeuropejski acidofilny las dębowy**, Klasa Quercetalia robori-petraeae, Związek Quercion robori - petraeae - zespół ten zajmuje głównie siedliska lasu mieszanego świeżego, rzadziej boru mieszanego świeżego i w przypadku 6% powierzchni - lasu świeżego. Wszystkie stanowiska są bardzo kwaśne więc runo tworzą przede wszystkim gatunki acidofilne. Zespół roślinny pojawia się w północnej i środkowej części leśnictwa Korytno. Niewielkie płaty znajdują się w północno-wschodniej części jednostki. Górne piętro drzewostanu tworzy dąb bezszypułkowy. W miejscach, gdzie zbiorowisko jest zniekształcone, występuje jeszcze sosna i rzadko świerk. Drugie piętro jest słabo wykształcone lub nie ma go wcale. Warstwa podrostu zajmuje zaledwie 10% powierzchni i tworzona jest przez dąb, buk, świerk i grab. Warstwa zielna tworzona jest głównie przez borówkę czernicę, orlicę pospolitą i trzcinnik leśny. Pojawia się również turzyca pigułkowana, kostrzewa owcza i kosmatka owłosiona. Warstwa mchów jest słabo rozwinięta i tworzą ją płonnik strojny oraz bielista siwa.
- **Fago-Quercetum petraeae - pomorski acidofilny las bukowo-dębowy, Klasa Quercetalia robori-petraeae, Związek Quercion robori - petraeae** - zespół ten porasta trochę żyzniejsze siedliska niż Calamagrostio-Quercetum, najczęściej na siedliskach lasu mieszanego świeżego, rzadziej lasu świeżego, sporadycznie boru mieszanego. Płaty zbiorowiska występują głównie w południowo-wschodniej części leśnictwa na zboczach niewielkich pagórków, na glebach deluwialnych stoków na pograniczu utworów zwałowych i wodnolodowcowych, a także utworach wodnolodowcowych w obniżeniach, wciśniętych pomiędzy utwory zwałowe. W postaci pozbawionej zniekształceń nie zajmuje dużej powierzchni. Powstaje jednak przez regenerację w sztucznie przekształconych zbiorowiskach z dominacją sosny. Górne piętro stanowią dąb bezszypułkowy i sosna z domieszką buka nie przekraczającą 20%. Pojawia się również świerk i brzoza. Drugie piętro wykazujące średnie pokrycie 30% budowane jest przez dąb i buk. Podrost zdominowany jest przez buk. W runie najliczniej występuje borówka czernica i orlica pospolita oraz trzcinnik leśny. Pojawia się również turzyca pigułkowata, śmiałek pogięty, kosmatka owłosiona, narecznica krótkoostna. Warstwa mszysta jest szczątkowa, tworzona przez: płonnik strojny, rokit cyprysowaty, widłoząbek włoskowy, bielista siwa, rokit pospolity.
- **Luzulo pilosae - Fagetum - acidofilna buczyna niżowa**, Klasa Quercus-Fagetea, Związek Fagion sylvaticae. - występuje w formie przekształconej w południowej i wschodniej części leśnictwa Korytno. Sukcesywnie powiększa swój areał. Pokrywa się przestrzennie z siedliskami przede wszystkim lasu mieszanego świeżego i w mniejszym stopniu lasu świeżego. Kwaśne buczyny w czystej postaci zlokalizowano na niedużych fragmentach leśnictwa, na wierzchołkach i stokach kemów (oddz. 288-289) oraz na stoku o wystawie

południowej w wąskim pasie w oddziałach 282, 295-296. Warstwa zielna ma bardzo zróżnicowane pokrycie od płatów pokrytych wyłącznie ściogłą do zdziczałych trzciniczysk. Najczęściej pojawiają się jednak trzcinnik leśny, kosmatka owłosiona, turzycza pigułkowata, czernica, orlica, narecznica krótkoostna, moźylinek trójnerwowy, prosownica rozpięzchła, fiołek leśny i trzcinnik piaskowy.

5.7 SIEDLISKOWE TYPY LASU

Typy siedliskowe lasu w Nadleśnictwie Torzym przypisano na podstawie danych z aktualnej inwentaryzacji lasu. Ogółem w nadleśnictwie występuje 11 typów siedliskowych lasu.

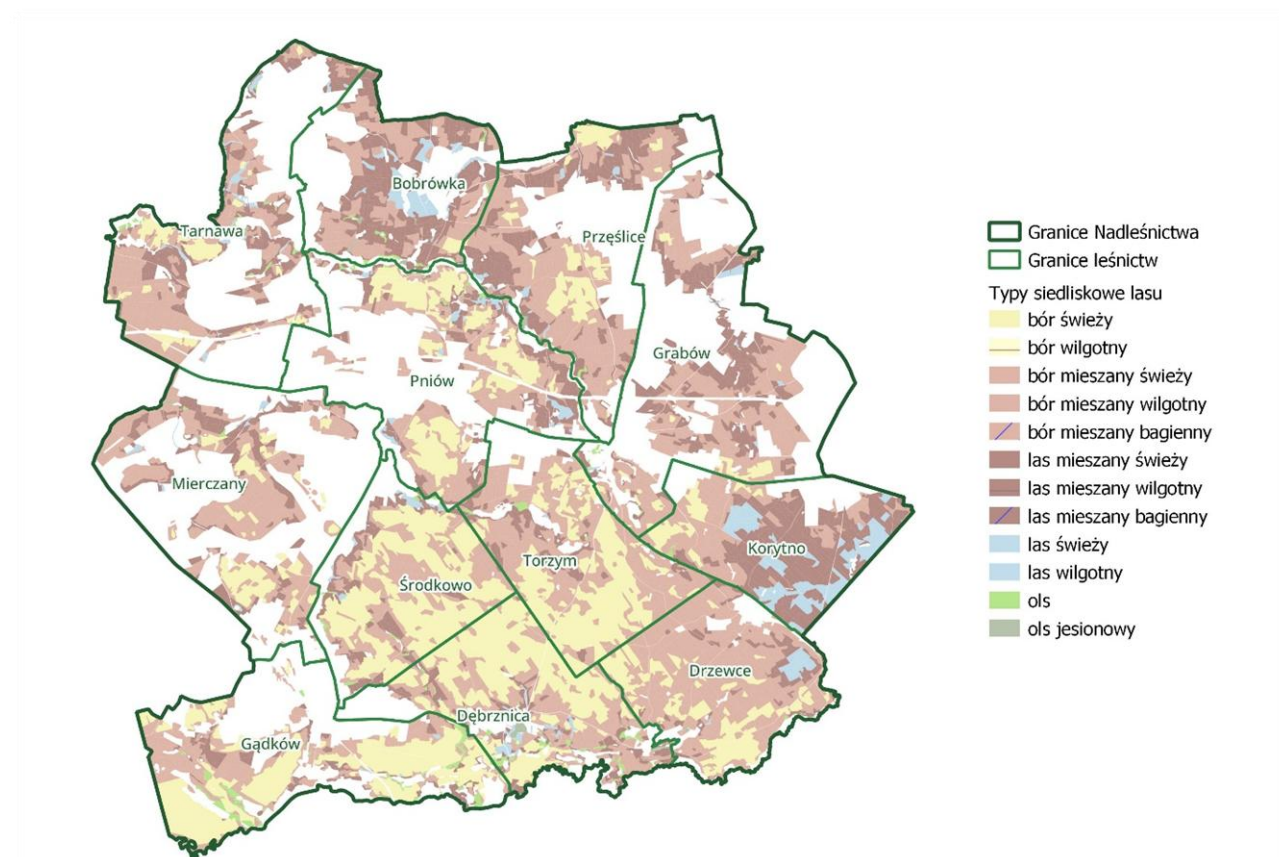

Fig. 52 Rozmieszczenie typów siedliskowych lasu na terenie Nadleśnictwa Torzym

W strukturze typów siedliskowych lasu na terenie Torzym widoczna jest zdecydowana przewaga siedlisk borowych na łącznej powierzchni 14767,76 ha (71,98%), z dominującym udziałem boru mieszanego świeżego 9508,49 ha (46,35%) i zaznaczonym udziałem boru świeżego 5234,02 ha (25,51%). Siedliska lasowe, wśród których dominuje las mieszany świeży na powierzchni 4540,09 ha, występują łącznie na 26,31% powierzchni nadleśnictwa, natomiast pozostałe 1,71% zajmują olsy. Powierzchnię poszczególnych typów siedliskowych lasu przedstawia poniższe zestawienie.

Tabela 75. Udział typów siedliskowych lasu w Nadleśnictwie Torzym.

TSL	Nadleśnictwo Torzym	
	Pow. [ha]	udział %
1	2	3
Bór świeży (BŚW)	5 234,02	25,51
Bór mieszany świeży (BMŚW)	9 508,49	46,35
Bór mieszany wilgotny (BMW)	8,83	0,04
Bór mieszany bagienny (BMB)	16,42	0,08
Las mieszany świeży (LMŚW)	4 540,09	22,13
Las mieszany wilgotny (LMW)	118,49	0,58
Las mieszany bagienny (LMB)	9,24	0,05
Las świeży (LŚW)	625,65	3,05
Las wilgotny (LW)	102,32	0,50
Ols (OL)	305,32	1,49
Ols jesionowy (OLJ)	46,01	0,22
Suma końcowa	20 514,88	100,00

* dotyczy powierzchni leśnej zalesionej i niezalesionej

Pod względem wilgotnościowym zdecydowanie dominują siedliska świeże na łącznej powierzchni 19908,25 ha (97,04% powierzchni). Udziałem powyżej 1% (1,12%) zaznaczają się również siedliska wilgotne na powierzchni 229,64 ha.

5.8 DRZEWOSTANY

Szczegółowo scharakteryzowano drzewostany w opisie ogólnym, w rozdziale „Charakterystyka stanu lasu oraz stanu zasobów drzewnych.

5.8.1 Bogactwo gatunkowe

Na terenie Nadleśnictwa Torzym dominują drzewostany jednogatunkowe, które zajmują 39,72% powierzchni leśnej zalesionej (8081,38 ha). Drzewostany dwugatunkowe stanowią 23,31% i występują na powierzchni 4743,17 ha. Drzewostany trzogatunkowe stanowią 21,03% (4278,63 ha). Drzewostany, w których występuje cztery i więcej gatunków występują na 3243,56 ha (15,94%).

Tabela 76. Zestawienie powierzchni drzewostanów wg grup wiekowych i bogactwa gatunkowego.

Obręb, nadleśnictwo	Bogactwo gatunkowe, drzewostany	Powierzchnia [ha]				
		Wiek			Ogółem	Ogółem [%]
		<=40 lat	41-80 lat	> 80 lat		
1	2	3	4	5	6	7
Obręb Gądków Wielki	jednogatunkowe	323,35	2380,50	909,73	3613,58	50,31
	dwugatunkowe	725,17	588,94	283,64	1597,75	22,25
	trzogatunkowe	625,96	253,17	232,41	1111,54	15,48
	cztero- i więcej gatunkowe	502,10	154,69	202,56	859,35	11,96
Obręb Torzym	jednogatunkowe	207,39	1614,33	769,97	2591,69	36,40
	dwugatunkowe	738,48	628,51	437,73	1804,72	25,35
	trzogatunkowe	701,90	479,39	374,07	1555,36	21,85
	cztero- i więcej gatunkowe	632,73	323,71	211,32	1167,76	16,40
Obręb Wystok	jednogatunkowe	149,11	995,33	731,67	1876,11	31,04
	dwugatunkowe	548,17	512,63	279,90	1340,70	22,18
	trzogatunkowe	821,11	493,13	297,49	1611,73	26,66
	cztero- i więcej gatunkowe	602,72	300,40	313,33	1216,45	20,12
Nadleśnictwo Torzym	jednogatunkowe	679,85	4990,16	2411,37	8081,38	39,72
	dwugatunkowe	2011,82	1730,08	1001,27	4743,17	23,31
	trzogatunkowe	2148,97	1225,69	903,97	4278,63	21,03
	cztero- i więcej gatunkowe	1737,55	778,80	727,21	3243,56	15,94
Razem		6 578,19	8 724,73	5 043,82	20 346,74	100

Największe zróżnicowanie gatunkowe występuje w drzewostanach do 40 lat. Największy udział mają tam drzewostany trzygatunkowe (32,67%) i dwugatunkowe (30,58%). Największy udział drzewostanów jednogatunkowych występuje w obrębie Gądków Wielki (50,31%), najmniejszy zaś w obrębie Wystok – 31,05%. Również w obrębie Wystok wykazano największy udział drzewostanów cztero – i więcej gatunkowych na poziomie 20,12% powierzchni leśnej zalesionej całego obrębu.

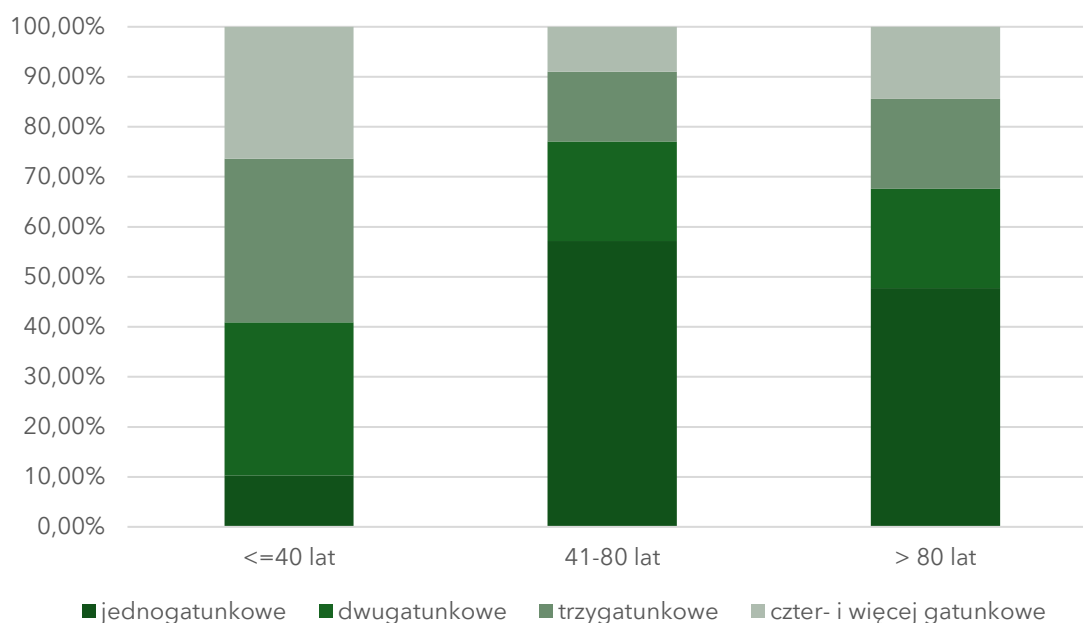

Fig. 53. Bogactwo gatunkowe drzewostanów Nadleśnictwa Torzym.

Na uwagę zasługuje fakt, że mimo dominującego udziału siedlisk borowych (bór świeży, bór mieszany świeży) występują na terenie nadleśnictwa drzewostany o bogatszym składzie trzy- i czterogatunkowym. Szczególnie jest to widoczne właśnie w drzewostanach w wieku do 40 lat. Taki trend wskazuje na korzystne zmiany w sposobie prowadzenia gospodarki leśnej, w tym odnowień, gdzie odchodzi się od monokultur jednogatunkowych na rzecz bardziej zróżnicowanych i jednocześnie bardziej stabilnych drzewostanów.

5.8.2 Budowa pionowa

Drzewostany Nadleśnictwa Torzym wykazują niewielkie zróżnicowanie pod względem budowy pionowej. Widoczna jest wyraźna dominacja drzewostanów jednopiętrowych, które zajmują 89,96% drzewostanów. Drzewostany w klasie odnowienia (KO) oraz w klasie do odnowienia (KDO) wykazują niewielki udział powierzchniowy (9,37%). Drzewostany dwupiętrowe na terenie nadleśnictwa występują sporadycznie (0,67%). Drzewostany wielopiętrowe i o budowie przerębowej nie występują. Największy udział drzewostanów w klasie odnowienia oraz w klasie do odnowienia, w skali obrębu, występuje w obrębie Wystok – 12,96%. W tym samym obrębie zaznacza się również udział drzewostanów dwupiętrowych – 1,76% powierzchni obrębu.

Tabela 77. Zestawienie powierzchni drzewostanów wg grup wiekowych i struktury.

Obręb, nadleśnictwo	Struktura drzewostanów, drzewostany	Powierzchnia [ha]/ miąższość [m ³]				
		Wiek			Ogółem	Ogółem [%]
		≤40 lat	41-80 lat	> 80 lat		
1	2	3	4	5	6	7
Obręb Gądków Wielki	jednopiętrowe	2176,58	3258,17	1287,98	6722,73	93,60
	dwupiętrowe	0,00	0,00	1,07	1,07	0,01
	wielopiętrowe	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Obręb, nadleśnictwo	Struktura drzewostanów, drzewostany	Powierzchnia [ha]/ miąższość [m3]				
		Wiek			Ogółem	Ogółem [%]
		<=40 lat	41-80 lat	> 80 lat		
1	2	3	4	5	6	7
	o budowie przerębowej	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	w KO i KDO	0,00	119,13	339,29	458,42	6,38
Obręb Torzym	jednopiętrowe	2280,50	2768,90	1377,12	6426,52	90,27
	dwupiętrowe	0,00	0,00	29,28	29,28	0,41
	wielopiętrowe	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	o budowie przerębowej	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	w KO i KDO	0,00	277,04	386,69	663,73	9,32
Obręb Wystok	jednopiętrowe	2121,11	1961,38	1072,65	5155,14	85,28
	dwupiętrowe	0,00	8,64	97,80	106,44	1,76
	wielopiętrowe	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	o budowie przerębowej	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	w KO i KDO	0,00	331,47	451,94	783,41	12,96
Nadleśnictwo Torzym	jednopiętrowe	6578,19	7988,45	3737,75	18304,39	89,96
	dwupiętrowe	0,00	8,64	128,15	136,79	0,67
	wielopiętrowe	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	o budowie przerębowej	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	w KO i KDO	0,00	727,64	1177,92	1905,56	9,37
Razem		6 578,19	8 724,73	5 043,82	20 346,74	100,00

5.8.3 Pochodzenie

Drzewostany Nadleśnictwa Torzym pochodzą głównie z odnowienia sztucznego (97,40%). Na szczególną uwagę zasługuje fakt, że drzewostany pochodzące z samosiewu występują na 2,60% powierzchni, z których największą powierzchnię wykazano w obrębie Torzym.

5.8.4 Drzewostany ponad 100-letnie

Drzewostany ponad 100-letnie to obok siedlisk przyrodniczych Natura 2000, jedne z cenniejszych przyrodniczo fragmentów lasów. Stanowią ostoje różnorodności biologicznej. Starodrzewia, dzięki złożonej strukturze oraz dużej ilości martwego drewna (zarówno stojącego, jak i leżącego), stanowią schronienie i warunki przetrwania dla szeregu wyspecjalizowanych gatunków flory i fauny.

Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Torzym drzewostany ponad 100-letnie występują w 618 pododdziałach na łącznej powierzchni 1443,63 ha co stanowi 7,10% wszystkich drzewostanów w nadleśnictwie.

Tabela 78. Zestawienie powierzchni drzewostanów ponad 100-letnich w Nadleśnictwie Torzym.

Obręb	Leśnictwo	Powierzchnia drzewostanów ponad 100 letnich	Procent w skali leśnictwa/obrzebu/Nadleśnictwa
		[ha]	[%]
1		2	3
Gądków Wielki	Środkowo	33,11	1,91
	Drzewce	62,49	3,37
	Dębrznica	99,29	5,47
	Gądków	62,35	3,50
Razem obręb		257,24	3,58
Torzym	Przęsłice	158,06	8,62
	Grabów	89,7	5,13
	Korytno	370,3	22,69
	Torzym	81,62	4,28
Razem obręb		699,68	9,83
Wystok	Bobrówka	212,7	15,52

Obręb	Leśnictwo	Powierzchnia drzewostanów ponad 100 letnich	Procent w skali leśnictwa/obrębu/Nadleśnictwa
		[ha]	[%]
1		2	3
	Pniów	120,96	7,38
	Tarnawa	83,07	5,67
	Mierczany	69,98	4,46
Razem obręb		486,71	8,05
Razem nadleśnictwo		1443,63	7,10

Wśród leśnictw najwyższy odsetek drzewostanów ponad stuletnich wykazuje leśnictwo Korytno (22,69% powierzchni leśnictwa) oraz Bobrowka (15,52% powierzchni leśnictwa). Najmniejszy udział drzewostanów ponad stuletnich ma miejsce w leśnictwie Środkowo (1,91% powierzchni leśnej zalesionej leśnictwa).

W odniesieniu do powierzchni obrębów największy udział drzewostanów ponad stuletnich przypada na obręb Torzym – 9,83% obrębu.

Biorąc pod uwagę gatunek panujący to struktura gatunkowa drzewostanów ponad stuletnich wygląda następująco:

- Sosna – 69,95%
- Dąb bezszypułkowy – 14,69%
- Buk zwyczajny – 7,36%
- Olsza czarna – 3,72%
- Dąb szypułkowy – 2,84%
- Robinia akacjowa – 0,49%
- Świerk pospolity – 0,36%
- Lipa drobnolistna – 0,18%
- Jesion wyniosły – 0,16%
- Dąb zielony – 0,14%
- Klon zwyczajny – 0,11%

Tabela 79. Udział drzewostanów ponad 100-letnich w typach siedliskowych lasu

TSL	Drzewostany ponad 100 letnie	Ogólna powierzchnia drzewostanów	Udział
	Powierzchnia [ha]		[%]
1	2	3	4
BŚW	114,52	5234,02	2,19
BMŚW	455,20	9508,79	4,79
BMW	0,00	8,83	0,00
BMB	0,00	16,42	0,00
LMŚW	583,21	4540,09	12,85
LMW	7,53	118,49	6,35
LMB	0,21	9,24	2,27
LŚW	243,79	625,65	38,97
LW	13,25	102,32	12,95
OL	20,53	305,32	6,72
OLJ	5,39	46,01	11,71
Razem	1443,63	20514,88	7,04

Największym udziałem powierzchniowym drzewostanów ponad stuletnich charakteryzują się: las świeży (38,97% powierzchni zajmowanej przez ten TSL), las wilgotny (12,95% powierzchni zajmowanej przez ten TSL) oraz las mieszany świeży (12,85% powierzchni zajmowanej przez ten TSL). Najmniej lasów ponad stuletnich występuje na siedlisku boru świeżego (2,19% powierzchni zajmowanej przez ten TSL).

Największy udział 40,40% w ogólnej powierzchni drzewostanów ponad stuletnich mają te na siedlisku lasu mieszanego świeżego.

5.8.5 Gatunki obce

Gatunki obce pojawiają się w lasach poprzez świadome wprowadzenia sztucznych upraw lub też samoistne przenikanie do drzewostanów gatunków drzew i krzewów obcego pochodzenia.

Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Torzym stwierdzono występowanie w drzewostanach następujących gatunków obcego pochodzenia:

- Robinia akacjowa *Robinia pseudoacacia*
- Dąb czerwony *Quercus rubra*
- Daglezja zielona *Pseudotsuga menziesii*
- Kasztanowiec biały *Aesculus hippocastanum*

Poniższe zestawienie przedstawia powierzchniowy udział tych gatunków w drzewostanach nadleśnictwa.

Tabela 80. Zestawienie powierzchni wg gatunków rzeczywistych - gatunki obce.

Gatunek	Powierzchnia (ha) wg gatunków rzeczywistych	Udział% w pow. Nadleśnictwa*
1	2	3
Robinia akacjowa	132,80	0,65
Dąb czerwony	26,08	0,13
Daglezja zielona	10,56	0,05
Kasztanowiec biały	0,26	0,00
Razem	169,70	

* procenty odnoszą się do ogólnej powierzchni gruntów leśnych zalesionych Nadleśnictwa

Ze wszystkich gatunków obcych największą powierzchnię zajmuje robinia akacjowa - 132,80 ha. Pozostałe gatunki występują na stosunkowo niewielkich powierzchniach.

Problematyka neofityzacji i gatunków inwazyjnych została szerzej opisana w rozdziale 8.2.2. Neofityzacja.

5.8.6 Ekosystemy referencyjne

Powierzchnia ekosystemów referencyjnych na terenie Nadleśnictwa Torzym wynosi 1254,59 ha, co stanowi 5,93% powierzchni lasów nadleśnictwa. Wykaz ekosystemów referencyjnych w Nadleśnictwie Torzym przedstawia Załącznik Nr 1 do Programu Ochrony Przyrody. Zestawienie sumarycznych powierzchni ekosystemów w poszczególnych leśnictwach przedstawiono poniżej. Zgodnie z wytycznymi i rekomendacjami Ogólnopolskiej Narady o Lasach (ONoL) ekosystemy referencyjne - obecnie wg ONoL „Drzewostany referencyjne, nieobjęte gospodarką” - włączone zostają do obszarów o szczególnych walorach przyrodniczych (Obszary Cenne Przyrodniczo - OCP) w których w których nie będą prowadzone działania z zakresu pozyskania drewna i które zostaną wyłączone, bądź już wyłączono je z użytkowania na etapie planowania urządzeniowego.

Tabela 81. Zestawienie powierzchni ekosystemów referencyjnych z podziałem na leśnictwa w Nadleśnictwie Torzym

Leśnictwo	Liczba pododdziałów	Powierzchnia [ha]
1	2	3
Środkowo	45	59,08
Drzewce	58	94,33
Dębrznica	117	210,67
Gądków	110	168,32
Razem obręb Gądków Wielki	330	532,40
Przęsłice	66	141,51
Grabów	34	39,19
Korytno	13	20,69

Leśnictwo	Liczba pododdziałów	Powierzchnia [ha]
1	2	3
Torzym	47	64,34
Razem obręb Torzym	160	265,73
Bobrówka	67	136,17
Pniów	110	143,29
Tarnawa	69	135,65
Mierczany	29	41,35
Razem obręb Wystok	275	456,46
Razem nadleśnictwo	766	1254,59

Największa powierzchnia ekosystemów referencyjnych znajduje się w leśnictwie Dębrznica i stanowi 16,78% wszystkich wyznaczonych powierzchni referencyjnych.

Do ekosystemów referencyjnych zakwalifikowano głównie drzewostany – 846,00 ha (67,43%) oraz bagna – 324,39 ha (25,86%). Powierzchnia ekosystemów referencyjnych uległa zwiększeniu w porównaniu z poprzednim Planem Urządzenia Lasu o 68,67 ha.

5.8.7 Remizy, grunty pozostawione do naturalnej sukcesji

Zadrzewienia i remizy

Zgodnie z definicją przedstawioną w UoP zadrzewienie to pojedyncze drzewa, krzewy albo ich skupiska niebędące lasem w rozumieniu ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach lub plantacje, wraz z terenem, na którym występują, i pozostałymi składnikami szaty roślinnej tego terenu. Takie zadrzewienia zgodnie z IUL zaliczane są do gruntów zadrzewionych i zakrzewionych nieleśnych – mogą być nimi różne powierzchnie pokryte częściowo krzewami i drzewami – opisywane jako rodzaj powierzchni ZADRZEWIENIE.

Zadrzewienia występują również na innych rodzajach powierzchni (BAGNA, TORFOWISKA i inne) które wliczane są do innych grup powierzchni, na których występują częściowo krzewy oraz drzewa.

Łączna powierzchnia zadrzewień na innych rodzajach powierzchni wynosi 513,90 ha.

Remizę stanowi skupisko roślin (roślin owocowych i miododajnych) służące jako baza żerowa oraz ostoja ptactwa i zwierzyny leśnej. Pozostawiana dla wzmocnienia odporności biologicznej w ramach metod biologicznej ochrony lasu, szczególnie cenna na siedliskach borowych, w drzewostanach iglastych.

Remizy (opisane jako PNSW) wyznaczono na łącznej powierzchni 6,36 ha.

Grunty pozostawione do naturalnej sukcesji

Istotną grupę biocenotyczną stanowią sukcesje, czyli powierzchnie kwalifikowane jako pozostałe grunty leśne niezalesione i nieprzeznaczone do odnowienia, z uwagi na ich rolę w ekosystemie oraz uwarunkowania lokalne.

Sukcesje opisano na łącznej powierzchni 5,52 ha.

5.9 MARTWE DREWNO W EKOSYSTEMACH LEŚNYCH

W ramach prac urządzeniowych na terenie Nadleśnictwa Torzym wykonano dodatkowe pomiary drewna martwego na wybranych powierzchniach próbnych, tj. na co piątej powierzchni próbnej zakładanej do celów inwentaryzacji miąższości metodą reprezentacyjną w każdej warstwie gatunkowo-wiekowej, zgodnie z wytycznymi zawartymi w IUL.

Fig. 54. Martwe drewno pozostawione do naturalnego rozkładu (fot. N. Sokołowska).

W drzewostanach zainwentaryzowano 101252 m³ martwego drewna, z czego 22,69% zinwentaryzowanego martwego drewna (22886,00 m³) stanowi drewno martwe drzew stojących i złomów, a 77,31% zinwentaryzowanego martwego drewna (78366,00 m³) – martwe drewno drzew leżących i fragmentów drzew martwych. W lasach nadleśnictwa średnia zasobność martwego drewna wynosi 6,10 m³/ha i w porównaniu z minionym dziesięcioleciem wzrosła o 1,6 m³/ha.

Tabela 82 Zestawienie miąższości drewna martwego w Nadleśnictwie Torzym.

Klasy wieku	Powierzchnia (ha)	Miąższość drewna martwego					
		Drewno martwych drzew stojących i złomów		Drewno drzew leżących i fragmentów drzew martwych		Razem	
		m3/ha	m3	m3/ha	m3	m3/ha	m3
1	2	3	4	5	6	7	8
II	2817,16	0,59	1649	2,73	7686	3,31	9335
III	3153,26	1,49	4710	5,60	17662	7,09	22372
IV	4843,83	0,82	3955	4,97	24080	5,79	28035
V	2996,07	1,32	3950	3,35	10030	4,67	13980
VI i starsze	869,83	3,13	2720	7,14	6210	10,27	8930
KO, KDO	1905,56	3,10	5902	6,66	12698	9,76	18600
Ogółem n-ctwo	16585,71	1,38	22886	4,72	78366	6,10	101252

Największą zasobność martwego drewna wykazano w drzewostanach VI i starszych klas wieku (10,27 m³/ha).

5.10 WALORY KRAJOBRAZOWE

Audyt krajobrazowy Województwa Lubuskiego (przyjęty dnia 28 października 2024 r. uchwałą nr IV/66/2024 Sejmiku Województwa Lubuskiego) obejmuje charakterystykę łącznie 36 podtypów krajobrazu. W granicach Nadleśnictwa Torzym występuje 10 z nich. Zestawienie poniżej przedstawia udział procentowy poszczególnych typów krajobrazu w ogólnej powierzchni terytorium Nadleśnictwa.

Tabela 83 Udział procentowy powierzchni poszczególnych typów krajobrazu w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Torzym

Lp.	Podtyp krajobrazu	Udział% w powierzchni terytorium Nadleśnictwa Torzym
1	2	3
1	Bagiennie-łaskowe - głównie bezleśne, z dominacją szuwarów i turzycowisk	0,20%
2	Jeziora	0,92%
3	Leśne - z przewagą siedlisk borowych	50,67%
4	Leśne - z przewagą siedlisk lasowych	18,25%
5	Miejskie - miejscowości z zachowanym układem historycznym	0,24%
6	Mozaikowe - podmiejskie	0,70%
7	Parki rozrywki	0,04%
8	Wiejskie - z przewagą mozaikowo rozmieszczonych użytków rolnych tworzących pola średniej wielkości	13,68%
9	Wiejskie - z przewagą terenów zabudowanych o charakterze wiejskim	1,87%
10	Wiejskie - z przewagą wielkoobszarowych pól łąk i pastwisk	13,44%

Fig. 55. Widok na drzewostany Nadleśnictwa Torzym z tzw. Winnej Góry w pobliżu miejscowości Bobrówko (fot. N. Sokołowska)

Na terenie Nadleśnictwa Torzym zdecydowanie dominuje podtyp krajobrazu leśny z przewagą siedlisk borowych na 50,67% powierzchni w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa. Znaczny udział ma również podtyp leśny z przewagą siedlisk lasowych stanowiący 18,25%. Poza tym odznacza się krajobraz w podtypie wiejskim - z przewagą mozaikowo rozmieszczonych użytków

rolnych tworzących pola średniej wielkości (13,68%) oraz wiejskim - z przewagą wielkoobszarowych pól łąk i pastwisk (13,44%).

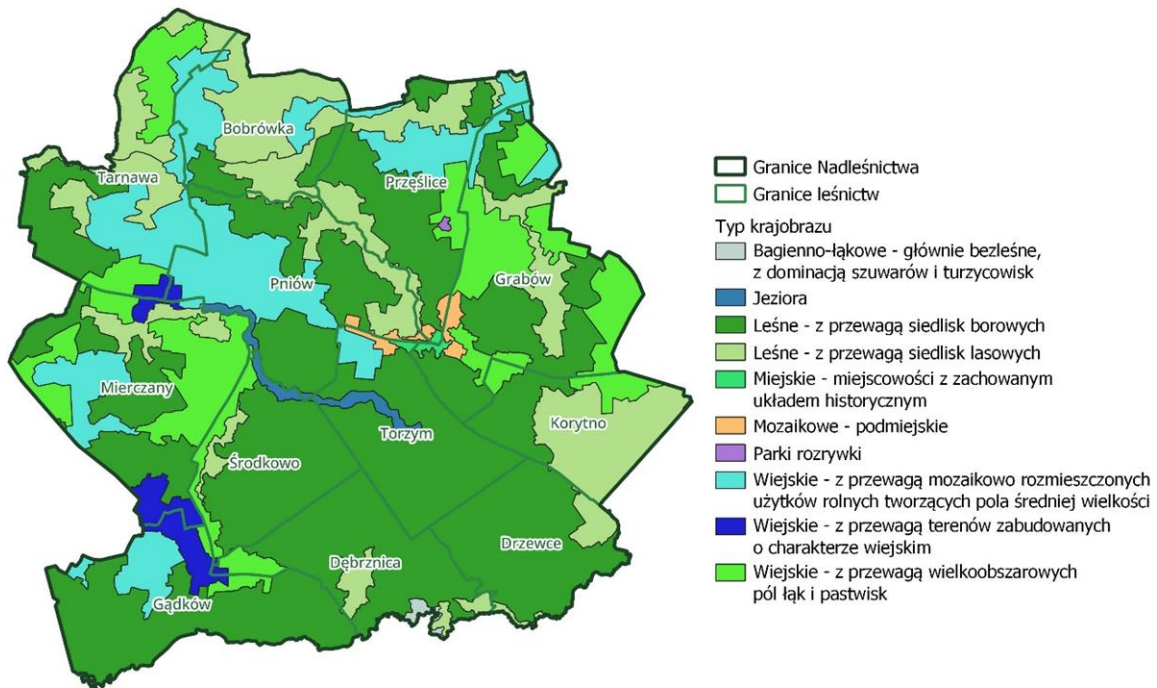

Fig. 56 Rozmieszczenie podtypów krajobrazu w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Torzym.

Audyt krajobrazowy województwa lubuskiego zawiera rekomendacje dotyczące kształtowania krajobrazów priorytetowych:

A2b - Bagienno łąkowe głównie bezleśne z dominacją szuwarów i turzycowisk (ID 324) - Torfowisko Pliszka:

1. Utrzymanie stabilnych dla siedlisk bagiennych stosunków wodnych.
2. Ochrona obszarów podmokłych przed osuszaniem, przekształcaniem, zasypywaniem, zagospodarowywaniem na inne cele.
3. Zachowanie ciągłości ekologicznej doliny Pliszki, niewprowadzanie barier ekologicznych, pozostawienie w naturalnym stanie brzegów rzeki.
4. Kształtowanie strefy buforowej wzdłuż rzeki Pliszki i wokół śródlęśnych oczek wodnych.
5. Ochrona naturalnej retencji lasu.
6. Zaleca się waloryzację przyrodniczą pod kątem możliwości powołania rezerwatu „Torfowisko Pliszka”.

A3a - leśne z przewagą siedlisk borowych (ID 1671) Bory Równiny Torzyskiej:

1. W ramach realizowanej gospodarki leśnej utrzymywanie i/lub zwiększanie zasobów martwego drewna w ekosystemach leśnych, pozostawianie drzew biocenotycznych do ich biologicznej śmierci i naturalnego rozkładu, z wyłączeniem sytuacji klęskowych oraz przypadków zagrażających trwałości lasu i / lub bezpieczeństwu ludzi i mienia.
2. W pasie o szerokości około 25 m od linii brzegu naturalnych cieków i naturalnych zbiorników wodnych zachowywać, kształtować i/lub tworzyć strefy ekotonowe, nie stosować rębni

zupełnych i gniazdowych - nie dotyczy sytuacji klęskowych oraz przypadków zagrażających trwałości lasu i/lub bezpieczeństwu ludzi i mienia.

Kształtowanie stref ekotonowych na granicy między lasem a zewnętrznymi terenami otwartymi i zabudowanymi oraz wzdłuż ciągów komunikacyjnych.

4. Zachowanie stabilnych dla siedlisk bagiennych stosunków wodnych.

5. W zależności od potrzeb usuwanie nalotów drzew i krzewów z torfowisk.

6. Ochrona ciągłości stref przybrzeżnych jezior w szczególności z zakresie nielegalnego wycinania roślinności i wznoszenia nowych stanowisk i pomostów wędkarskich.

7. Zaleca się kontrolę legalności stanowisk i pomostów wędkarskich wraz z egzekwowaniem usunięcia nielegalnych elementów przekształcenia brzegów jeziora.

8. Egzekwowanie utrzymania czystości w obrębie stanowisk wędkarskich.

9. Zachowanie terenów otwartych w strukturze przestrzennej lasu; zaleca się wyłączenie z zalesiania i zabudowy.

10. Zapobieganie sukcesji naturalnej poprzez utrzymanie lub przywrócenie ekstensywnej gospodarki rolnej trwałych użytków zielonych.

11. Propagowanie pakietów rolno-środowiskowo-klimatycznych.

12. Nieprzekształcanie gruntów rolnych na cele nierolnicze; wyłączenie z zabudowy.

13. Ukierunkowanie ruchu turystycznego poprzez czytelne oznakowanie szlaków turystycznych oraz utrzymanie w dobrym stanie technicznym tablic informacyjnych i infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej w obrębie miejsc postojowych i odpoczynku.

14. Zaleca się analizę i waloryzację przyrodniczą doliny Pliszki w kierunku możliwości powiększenia rezerwatu „Mechowiska Kosobudki”.

15. Zaleca się analizę i waloryzację przyrodniczą, pod kątem zasadności powołania nowych rezerwatów przyrody leżących w całości lub w części w granicach niniejszego krajobrazu tj.: „Źródlika Gryżynki”, „Torfowisko Pliszka”, „Biała Góra”, „Jezioro Jasne z Torfowiskiem Nidno”, „Grądy w Garbiczu”, „Jezioro Bobrze” i „Szydłowskie Łęgi”.

16. Ochrona starodrzewia cmentarza w Toporowie.

A3a - leśne z przewagą siedlisk borowych (ID 1245) Lasy w Dolinie Ilanki koło Starościna:

1. Wyłączenie z użytkowania rębniami zupełnymi i gniazdowymi drzewostanu w pasie o szerokości 25 metrów od linii brzegu naturalnych cieków i naturalnych zbiorników.

2. Dążenie do utrzymania naturalnego charakteru rzeki Ilanki.

3. Utrzymanie ciągłości ekologicznej rzeki Ilanka.

4. Zachowanie ekstensywnego użytkowania rolnego łąk.

5. Utrzymanie właściwych dla siedlisk bagiennych stosunków wodnych.

6. W ramach realizowanej gospodarki leśnej utrzymywanie i/lub zwiększanie zasobów martwego drewna w ekosystemach leśnych, pozostawianie drzew biocenotycznych do ich biologicznej śmierci i naturalnego rozkładu, z wyłączeniem sytuacji klęskowych oraz przypadków zagrażających trwałości lasu i / lub bezpieczeństwu ludzi i mienia.

7. Zachowanie terenów otwartych w strukturze przestrzennej lasu.

8. Zaleca się analizę i waloryzację przyrodniczą pod kątem możliwości powołania rezerwatu „Mokradła Starościńskie”.

A3a - leśne z przewagą siedlisk borowych (ID 1516) Lasy w Dolinie Ilanki koło Torzymia

1. Zachowanie terenów otwartych w strukturze przestrzennej lasu.

2. Utrzymanie lub przywrócenie ekstensywnego użytkowania kośnego, kośno-pastwiskowego lub pastwiskowego trwałych użytków zielonych.

3. Nieprzekształcanie trwałych użytków zielonych w grunty orne; zaleca się wyłączenie z zabudowy.
4. Zaleca się umożliwienie kształtowania się strefy ekotonowej wzdłuż rzek Ilanka i cieku Bobrowa Struga, poza granicami rezerwatu.
5. Wyłączenie z użytkowania rębniami zupełnymi i gniazdowymi drzewostanu w pasie o szerokości 25 metrów od linii brzegu naturalnych cieków i naturalnych zbiorników wodnych.
6. Monitoring ciągłości strefy buforowej jeziora Pniów w zakresie wycinania roślinności drzewiastej, szuwarowej i krzewiastej oraz występowania samowoli budowlanych.
7. Zapobieganie sukcesji torfowisk poprzez usuwanie w zależności od potrzeb nalotów drzew i krzewów.
8. W ramach realizowanej gospodarki leśnej utrzymywanie i/lub zwiększanie zasobów martwego drewna w ekosystemach leśnych, pozostawianie drzew biocenotycznych do ich biologicznej śmierci i naturalnego rozkładu, z wyłączeniem sytuacji kłęskowych oraz przypadków zagrażających trwałości lasu i / lub bezpieczeństwu ludzi i mienia.
9. Kształtowanie stref ekotonowych na granicy między lasem terenami otwartymi, z wyłączeniem sytuacji kłęskowych oraz przypadków zagrażających trwałości lasu i/lub bezpieczeństwu ludzi i mienia.
10. Egzekwowanie utrzymania czystości w obrębie stanowisk wędkarskich.
11. Czytelne oznakowanie dostępnego szlaku turystycznego i utrzymanie w dobrym stanie technicznym tablic informacyjnych.
12. Zaleca się zabezpieczenie i oznakowanie ruin młynów wodnych.
13. Ograniczenie gospodarki leśnej w obrębie grodziska Torzym, wszelkie prace podejmować należy w ścisłej współpracy z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.
14. Rekomenduje się objęcie ochroną, pielęgnacją i uczytelnieniem w krajobrazie dawnego cmentarza ewangelickiego w Bobrówku; rekomenduje się również włączenie cmentarza w granice obszaru chronionego krajobrazu „Dolina Ilanki”.

6. WALORY HISTORYCZNO-KULTUROWE

6.1 ZARYS HISTORII W ZASIĘGU NADLEŚNICTWA

Obszar obejmujący tereny współczesnego Nadleśnictwa Torzym zamieszkiwali w okresie średniowiecza Lubuszanie – plemiona słowiańskie związane ze środkowym Nadodrziem. Istotny wpływ człowieka na tutejsze środowisko naturalne rozpoczął się w VII wieku, kiedy to Słowianie zaczęli zakładać otwarte osady i grody, przede wszystkim w okolicach jezior i rzek. W IX i X wieku, gdy omawiany obszar znajdował się w zasięgu pierwszego państwa polskiego, osad i grodów powstawało najwięcej. Wojny książąt pomorskich, wielkopolskich i śląskich sprawiły, że od XII wieku tereny te zaczęły się mocno wyludniać.

Ziemie okolic Torzymia czekały na rozkwit do XIII wieku, gdy w wyniku ekspansji margrabiów z rodu aksańskiego na obszarze pogranicza zachodniopomorsko-wielkopolskiego powstała prowincja Marchii Branderburskiej (Neumark). Kolonizacja prowadzona była przede wszystkim przez instytucje kościelne, którym nadawano liczne dobra ziemskie. Nie był to jednak okres wolny od działań wojennych, ponieważ toczyły się jeszcze walki pomiędzy marchią miśnieńską i nową marchią. Ostatecznie Ziemia Lubuska i Torzymska przeszły pod panowanie margrabiów i arcybiskupa Magdeburga w 1252 roku tracąc zależność od Dolnego Śląska. Pierwszy zamek warowny powstaje w Torzymiu w latach 1266-1276 pozostając siedzibą kasztelańską z sześcioma posiadłościami rycerskimi rodu von Winning.

Pierwotna nazwa Ziemi Torzyskiej – *territorium Sternberg* – pochodzi z okresu panowania władców z Magdeburgii i Brandenburgii. Wywodzi się prawdopodobnie od nazwiska magdeburskiego arcybiskupa Konrada von Sternberg. Dokumenty historyczne z 1268 roku przypisują władzę nad tutejszymi ziemiami potomkom Jana I – Ottonowi I oraz Ottonowi II. Pod koniec XIII wieku rozpoczęło się lokowanie wsi na prawach niemieckich, natomiast własność ziemską przechodziła w ręce największych rodów rycerskich. Wokół zamku w Torzymiu najpierw powstała duża wieś, która z czasem przekształciła się w spore miasteczko.

Największym źródłem dochodu dla Nowej Marchii w średniowieczu była uprawa zbóż i eksploatacja rozległych lasów, z których pozyskane materiały spławiano Odrą i Wartą. Rozwój rolnictwa wymagał pozyskiwania na cele rolnicze nieużytków, karczowania lasów, prac melioracyjnych na terenach podmokłych. Dwory rycerskie posiadały folwarki, w których skład poza rolą wchodziły sady, ogrody, stawy. Przy ciekach budowano młyny, tartaki, kuźnie i garbarnie.

Torzym uzyskał prawa miejskie w 1375 roku. W połowie XV wieku zamek wraz z miastem stały się własnością rodu von Winnig, którego członkowie napadali regularnie na kupców. W 1506 roku do Torzymia dotarł książę głogowski Zygmunt Jagiellończyk i elektor brandenburski Joachim z wyprawą zbrojną przeciwko niemieckim rycerzom. Podczas wal zniszczony został całkowicie zamek. Nie odbudowano go a jego pozostałości opisane są jako grodzisko w rejestrze zabytków Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków i zlokalizowane w dolinie Ilanki, 3 km od współczesnego miasta Torzym.

Na przełomie XVI i XVII wieku silnie wzrosło zapotrzebowanie na zboża i drewno, co miało duży wpływ na zmniejszenie areалу lasów w okolicach Torzymia. Rozwój gospodarki folwarczno-pańszczyźnianej sprawił, że folwarki zakładano również daleko od wsi, dzięki czemu powstawały nowe małe osady. Mimo to gęstość zabudowy w Nowej Marchii była wciąż niska – w 1618 roku jedna wieś przypadała na 12,2 km².

Torzym wielokrotnie ulegał najazdom, zniszczeniom i pożarom, które silnie ograniczały jego rozwój. Najmocniej ucierpiał podczas wojny 30-letniej (1618-1648) i 7-letniej (1756-1763). W tym czasie miejscowość liczyła 621 mieszkańców.

Tzw. kolonizacja fryderycjańska, prowadzona w II połowie XVIII wieku przez króla Prus Fryderyka II, przyczyniła się do silnej germanizacji okolic Torzymia, ale też jednocześnie do silnego skoku technologicznego w rolnictwie i osadnictwie.

W XIX wieku doszło do zniesienia poddaństwa chłopów i uwłaszczenia części ziem. W wyniku tego procesu większość ludności wiejskiej zmuszona była szukać pracy poza obszarami rolniczymi. Tereny Ziemi Torzyskiej zaczęły się wyludniać z powodu ich zacofania technologicznego w porównaniu z zachodnią częścią państwa pruskiego. Mimo to okres ten wiązał się również z rozwojem samego Torzymia. Architekturę drewnianą zastępowano budynkami murowanymi. Wtedy też powstała nowa linia kolejowa z przystankiem w Torzymiu na trasie Warszawa Zachodnia – Kunowice. Podczas pożaru w 1824 roku spłonęła większość miasta. Cała zabudowa starówki pochodzi z okresu po tym tragicznym wydarzeniu.

W okresie międzywojennym Torzym i okolice słynące z prozdrowotnego mikroklimatu zaślony jako ośrodek letniskowo-sanatoryjny (w Torzymiu powstało sanatorium przeciwgruźlicze). Okres II wojny światowej upłynął stosunkowo spokojnie na tych terenach, jednak wejście do Torzymia 2 lutego 1945 wojsk Armii Czerwonej przyczyniło się do znacznych strat i zniszczeń samego miasta i jego okolic. Po kilku miesiącach pozostawania pod administracją radziecką Torzym i jego okolice zostały zniszczone i splądrowane a samo miasto utraciło prawa miejskie. Wyludnione i zniszczone końcem wojny tereny, opuszczone przez ludność niemiecką, podlegały procesowi wtórnego osadnictwa. W okresie powojennym największymi pracodawcami Torzymia i okolic byli: Nadleśnictwo Torzym, tartak, SKR, PGR oraz GS „Samopomoc chłopska”.

Przedwojenne sanatorium w latach 80-tych przekształcono w Lubuski Szpital Specjalistyczny Pulmunologiczno-Kardiologiczny.

6.2 OBIEKTY KULTURY MATERIALNEJ NA GRUNTACH NADLEŚNICTWA

Na terenie Nadleśnictwa Torzym występuje szereg drobnych obiektów kultury i techniki nie wpisanych do rejestru zabytków Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, stanowiących jednak cenne świadectwo historii omawianego terenu. Poniżej zestawiono tylko te obiekty, które zlokalizowane są na gruntach Nadleśnictwa Torzym.

Systemy wodne

Pozostałości dawnych systemów hydrotechnicznych i hydroenergetycznych to charakterystyczny element krajobrazu przy ciekach na terenie nadleśnictwa:

- 1. Ruiny śluzy wodnej** – ruiny przy cieku wodnym Bobrowa Struga, Leśnictwo Bobrówka, wydzielenie 66f w cz. N
- 2. Ruiny dawnych młynów wodnych**
  - ruiny zlokalizowane wzdłuż rzeki Ilanki - na odcinku kilku kilometrów wzdłuż rzeki Ilanki istniały niegdyś 4 młyny wodne oraz mała elektrownia wodna, stanowiąca źródło prądu w sanatorium dla niemieckich żołnierzy. Do dnia dzisiejszego na gruntach nadleśnictwa zachowały się ruiny następujących obiektów:
    - *Młyn Dolny (Trzeci)* – Leśnictwo Przęślice, wydzielenie 63m
    - *Młyn Pniów (Czwarty)* – Leśnictwo Pniów, wydzielenie 80g
    - *Ruiny młyna wodnego* – Leśnictwo Bobrówka, wydzielenie 56i w cz. W
  - ruiny zlokalizowane przy cieku bez nazwy będącym dopływem rzeki Pliszki:
    - *ruiny młyna wodnego* – Leśnictwo Dębrznica, wydzielenie 306c w cz. S

Fig. 57. Pozostałości dawnej osady i młyna w pododdziale 80 g, w leśnictwie Pniów (fot. N. Sokołowska).

Zabytkowe nawierzchnie dróg

Na terenie Nadleśnictwa Torzym zachowały się fragmenty dróg o nawierzchni brukowej, pochodzących z XIX oraz początku XX wieku. Są to pozostałości po szlakach komunikacyjnych i handlowych łączących ziemie śląskie z Pomorzem i ziemie niemieckie z Wielkopolską.

Drogi brukowane występują na terenie całego nadleśnictwa, są to jednak grunty innej własności. W zarządzie Nadleśnictwa Torzym pozostają krótkie odcinki zabytkowych nawierzchni, będąca najczęściej dawnymi umocnieniami podjazdów na stromych wzniesieniach.

Drogi brukowane przebiegające przez teren zarządzany przez nadleśnictwo:

- Leśnictwo Przęslice: odcinki dróg o adresach leśnych: 42~d, 43~d, 44~d,
- Leśnictwo Grabów: odcinek drogi o adresie leśnym: 146d,
- Leśnictwo Torzym: odcinek drogi o adresie leśnym: 147~c,
- Leśnictwo Bobrówka: odcinki dróg o adresach leśnych: 22~c, 56~f, 57~f, 69~g, 70~c,
- Leśnictwo Tarnawa: odcinki dróg o adresach leśnych: 119~d, 128~a,
- Leśnictwo Mierczany: odcinek drogi o adresie leśnym: 204~f.

Elementy małej architektury

Na gruntach Nadleśnictwa Torzym zlokalizowana jest zabytkowa drewniana dzwonnica w Bobrówce (Leśnictwo Bobrówka, wydzielenie 39p) z przełomu XVIII/XIX w., wpisana do rejestru zabytków pod numerem RZD.5130.25.2012(4)LKZ.

Fig. 58. Zabytkowa dzwonnica w leśnictwie Bobrówka (fot. N. Sokołowska)

Fig. 59. Ruiny dużego gospodarstwa w pododdz. 51 h w leśnictwie Przęslice.

Dawne osady i bunkry

Lasy Nadleśnictwa Torzym mają niezwykle bogatą historię naznaczoną dziejami lokalnej ludności, ludności napływowej i przemian społeczno-gospodarczych, które na przestrzeni wieków dotknęły ten region. Pozostałościami, pamiątkami po ludziach i wydarzeniach są ruiny dawnych osad, bunkrów, pojedynczych zabudowań. Tabela poniżej przedstawia dane lokalizacyjne tych obiektów jednak należy pamiętać, że większość z czasem przestaje być widoczna w terenie a jedynym dowodem na ich istnienie pozostaje nieraz miejscowy charakterystyczny układ i skład gatunkowy roślinności.

Tabela 84 Wykaz ruin dawnych osad i bunkrów na gruntach Nadleśnictwa Torzym.

Lp	Leśnictwo	Oddz. pododdz.	Lokalizacja	Obiekt
1	2	3	4	5
OBRĘB GĄDKOW WIELKI				
1.	Środkowo	21 h	-	teren dawnej osady
2.		21 j	-	ruiny dawnej osady
3.		37 h	-	ruiny dawnej osady
4.	Drzewce	287h	w cz. N	ruiny dawnej osady
5.		319l	-	ruiny dawnej osady
6.		319n	-	ruiny dawnej osady
7.		327a	w cz. N	ruiny dawnej osady
8.		327f	w cz. E	ruiny dawnej osady
9.		328d	w cz. N	ruiny dawnej osady
10.		329a	-	ruiny dawnej osady
11.	Dębrznica	330c	w cz. C	ruiny dawnej osady
12.		197l	-	teren dawnej osady
13.		249f	w K1	ruiny dawnej osady
14.		253d	w cz. C	ruiny dawnej osady
15.		271m	w cz. C	teren dawnej osady
16.		275n	-	ruiny dawnej osady
17.		275o	w K1	ruiny dawnej osady
18.		276i	w K1	ruiny dawnej osady
19.		309a	w lukach	teren dawnej osady
20.		309g	-	teren dawnej osady
21.		309g	-	teren dawnej osady
22.		309h	w cz. E	teren dawnej osady
23.	Gądków	164n	-	ruiny dawnej osady
24.		165k	-	ruiny dawnej osady
25.		168b	-	ruiny dawnej osady
26.		169i	-	ruiny dawnej osady
27.		170k	-	ruiny dawnej osady
28.		228r	w cz. E	ruiny zabudowań
29.		256c	w cz. N	ruiny dawnej osady
OBRĘB TORZYM				
30.	Przęsłice	46h	-	ruiny dawnej osady
31.		46l	-	ruiny dawnej osady
32.		46 m	-	ruiny dawnej osady
33.		51h	-	ruiny dawnej osady
34.	Grabów	102o	w cz. NE	bunkier
35.		131d	w cz. S	fundamenty budynku
36.		131p	w cz. N	bunkier, ruiny zabudowań
37.		158l	w cz. C	ruiny dawnej osady
38.		175j	w cz. NE	ruiny dawnej osady
39.		176a	w cz. SE	ruiny dawnej osady
40.	Korytno	195g	w cz. W	ruiny dawnej osady
41.		195l	w cz. SE	ruiny dawnej osady
42.		218a	w cz. NE	ruiny zabudowań
43.		238j	-	ruiny dawnej osady
44.		238l	w cz. NE	ruiny zabudowań
45.		259c	w cz. N	ruiny dawnej osady
46.		259d	-	ruiny dawnej osady
47.		276a	w cz. C	ruiny dawnej osady
48.	Torzym	132j	-	ruiny dawnej osady
49.		147m	-	ruiny dawnej osady
50.		183a	-	ruiny dawnej osady

Lp	Leśnictwo	Oddz. pododdz.	Lokalizacja	Obiekt
1	2	3	4	5
51.		184d	-	ruiny dawnej osady
52.		203k	w cz. S	ruiny dawnej osady
53.		222i	-	ruiny dawnej osady
54.		224m	w cz. SW	ruiny zabudowań
55.		243c	-	teren dawnej osady
OBRĘB WYSTOK				
56.	Bobrówka	20d	w cz. C	ruiny zabudowań
57.		40Aa	w cz. SW	ruiny dawnej osady
58.		40Ba	w cz. SE	ruiny dawnej osady
59.		46j	w cz. C	ruiny dawnej osady
60.		55a	w cz. NW	ruiny dawnej osady
61.	Pniów	80f	-	teren dawnej osady
62.		90Ad	-	teren dawnej osady
63.		96b	-	teren dawnej osady
64.		97Ad	w cz. S	ruiny dawnej osady
65.		198a	w L3 i L4	ruiny dawnej osady
66.	Tarnawa	139t	w K1	ruiny dawnej osady „Bacierówka
67.	Mierczany	184c	w cz. W	ruiny dawnej osady
68.		252p	w L3	ruiny dawnej osady

6.3 OBIEKTY UPAMIĘTNIAJĄCE ZASŁUŻONYCH PRACOWNIKÓW NADLEŚNICTWA TORZYM

Na terenie Nadleśnictwa Torzym zlokalizowane są obiekty upamiętniające zasłużonych pracowników nadleśnictwa:

- pamięci leśniczego, inż. Wojciecha Wendowskiego: tablica informacyjna oraz pamiątkowy głaz, które znajdują się w pobliżu miejsca postoju pojazdów w oddz. 72 j, na terenie Leśnictwa Śródkowo.
- pamięci byłego pracownika Nadleśnictwa Torzym oraz wieloletniego pracownika Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych Jerzego Stasiaka: marmurowa ławka z napisem pamiątkowym.

Fig. 60. Marmurowa ławka upamiętniająca leśniczego Jerzego Stasiaka (fot. zasoby Nadleśnictwa).

6.4 CMENTARZE, MOGIŁY, MIEJSCA PAMIĘCI

Na gruntach Nadleśnictwa Torzym zlokalizowane są pozostałości dawnych cmentarzy i mogił, stanowiące świadectwo historyczne oraz część dziedzictwa kulturowego regionu. Wykaz obiektów zamieszczono w tabeli poniżej.

Fig. 61. Cmentarz żydowski w leśnictwie Przęślice po pracach porządkowych (fot. N. Sokołowska).

Fig. 62. Tablica pamiątkowa cmentarza rodzowego rodziny Lehmann w leśnictwie Przęślice (fot. N. Sokołowska)

Tabela 85 Wykaz cmentarzy i mogił na gruntach Nadleśnictwa Torzym.

tablica 65 Wykaz cmentarzy i mogił na granicach Nadleśnictwa Torzym				
Lp	Leśnictwo	Oddz. pododdz.	Lokalizacja	Obiekt
1	2	3	4	5
OBRĘB GĄDKÓW WIELKI				
1.	Drzewce	258 f	-	cmentarz ewangelicki
2.	Dębrznica	198x	-	cmentarz ewangelicki
3.		309f	w cz. C	cmentarz ewangelicki
4.		309r	-	przedwojenny cmentarz ewangelicki
5.	Gądków	232k	-	mogiła
OBRĘB TORZYM				
6.	Przęsłice	51l	-	cmentarz rodowy rodziny Lehmann
7.		75p	kępa Jw. 107 l.	cmentarz żydowski
8.	Grabów	104a	-	mogiła
9.		104f	-	mogiła
OBRĘB WYSTOK				
10.	Pniów	259l	-	przedwojenny cmentarz ewangelicki

6.5 NAJWAŻNIEJSZE OBIEKTY ARCHEOLOGICZNE W ZASIĘGU NADLEŚNICTWA

Zabytek archeologiczny to zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów, albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem [art.3 ust.4 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami [Dz.U. z 2022 r. nr 840].

Wyróżnia się dwa typy zabytków archeologicznych:

Zabytki archeologiczne ruchome, to przede wszystkim przedmioty związane z działalnością człowieka w przeszłości, wytwory pracy ludzkiej, takie jak naczynia, narzędzia, ozdoby, broń;

Zabytki archeologiczne nieruchome, nazywane również stanowiskami archeologicznymi, obejmują najczęściej obszary, w obrębie których występują źródła archeologiczne wraz z ich bezpośrednim otoczeniem. Stanowiskami archeologicznymi mogą być m.in.: grodziska, cmentarzyska, pozostałości dawnych osad, nawarstwienia miast, nawarstwienia związane z funkcjonowaniem zamków, wsi historycznych.

Obiekty wpisane do rejestru zabytków archeologicznych

Na gruntach pozostających w zarządzie Nadleśnictwa Torzym zlokalizowane są dwa obiekty archeologiczne wpisane do rejestru zabytków:

- **Grodzisko wczesnośredniowieczne** - stanowisko „Garbicz, st. 1” wpisany do rejestru zabytków archeologicznych pod numerem: 34 decyzją WKZ z dn. 10.03.1966 r. (zaktualizowany zawiadomieniem WKZ L-36/C z dn. 15.03.2004 r.). Zlokalizowany w Obrębie leśnym Gądków Wielki, Leśnictwie Środkowo, oddz. 28 c,g,h. Grodzisko stanowi zabytek archeologiczny o dużej wartości poznawczej. Obiekt obejmuje pozostałości grodu z okresu wczesnego średniowiecza, tj. z okresu ok. VII-VIII w. Od strony południowej i północnej do

Fig. 63. Charakterystyczne ukształtowanie terenu grodziska w leśnictwie Środkowo (fot. N. Sokołowska)

czasów obecnych zachowały się wały zewnętrzne o wysokości 4 m oraz fosa. Odnaleziono tu 15 fragmentów ceramiki.

- **Grodzisko średniowieczne** - obiekt Torzym 1 (AZP 53-10/1) o łącznej powierzchni 2,63 ha, wpisany do rejestru zabytków archeologicznych pod numerem L-99/C decyzją WKZ z dnia 29.12.2020 r.. Zlokalizowany w obrębie leśnym Torzym, leśnictwie Przęślice, oddz. 74 d. Obiekt składający się z nadziemnych i podziemnych nawarstwień kulturowych oraz ruchomych zabytków archeologicznych, przedstawia znaczne wartości kulturowe, naukowe i historyczne. Pierwszy okres użytkowania grodziska przypada na lata 600-800. Pozostałości formy, które widoczne są dzisiaj, pochodzą już okresu późnego średniowiecza.

Na wszelkie prace w tych pododdziałach należy uzyskać zgodę Lubuskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Fig. 64. Bardzo dobrze zachowane wały ziemne wokół majdanu grodziska w leśnictwie Przęślice (fot. N. Sokołowska).

Obiekty wpisane do krajowej ewidencji zabytków archeologicznych znajdujące się na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Torzym.

Stanowiska archeologiczne związane z epoką kamienia oraz okresem starożytności występują na gruntach nadleśnictwa nielicznie, zlokalizowane są jedynie na terenie Leśnictw: Dębrznica i Tarnawa.

Na omawianym terenie dość licznie występują ślady kultury łużyckiej (epoka brązu i wczesna epoka żelaza), należącej do kręgu kultur pól popielnicowych, charakteryzującej się m.in. pochówkiem ciałaopalnym w popielnicach zakopywanych w ziemię. Na obszarze nadleśnictwa odnotowano znaleziska zarówno z wczesnego okresu kultury łużyckiej (m.in. fragmenty ceramiki guzowej) jak i okresu nieco późniejszego, związanego z odłamem kultury łużyckiej - kulturą pomorską (m.in. popielnice twarzowe, groby skrzynkowe). Stanowiska archeologiczne obejmujące znaleziska z tej epoki zlokalizowane jest na terenie Leśnictw: Dębrznica, Gądków, Przęślice, Bobrówka oraz Pniów.

Najwięcej znalezisk na gruntach Nadleśnictwa Torzym pochodzi z okresu średniowiecza. Stanowiska archeologiczne, na których odnotowano znaleziska z okresu wczesnego średniowiecza (głównie fragmenty ceramiki) zlokalizowane są w Leśnictwach: Śródkowo, Dębrznica, Gądków i Przęślice. Znaleziska z okresu późnego średniowiecza odnotowano na terenie Leśnictw: Śródkowo, Dębrznica, Gądków, Przęślice, Bobrówka, Pniów i Mierczany.

Na gruntach nadleśnictwa stwierdzono również znaleziska z okresu nowożytnego. Stanowiska archeologiczne obejmujące znaleziska z tego okresu zlokalizowane są na terenie Leśnictw: Dębrznica, Przęślice, Grabów, Pniów, Tarnawa.

Wykaz stanowisk archeologicznych zlokalizowanych na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Torzym ukazuje poniższa tabela.

Tabela 86 Wykaz stanowisk archeologicznych zlokalizowanych na gruntach Nadleśnictwa Torzym.

Lp.	Leśnictwo	Oddz., pododdz.	Lokali- zacja	Nr AZP/Nr stan.	Opis stanowiska	Kod według zestawienia
1	2	3	4	5	6	7
OBRĘB GĄDKÓW WIELKI						
1.	Śródkowo	28 c, g, h;	w cz. C	54-09/1	Grodzisko wczesnośredniowieczne. Znaleziska - 15 fragmentów ceramiki. Stanowisko o powierzchni < 1ha	A01
2.		95 d	w cz. C	55-09/12	Dziegiarnia z XV w. (okres późnego średniowiecza). Znaleziska - fragmenty ceramiki	A02
3.	Dębrznica	220 l	w cz. NE	55-10/5	Cmentarzysko kurhanowe z epoki brązu (kultura łużycka). Znaleziska - wczesnołużycka ceramika guzowa	A03
4.		221 d	w cz. NW	55-10/1	Na obszarze odnaleziono ślady osadnictwa z okresu starożytności (znalezisko - 1 fragment ceramiki), z okresu wczesnego (znalezisko - 2 fragmenty ceramiki) oraz późnego średniowiecza (znalezisko - 8 fragmentów ceramiki). Stanowisko o powierzchni <0,5 ha.	A04
5.		253 b	w cz. E	55-10/4	Na obszarze odnaleziono punkt osadniczy z epoki kamienia, okresu paleolitu schyłkowego (znalezisko - 14 wiórków i odłupków krzemiennych) oraz osadę produkcyjną z przełomu późnego średniowiecza i okresu nowożytnego (znalezisko - fragment ceramiki, łupka żelazna, 2 żuźle). Stanowisko o powierzchni < 0,5 ha.	A05
6.	Gądków	168 b	w cz. C	56-09/2	Na obszarze odnaleziono 2 osady z okresu wczesnego średniowiecza. Znaleziska - fragmenty ceramiki, przepalone kamienie, węgle drzewne. Stanowisko o powierzchni <1 ha.	A06
7.		169 i	cz. NE	56-09/1		A07
8.		169c	w cz. C	56-09/3	Pole kurhanów z epoki brązu, okresu kultury łużyckiej	A24
OBRĘB TORZYM						
9.	Przęślice	23 d	w cz. S	52-10/5	Ślady osadnicze z okresu późnego średniowiecza/nowożytności. Znaleziska - 9 fragmentów ceramiki. Stanowisko o powierzchni <0,5 ha	A08
10.		70 h	w cz. N	53-10/4	Stara droga do grodziska wczesnośredniowiecznego o szerokości ok. 2m, uchwytna na długości ok. 1100 m.	A11
11.		74 d	w cz. C	53-10/1	Ślady osadnicze z okresu wczesnego średniowiecza (znaleziska- fragmenty ceramiki). Ponadto, na obszarze wyróżniono również grodzisko wczesnośredniowieczne datowane na XIII/XIV w., na terenie którego odnaleziono 48 fragmentów ceramiki oraz 5 kości. Stanowisko o powierzchni <1 ha.	A09
12.		74 h	w cz. N	53-10/3	Na obszarze odnaleziono cmentarzyska ciałopalne z epoki brązu, okresu kultury	A10

Lp.	Leśnictwo	Oddz., pododdz.	Lokali- zacja	Nr AZP/Nr stan.	Opis stanowiska	Kod według zestawienia
1	2	3	4	5	6	7
					łużyckiej (znaleziska - naczynia, fragmenty ceramiki, 4 popielnice twarzowe) oraz cmentarzysko szkieletowe z 2 grobami skrzyniowymi.	
13.	Grabów	110d		53-10/10	Na obszarze odnaleziono pozostałości folwarku z okresu nowożytności.	A12
OBRĘB WYSTOK						
14.	Bobrówka	45c	w cz. S	52-09/25	Znalezisko - ceramika z okresu późnego średniowiecza.	A14
15.			W cz. S	52-09/23	Cmentarzysko starogermańskie z grobami	A13
16.		66 g	w cz. SW	53-09/1	Cmentarzysko kurhanowe z epoki brązu, z okresu kultury łużyckiej. Kurhany o wys. 2 m, średnicy 4-5 m. Pomiędzy kurhanami występują groby płaskie z węglem drzewnym. Cmentarzysko obejmuje także groby popielnicowe pod brukiem kamiennym. Znaleziska - naczynia, skorupy, brązowy grot strzały.	A15
17.	Pniów	86 b	w cz. E	53-09/7	Cmentarzysko kurhanowe z epoki brązu, okresu kultury łużyckiej. Kurhany wys. 50-7-cm, średnicy 6-10 kroków. Na terenie cmentarzyska wyróżniono groby bez pochówku, groby popielnicowe oraz kręgi kamienne. Znaleziska - wczesno łużycka ceramika guzowa oraz ceramika typu uradzkiego, brązowe groty strzał, 2 popielnice twarzowe. Stanowisko o powierzchni <1 ha.	A17
18.		96A f	w cz. SE	53-10/2	Osada z okresu późnego średniowiecza. Obszar w dużej części pod wodą.	A18
19.		97A a	w cz. E	53-10/8	Pozostałości młyna wodnego z okresu nowożytności. Stanowisko o powierzchni >15 ha.	A19
20.		106h	w cz. C	53-09/34	Ślady obozu pracy z lat 1940-42	A16
21.	Tarnawa	165 a	w cz. NE	53-09/10	Ślady osadnictwa z okresu starożytności (znaleziska - fragmenty ceramiki) oraz okresu późnego średniowiecza (znaleziska - 7 fragmentów ceramiki). Stanowisko o powierzchni <0,5 ha.	A20
22.		166 c	w cz. E	53-09/27	Ślady osadnictwa z okresu nowożytności. Stanowisko o powierzchni <0,5 ha.	A21
23.		175 j	w cz. N	53-08/20	Obozowisko z epoki kamienia, okresu paleolitu schyłkowego. Znaleziska - 7 krzemieni. Stanowisko o powierzchni <0,5 ha.	A22
24.	Mierczany	196 n	w cz. SE	54-08/11	Ślady osadnictwa z okresu późnego średniowiecza. Znaleziska - 9 fragmentów ceramiki. Stanowisko o powierzchni <0,5 ha.	A23

7. TURYSTYKA I PROMOCJA WARTOŚCI PRZYRODNICZYCH

Nadleśnictwo Torzym pod względem turystycznym stanowi bardzo atrakcyjny obszar, nie tylko ze względu na oczywiste walory terenów leśnych, ale również ze względu na lokalizację w granicach terytorialnych nadleśnictwa licznych jezior i cieków. Obecność rzek Ilanki i Pliszki zapewnia różnicowanie gatunkowe roślinności, bogactwo siedlisk hydrogenicznych oraz obecność w środowisku lokalnym zwierząt silnie związanych z obszarami wodno-błotnymi. Ponadto walory historyczne tych terenów i związana z nimi infrastruktura dodatkowo generuje większe zainteresowanie społeczeństwa realizowaniem turystyki w zasięgu terytorialnym i na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Torzym.

Fig. 65. Wiaty wypoczynkowe z miejscem na ognisko w leśnictwie Pniów, w pododdziale 90A d (fot. N. Sokołowska).

Istnieją partie lasu (uprawy, młodniki, ostoje zwierząt chronionych), które powinny podlegać maksymalnemu zmniejszeniu presji społeczno-turystycznej. Specjalnego traktowania wymagają rejony, gdzie presja przebywania ludzi jest większa, jednak ze względu na widoczną chęć korzystania społeczeństwa z łatwo dostępnych ciekawych szlaków, infrastruktury należy wspierać działania regulujące i rozwój walorów turystycznych w nadleśnictwie. Rozwój i konserwacja istniejącej infrastruktury ochronić może istniejące obszary cenne przyrodniczo, jak i te o szczególnym znaczeniu wymagające braku obecności ludzi. W przypadku zarządzania miejscami wypoczynku i postoju występuje niestety problem dewastacji i zaśmiecania, którego rozwiązanie generuje koszty.

7.1 INFRASTRUKTURA TURYSTYCZNA

Obiekty turystyczne udostępniane społeczeństwu pełnią ważną rolę w kształtowaniu właściwych zachowań na terenach leśnych. Mogą służyć zarówno rekreacji, jak i edukacji ułatwiając pracę osobom zarządzającym.

Fig. 66. Elementy zagospodarowania plaży nad Jeziorem Jasnym (fot. N. Sokołowska).

Obiekty zaliczane do infrastruktury turystycznej na gruntach Nadleśnictwa Torzym przedstawia zestawienie w tabeli poniżej:

Tabela 87. Obiekty infrastruktury turystycznej na gruntach Nadleśnictwa Torzym.

Lp	Leśnictwo	Oddz., pododdz.	Rodzaj obiektu
1	2	3	4
OBRĘB GĄDKÓW WIELKI			
1.	Środkowo	72j	Miejsce postoju pojazdów „Siedem dębów”
2.		37a	Wyznaczone miejsce do palenia ognisk
3.		70c	Wyznaczone miejsce do palenia ognisk
4.	Drzewce	290l	Wyznaczone miejsce do palenia ognisk
5.	Dębrznica	176f	Miejsce postoju pojazdów
6.		159i	Miejsce postoju pojazdów „Przy strumyku”
7.		158i	Wyznaczone miejsce do palenia ognisk
8.	Gądków	166g	Plaża
OBRĘB TORZYM			
9.	Grabów	84b	Miejsce postoju pojazdów
10.	Korytno	213a	Miejsce postoju pojazdów
11.		270c	Wyznaczone miejsce do palenia ognisk
12.	Torzym	135z	Pole biwakowe
13.		135r	Miejsce postoju pojazdów, plaża
14.		209f	Miejsce postoju pojazdów „Spalenisko”
15.		135z	Wyznaczone miejsce do palenia ognisk z wiatą
OBRĘB WYSTOK			
16.	Pniów	96Ag	Miejsce postoju pojazdów
17.		90Ad	Wyznaczone miejsce do palenia ognisk
18.		201b	Plaża
19.	Mierczany	191o	Plaża
20.		191t	Miejsce biwakowania nad Jeziorem Lubińskim

Fig. 67. Kamperowisko nad Jeziorem Lubińskim (fot. N. Sokołowska).

Fig. 68. Miejsce postoju pojazdów w leśnictwie Dębrznica w pododdziale 159i (fot. N. Sokołowska).

7.2 SZLAKI TURYSTYCZNE

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Torzym istnieje sieć szlaków rowerowych, pieszych i konnych. Część z nich w fragmentach lub w całości przebiega bezpośrednio po gruntach w zarządzie nadleśnictwa.

Szlaki rowerowe

- **Szlak rowerowy nr 1** - wyznaczona po drogach publicznych i leśnych w granicach Leśnictw: Środkowo, Torzym, Pniów. Długość szlaku: 11,68 km, w tym na gruntach w zarządzie nadleśnictwa - 5,39 km.
- **Szlak rowerowy nr 2** - wyznaczona po drogach publicznych i leśnych w granicach Leśnictw: Gądków i Mierczany, dalej biegnąc po granicy Leśnictw: Mierczany i Środkowo. Długość szlaku: 13,15 km, w tym na gruntach w zarządzie nadleśnictwa - 3,02 km.
- **Szlak rowerowy nr 3** - wyznaczona po drogach publicznych i leśnych w granicach Leśnictw: Przysłice, Bobrówka, Pniów, Tarnawa. Długość szlaku: 37,63 km, w tym na gruntach w zarządzie nadleśnictwa - 13,49 km.
- **Szlak rowerowy nr 4** - wyznaczona po drogach publicznych i leśnych w granicach Leśnictw: Dębrznica, Drzewce. Długość szlaku: 12,19 km, w tym na gruntach w zarządzie nadleśnictwa - 4,27 km.
- **Szlak rowerowy nr 5** - wyznaczona po drogach publicznych w granicach Leśnictwa Grabów. Długość szlaku: 6,95 km.

W zasięgu terytorialnym, w tym również częściowo na gruntach pozostających w zarządzie Nadleśnictwa Torzym zlokalizowanych jest pięć ścieżek rowerowych o łącznej długości ponad 81 km.

Szlaki piesze

- **Szlak czarny** - fragment znakowanego szlaku PTTK na trasie Łągów - Torzym. W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa szlak biegnie po drogach publicznych i leśnych w granicach Leśnictw: Drzewce, Korytno, Torzym. Długość szlaku w granicach nadleśnictwa wynosi 8,6 km.
- **Szlak niebieski** - fragment znakowanego szlaku PTTK na trasie *Pliszka PKP - Torzym*. W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa szlak biegnie po drogach publicznych i leśnych w granicach Leśnictw: Gądków, Dębrznica, Środkowo, Torzym. Długość szlaku w granicach nadleśnictwa wynosi 16,4 km.
- **Szlak zielony** - na gruntach Nadleśnictwa przebiega w granicach leśnictwa Gądków od zachodniego krańca Jeziora Wielicko przez tereny leśne do miejscowości Gądków Wielki, długość szlaku w tym odcinku wynosi 5,9 km
- **Ścieżka Nordic Walking w Nadleśnictwie Torzym** - ścieżka biegnie przez teren leśnictwa Pniów w postaci dwóch pętli w bezpośrednim sąsiedztwie miejscowości Torzym, ma długość 3,9 km.

Szlaki konne

Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Torzym wyznaczono trzy szlaki konne o łącznej długości 8,7 km. Dwa szlaki biegną przez tereny leśne w granicach Leśnictwa Środkowo, trzeci szlak, wyznaczony w granicach Leśnictw: Środkowo, Pniów i Torzym, biegnie od jeziora Garbicz, wzdłuż linii brzegowej jeziora Ciemnego, dalej przez tereny podmokłe aż do jeziora Karsienko.

Szlaki kajakowe

- **Spływ Pliszką (prawy dopływ Odry)** - większe miejscowości na trasie spływu: *Kosobudki - Pliszka - Gądków Wielki - Sądów - Koziczun - Urad*. Długość szlaku: 80 km.
- **Spływ Ilanką (prawy dopływ Odry)** - większe miejscowości na trasie spływu: *Torzyn - Bielice - Rzepin - Nowy Młyn - Maczków - Rybocice - Świecko*. Długość szlaku: 75 km.

7.3 LASY O ZWIĘKSZONEJ FUNKCJI SPOŁECZNEJ

W dniu 5 lipca 2022 r. Dyrekcja Generalna Lasów Państwowych w Załączniku 1 do Zarządzenia nr 58 wprowadziła wytyczne do zagospodarowania lasów o zwiększonej funkcji społecznej w zarządzie Lasów Państwowych. Do lasów o ww. funkcji należą nie tylko lasy na terenach miast czy te terenów podmiejskich, ale również oddalone, cenne dla społeczności ze względów, koncentracji społecznych oczekiwań dotyczących turystyki, rekreacji i ochrony przyrody.

W kategorii wyróżniono np.:

- lasy intensywnie użytkowane rekreacyjnie,
- tereny leśne w bezpośrednim sąsiedztwie ośrodków wypoczynkowych,
- lasy uzdrowiskowe w strefach A i B (w rozumieniu ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych).

Obszary takich lasów wyznaczane są przez nadleśnictwa, jednak wytyczne Dyrektora Generalnego LP wskazują także na możliwość szerszej partycypacji strony społecznej. Na etapie tworzenia Planu Urządzenia Lasu powstają tzw. Zespoły lokalnej współpracy, których zadaniem jest przeprowadzenie konsultacji projektu lokalizacji lasów o zwiększonej funkcji społecznej oraz planu niezbędnych działań gospodarczych i ochronnych zmierzających do ich bezpiecznego udostępnienia. Do zespołu należą przedstawiciele społeczeństwa, nauczyciele oraz samorządowcy i przyrodnicy.

Priorytetowe w lasach o zwiększonej funkcji społecznej były kwestie:

- zachowania trwałości lasu,
- bezpieczeństwa publicznego i pożarowego,
- krajobrazowe.

Następstwem tych ostatnich są takie zasady gospodarowania, które nie powodują nagłych zmian w krajobrazie. Zagospodarowanie obszarów sprowadzać się ma do działań w kategorii dla pojedynczych drzew i ich grup z uwzględnianiem różnorodnego charakteru potrzeb społecznych, np. poprzez:

- ograniczenie stosowania zrębów zupełnych i preferowanie rębni złożonych (długotrwała przemiana pokoleń, nie skutkująca jednorazowym odsłanianiem powierzchni),
- zabiegi gospodarcze nakierowane na poprawę stanu zdrowotnego i zróżnicowanie struktury, nacisk na odnowienia naturalne,
- terminy wykonywania prac w okresie minimalnego ruchu rekreacyjnego.

Na gruntach Nadleśnictwa Torzym, na podstawie szczegółowych konsultacji z Zespołem Lokalnej Współpracy wyznaczono 82,15 ha lasów o zwiększonej funkcji społecznej.

Fig. 69 Lasy o zwiększonej funkcji społecznej na gruntach Nadleśnictwa Torzym.

7.4 PROGRAM „ZANOCUJ W LESIE”

Nadleśnictwo Torzym na potrzeby ogólnopolskiego programu „Zanocuj w lesie” udostępniło obszar o powierzchni 1519,50 ha w granicach leśnictw Śródkowo i Dębrznica, z licznymi zbiornikami paciorkowymi oraz elementami małej retencji wodnej.

Zasady korzystania z programu są jednolite dla PGL Lasy Państwowe i dostępne na stronie nadleśnictwa. Lokalizacja obszarów przeznaczonych do biwakowania jest ogólnodostępna na stronie nadleśnictwa i mapie Banku Danych o Lasach.

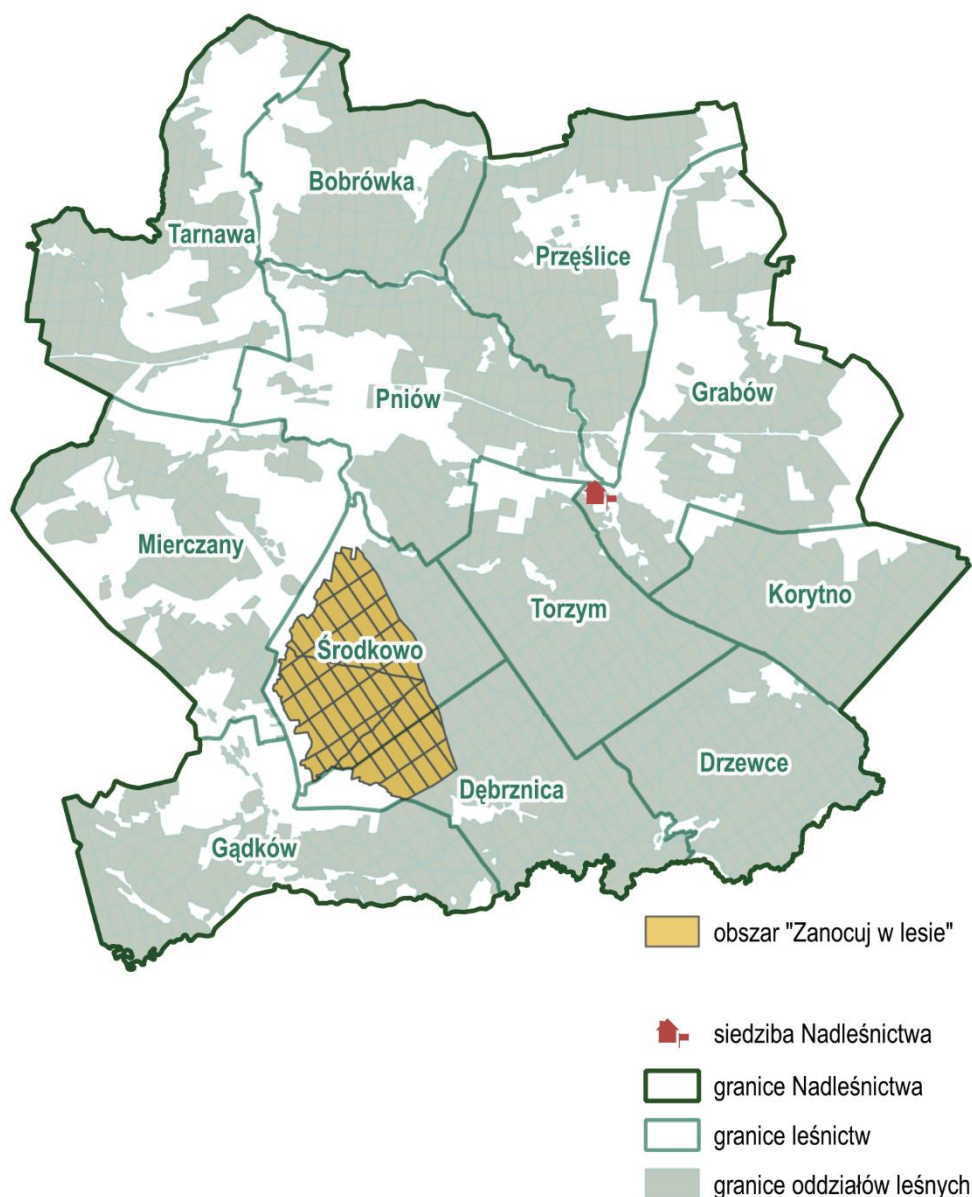

Fig. 70 Obszar objęty programem „Zanocuj w lesie” na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Torzym.

7.5 EDUKACJA PRZYRODNICZA I WSPÓŁPRACA ZE SPOŁECZNOŚCIĄ LOKALNĄ

Edukacja w Lasach Państwowych pod względem formalnym podlega zaleceniom Zarządzenia Nr 11 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 13 lutego 2024 r. w sprawie wytycznych prowadzenia edukacji leśnej społeczeństwa w Lasach Państwowych. Edukacja traktowana jest jako jedno z działań priorytetowych, ponieważ ma wpływ na kształtowanie postaw społeczeństwa w zakresie racjonalnego i odpowiedzialnego korzystania z zasobów środowiska, w tym również zasobów leśnych.

Zadaniem edukacji leśnej jest pomoc jednostkom i społeczeństwu w zrozumieniu zjawisk zachodzących w przyrodzie oraz we współpracy na rzecz zrównoważonego rozwoju, który odpowiada obecnym potrzebom ludzi bez ograniczania przyszłym pokoleniom możliwości do zaspokojenia swoich potrzeb.

Główne cele edukacji leśnej to m.in.:

- 1) upowszechnianie w społeczeństwie wiedzy o ekosystemach leśnych, funkcjach lasu oraz zrównoważonej gospodarce leśnej prowadzonej przez Lasy Państwowe;
- 2) kształtowanie umiejętności (krytyczne myślenie, selekcjonowanie i analiza informacji, praca w zespole);
- 3) stymulowanie rozwoju postaw m.in. w zakresie racjonalnego i odpowiedzialnego korzystania z zasobów środowiska, w tym zasobów leśnych.

Zajęcia edukacyjne w Lasach Państwowych opierają się głównie o następujące aktywności i rozwiązania:

- 1) umożliwienie pobytu na łonie natury i czerpania z tego radości, w tym pobudzenie wrażliwości wobec przyrody, a zwłaszcza lasu;
- 2) umożliwienie bezpośredniego doświadczania i obserwowania przyrody;
- 3) uświadomienie sieci powiązań ekologicznych oraz sposobów funkcjonowania ekosystemów, w tym leśnych;
- 4) uświadomienie zależności pomiędzy człowiekiem a przyrodą

Fig. 71. Sala edukacyjna w siedzibie Nadleśnictwa Torzym (fot. N. Sokołowska).

Działalność edukacyjna Nadleśnictwa Torzym skierowana jest nie tylko do dzieci z przedszkoli i uczniów szkół podstawowych, ale również w znacznej mierze do społeczności lokalnych i turystów.

Nadleśnictwo dysponuje profesjonalnym zapleczem edukacyjnym, do którego zaliczają się:

- **ścieżka edukacyjna „Dolina Ilanki”**- trasa ścieżki przebiega przez południową część rezerwatu przyrody „Dolina Ilanki”; przeznaczona jest do ruchu pieszego małą pętlą ok. 1km - czas przejścia wynosi około 45 min. Szczegółowy przebieg trasy i opis poszczególnych zagadnień zawiera wydany przewodnik terenowy.

- **Izba edukacji leśnej w nadleśnictwie** - bogato wyposażona w tablice interaktywne, tablice gatunkowe, rzutnik multimedialny i inne pomoce dydaktyczne; wykorzystywana jest przez pracowników Nadleśnictwa do prowadzenia zajęć edukacyjnych z dziećmi
- Sala konferencyjna w Nadleśnictwie - wyposażona jest w okazy spreparowanych zwierząt. Dzięki temu uczestnicy zajęć edukacyjnych mogą z bliska zobaczyć chronione gatunki.
- **Szkołka leśna z wiatą edukacyjną** - wykorzystywana jako punkt edukacji leśnej do prowadzenia zajęć terenowych m.in. w ramach akcji „Święto Drzewa” czy „Dzień Ziemi”. Dzieci mogą zapoznać się z produkcją sadzonek drzew leśnych. Pod wiatą znajduje się miejsce na ognisko, wokół którego ustawiono drewniane stoły z ławami.
- **Wiatka edukacyjna - Wigwam nad Jeziorem Jasnym** - obiekt edukacyjno-rekreacyjny, przy polu biwakowym nad Jeziorem Jasnym (Leśnictwo Torzym, oddz. 135 w). Wiaty są miejscem spotkań dzieci przedszkolnych i szkolnych z leśnikami z okazji organizowanych akcji i imprez okolicznościowych „Sprzątanie Świata”, „Święto Drzewa” itp. Wiaty są miejscem spotkań dzieci przedszkolnych i szkolnych z leśnikami z okazji organizowanych akcji i imprez okolicznościowych „Sprzątanie Świata”, „Święto Drzewa” itp.

Fig. 72. Wiatka edukacyjna na szkółce leśnej (fot. N. Sokołowska).

Przykładami aktywnej współpracy Nadleśnictwa Torzym na polu edukacyjnym z mieszkańcami gmin w zasięgu jednostki są następujące wydarzenia i akcje:

- spotkania leśników z dziećmi i młodzieżą w szkołach i przedszkolach, przybliżające rolę lasów i specyfikę pracy leśnika, wycieczki edukacyjne do lasu i na szkołkę leśną z placówek: przedszkole publiczne w Torzymiu, Boczowie, Szkoły Podstawowe w Torzymiu, Boczowie, Walewicach, Zespół Edukacyjny w Gądkowie Wielkim;
- wycieczki na leśną ścieżkę edukacyjną w rezerwacie „Dolina Ilanki”
- spotkania i prelekcje w Sali edukacyjnej
- akcje „sprzątania świata”
- akcje „Święto drzewa”
- „Dni otwarte lasu”
- Akcje sadzenia drzew wokół szkół i przedszkoli

- udział w festynach rodzinnych organizowanych przez placówki szkolne i przedszkola
- organizowanie grzybobrania dla przedszkolaków,
- udział w Gminnych Dniach Radości,
- akcje „Dzień Ziemi”,
- współorganizacja konkursu plastycznego „Wiosna bez płomieni”,
- zorganizowanie koncertów na myśliwskich rogach,
- zmodernizowanie ścieżki edukacyjnej „Dolina Ilanki” – wybudowanie wiaty z ławkami i miejscem na ognisko, zbudowanie drewnianego mostku na strumieniu,
- wykonanie projektu nowej ścieżki edukacyjnej wokół Jeziora Ilno w Torzymiu,
- pomoc merytoryczna w przygotowaniu Gminnego festiwalu ekologicznego.

Pod szczególną opieką nadleśnictwa od 2009 roku pozostaje Szkoła Podstawowa w Boczowie, której nadano imię „Leśników Lubuskich”. Ważnym partnerem w prowadzeniu edukacji leśnej społeczeństwa jest samorząd lokalny Gminy Torzym, który poprzez Burmistrza, Urząd Miasta i Gminy oraz Torzyski Ośrodek Kultury, uczestniczy czynnie w akcjach edukacyjnych o zasięgu regionalnym.

We współpracy z Torzyskim Ośrodkiem Kultury, Nadleśnictwo Torzym organizuje warsztaty teatralne „Stwory z lasu”, które odbywają się pod wiatą edukacyjną nad Jeziorem Jasnym. To wydarzenie kulturalno-edukacyjne, zainicjowane przez leśników, ma na celu jednocześnie rozwijanie wrażliwości i talentów uczestników oraz propagowanie wiedzy na temat dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego. Wydarzenie skierowane jest do dzieci, młodzieży i dorosłych.

W 2024 roku Nadleśnictwo Torzym zrealizowało również projekt pt. „Dendroterapia nad Jeziorem Jasnym” dzięki dofinansowaniu z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Zielonej Górze w ramach Projektu Regionalne Wsparcie Edukacji Ekologicznej. Projekt miał na celu wykorzystanie naturalnych walorów Obszaru Natura 2000 „Rynna Jezior Torzyskich”, a w szczególności otoczenia Jeziora Jasnego, do prowadzenia działań wspierających zdrowie i dobrostan mieszkańców oraz turystów poprzez terapie oparte na naturze, w tym kontakt z drzewami i otaczającą roślinnością. W ramach projektu wybudowana została nowa infrastruktura terenowa (drewniane platformy i podesty oraz zrewitalizowana plaża), która w naturalny sposób wkomponowała się w istniejącą plażę nad jeziorem.

W ramach promocji projektu w 2024 roku na nowo zagospodarowanym terenie odbyły się następujące wydarzenia:

- Torzyska Krew Ratuje Życie - III edycja,
- Warsztaty edukacyjne prowadzone we współpracy z przedszkolami i szkołami podsumowujące projekt,
- Warsztaty „RAKU” wypalanie gliny,
- Leśny przejazd rowerowy,
- Warsztaty edukacyjne „LEŚNYM TROPEM”,

- Warsztaty edukacyjne „STWORY Z LASU”.

Fig. 73. Wiata edukacyjna nad Jezioro Jasnym.

8. PRZESZTAŁCENIA I ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA LEŚNEGO

8.1 ZNIEKSZTAŁCENIE SIEDLISK I ZBIOROWISK LEŚNYCH

Określenie formy aktualnego stanu siedliska oraz form degeneracji lasu ma na celu pełniejszą ocenę stanu drzewostanów nadleśnictwa. Formy aktualnego stanu siedliska ustala się zgodnie z wytycznymi Instrukcji Urządzania Lasu (cz. II), która wyróżnia następujące grupy siedlisk: w stanie naturalnym, zniekształconym, zdegradowanym i silnie zdegradowanym, z uwzględnieniem grup wiekowych drzewostanów oraz grup żyznościowych siedlisk tj. bory, bory mieszane, lasy mieszane oraz lasy. Stan siedliska leśnego wyraża zgodność lub charakter niezgodności siedliska z jego naturalną postacią w lasach pozostających w stanie ekologicznej równowagi elementów siedliskowych i zbiorowisk roślinnych.

Tabela 88. Zestawienie powierzchni drzewostanów wg grup typów siedliskowych lasu, stanu lasu.

Obręb/ nadleśnictwo	Forma stanu siedliska	Grupa siedlisk				Razem
		bory	bory i lasy mieszane	las	olsy i łęgi	
1	2	3	4	5	6	7
Gądków Wielki	Naturalne i zbliżone do naturalnego	2953,46	1320,95	65,85	117,10	4457,36
	Zniekształcone	86,76	2495,45	46,34	96,31	2724,86
	Zdegradowane	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Silnie zdegradowane	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Razem obręb	3040,22	3816,40	112,19	213,41	7182,22
Torzym	Naturalne i zbliżone do naturalnego	1127,88	1625,70	262,86	16,82	3033,26
	Zniekształcone	73,54	3903,59	91,04	16,13	4084,30
	Zdegradowane	0,00	1,97	0,00	0,00	1,97
	Silnie zdegradowane	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Razem obręb	1201,42	5531,26	353,90	32,95	7119,53
Wystok	Naturalne i zbliżone do naturalnego	881,42	1670,31	88,90	56,22	2696,85
	Zniekształcone	54,54	3101,28	169,32	23,00	3348,14
	Zdegradowane	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Silnie zdegradowane	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Razem obręb	935,96	4771,59	258,22	79,22	6044,99

Obręb/ nadleśnictwo	Forma stanu siedliska	Grupa siedlisk				Razem
		bory	bory i lasy mieszane	las	olsy i łąki	
1	2	3	4	5	6	7
Nadleśnictwo Torzym	Naturalne i zbliżone do naturalnego	4962,76	4616,96	417,61	190,14	10187,47
	Zniekształcone	214,84	9500,32	306,70	135,44	10157,30
	Zdegradowane	0,00	1,97	0,00	0,00	1,97
	Silnie zdegradowane	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Razem nadleśnictwo	5177,60	14119,25	724,31	325,58	20346,74

Poniżej przedstawiono stopnie zgodności drzewostanów odniesione do typów siedliskowych lasu:

Tabela 89. Zestawienie powierzchni wg zgodności składu gatunkowego drzewostanów z siedliskiem.

TSL	Drzewostany o składzie gatunkowym			Razem	Udział drzewostanów zgodnych
	zgodnym	częściowo zgodnym	niezgodnym		
1	2	3	4	5	6
BŚW	5 166,57	11,03		5 177,60	99,79
BMŚW	5 915,69	3 513,30	19,07	9 448,06	62,61
BMW	4,00	4,83		8,83	45,30
BMB	12,93	2,44		15,37	84,12
LMŚW	2 953,56	1 542,72	27,41	4 523,69	65,29
LMW	25,01	89,73		114,74	21,80
LMB	6,96	2,28		9,24	75,32
LŚW	446,43	156,33	20,04	622,80	71,68
LW	54,04	43,78	3,69	101,51	53,24
OL	211,31	71,13		282,44	74,82
OLJ	42,56	0,58		43,14	98,66
Suma końcowa	14 839,06	5 438,15	70,21	20 347,42	72,93

Najwięcej drzewostanów ze zgodnym TD występuje na siedlisku boru mieszanego świeżego (BMśw) – 5915,69 ha co stanowi 39,87% wszystkich drzewostanów ze zgodnym typem. Największa powierzchnia z niezgodnym typem występuje na siedlisku lasu mieszanego świeżego (LMśw) – 39,04% (27,41 ha) wszystkich drzewostanów z niezgodnym typem. Drzewostany z niezgodnym typem nie występują w ogóle na siedliskach boru bagiennego, boru mieszanego bagiennego, boru mieszanego wilgotnego i lasu mieszanego bagiennego.

Drzewostany zgodne z przyjętymi typami drzewostanów stanowią 72,93% powierzchni wszystkich gruntów leśnych zalesionych.

8.2 ZNIEKSZTAŁCENIA DRZEWOSTANÓW

Ekosystem leśny ze względu na swoją złożoność podlegać może wielu procesom i zmianom powodującym odbieganie od stanu naturalnego. Zmiany takie zachodzące w obrębie ekosystemu leśnego prowadzące do odkształcenia nazywane są degeneracją. Do opisu jej form w ekosystemach leśnych służą wytyczne wymienione w Instrukcji Urządzania Lasu.

Formami degeneracji drzewostanów wyróżnianymi w lasach są:

- borowacenie inaczej pinetyzacja;
- neofityzacja - wynikająca ze sztucznej uprawy lub samoistnego wnikania gatunków obcych drzew i krzewów;
- monotypizacja - oznaczające ujednolicenie gatunkowe lub wiekowe drzewostanów;

8.2.1 Borowacenie

Borowacenie objawia się zmianą składu gatunkowego runa leśnego, podszytu i podrostu, głównie w wyniku wprowadzenia na siedlisko gatunków iglastych lub eliminacji gatunków liściastych z drzewostanów mieszanych. Polega na wprowadzeniu do drzewostanów gatunków iglastych w miejsce liściastych na żyznych siedliskach zbiorowisk leśnych lub eliminacji drzew liściastych ze zbiorowisk borów mieszanych. Określa się je dla drzewostanów na siedlisku borów mieszanych, lasów mieszanych i lasów. W zależności od procentowego udziału So lub Św w górnej warstwie drzew wyróżnia się:

- borowacenie słabe – przy udziale So lub Św wynoszącym: ponad 80% na siedlisku BM, 50-80% na siedlisku LM, 10-30% na siedliskach lasowych;
- borowacenie średnie – przy udziale So lub Św wynoszącym: ponad 80% na siedlisku LM, 30-60% na siedliskach lasowych;
- borowacenie mocne – przy udziale So lub Św wynoszącym: ponad 60% na siedliskach lasowych.

W drzewostanach Nadleśnictwa Torzym proces borowacenia występuje:

- w stopniu słabym – na 39,74% (8085,81 ha);
- w stopniu średnim – na 12,39% (2521,31 ha);
- w stopniu mocnym – na 0,56% (113,58 ha).

Na powierzchni 9626,04 ha (47,31%) procesu borowacenia nie stwierdzono.

Tabela 90. Zestawienie powierzchni według form degeneracji lasu – borowacenie.

Obręb, nadleśnictwo	Stopień borowacenia	Powierzchnia [ha]				
		Wiek			Ogółem	Ogółem [%]
		<=40 lat	41-80 lat	> 80 lat		
1	2	3	4	5	6	7
Obręb Gądków Wielki	brak	1890,47	1902,72	514,20	4307,39	59,97
	słabe	255,43	1290,02	988,67	2534,12	35,28
	średnie	29,91	174,57	124,99	329,47	4,59
	mocne	0,77	9,99	0,48	11,24	0,16
Obręb Torzym	brak	1722,68	632,62	463,54	2818,84	39,59
	słabe	460,99	1770,09	909,30	3140,38	44,11
	średnie	95,22	623,46	398,89	1117,57	15,70
	mocne	1,61	19,77	21,36	42,74	0,60
Obręb Wystok	brak	1621,89	539,62	338,30	2499,81	41,35
	słabe	444,83	1119,42	847,06	2411,31	39,89
	średnie	54,39	606,08	413,80	1074,27	17,77
	mocne	0,00	36,37	23,23	59,60	0,99
Nadleśnictwo Torzym	brak	5235,04	3074,96	1316,04	9626,04	47,31
	słabe	1161,25	4179,53	2745,03	8085,81	39,74
	średnie	179,52	1404,11	937,68	2521,31	12,39
	mocne	2,38	66,13	45,07	113,58	0,56

8.2.2 Neofityzacja

Neofityzacja wynika z wprowadzania sztucznych upraw lub też samoistnego wnikania do drzewostanów gatunków drzew i krzewów geograficznie obcych (przyjęto co najmniej 10% udziału gatunku w drzewostanie). Uwzględnia się tutaj również powierzchnie z podszytami lub podrostami gatunków obcych rodzimej florze. Dodatkowo zgodnie z nową IUL zestawiono gatunki obce występujące w warstwach przestoi, zadrzewień, nalotu czy samosiewu.

Neofityzacja w warstwie drzew

W Nadleśnictwie Torzym gatunki obce w drzewostanie, będące jednocześnie gatunkami panującymi, na gruntach w zarządzie wykazano na powierzchni 112,49 ha. Wśród nich wyszczególniono między innymi: robinie akacjową *Robinia pseudoacacia* na powierzchni 89,70 ha, dąb czerwony *Quercus rubra* na powierzchni 13,00 ha, daglezie zieloną *Pseudotsuga menziesii* zajmującą w sumie 9,79 ha. W składzie drzewostanu ale już nie jako panujące wystąpiły również (poza robinie akacjową – 144,94 ha, dębem czerwonym – 21,15 ha oraz daglezią zieloną – 11,52 ha) kasztanowiec biały *Aesculus hippocastanum* – 0,21 ha oraz sosna wejmutka *Pinus strobus* na powierzchni 0,33 ha.

Miejscami i pojedynczo wystąpiły dodatkowo: czeremcha późna *Padus serotina* – 23 pododdziały; klon jesionolistny *Acer negundo* – 7 pododdziałów, sosna Banksa *Pinus Banksiana* i sosna czarna *Pinus nigra* – 7 pododdziałów.

Neofityzacja w warstwie podszytu, podrostu

Spośród gatunków obcych w warstwie podszytu najczęściej pojawia się czeremcha późna (amerykańska) *Padus serotina* (2491 wydzieleń) i robinia akacjowa *Robinia pseudoacacia* (1539 wydzieleń), występuje również choć już w mniejszej skali dąb czerwony *Quercus rubra* (181 wydzieleń) dość częsta jest również śnieguliczka biała *Symphoricarpos albus* (60 wydzieleń).

Tabela 91. Występowanie gatunków obcych w drzewostanach Nadleśnictwa Torzym.

Gatunek	Forma występowania								
	gatunek panujący		ponad 5% w składzie d-stanu (od 1 w udziale)		do 5% w składzie d-stanu (poj., mjs.)	w II piętrze	w warstwie podrostu, podszytu, samosiewu, zakrzewień	w warstwie przestoi i zadrzewień	Razem liczba wydzieleń
	liczba wydzieleń	pow. wydz. [ha]	liczba wydzieleń	pow. zred. wydz. [ha]	liczba wydzieleń				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Czeremcha późna	0	0,00	0	0,00	23	0	2491	0	2514
Daglezja zielona	7	9,79	21	11,52	80	0	16	10	134
Dąb czerwony	12	13,00	59	21,15	293	9	181	5	559
Kasztanowiec biały	0	0,00	1	0,21	38	1	5	3	40
Klon jesionolistny	0	0,00	0	0,00	7	0	1	0	8
Orzech czarny	0	0,00	0	0,00	0	0	2	0	2
Robinia akacjowa	59	89,7	330	144,94	1195	5	1539	43	3166
Sosna wejmutka	0	0,00	1	0,33	9	0	2	0	12
Sosna banksa	0	0,00	0	0,00	2	0	1	0	2
Sosna czarna	0	0,00	0	0,00	0	0	2	0	2
Sosna czarna	0	0,00	0	0,00	5	0	2	0	5
Śliwa domowa	0	0,00	0	0,00	1	0	8	0	9
Śnieguliczka biała	0	0,00	0	0,00	0	0	60	0	60
Żywotnik zachodni	0	0,00	0	0,00	0	0	3	0	3
Razem	78	112,49	412	178,15	1653	10	4305	58	6516

Gatunki obce zweryfikowano pod kątem inwazyjności zgodnie z wykazem Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 9 grudnia 2022 r. w sprawie listy inwazyjnych gatunków obcych stwarzających zagrożenie dla Unii i listy inwazyjnych gatunków obcych stwarzających zagrożenie dla Polski, działań zaradczych oraz środków mających na celu przywrócenie naturalnego stanu ekosystemów (Dz.U. 2022 poz. 2649).

Żaden z gatunków występujących w drzewostanie i podszycie nie został wymieniony na listach ww. rozporządzenia, jednak trzy z gatunków obcych występujących w Nadleśnictwie Torzym stanowią większe zagrożenie dla naturalności ekosystemów leśnych omawianego obszaru.

Są to: czeremcha późna *Padus serotina*, dąb czerwony *Quercus rubra* oraz robinia akacjowa *Robinia pseudoacacia*. Dobrze zadomawiają się na obszarze pierwotnie dla nich obcym i są najbardziej ekspansywne – wytwarzają żywotne potomstwo, często w dużej ilości, rozprzestrzeniają się na duże odległości od roślin macierzystych i w krótkim czasie kolonizują duże obszary. Ich rozprzestrzenianie ma charakter inwazyjny, negatywnie wpływający na środowisko przyrodnicze, m.in. poprzez przeobrażanie siedlisk przyrodniczych, wypieranie gatunków rodzimych na skutek konkurencji lub ograniczania bazy pokarmowej.

Tabela 92. Charakterystyka gatunków obcych o charakterze inwazyjnym w Nadleśnictwie Torzym.

Lp	Gatunek	Status	Występowanie w Nadleśnictwie Cybinka	Powody wprowadzania do uprawy	Metody usuwania
1	2	3	4	5	6
1	Czeremcha późna <i>Padus serotina</i>	zadomowiony, o charakterach inwazyjnym	Analizowano przede wszystkim warstwy podszytu i podrostu: Najwięcej stanowisk występuje w leśnictwach Urząd oraz Cybinka, najmniejszą liczbę stanowisk czeremcha wykazuje w Leśnictwie Białków	Gatunek o niewielkich wymaganiach siedliskowych, łatwy w uprawie, niekiedy sadzony jako drzewo ozdobne. Dawniej uprawiany w lasach, początkowo w celu produkcji wartościowego drewna, po niepowodzeniach w tym zakresie wprowadzany powszechnie jako roślina podszytowa o znaczeniu fitomelioryacyjnym i biocenotycznym	Ścinanie i wyrywanie; ścinanie wyrywanie i stosowanie herbicydów; wyrywanie i karczowanie
2	Dąb czerwony <i>Quercus rubra</i>	zadomowiony, o charakterach inwazyjnym	Analizowano jako gatunek panujący w d-stanach: Najwięcej stanowisk występuje w leśnictwach Urząd i Skarbona, najmniejszą liczbę stanowisk czeremcha wykazuje w leśnictwach Białków i Maszewo. Stanowiska nierównomiernie rozproszone	Gatunek często stosowany w ogrodnictwie i zadrzewieniach miejskich (zdrowe, obfite ulistnienie, liście przebarwiające się jesienią na czerwono), szybko rosnące, o małych wymaganiach glebowych, wytrzymałe na zanieczyszczenia powietrza. Częsty gatunek w miastach i parkach, dawniej protegowany w uprawach leśnych	Wycinka drzew występujących w domieszcze; W d-stanach dębowych III klasy wieku wskazane jest pozostawienie drzew do wieku rębności - konieczne uprzednie uprzątnięcie podszytu, podrostu i nasion spod okapu drzew dojrzałych.
3	Robinia akacjowa <i>Robinia Pseudoacacia</i>	zadomowiony, o charakterach inwazyjnym	Analizowano jako gatunek panujący w d-stanach: Najwięcej stanowisk występuje w leśnictwach Urząd oraz Cybinka, ale podobna liczba pododdziałów z gatunkiem znalazła się w leśnictwach Skarbona i Maszewo. Najmniejszą liczbę stanowisk czeremcha wykazuje w Leśnictwie Nowy Młyn. Występowanie jest skupione w okolicach terenów	Pospolite w uprawie, jedno z pierwszych drzew północno-amerykańskich sprowadzonych do Europy, o wielu zaletach uprawowych (szybki wzrost, małe wymagania siedliskowe, wytrzymałość na skażenia powietrza i gleby, łatwe rozmnażanie, szeroki system korzeniowy), ozdobnych (egzotyczny pokrój, zdrowe ulistnienie, ozdobne kwiaty) i użytkowych (cenne drewno, duża wydajność nektarowa kwiatów,	W przypadku pojedynczych osobników - systematyczne usuwanie odrośli; W d-stanach z dużym udziałem robinii - unikanie otwierania d-stanów (supresja) Obrączkowanie z zachowaniem odpowiednich zasad Skuteczne są również metody chemiczne

Lp	Gatunek	Status	Występowanie w Nadleśnictwie Cybinka	Powody wprowadzania do uprawy	Metody usuwania
1	2	3	4	5	6
			mieszkalnych, dróg i obrzeży kompleksów leśnych	zapobieganie erozji itp.). Dawniej wprowadzane do lasów	

Spośród roślin runa na terenie Nadleśnictwa Torzym pojawia się niecierpek drobnokwiatowy *Impatiens praviflora*. Jest to gatunek inwazyjny, który odniósł sukces w wielu krajach Europy. Został wprowadzony do ogrodów botanicznych, a stamtąd rozprzestrzenił się na kontynencie różnymi drogami, niecierpek drobnokwiatowy szybko, spontanicznie rozprzestrzenił się, opalając siedliska ruderalne, a następnie leśne. Gatunek ma szeroką amplitudę ekologiczną oraz dużą zmienność fenotypową (morfologiczną tj. zmienność w budowie i wyglądzie), która umożliwia mu kolonizowanie wielu typów siedlisk i mikrosiedlisk. Występuje przeważnie w żywnych lasach liściastych, a na skrajach lasu, ścieżkach leśnych może tworzyć zwarte jednogatunkowe populacje. Może wypierać rodzime gatunki z runa oraz zaburzać właściwości fizyczne, chemiczne i biologiczne gleby. Nie jest wymieniany w Rozporządzeniu IGO.

8.2.2 Monotypizacja

Monotypizacją określa się proces ujednolicenia gatunkowego lub wiekowego drzewostanów, określanego dla kompleksów o powierzchni powyżej 200 ha oraz dla drzewostanów jednogatunkowych lub jednowiekowych, występujących na zwartych powierzchniach (ok. 100 ha). Monotypizację określa się dla sosny zwyczajnej (*Pinus sylvestris*) i świerka zwyczajnego (*Picea abies*). Wyróżnia się:

- **monotypizację pełną** - gdy udział drzewostanów jednego gatunku i jednej klasy wieku wynosi ponad 80%;
- **monotypizację częściową** - gdy udział drzewostanów jednego gatunku i jednej klasy wieku wynosi 50 - 80% lub gdy udział jednej klasy wieku drzewostanów różnych gatunków i jednej klasie wieku przekracza 80%.

W oparciu o przeprowadzoną analizę przestrzennego rozmieszczenia jednogatunkowych drzewostanów z użyciem oprogramowania GIS, na terenie Nadleśnictwa Torzym nie stwierdzono monotypizacji częściowej. Wyróżniono natomiast sześć fragmentów drzewostanów o pełnej monotypizacji, położonych na terenie leśnictw: Gądków, Torzym, Grabów, Środkowo, Tarnawa i Drzewce. Tabela poniżej przedstawia zestawienie oddziałów objętych monotypizacją pełną na łącznej powierzchni 1197,92 ha.

Tabela 93. Monotypizacja drzewostanów na terenie Nadleśnictwa Torzym

Lp.	Gatunek główny	Klasa wieku	Leśnictwo-oddziały*	Powierzchnia[ha]
1	2	3	4	5
1	So	IV	Gądków: 122; 123; 139; 140; 141; 142; 143; 144; 167; 168; 169; 171	131,92
2	So	IV	Torzym: 208; 209; 210; 211; 226; 227; 228; 229; 230; 245; 246	132,39
3	So	IV	Środkowo: 53; 54; 67; 68; 69; 70; 71; 81; 82; 83 Torzym: 153; 165; 166; 167; 185; 186; 187; 188; 209; 210; 211	425,84

Lp.	Gatunek główny	Klasa wieku	Leśnictwo-oddziały*	Powierzchnia[ha]
1	2	3	4	5
4	So	IV	Grabów: 119; 120; 122; 123; 168; 169; 170; 171; 189; 190	160,68
5	So	IV	Tarnawa: 147; 148; 157; 158; 167; 168; 169; 170; 171; 172	191,67
6	So	V	Drzewce: 259; 260; 261; 262; 281; 282; 283; 284; 285; 300; 301	155,42
Razem				1197,92

*dotyczy części oddziału

8.3 ZAGROŻENIA

Zgodnie z IUL dla drzewostanów Nadleśnictwa Torzym opisywana jest tzw. „stabilność drzewostanu” tj. *naturalna jego zdolność do pozostawania w stanie względnej równowagi, zapewniająca zachowanie struktury i jej odtwarzanie a także utrzymanie produktywności*. Określona cecha stabilności opisywana w opisie taksacyjnym w czterostopniowej skali, jest proporcjonalna do ryzyka rozpadu d-stanu. Kryteriami branymi pod uwagę przy jej określaniu są m. in. mapy ryzyka zamierania, wykazy odnotowanych szkód, wyniki inwentaryzacji terenowej czy okres odnowienia. Lasy niestabilne, niezależnie od ich wieku i zajmowanej powierzchni (która w Nadleśnictwie Torzym wynosi 553,84 ha co stanowi 2,70%) zaliczane są do Gospodarstwa Odbudowy Lasów Niestabilnych (N). Przywrócenie stabilności uzyskiwane jest poprzez odbudowę, realizowaną za pomocą cięć rębnych, z uwzględnieniem warunków siedliskowych i wymagań ekologicznych gatunków. Przy ustalaniu etatu z potrzeb odbudowy, istotą jest poprawa stanu zdrowotnego i sanitarnego lasu.

W gospodarstwie lasów niestabilnych (N) - zaplanowano 84,41 ha rębni zupełnych oraz 378,54 ha rębni złożonych, co stanowi 13,29% wszystkich rębni. Należy zaznaczyć iż ogólnie rębnie zupełne retencyjne - pozostawiające >5% (od 5% do nawet 15% lub 20%) powierzchni manipulacyjnej bez zabiegu - stanowią 78% pow. całościowej r. zupełnej.

Szerzej kwestia poruszana jest w Elaboracie.

8.3.1 Zagrożenia wywołane szkodliwym oddziaływaniem przemysłu i zmianami klimatu

W granicach terytorialnych Nadleśnictwa Torzym nie występują duże zakłady uciążliwe dla środowiska. Brak jest obiektów przemysłowych takich jak zakłady chemiczne, rafinerie, huty czy kopalnie, stanowiące główne źródło emisji zanieczyszczeń. Wyniki prowadzonego przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska corocznego monitoringu stanu środowiska wskazują jednoznacznie, że obszar Nadleśnictwa Torzym znajduje się poza zasięgiem zagrożeń dla ekosystemów wynikających z emisji zanieczyszczeń do środowiska.

Zgodnie z danymi Rejestru Uwalniania i Transferu Zanieczyszczeń (GIOŚ, 2024) w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Torzym brak jest zakładów o dużym i zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej, czy zakładów wpisanych do rejestru potencjalnych źródeł nadzwyczajnych zagrożeń środowiska, nie występują również zakłady stanowiące zagrożenie dla środowiska ze względu na technologie i środki chemiczne stosowane w procesie produkcji.

W pracach nad Planem Urządzenia Lasu nie przeprowadzono rozpoznania wielkości szkód od gazów i pyłów, stanowiącego podstawę do ustalenia stref uszkodzeń przemysłowych.

Wg raportu Pięcioletniej Oceny Jakości Powietrza w województwie lubuskim za lata 2019-2023 badania jakości powietrza prowadzone były na stacjach pomiarowych w: Gorzowie

Wielkopolskim, Zielonej Górze, Gubinie, Międzyrzeczu, Nowej Soli, Smolarach Bytnickich, Sulęcinie, Świebodzinie, Wschowej, Żaganiu i Żarach. Nadleśnictwo Torzym zlokalizowane jest w strefie pomiarowej PL0803 lubuskiej.

Wyniki rocznej oceny jakości powietrza za 2024 rok przeprowadzonej w województwie lubuskim:

Cel - ochrona zdrowia:

- dwutlenek siarki SO_2 - nie zanotowano przekroczeń obowiązujących dla dwutlenku siarki poziomów dopuszczalnych, zarówno poziomu 1-godzinnego, jak i 24-godzinnego - klasa A;
- dwutlenek azotu NO_2 - nie zanotowano przekroczeń obowiązujących dla dwutlenku azotu poziomów dopuszczalnych, zarówno poziomu 1-godzinnego, jak i średniorocznego - klasa A;
- tlenek węgla CO - nie zanotowano przekroczeń obowiązujących dla tlenku węgla poziomów dopuszczalnych - klasa A;
- benzen (C_6H_6) - na żadnej stacji nie stwierdzono przekroczenia poziomu dopuszczalnego - 5 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ dla rocznego okresu uśrednienia - klasa A;
- ozon O_3 - pod względem poziomu docelowego wszystkie strefy w województwie zostały ocenione jako klasa A - bez przekroczeń. Pod względem poziomu celu długoterminowego wszystkie strefy w województwie zostały ocenione jako klasa D2;
- pył PM_{10} - pomiar dla tego czynnika w roku 2024 był prowadzony na 10 stanowiskach pomiarowych. Na żadnym ze stanowisk pomiaru nie zostały przekroczone poziomy dopuszczalne określone ze względu na ochronę zdrowia;
- Pył $\text{PM}_{2,5}$ - wyniki uzyskane na wszystkich stanowiskach pomiarowych w strefach województwa lubuskiego w roku 2024 wskazują na brak przekroczeń wartości kryterialnej określonej pod kątem ochrony zdrowia. Wszystkie strefy zostały zaliczone do klasy A1;

Cel - ochrona roślin:

- podmiejskiej Sulęcina. Uzyskane wyniki wskazują, że stężenia SO_2 nie przekroczyły wartości kryterialnych, określonych pod kątem ochrony roślin;
- tlenki azotu NO_x - nie został przekroczony poziom dopuszczalny określony dla stężeń średniorocznych pod kątem ochrony roślin;
- zawartość O_3 ozonu w powietrzu - ocena wyników pomiarów uzyskanych w roku 2024 na podmiejskim stanowisku pomiarowym w strefie lubuskiej w Smolarach Bytnickich wskazuje na brak przekroczeń poziomu docelowego określonego pod kątem ochrony roślin. Przekroczona natomiast została wartość określona dla drugiego kryterium oceny tj. poziomu celu długoterminowego.

Monitoring Lasów w Polsce

Prowadzony jest przez Instytut Badawczy Leśnictwa. W formie, w której funkcjonuje obecnie, wywodzi się z potrzeby śledzenia zmian stanu lasu w okresie narastania procesu jego zamierania, które wystąpiło w Polsce w latach 80-dziesiątych. Pierwsze stałe powierzchnie obserwacyjne pierwszego rzędu (SPO I) powstały w 1989 roku na potrzeby monitoringu biologicznego. System monitoringu obejmuje poziomy obserwacji:

- poziom I rzędu powierzchni w sieci kwadratów 8 na 8 km i zawiera coroczną ocenę stanu koron drzew oraz jednorazową analizę warunków glebowych i stopnia zaspokojenia potrzeb pokarmowych drzew,
- poziom II rzędu obejmuje okresowe badania na wybranych powierzchniach uszczegóławiane do warunków glebowych, składu chemicznego liści lub igliwia, oceny runa czy przyrostu miąższości drzewostanów;

Na gruntach Nadleśnictwa Torzym znajdują się 3 Stałe Powierzchnie Obserwacyjne I rzędu (SPO I). Nie występują Stałe Powierzchnie Obserwacyjne Monitoringu Intensywnego (SPO MI). Według Raportu stanu zdrowotnego lasów Polski (publikacja IBL) za rok 2023 w minionym 10-leciu (lata 2014-2023) zmienność kondycji drzew w RDLP Zielona Góra była bardzo duża i wynosiła 9,5 punktu procentowego. Kondycja zdrowotna drzew była najbardziej zmienna, wartość średniej defoliacji drzew zawierała się w przedziale od 19,9% do 29,4%, w latach 2014-2016, 2018 i 2022-2023 utrzymywała się poniżej średniej krajowej, w pozostałych latach – powyżej tej średniej. Poprawa kondycji następowała w latach 2018, 2020 i 2022 natomiast pogorszenie w latach 2015, 2017, 2019 i 2023.

W 2023 roku w krainie przyrodniczo leśnej Wielkopolsko-Pomorskiej odnotowano słabszą kondycję drzew w klasach defoliacji – 2,3-8,7% drzew zdrowych, 22,5-25,4% drzew w klasach defoliacji 2-4 (defoliacja od 26% wzwyż oraz drzewa martwe) oraz 23,8%-24,8% średniej defoliacji.

Raport stanu zdrowotnego lasów Polski porusza również temat zmian klimatu, które są faktem. Ich wpływ na lasy jest coraz bardziej widoczny szczególnie w postaci ekstremalnych okresów suszy. W 2018 roku fala letnich upałów i długotrwałej suszy uznana została za najbardziej dotkliwą, jakiej doświadczyła Europa. Wcześniej takie ekstremum osiągnęły warunki pogodowe w 2003 roku i uznane zostały za najcięższe od 500 lat. 2018 rok okazał się jeszcze bardziej dramatyczny. Ponadto uważa się, że susze w Europie Środkowej w latach 2018-2019 były najcięższe od 2000 lat i spowodowały zamieranie drzewostanów iglastych i liściastych na dużych obszarach.

Według Komitetu Problemowego ds. Kryzysu Klimatycznego przy Prezydium Państwowej Akademii Nauk do najpoważniejszych konsekwencji zmian klimatu dotyczących bezpośrednio obszarów zalesionych należą m.in.:

- zmiana tempa wzrostu drzew,
- przesuwanie się granic zasięgów poszczególnych gatunków drzew,
- zmiany struktury drzewostanów i runa leśnego,
- wzrost aktywności patogenów grzybowych oraz owadów liściożernych i żerujących pod korą, wzrost aktywności jemioli, w tym w osłabionych drzewostanach iglastych,
- możliwość ekspansji z południa Europy gatunków owadów żerujących w koronach drzew i drewnie, z dużymi możliwościami gradacyjnymi,
- większa częstotliwość i intensywność zjawisk o charakterze ekstremalnym: huraganowych wiatrów, pożarów, powodzi
- ryzyko szybszego rozpadu drzewostanów o charakterze monokultur iglastych sadzonych niegdyś na wysoko produktywnych siedliskach.

8.3.2 Zagrożenia wynikające z uwarunkowań przestrzennych

Obowiązująca w granicach terytorialnych Nadleśnictwa Torzym dokumentacja z zakresu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego nie stwarza ograniczeń i zagrożeń dla trwałości lasów i stabilnej działalności z zakresu gospodarki leśnej.

W przypadku dużych szlaków komunikacyjnych ich obecność a także rozbudowa może mieć znaczący wpływ na podwyższone ryzyko pożarów (szczególnie w przypadku linii kolejowych). Ponadto bezpośrednie otoczenie tras samochodowych może być miejscem kumulacji nielegalnie wyrzucanych odpadów.

Sieć dróg szybkiego ruchu oraz linii kolejowych ma istotny wpływ na fragmentację ekosystemów ograniczającą migrację zwierząt. Ponadto przyczynia się do wzrostu śmiertelności

osobników różnych gatunków w wyniku kolizji z pojazdami podczas prób przekraczania przez nie dróg samochodowych i kolejowych.

Przez terytorium Nadleśnictwa Torzym poza siecią dróg gminnych o małym zagęszczeniu przebiegają następujące trasy o dużym obciążeniu komunikacyjnym:

- Autostrada A2 – przebiega równoleżnikowo przez centralny obszar nadleśnictwa
- Droga krajowa nr 92 – przebiega równoleżnikowo przez centralny obszar nadleśnictwa na południe od trasy A2
- Droga wojewódzka nr 138 – przebiega południkowo przez centralny obszar nadleśnictwa
- Linia kolejowa nr 273 (Wrocław Główny – Szczecin Główny) – jej fragment przebiega w południowo – zachodnim krańcu terytorium nadleśnictwa
- Linia kolejowa nr 3 (Warszawa Zachodnia – Kunowice) – przebiega przez nadleśnictwo z południowego wschodu na północny zachód.

8.3.3 Bezpośrednie negatywne oddziaływanie człowieka na las

Bezpośrednia, negatywna działalność człowieka stanowi istotny problem i realne zagrożenie dla ekosystemów leśnych. Zagrożenia związane z bezpośrednią działalnością człowieka w lasach to przede wszystkim:

- wydeptywanie upraw leśnych i runa leśnego, masowy i plądrowniczy sposób zbierania grzybów oraz pozyskiwanie owoców runa leśnego za pomocą niedozwolonych narzędzi i sposobów, prowadzące m.in. do: ograniczenia różnorodności gatunkowej runa, problemów z naturalnym i sztucznym odnowieniem lasu oraz negatywnych zmian w strukturze ściółki leśnej i gleby;
- zbiór grzybów i owoców na terenach chronionych (użytki ekologiczne oraz strefy ochronne wokół miejsc gniazdowania chronionych gatunków ptaków), prowadzący m.in. do niszczenia stanowisk gatunków rzadkich i chronionych;
- nieprzestrzeganie zakazu wjazdu pojazdów silnikowych na tereny leśne oraz nieprzestrzeganie zasad prawidłowego zachowania się w lesie;
- wywożenie śmieci do lasu;
- niszczenie infrastruktury turystycznej, edukacyjnej, obiektów służących ochronie lasu;
- przenoszenie z lasu do przydomowych ogrodów i oczek wodnych prawnie chronionych gatunków roślin;
- nieuprawnione korzystanie z otwartego ognia na terenach leśnych;
- kradzieże drewna, choinek, sadzonek leśnych, siatki grodzeniowej, nielegalne pozyskiwanie stroiszu;
- kłusownictwo leśne;
- wzniesienie pożarów (umyślne, względnie przypadkowe);
- wyprowadzanie psów bez smyczy;
- intensywne nawadnianie pól uprawnych (plantacji wielkopowierzchniowych) w sąsiedztwie kompleksów leśnych połączone z silną dewastacją gruntu podczas niwelacji terenu pod kolejne poletka plantacyjne (w tym uruchamianie wydmy śródlądowych);
- dewastacja terenów leśnych - niszczenie gleby i roślinności poprzez rozjeżdżanie terenu motocyklami i quadami, w tym również dróg leśnych.

Całość spraw związanych z profilaktyką i zwalczaniem szkodnictwa leśnego należy do kompetencji Posterunku Straży Leśnej Nadleśnictwa, która współdziała w tym zakresie ze Służbą Leśną, Policją, Strażnikami Łowieckimi z kół łowieckich, Państwową Strażą Rybacką oraz Strażą Leśną z sąsiednich Nadleśnictw. Prowadzone są także zajęcia edukacyjne w szkołach z dziećmi i młodzieżą, na których omawiana jest tematyka szkodnictwa leśnego i przeciwpożarowa.

Pod względem pożarowym na kraje Unii Europejskiej nałożony został nakaz kategoryzowania lasów pod kątem zagrożenia pożarowego- na mocy rozporządzenia Rady (EWG) nr 2158/92 z dnia 23 lipca 1992 r. Obliczenie kategorii zagrożenia pożarowego odbywa się na podstawie załącznika do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 09 lipca 2010 r. w sprawie szczegółowych zasad zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów. Zgodnie z ww. aktem prawnym lasy Nadleśnictwa Torzym zostały zaliczone do **I kategorii zagrożenia pożarowego**. Jest to najwyższy stopień jaki można nadać danej jednostce. Na tak wysoki wynik wpływa w nadleśnictwie wcześniej już wspomniana obecność ważnych szlaków komunikacyjnych (dróg krajowych i wojewódzkich) oraz linii kolejowych. Problemem jest także bezpośrednie sąsiedztwo wsi oraz łąk i pastwisk, z których część jest wiosną wypalana przez miejscową ludność. W związku z tym największe natężenie pożarów ma miejsce wiosną oraz latem, ze względu na wysokie temperatury powietrza oraz niską wilgotność ściółki. Dodatkowo istotny wpływ na ilość pożarów ma natężenie ruchu turystycznego w okresie letnim na gruntach Nadleśnictwa Torzym.

8.3.4 Zagrożenia wywołane zmianami stosunków wodnych

Poziom wód gruntowych ma bardzo istotny wpływ na stan sanitarny lasu oraz na stan siedlisk przyrodniczych. Do skutków obniżenia poziomu wód gruntowych należy pogorszenie stanu sanitarnego i zdrowotnego drzewostanów nadleśnictwa. Dochodzi również do degradacji siedlisk przyrodniczych poprzez zniekształcenie naturalnie zachodzących w nich procesów uzależnionych od zasilania wodami opadowymi i gruntowymi. Następstwem pogorszenia stanu zdrowotnego drzewostanów jest narażenie na szkody powodowane przez owady, grzyby, a także wiatr.

Wahania poziomu wód gruntowych zwykle związane są z długotrwałą suszą. Mogą pojawiać się również zmiany poziomu zwierciadła wód związane z celowymi odwodnieniami lub dużymi przedsięwzięciami budowlanymi (te drugie nie występują na terenie nadleśnictwa).

Problem suszy zwykle dotyczy okresu wiosennego na odstąnionych powierzchniach w drzewostanach młodszych klas wieku. Niedobór opadów atmosferycznych w okresie wiosenno-letnim łagodzi duża ilość jezior, lokalna sieć rzeczna, a także tereny bagienne, leśne siedliska wilgotne, bagienne, olsowe oraz powierzchnie retencyjne.

Od kilkunastu lat zauważalne jest zjawisko długotrwałej suszy. W wielu miejscach w Polsce niedobory wody są zjawiskiem trwałym. Suszą określa się nie tylko występowanie zjawisk ekstremalnych, ale wszystkie sytuacje, które występują w warunkach mniejszej dostępności wody dla danego obszaru. Zjawisko to może w konsekwencji powodować przesuszenie gleby, zmniejszenie lub całkowite zniszczenie upraw roślinnych, a także zwiększone prawdopodobieństwo pożarów, zanik torfowisk i mokradeł.

Zasadniczo rozróżniamy 4 rodzaje suszy, które określane są w zależności od fazy rozwoju. Jest to susza atmosferyczna, rolnicza, hydrologiczna oraz hydrogeologiczna.

- susza atmosferyczna (meteorologiczna) - występuje, kiedy mamy do czynienia z deficytem opadów. Pojawia się wówczas, gdy opady występują poniżej średniej wieloletniej lub jest ich całkowicie brak.
- susza rolnicza (glebowa) - gdy wilgotność gleby jest niedostateczna do zaspokojenia potrzeb wodnych roślin i prowadzenia normalnej gospodarki w rolnictwie. Jest bezpośrednią konsekwencją wydłużającej się suszy atmosferycznej.

- susza hydrologiczna (niżówka hydrologiczna) - przejawia się długotrwałym obniżeniem ilości wody w rzekach i jeziorach. Dotyczy wód powierzchniowych. Występuje wtedy, kiedy przepływ w rzekach spada poniżej przepływu średniej wartości wieloletniej.
- susza hydrogeologiczna - susza definiowana jako długotrwałe obniżenie zasobów wód podziemnych. Zjawisko tego rodzaju suszy jest zwykle poprzedzone powyższymi rodzajami suszy.

Uszkodzenia drzewostanów na terenie Nadleśnictwa Torzym spowodowane zakłóceniem stosunków wodnych zainwentaryzowano na powierzchni 184,94 ha. Łącznie uszkodzenia wynikające ze zmian poziomu wód stwierdzono w 128 pododdziałach.

Zagrożeniem dla ekosystemów leśnych może być również pogorszenie jakości wód gruntowych (zanieczyszczenia komunalne, rolnicze). Efektem działania wód o złej jakości i zanieczyszczonych może być zjawisko osłabiania odporności drzewostanów, zwiększające ich podatność na ataki szkodników pierwotnych czy patogenów grzybowych. Może również przyczyniać się do zmian w składzie gatunkowym runa leśnego i podszytu poprzez wkraczanie gatunków inwazyjnych o dużej tolerancji na zmiany składu chemicznego gleby i wody gruntowej.

Źródłami zanieczyszczeń powodującymi obniżanie się klasy i jakości wód są:

- silna i zwiększająca się presja turystyczna;
- wnikaące do gruntu oraz przeciekające do wód nieoczyszczone ścieki komunalne;
- zanieczyszczenia spływające wraz z opadami atmosferycznymi z terenów zurbanizowanych, rolnych oraz dróg;
- niewłaściwie stosowane środki ochrony roślin i nawozy.

W granicach Nadleśnictwa Torzym zanieczyszczenie wód gruntowych występować może w obrębie starej zabudowy oraz zabudowy nieskanalizowanej. Istotnym źródłem zanieczyszczeń wód są także drogi o dużym natężeniu ruchu - wody występujące w pobliżu szlaków komunikacyjnych zawierają najczęściej zwiększone ilości związków ołowiu, tlenków azotu, węglodorów. Szkodliwe substancje występujące w powietrzu atmosferycznym przedostają się także do środowiska gruntowo-wodnego wraz z opadami atmosferycznymi.

8.3.5 Zagrożenia spowodowane przez szkodliwe czynniki abiotyczne

Zagrożenia abiotyczne związane są przede wszystkim z anomaliami pogodowymi np. ekstremalne temperatury, opady czy wiatry huraganowe, ale również okresowe obniżanie poziomu wód gruntowych m.in. w następstwie długotrwałych okresów suszy (zagadnienie poruszone w rozdziale 7.2.2, a także późnymi wiosennymi i wczesnymi jesiennymi przymrozkami.

Podczas opracowywania danych przyjęto następujące kryteria oceny zgodnie z IUL:

- uszkodzenia nieistotne do 10% - Klasa 0;
- uszkodzenia istotne/ trwałe od 11 do 30% - I Klasa;
- uszkodzenia istotne/trwałe od 31 do 60% - II Klasa;
- uszkodzenia silne od 61% - III Klasa.

Spośród zagrożeń abiotycznych, zagrażających bezpośrednio utrzymaniu właściwego stanu ekosystemów leśnych należy wymienić:

- *Gwałtowne wiatry i krótkotrwałe wiatry o charakterze huraganu* - silne i bardzo silne wiatry występują najczęściej zimą i stanowią szczególne zagrożenie dla drzewostanów przerzedzonych, zaniedbanych pod względem pielęgnacyjnym. Huraganowe wiatry

powyżej 100 km/h mogące uszkadzać drzewostany poprzez łamanie lub nawet powalanie całych drzew.

- *Przymrozki* - istotnym zagrożeniem dla upraw są późne przymrozki wiosenne (od końca kwietnia do połowy maja) oraz przymrozki wczesne występujące w końcu września i na początku października.
- *Okiść śniegową* - występuje podczas długotrwałych opadów mokrego śniegu. Szkody od okiści mają charakter uszkodzeń mechanicznych - łamanie gałęzi, wierzchołków, przyginanie, a nawet wywracanie drzew. Szczególnie podatne na szkody są przerzedzone młode drzewostany, rosnące na słabszych siedliskach.
- *Zmrozowiska* - są to najczęściej niewielkie, bezodpływowe zagłębienia terenu, w których gromadzi się zimne powietrze. Utrudniony przepływ powietrza sprzyja powstawaniu przymrozków, stanowiących szczególne zagrożenie dla młodego pokolenia drzewostanu. Długo utrzymująca się niska temperatura powietrza i gleby na zmrozowisku powodują zaburzenia bilansu wodnego roślin, opóźniają ich wzrost i rozwój. Na terenie nadleśnictwa potencjalne miejsca zalegania chłodnego powietrza, zagrożone występowaniem zmrozowisk występują w dolinach rzek jak również dnach dolin morenowych z małym nasłonecznieniem i o niskim przewiewie.

Tabela 94. Inwentaryzacja uszkodzeń drzewostanów (wszystkich klas wieku) od czynników abiotycznych w Nadleśnictwie Torzym

Przyczyna uszkodzeń	Uszkodzenia [ha]				Razem
	Klasa 0	I Klasa	II Klasa	III Klasa	
Erozja	4,99	1,00	0,00	0,00	5,99
Inne	13,78	2,66	5,58	0,00	22,02
Czynniki klimatyczne	33,78	94,79	252,76	50,83	432,16
Pożary	11,30	0,00	0,00	1,26	12,56
Zakłócenia stosunków wodnych	45,37	116,21	21,05	2,31	184,94
Razem	109,22	214,66	405,94	54,4	657,67

Zagrożenia zachowania zdrowotności drzew i drzewostanów są szczegółowo opisywane w elaboracie.

8.3.6 Zagrożenia spowodowane przez szkodliwe czynniki biotyczne

Zagrożeniami biotycznymi są czynniki będące efektem oddziaływania organizmów żywych (z wyłączeniem człowieka). W większości przypadków uszkodzenia biotyczne mają charakter wieloczynnikowy i trudno określić ich bezpośrednią przyczynę.

Do typowych zagrożeń biotycznych należą:

- grzyby patogeniczne;
- owady;
- jemiola;
- zwierzęta.

Tabela 95. Inwentaryzacja uszkodzeń drzewostanów (wszystkich klas wieku) od czynników biotycznych w Nadleśnictwie Torzym

Przyczyna uszkodzeń	Uszkodzenia [ha]				Razem
	Klasa 0	I Klasa	II Klasa	III Klasa	
Grzyby	1084,87	1366,7	2597,89	454,44	5503,90
Jemiola	161,73	469,33	432,41	43,85	1107,32
Owady	52,30	87,97	25,14	27,88	193,29
Zwierzęta	1907,97	2846,71	372,52	5,87	5133,07
Razem	3206,87	4770,71	3427,96	532,04	11937,58

Pierwotne ogniska gradacyjne

Pierwotne ogniska gradacyjne w Nadleśnictwie Torzym uznane zostały Decyzją nr 18 Dyrektora Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych z dnia 03.03.2022 r. w sprawie uznania niektórych drzewostanów za pierwotne ogniska gradacyjne. Wskazano je w następującej lokalizacji:

- Obręb Gądków - oddziały: 42-45, 56-59, 67-73, 81-87, 211-215, 124-130, 149-155 na łącznej powierzchni 1 082,14 ha.
- Obręb Torzym - oddziały: 227-231, 246-250 na łącznej powierzchni 262,11 ha.

Ze względu na uwarunkowania siedliskowe Nadleśnictwa Torzym, głównym problemem w lasach są szkodniki pierwotne sosny. Obecnie największym zagrożeniem dla drzewostanów są: barczatka sosnowka, brudnica mniszka oraz boreczniki. Głównym zagrożeniem drzewostanów w minionych latach był poproch cetyniec, który w 1966r. pojawił się na pow. 1650 ha, zwalczany chemicznie na pow. 121 ha, strzygonia choinówka na pow. 70 ha w latach (1963, 69, 71)- zwalczana chemicznie w 1963r., na pow. 51 ha.

9 PLAN DZIAŁAŃ

Wszystkie działania i wskazania ochronne dla form ochrony przyrody na gruntach Nadleśnictwa Torzym zestawiono w tabeli nr ... (wg wzoru tabeli XX z Instrukcji Urządzania Lasu 2024).

Dla form ochrony przyrody posiadających plany ochrony, zadania ochronne lub plany zadań ochronnych, zaimplementowano zalecenia w nich zawarte. Dla obiektów nie posiadających takiej dokumentacji przyjęto zalecenia i wskazania zgodne z Ustawą o ochronie przyrody ((Dz. U. z 2024 r. poz. 1478, 1940), ponadto wpisujące się w treść Rozporządzenia Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 27 marca 2023 r. w sprawie wymagań dobrej praktyki w zakresie gospodarki leśnej (Dz.U. 2023 poz. 672), Zasady Hodowli Lasu i Instrukcję Ochrony Lasu.

Należy również mieć na uwadze iż w trakcie tworzenia dokumentacji zastosowano projektowe wytyczne **ujęte po Ogólnopolskiej Naradzie o Lasach (ONoL)**. Zgodnie rekomendacjami ONoL w trakcie prac nad dokumentacją urzędzeniową wyznaczone zostały **Obszary Cenne Przyrodniczo (OCP)**, które stanowią kluczowy element kompleksowej strategii wzmocnienia ochrony lasów w Polsce. Celem powoływania OCP, określanych w dokumentach jako lasy o szczególnych walorach przyrodniczych, jest objęcie ich właśnie „wzmocnioną ochroną”. W szerokim ujęciu celem tym jest realizacja krajowych i międzynarodowych zobowiązań dotyczących **ochrony różnorodności biologicznej** oraz zapewnienie trwałości **pozaprodukcyjnych usług ekosystemowych** świadczonych przez lasy.

9.1 ZASADY POSTĘPOWANIA W OBIEKTACH STANOWIĄCYCH FORMY OCHRONY PRZYRODY

Ogólne zasady postępowania w formach ochrony przyrody zaimplementowane w dokumentacji urzędzeniowej uwzględniają:

1. **Respektowanie reżimu ochronnego, przepisów prawa oraz zapisy planów ochrony i zadań ochronnych**

Działania gospodarcze muszą być dostosowane do obowiązujących zakazów i nakazów wynikających z formy ochrony przyrody wynikających z UoP, np. zakazów w rezerwach przyrody czy parkach narodowych oraz planów ochrony lub planów zadań ochronnych, które określają cele i sposoby ochrony danego obszaru.

2. **Ochronę siedlisk i gatunków chronionych, minimalizację ingerencji w środowisko**

Należy unikać działań mogących negatywnie wpłynąć na siedliska przyrodnicze oraz gatunki roślin, zwierząt i grzybów objęte ochroną gatunkową w zależności od warunków oraz wyników monitoringu. Stosowanie technik niskoinwazyjnych i unikanie prac w okresach lęgowych ptaków.

3. Tworzenie i utrzymanie stref ochronnych

W przypadku stwierdzenia obecności gatunków wymagających ochrony strefowej, należy wyznaczyć odpowiednie strefy ochrony ostoi, miejsc rozrodu i regularnego przebywania, a także zachować wymogi ochrony istniejących stref.

4. Monitorowanie stanu przyrody

Regularne przeprowadzanie wizji terenowych i monitorowanie stanu siedlisk oraz populacji gatunków chronionych pozwala na wczesne wykrycie zagrożeń i podjęcie odpowiednich działań.

5. Edukację i współpracę z lokalną społecznością

Prowadzenie działań edukacyjnych oraz współpraca z lokalną społecznością sprzyja lepszemu zrozumieniu celów ochrony przyrody i zwiększa skuteczność działań ochronnych.

6. Ochronę zasobów genetycznych oraz kontrolę gatunków inwazyjnych

Należy dbać o zachowanie różnorodności genetycznej gatunków leśnych poprzez odpowiedni dobór materiału sadzeniowego i unikanie wprowadzania obcych gatunków.

7. Zrównoważone użytkowanie zasobów leśnych oraz zachowanie drewna martwego

Pozyskiwanie drewna i innych zasobów leśnych powinno być prowadzone w sposób zrównoważony, zapewniający odnawialność zasobów i niepogarszający stanu środowiska. Należy w pełni stosować zasady „dobrej praktyki w zakresie gospodarki leśnej” – rozporządzenie MKiŚ z dnia 27 marca 2023 r. (Dz. U. z 2023 r., poz. 672). Pozostawianie martwego drewna i zbilansowane zwiększanie jego udziału w drzewostanach.

8. Ochronę krajobrazu, zachowanie ciągłości pokrywy leśnej i unikanie fragmentacji

Działania gospodarcze powinny uwzględniać potrzebę zachowania walorów krajobrazowych, szczególnie w parkach krajobrazowych i obszarach chronionego krajobrazu. Planowanie działań z zakresu gospodarki leśnej zachowujące ład czasowo-przestrzenny.

Fig. 74. Montaż platformy łęgowej dla rybołowa - zwiększenie szans na sukces łęgowy gatunku na terenie Nadleśnictwa Torzym (fot. zasoby Nadleśnictwa).

9.2 WSKAZANIA OCHRONNE OGRANICZAJĄCE NEGATYWNY WPŁYW NA FORMY OCHRONY PRZYRODY

Wszelkie działania związane z gospodarką leśną oraz ochroną czynną w granicach form ochrony przyrody muszą być zgodne z zapisami Ustawy o ochronie przyrody (Dz. U. z 2024 r. poz. 1478, 1940) oraz zapisami aktów prawnych powołujących daną formę ochrony przyrody. W przypadku rezerwatów przyrody i parków krajobrazowych, dla których ustanowiono plany ochrony lub zadania ochronne, są to dokumenty nadrzędne wraz z aktami powołującymi w zakresie dozwolonych działań z zakresu gospodarki leśnej oraz ochrony czynnej. Dla obszarów Natura 2000 ustanawiane są bezterminowo plany zadań ochronnych. Zawarte w nich zalecenia muszą być zaimplementowane do Planu Urządzenia Lasu i przestrzegane przez cały okres obowiązywania dokumentu.

9.3 ZAKRES PLANU ZADAŃ OCHRONNYCH DLA OBSZARU NATURA 2000

W przypadku Nadleśnictwa Torzym nie zaistniała konieczność określenia zakresu planu zadań ochronnych w PUL, ponieważ obszary Natura 2000 Dolina Pliszki 080011, Dolina Ilanki PLH080009 oraz Stara Dąbrowa w Korytach PLH 080042 posiadają obowiązujące plany zadań ochronnych ustanowione przez Regionalną Dyрекcję Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim. Natomiast obszar Natura 2000 Rynna Jezior Torzyskich posiada kompletną dokumentację sporządzoną na potrzeby opracowania planu zadań ochronnych, w której zawarte są odpowiednie zapisy dotyczące zaleceń działań ochronnych na tym obszarze chronionym.

9.4 POSTĘPOWANIE W PROJEKTOWANYCH FORMACH OCHRONY PRZYRODY

Na gruntach Nadleśnictwa Torzym zlokalizowany jest jeden projektowany rezerwat przyrody, dla którego opracowano dokumentację przyrodniczą i wdrożono procedurę ustanowienia nowych form ochrony przyrody na drodze Zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska. Jest to obiekt pod roboczą nazwą „Mokradła Starościńskie”.

W granicach obiektu nie zaplanowano żadnych działań z zakresu gospodarki leśnej. Wszelkie działania będą tam podporządkowane dokumentom powołującym rezerwat oraz planom ochrony lub zadaniom ochronnym.

9.5 POSTĘPOWANIE W EKOSYSTEMACH WODNO-MOKRADŁOWYCH ORAZ BEZPOŚREDNIM SĄSIEDZTWIE

W stosunku do obszarów podmokłych nie objętych ustawowymi formami ochrony przyrody, podstawę w utrzymaniu ich dobrego stanu powinny stanowić działania mające na celu zarówno ochronę zasobów wodnych jak i ochronę czystości wód, obejmujące:

- **Zachowanie istniejących antropogenicznych struktur zatrzymujących wodę:**

W celu ochrony zasobów wodnych zaleca się, aby pozostawić istniejącą na siedliskach infrastrukturę i urządzenia zatrzymujące wodę takie jak: podpiętrzenia, młynówki czy stawy. W projektach nowych obiektów tego typu należy pamiętać o konieczności zachowania w niezmienionym stanie istniejących już naturalnych struktur takich jak np. bagna czy torfowiska;

- **Ochrona czystości wód:**

Przedsięwzięcia z zakresu ochrony wód podejmowane są w odniesieniu do całej zlewni. Ochrona czystości wód na terenie nadleśnictwa, wymaga, zatem zintegrowanego działania Nadleśnictwa Torzym z jednostkami administracji państwowej i samorządowej, związanymi z ochroną środowiska;

- **Renaturyzacja terenów podmokłych:**

W celu ochrony przesuszonych i zdegradowanych siedlisk hydrogenicznych, zaleca się przywrócenie na ich terenie dawnych stosunków wodnych (bez powodowania powierzchniowego zalewu terenu). Poprzez przywrócenie terenów bagiennych zwiększy się areał terenów potencjalnego występowania wielu zagrożonych i rzadkich gatunków roślin oraz zwierząt. Ponadto, nastąpi poprawa retencyjności zlewni oraz ogólnych walorów krajobrazowych i ekologicznych terenu.

Nadleśnictwo Torzym realizuje powyższe działania między innymi w ramach projektu „Kompleksowy projekt adaptacji lasów i leśnictwa do zmian klimatu-mała retencja oraz przeciwdziałanie erozji wodnej na terenach nizinnych”.

9.6 KSZTAŁTOWANIE STOSUNKÓW WODNYCH

Kształtowanie stosunków wodnych to działania podejmowane w celu zachowania wystarczającego poziomu wód. Zgodnego z zapotrzebowaniem utrzymania właściwego stanu siedlisk zarówno leśnych, jak i wodno-błotnych.

Łącznie na terenie Nadleśnictwa Torzym opisano 870,49 ha obszarów wodno-błotnych w postaci pododdziałów i pnsów. Bardzo duże znaczenie w kształtowaniu lokalnych stosunków wodnych ma sieć rzek, cieków i rowów melioracyjnych w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa oraz jeziora z otaczającymi je strefami buforowymi o charakterze podmokłym i bagiennym.

Podstawowymi celami przyjętymi w celu stabilizacji i przywracania właściwego stanu stosunków wodnych są:

- ochrona i regeneracja mokradeł,
- zwiększenie możliwości retencyjnych mokradeł,
- zwiększenie różnorodności przyrodniczej siedlisk,
- zmniejszenie skutków powodzi i susz,
- poprawa kondycji fizjologicznej i zdrowotności lasów.

Fig. 75. Jeden z trzech zbiorników retencyjnych w leśnictwie Środkowo. (fot. N. Sokołowska)

Źródłiska

Źródła opisano w Nadleśnictwie Torzym w 123 pododdziałach. Umieszczone zostały na mapie walorów przyrodniczo-krajobrazowych.

Tabela 96. Wykaz źródeł na terenie Nadleśnictwa Torzym.

Lp.	Adres leśny	Kod osobliwości	Powierzchnia pododdziału [ha]
1	2	3	4
OBRĘB GĄDKÓW WIELKI			
1.	1-01-17-g	ŹRÓDŁA	1,03
2.	1-01-17-h	ŹRÓDŁA	1,00
3.	1-01-17-l	ŹRÓDŁA	2,00
4.	1-01-18-a	ŹRÓDŁA	1,4
5.	1-01-18-i	ŹRÓDŁA	1,59
6.	1-01-22-f	ŹRÓDŁA	2,16
7.	1-01-27-g	ŹRÓDŁA	1,03
8.	1-01-28-c	ŹRÓDŁA	2,10
9.	1-01-28-g	ŹRÓDŁA	2,85
10.	1-01-33-d	ŹRÓDŁA	3,02
11.	1-01-36-a	ŹRÓDŁA	5,02

Lp.	Adres leśny	Kod osobliwości	Powierzchnia pododdziału [ha]
1	2	3	4
12.	1-01-36-g	ŻRÓDŁA	0,89
13.	1-01-37-i	ŻRÓDŁA	1,06
14.	1-01-39-b	ŻRÓDŁA	1,92
15.	1-01-50-f	ŻRÓDŁA	0,60
16.	1-01-51-d	ŻRÓDŁA	1,42
17.	1-01-52-g	ŻRÓDŁA	2,48
18.	1-01-66-c	ŻRÓDŁA	0,56
19.	1-01-66-k	ŻRÓDŁA	0,94
20.	1-01-76-c	ŻRÓDŁA	7,57
21.	1-01-76-g	ŻRÓDŁA	2,32
22.	1-01-76-j	ŻRÓDŁA	1,30
23.	1-01-80-h	ŻRÓDŁA	1,15
24.	1-03-132-h	ŻRÓDŁA	0,83
25.	1-03-133-h	ŻRÓDŁA	0,94
26.	1-03-158-b	ŻRÓDŁA	3,69
27.	1-04-164-m	ŻRÓDŁA	0,52
28.	1-04-164-o	ŻRÓDŁA	2,27
29.	1-04-165-m	ŻRÓDŁA	1,78
30.	1-04-191-l	ŻRÓDŁA	1,37
31.	1-04-192-i	ŻRÓDŁA	1,63
32.	1-03-196-f	ŻRÓDŁA	1,77
33.	1-03-197-a	ŻRÓDŁA	1,18
34.	1-03-198-l	ŻRÓDŁA	1,06
35.	1-04-201-a	ŻRÓDŁA	0,40
36.	1-04-202-k	ŻRÓDŁA	1,51
37.	1-04-206-g	ŻRÓDŁA	0,68
38.	1-04-206-h	ŻRÓDŁA	1,51
39.	1-04-206-h	ŻRÓDŁA	1,51
40.	1-03-220-f	ŻRÓDŁA	0,49
41.	1-03-221-a	ŻRÓDŁA	2,06
42.	1-03-221-h	ŻRÓDŁA	0,36
43.	1-03-222-a	ŻRÓDŁA	8,70
44.	1-03-224-o	ŻRÓDŁA	0,54
45.	1-04-226-b	ŻRÓDŁA	0,86
46.	1-04-229-f	ŻRÓDŁA	0,57
47.	1-03-244-h	ŻRÓDŁA	3,18
48.	1-03-248-b	ŻRÓDŁA	2,71
49.	1-03-248-f	ŻRÓDŁA	5,03
50.	1-03-249-h	ŻRÓDŁA	0,75
51.	1-03-250-f	ŻRÓDŁA	1,03
52.	1-02-290-k	ŻRÓDŁA	2,47
53.	1-02-291-f	ŻRÓDŁA	0,88
54.	1-02-291-i	ŻRÓDŁA	6,02
55.	1-02-305-i	ŻRÓDŁA	1,21
56.	1-02-306-c	ŻRÓDŁA	0,94
57.	1-02-316-l	ŻRÓDŁA	1,46
58.	1-02-317-p	ŻRÓDŁA	1,51
59.	1-02-317-p	ŻRÓDŁA	1,51
60.	1-02-317-r	ŻRÓDŁA	0,78
61.	1-02-318-m	ŻRÓDŁA	1,64
62.	1-02-325-n	ŻRÓDŁA	0,60
63.	1-02-326-d	ŻRÓDŁA	0,24
64.	1-02-326-i	ŻRÓDŁA	0,64
65.	1-02-326-n	ŻRÓDŁA	1,25
66.	1-02-326-o	ŻRÓDŁA	0,58
67.	1-02-326-t	ŻRÓDŁA	0,47
RAZEM OBREB GĄDKÓW WIELKI			116,54

Lp.	Adres leśny	Kod osobliwości	Powierzchnia pododdziału [ha]
1	2	3	4
OBRĘB TORZYM			
68.	2-05-12 -f	ŻRÓDŁA	0,93
69.	2-05-16 -j	ŻRÓDŁA	3,06
70.	2-05-46 -l	ŻRÓDŁA	2,40
71.	2-05-46 -m	ŻRÓDŁA	1,26
72.	2-05-47 -b	ŻRÓDŁA	2,60
73.	2-05-47 -h	ŻRÓDŁA	1,42
74.	2-05-47 -i	ŻRÓDŁA	0,29
75.	2-05-47 -n	ŻRÓDŁA	2,09
76.	2-05-47 -o	ŻRÓDŁA	1,53
77.	2-05-49 -b	ŻRÓDŁA	5,22
78.	2-05-58 -c	ŻRÓDŁA	1,60
79.	2-05-62 -c	ŻRÓDŁA	1,19
80.	2-05-63 -d	ŻRÓDŁA	1,15
81.	2-05-74 -a	ŻRÓDŁA	3,03
82.	2-05-74 -b	ŻRÓDŁA	2,90
83.	2-06-89 -h	ŻRÓDŁA	1,61
84.	2-08-139A-l	ŻRÓDŁA	1,64
85.	2-08-139A-l	ŻRÓDŁA	1,64
RAZEM OBRĘB TORZYM			35,56
OBRĘB WYSTOK			
86.	3-11-7A -i	ŻRÓDŁA	1,90
87.	3-09-47 -d	ŻRÓDŁA	1,01
88.	3-09-66 -c	ŻRÓDŁA	1,02
89.	3-10-74 -d	ŻRÓDŁA	0,39
90.	3-10-77 -b	ŻRÓDŁA	0,97
91.	3-10-78 -h	ŻRÓDŁA	0,58
92.	3-10-79 -c	ŻRÓDŁA	1,87
93.	3-10-79 -h	ŻRÓDŁA	1,88
94.	3-10-79 -k	ŻRÓDŁA	1,87
95.	3-10-79 -m	ŻRÓDŁA	0,59
96.	3-10-79 -o	ŻRÓDŁA	0,51
97.	3-10-79 -r	ŻRÓDŁA	1,71
98.	3-10-80 -a	ŻRÓDŁA	2,61
99.	3-10-80 -h	ŻRÓDŁA	0,52
100.	3-10-80 -j	ŻRÓDŁA	1,04
101.	3-10-80 -j	ŻRÓDŁA	1,04
102.	3-10-81 -d	ŻRÓDŁA	0,61
103.	3-10-81 -g	ŻRÓDŁA	3,19
104.	3-10-81 -g	ŻRÓDŁA	3,19
105.	3-10-81 -h	ŻRÓDŁA	0,75
106.	3-10-83 -n	ŻRÓDŁA	4,47
107.	3-10-83 -s	ŻRÓDŁA	1,65
108.	3-10-84 -g	ŻRÓDŁA	0,76
109.	3-10-90 -m	ŻRÓDŁA	1,07
110.	3-10-92 -g	ŻRÓDŁA	0,85
111.	3-10-93 -a	ŻRÓDŁA	1,62
112.	3-10-93 -a	ŻRÓDŁA	1,62
113.	3-10-96 -f	ŻRÓDŁA	3,34
114.	3-10-107-j	ŻRÓDŁA	1,12
115.	3-11-118-f	ŻRÓDŁA	1,23
116.	3-11-121-h	ŻRÓDŁA	5,06
117.	3-10-127-d	ŻRÓDŁA	0,76
118.	3-11-133-c	ŻRÓDŁA	1,93
119.	3-12-191-n	ŻRÓDŁA	0,59
120.	3-12-191-r	ŻRÓDŁA	1,61
121.	3-12-203-g	ŻRÓDŁA	0,71

Lp.	Adres leśny	Kod osobliwości	Powierzchnia pododdziału [ha]
1	2	3	4
122.	3-10-259-f	ŹRÓDŁA	1,13
123.	3-10-259-l	ŹRÓDŁA	0,69
RAZEM OBRĘB WYSTOK			57,46
RAZEM NADLEŚNICTWO TORZYM			209,56

OCHRONA UJĘC WODY

Zalecenia gospodarcze i środowiskowe w SOB

1. Ochrona gleby i pokrywy roślinnej:

- Bezwzględny zakaz stosowania środków chemicznych, w tym pestycydów, herbicydów i nawozów sztucznych.
- Unikanie prac prowadzących do nadmiernego odsłonięcia gleby (np. cięcia zupełne).
- Utrzymanie zwartej pokrywy roślinnej – preferencja dla drzewostanów liściastych oraz zróżnicowanego runa leśnego.
- Zachowanie martwego drewna i próchnicy w celu wspomagania retencji i filtracji wody.

2. Ograniczenie ingerencji technicznej:

- Zakaz budowy nowych dróg leśnych, utwardzonych placów manewrowych i powierzchni nieprzepuszczalnych.
- Zakaz składowania drewna, maszyn, paliw oraz odpadów na terenie strefy ochronnej.
- Zakaz prowadzenia ognisk, wypalania gałęzi oraz używania otwartego ognia.

3. Gospodarka leśna:

- Dopuszczalne wyłącznie zabiegi pielęgnacyjne o charakterze selektywnym, z wyłączeniem zrębów zupełnych.
- Prace powinny być prowadzone ręcznie lub z wykorzystaniem lekkiego sprzętu o niskim nacisku jednostkowym.
- Wszelkie działania powinny być poprzedzone konsultacją z właścicielem ujęcia lub administratorem systemu wodociągowego.

4. Oznakowanie i edukacja

- Rekomenduje się oznakowanie granic strefy ochronnej w terenie poprzez ustawienie tablic informacyjnych i zakazów.
- Pracownicy leśni oraz wykonawcy usług powinni zostać poinformowani o obowiązujących zakazach i obowiązkach na terenie strefy.

9.7 DZIAŁANIA MAJĄCE NA CELU POPRAWĘ STANU ZBIOROWISK LEŚNYCH

Wciąż postępująca zmiana wizji i zapotrzebowania na spełniane przez lasy funkcje, wymusza modyfikację prowadzenia gospodarki hodowlanej i użytkowania lasu. Priorytetowym celem hodowli lasu jest dostosowanie składu gatunkowego do siedliska i idąca za tym poprawa stanu zbiorowisk leśnych. Dla Nadleśnictwa Torzym przyjęto do stosowania następujące rodzaje rębni oraz następujące typy drzewostanów i orientacyjne składy gatunkowe upraw zestawione w tabeli poniżej.

Tabela 97. Typy drzewostanu oraz orientacyjne składy odnowieniowe upraw

TSL	Wariant uwilg.	Typ gleby, utwór geologiczny	Typ d-stanu	Orientacyjny skład gatunkowy upraw	Rębnia zasadnicza/zastępcza
1	2	3	4	5	6
Bśw	1	RD,AR,B,OC,AK,AU-	So	So 90, Brz, i inne 10	Ib/IIb

TSL	Wariant uwilg.	Typ gleby, utwór geologiczny	Typ d-stanu	Orientacyjny skład gatunkowy upraw	Rębnia zasadnicza/zastępcza
1	2	3	4	5	6
		OZp, QRp, QEp/QZp			
		RD, AR, B-Qp, QCp, QFp	So	So 80-90, Brz, Dbb i inne 10-20	Ib/Ilb
	2	RD-QZp	So	So 80-90, Św, Dbb i inne 10-20	Ib/Ilb
Bb	1	Tw-QTw	So	So 90, Brz i inne 10	wył. z użyt.
BMśw	1	Qep - ARw; Qep/fgp - ARb	So	So 80, Brz, Dbb i inne 20	Ib/Ilb
		pozostałe	Db-So	So 70-80, Dbb 20, Brz i inne 10	Ib/Ilb
		Qfgp - Dw; Qfp - OC, RDw, RDw	Bk-So	So 70, Bk 20, Dbb, Md, Św i inne 10	IIIa/Ib
		Qp - AKrs, ARb, ARw, AUi, RDw, RDw	Db-So	So 70, Dbb 20, Bk, Md, Lp, Brz i inne 10	IIIa/Ib
	2	RD-QZp/Qg, Qp/Qg	Db-So	So 70, Dbb 20, Św, Bk, Brz i inne 10	IIIa/Ib
		pozostałe	Db-So	So 60-70, Dbb 20-30, Św, Bk, Brz, Lp i inne 10-20	IIIa/Ib
BMw	1	G, MRms, Bgw-QZp, QhRp	Św-So	So 60, Św 20, Dbb 10, Brz i inne 10	Ib/Ilb
	2	Gw-QZp	Db-Św-So	So 40-50, Św 30-40, Dbb 20-30,	IIIa/Ib
BMb	1	Tp-QTp	Św-Brz-So	So 40-50, Brz 30-40, Św i inne 10-30	wyłączone z użytkowania
	2	T-QTp	Brz-So	So 60-70, Brz 20-30, Św i inne 10-20	
	3	T-QTp	So-Brz	Brz 50-60, So 30-40, Św i inne 10-20	
LMśw	1	pozostałe	Db-So	So 50, Dbs 40, Bk, Kl, Św, Md, Gb, Brz i inne 20	IIIa/Ib
		Qbpy RDw Qfgp/bpy - ARw, OC, Pw, RDbr, RDw Qfgp/g - ARb, RDw, RDbr, RDw Qfp - OC, RDw Qp - AKrs, ARw, RDw, RDw Sk - AUi	Bk-So	So 40-50, Bk 30-40, Lp, Kl, Md, Gb i inne 10-20	IIIa/Ib
		Qbpy - Pw Qfgp - Pb, PRbr, PRw, Pw, RDbr Qfp - RDbr Qp - Pb, Pbr, RDbr Qp/bpy - ARw, RDw Qp/g - Akrs, Pw, RDbr, RDw Qp/g/p - RDw Qp/Qg - RDbr QZp - RDw	So-Db-Bk	Bk 40-50, Dbs 20-30, So 20-30, Lp, Kl, Gb i inne 10-20	IIIb/IIIa
		Qfgp/g - Pw Qg - Pb Qg/p - Pbr Qgz - Pb Qp - BRwy	So-Bk-Db	Dbs 40-50, Bk 20-30, So 20-30, Md, Lp, Kl i inne 10-20	IIIb/IIIa
	2	pozostałe	Św-Db-So	So 40-50, Dbs 30, Św 20-30, Kl, Lp, Brz i inne 10	IIIa/Ib
		Qd - Akrs, Dbr, Di, Dp, Dw Qd/fgp - Dbr, Dp, Dw Qd/g - Dbr, Dw Qd/p - Dw Qfgp/g - Arw, RDw, RDbr, RDw Qp/bpy - RDw, RDw Qp/g - Pw, RDw	Bk-So	So 40-50, Bk 30-40, Md, Lp, Kl, Gb i inne 10-20	IIIa/Ib
		Qfgp - Gw, RDbr Qfp - Gw, MRms, RDbr Qhfp - Gw Qms/fgp - MRms Qp - Bgw, Gw, RDbr	Św-So-Db	Dbs 40-50, So 20-30, Św 20-30, Gb, Bk, Lp i inne 10-20	IIIa/Ib

TSL	Wariant uwilg.	Typ gleby, utwór geologiczny	Typ d-stanu	Orientacyjny skład gatunkowy upraw	Rębnia zasadnicza/zastępcza
1	2	3	4	5	6
LMw	1	Qan - AUi Qd - Dp, Dw Qd/fgp - Dp, Dw Qd/t - Dp Qfgp - Akb, AkI, AKrs AUi - Bgms Qfgp/g - Bgw Qfp - Akrs, Bgw Qhfp - AKrs	Św-Db-So	So 40-50, Dbs 20-30, Św 20, Brz, Lp, Bk i inne 10-20	IIIa/Ib
		pozostałe	Św-Db	Dbs 50, Św 30, Bk, Lp, Gb, Wz i inne 20	IIIa/Ib
	2	Qan - AUi Qd - Dp, Dw Qd/fgp - Dp Qd/t - Dp Qfgp - Akb, Dp Tż - AUi	So-Db-Św	Św 30-40, Db 20-30, So 20-30	IIIa/Ib
		Pozostałe	Ol-Św-Db	Dbs 40, Św 30, Ol 20, Gb, Lp, Wz i inne 10	IIIa/Ib
LMb	1	Mt-Qm/QTp	Ol-Brz	Brz 60, Ol 30, Św, So i inne 20-30	wyłączone z użytkowania
	2	Tp-QTp	Brz-Ol	Ol 70-80, Brz, Św i inne 20-30	
Lśw	1	Qfgp - Akrs, ARw, BRwy, PRbr, PRw, Pw, RDbR, RDw Qfgp/g - Brwy, Pbr, Pw Qp - Pw, RDbR Qp/g - Pw Tż - AUi, Dw	Db-Bk	Bk 50, Dbs 30, Lp, Jw, Md, Gb i inne 20	IIIb/IIa
		Pozostałe	Bk-Db	Dbs 50, Bk 30, Lp, Jw, Md, Gb i inne 20	IIIb/IIa
		Qg - BRw, BRwy, Pbr, Pw Qgz - BRw, BRwy, Pb, Pbr, Pw	Db	Dbs 80, Lp, Wz, Bk, Gb i inne 20	IIa/Ib
	2	Qan/p - Aup Qfgp - Arw, AUi, Gw, RDw Qfp - Gp, RDbR Qfp/g - RDbR Tż - AUi	Db-Bk	Bk 50, Dbs 30, Lp, Jw, Md, Gb i inne 20	IIIb/IIa
		Pozostałe	Bk-Db	Dbs 50-70, Bk 10-30, Lp, Jw, Md, Gb i inne 20	IIIb/IIa
		Qg - BRs, BRw, OGb, Pw Qgz - BRk, BRwy, Pw	Js-Db	Dbs 70, Js 20, Lp, Wz, Gb i inne 10	IIa/IIIb
Lw	1	Pozostałe	Db	Dbs 70, Js, Wz, Gb, Kl, Lp i inne 30	IIb/IIIb
		Qg - OGw	Js-Db	Dbs 60, Js 30, Wz, Lp i inne 10	IIIa/IIIb
	2	Pozostałe	Js-Db	Dbs 50, Js 30, Ol, Wz, Gb, Jw i inne 20	IIIa/IIIb
		Qg - Ogw Qms/bi - MRw	Db-Js	Js 50, Dbs 30, Ol, Wz, Gb, Jw i inne 20	IIb/IIIb
OI	1	M,T,MR,G,AK,D-wszystkie	Brz-Ol	Ol 70, Brz 30	Ib/IIb
	2	M,T,Mł,MR,G,AK,D-wszystkie	Ol	Ol 90, Brz 10	Ib/IIb
	3	T-wszystkie	Ol	Ol 95, Wb 5	wył. z użytk.
OIJ	1	M,D,AK-wszystkie	Js	Js 80, Ol, Wz, Dbs i inne 20	IIb/Ib
	2	M,Mł,T,G,D-wszystkie	Ol-Js	Js 60, Ol 30, Wz i inne 10	IIb/Ib
	3	Mł,G-wszystkie	Js-Ol	Ol 50-60, Js 40-50	wył. z użytk.

(*)- do czasu ustąpienia procesu zamierania jesionu należy zastępować w odnowieniach ten gatunek innymi - głównie dębem szypułkowym, olszą czarną, wiązem szypułkowym - w mniejszym stopniu pozostałymi zgodnymi z docelowym składem gatunkowym upraw.

W trakcie prac nad dokumentacją w życie weszło Zarządzenie nr 87 DGLP z dnia 12 lipca 2024 r. w sprawie wprowadzenia wytycznych dotyczących ograniczenia stosowania rębni i cięć zupełnych w Państwowym Gospodarstwie Leśnym Lasy Państwowe, które wymusiło analizę i zmiany wynikające z nakazu maksymalnego wykorzystania w praktyce zaleceń zawartych

w ZHL - tj. zmian rębni zupełnej oraz gniazdowej IIIa na rębnie złożone (II, IIIb, IIIc, IV oraz V) oraz możliwości zastąpienia cięć zupełnych innymi sposobami cięć (cięciami częściowymi, brzegowymi i przerębowymi), również na siedliskach borowych. Zarządzenie zaleca odchodzenie od stosowania cięć zupełnych we wszystkich drzewostanach, gdzie pożądane efekty hodowlane można osiągnąć przy użyciu rębni złożonych.

Odmienne od ww. typy drzewostanów należy przyjmować w Leśnictwie Korytno. Typy drzewostanów oparto na rozpoznaniu fitosocjologicznym jakie zostało wykonane w ramach pracy dyplomowej „Analiza dynamiki wybranych siedlisk i fitocenoz leśnych leśnictwa Korytno (Nadleśnictwo Torzym) oraz roli gospodarki leśnej w ich kształtowaniu w okresie powojennym” (Kiełwicz 2011).

Tabela 98. Typy drzewostanu oraz orientacyjne składy odnowieniowe upraw w leśnictwie Korytno.

Zespół roślinny	Typ siedliskowy lasu	Typ lasu	Struktura	Docelowy skład gatunkowy lasu	Uwagi
1	2	3	4	5	6
<i>Leucobrio-Pinetum</i>	Bśw	So	1p	So 80-90%, Brz 10-20%	Rb Ib
<i>Quercu-Pinetum</i>	BMśw	Dbb-So	1p	So 60-70%, Dbb 30%, Brz do 10%	Rb IIIa
<i>Calamagrostio - Quercetum</i>	BMśw	So-Dbb	1p	Dbb 50-60%, So 30-40%, Bk, Brz do 10%	Rb IIIa,b
	LMśw	Dbb	1p	Dbb 70-80%, So 10-20%, Brz, Bk do 10%	Rb IIIb, IIa
	Lśw	Dbb	2p	1p.: Dbb 90-100%, Bk do 10% 2p. (ok. 30%): Dbb 80-90%, Bk 10-20%	Rb IIa
<i>Fago-Quercetum</i>	BMśw	So-Bk-Dbb	2p	1p.: Dbb 40-50%, Bk 20-30%, So 20-30%, Brz do 10% 2p. (ok. 20%): Bk 50-60%, Dbb 40-50%	IIIa,b
	LMśw	Bk-Dbb	2p	1p.: Dbb 60-70%, Bk 20-30%, So 10-20%, Brz do 10% 2p. (ok. 30%): Bk 60-70%, Dbb 30-40%	IIIb, IIa
	Lśw	Bk-Dbb	2p	1p.: Dbb 70-80%, Bk 20-30%, 2p. (ok. 50%): Bk 60-70%, Dbb 30-40%	IIa
<i>Luzulo-Fagetum</i>	LMśw	Bk	1p	Bk 90-100%, So, Brz, Dbb do 10%	IIa
	Lśw	Bk	1p	Bk 90-100%, Dbb do 10%	IIa
<i>Stellario-Carpinetum</i>	LMśw	Gb-Bk-Dbb	2p	1p.: Dbb 60-70%, Bk 20-30%, Gb, Os, Lp, Brz, Kl 10-20% 2p. (ok. 50%): Gb 50-60%, Bk 30-40%, Dbb 10-20%, Kl, Lp do 10%	IIIb, IIa, IV
	Lśw	wielogatunkowy las liściasty	wp	1p.: Dbb 50-60%, Bk 20-30%, Kl, Jw 10-20%, Gb, Os, Lp, Brz 10-20% 2p. i niższe: Gb 50-60%, Bk 20-30%, Dbb 10-20%, Kl, Lp, Jw 10-20%	IVd, V

9.8 WYTYCZNE DOTYCZĄCE POSTĘPOWANIA NA SIEDLISKACH PRZYRODNICZYCH NATURA 2000

Wytyczne dotyczące postępowania na siedliskach przyrodniczych w granicach obszarów Natura 2000 oraz innych obszarów chronionych wynikają z przyjętych dokumentów planistycznych dla poszczególnych form ochrony przyrody (PZO, PO) i ujęte zostały w tabeli nr ... (wzór XX z IUL). W przypadku siedlisk przyrodniczych poza granicami obszarów chronionych, na gruntach Nadleśnictwa Torzym, gospodarkę leśną planuje się w taki sposób, by utrzymać właściwy stan siedlisk lub doprowadzić siedlisko do takiego. Wskaźniki i wymagania stanu zachowania siedlisk są takie same niezależnie od lokalizacji poszczególnych płatów.

Dodatkowo w Nadleśnictwie Torzym obowiązują zasady i ustalenia typów drzewostanów (a w zasadzie Typów Lasu) na wszystkich siedliskach przyrodniczych z I Załącznika do Dyrektywy Siedliskowej zestawione w tabeli poniżej.

Tabela 99. Typy Lasu na siedliskach przyrodniczych na gruntach Nadleśnictwa Torzym.

Nazwa siedliska	Kod siedliska	Typ siedliskowy lasu Struktura drzewostanu	Optymalny docelowy skład gatunkowy drzewostanu wg Matuszkiewicza [%]	Typ drzewostanu (Typ lasu)	Orientacyjny skład gatunkowy drzewostanu -% budowa pionowa
1	2	3	4	5	6
Kwaśna buczyna niżowa (<i>Luzulo pilosae</i> - <i>Fagetum</i>)	9110-1	LMśw, rzadziej Lśw Typowa struktura drzewostanu a1 - 80-90% a2 - 0-5%	buk* 60-90 grab 0-5 lipa 0-5 sosna 0-5 dąb bezzyp. 0-5	Bk	Ip. Bk 100 Ilp. Bk Dbb Lpd 100
Grąd środkowo- europejski (<i>Galio-Carpine- tum</i>)	9170-1	LMśw Typowa struktura drzewostanu a1 - 70-80% a2 - 50-60%	grab (a2)* 30-70 lipa (a1,2)* 10-60 dąb szyp.(a1)* 10-70 klon zw. 0-5 brzoza brod. 0-5 osika 0-5 buk (a1,2) 0- 20 dąb bezzyp. 0-50	Gb-Db	Ip. Dbs, Dbb 40- 60, Lpd 20-30 Kl Bk i In. 10-30 Ilp. Gb 30-70, Lpd 10-60, Bk Klzw i in. 10-20
		LMw Typowa struktura drzewostanu a1 - 60-70% a2 - 60-80%	grab (a2)* 30-70 lipa (a1,2)* 10-60 dąb szyp.(a1)* 10-70 klon zw. 5-10 brzoza brod. 0- 5 osika 0-5 jawor 0-5 dąb bezzyp. 0-10 olsza cz. 5-10 jesion 0-10	Gb-Db	Ip. Dbs 50-70; Gb 20-30, Lpd, Jw i in. 10-20 Ilp. Gb 30-70, Lpd 10-60, Jw i in. 10- 20
		Lśw Typowa struktura drzewostanu a1 - 60-70% a2 - 60-80%	grab (a2)* 30-70 lipa (a1,2)* 10-60 dąb szyp.(a1)* 10-70 klon zw. 0-10 brzoza brod. 0- 5 osika 0-5 buk (a1,2) 0- 5 jawor 0-5 dąb bez- szyp. 0-10	Lp-Db	Ip. Dbs 50-70, Lp 20-30, Klz Jw Gb i in. 10-30 Ilp. Gb 60-80, Lpd, Klzw Bk i in. 20-40
		Lw Typowa struktura drzewostanu a1 - 60-70% a2 - 60-80%	grab (a2)* 30-70 lipa (a1,2)* 10-60 dąb szyp.(a1)* 10-70 klon zw. 0-10 brzoza brod. 0- 5 osika 0-5 jawor 0-5 dąb bezzyp. 0-10 olsza cz. 5-10 jesion 5-10 wiąz posp. 0-5	Gb-Db	Ip. Dbs 60-70, Gb 20-30, Lpd, Jw, Js, Wz i in. 20-30 Ilp. Gb 60-80, Lpd, Klzw Jw i in. 20-40
Śródlądowe kwa- śne dąbrowy (<i>Calamagrostio- Quercetum</i>)	9190-2	BMśw Typowa struktura drzewostanu a1 - 70-90%	dąb bezzyp.* 50-70 dąb szyp. 0-20 sosna 0- 10 brzoza brod. 0-10 buk (a2) 0-5 osika 0-5	Db	Ip. Dbb 60-70; So 20-30 Bk Gb i in. 0-5 Brzb 0-5
		BMw Typowa struktura drzewostanu a1 - 70-90%	dąb szyp.* 40-70 dąb bezzyp. 0-30 brzoza omsz. 0-10 brzoza brod. 0-10 sosna 0-5	Db	Ip. Dbb Dbs 60- 70; So 15-25 Brzb 0-5
Brzezina ba- gienna (<i>Vaccinio uligi- nosi-Betuleutum pubescentis</i>)	91D0-1	BMb Typowa struktura drzewostanu a1 - 90-100%	brzoza omsz.* 40-60 so- sna 5-10 buk 0-5	So-Brzo	Ip. Brzom 60-70 So 20-30 Os i In. 0-10
Bór bagienny so- snowy (<i>Vaccinio uligi- nosi-Pinetum</i>)	91D0-2	Bb Typowa struktura drzewostanu a1 - 60-70%	sosna 30-60* brzoza omsz. 2-5	So	Ip. So 90-95 Brzom i in. 5-10
Nadrzeczny łęg wierzbowy (<i>Salicetum albo- fragilis</i>)	91E0-1	Lł (Lłw) Typowa struktura drzewostanu a1 - 60-80%	wierzb.kru.* 30-60 wierzb.biał.* 30-60 olsza cz. 0-30	Wb	Ip. Wbb 70-80 Wbk, wzs 10-20 Ol Tpb Tpcz l 0- 10
Nadrzeczny łęg topolowy (<i>Populetum al- bae</i>)	91E0-2	Lł (Lłw) Typowa struktura drzewostanu a1 - 90-100% a2 - 10-20%	topola cz.* 30-60 topola biał.* 30-60	Tp	Ip. Tpb Tpcz 80- 90 Tpsz Wbb Wbk Wzs Wzp i In. 10- 20 Ilp. Tpb Tpcz Tpsz 30-60 Wbb Wbk 30-40 Wzp 0-10
Niżowy łęg ol- szowo-jesionowy	91E0-3	OIJ (Lłb) Typowa struktura	jesion* 10-60 olsza cz.* 10-60 grab (a2) 0-10	Js-OI OI-Js	Ip. Js 40-60 OI 30- 50

Nazwa siedliska	Kod siedliska	Typ siedliskowy lasu Struktura drzewostanu	Optymalny docelowy skład gatunkowy drzewostanu wg Matuszkiewicza [%]	Typ drzewostanu (Typ lasu)	Orientacyjny skład gatunkowy drzewostanu -% budowa pionowa
1	2	3	4	5	6
(Fraxino-Alnetum)		drzewostanu a1 - 60-80%	czer.zw.(a2) 5-30 lipa 0-10 klon zw. 0-10 wiąz szyp. 0-10 wiąz posp. 0-10		Wz i in. 0-10
Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe (Ficario-Ulmetum)	91F0	Lł (Lłw) Typowa struktura drzewostanu Drzewostan dwu-, trzy- piętrowy	wiąz posp.* 20-60 wiąz górski 0-10 wiąz szyp. 0-10 jesion* 20-60 dąb szyp. 5-10 czer.zw.(a2)* 20-30 grab 0-10 lipa 0-10 klon zw. 5-10 klon pol. 10-20 jabłoń 0-5 topola biał. 0-10 topola cz. 0-10 olsza cz. 5-10	Db-Wz-Js	Ip. Js 30-50, Wzs 10-30, Dbs 10-30, Wzg Wzsp Ol Lpd Klzw Tpb i in. 10 Ilp. Wzs 50, Gb30 Tpb, Klpd, Lpd i in. 20 Illp. Czmzw Gb Lpd Klzw Klpd Jb i in.

(*)- do czasu ustąpienia procesu zamierania jesionu należy zastępować w odnowieniach ten gatunek innymi - głównie dębem szypułkowym, olszą czarną, wiązem szypułkowym- w mniejszym stopniu pozostałymi zgodnymi z docelowym składem gatunkowym upraw.

9.9 OCHRONA GLEB LEŚNYCH

Ochrona gleb leśnych w Nadleśnictwie Torzym jest ważnym elementem gospodarki leśnej. Poniżej scharakteryzowano elementy ochrony stosowane w analizowanym obiekcie:

ustanowienie lasów glebochronnych: Obszar Nadleśnictwa Torzym obejmuje wyznaczone lasy glebochronne, których łączna powierzchnia wynosi 329,53 ha (1,56% powierzchni lasów Nadleśnictwa).

- 1. zgodność składu gatunkowego z siedliskiem:** wskaźnik potencjału siedlisk i stopnia naturalności ekosystemów, a także podstawa do formułowania wniosków hodowlanych. Ocena zgodności składu gatunkowego drzewostanów z siedliskowym typem lasu umożliwia dążenie do optymalnego składu gatunkowego, drzew najlepiej przystosowanych do danych warunków glebowych i wilgotnościowych, co wspiera stabilność ekosystemów również pod względem zmian klimatycznych. Osiągnięcie właściwego dostosowania, oceny zgodności możliwe jest na podstawie naukowo-badawczej dzięki specjalistycznemu operatowi glebowo-siedliskowemu - Prace te wykonano w oparciu o obowiązujące klasyfikacje gleb leśnych Polski oraz zasady kartowania siedlisk.
- 2. minimalizacja naruszeń profilu glebowego:** przygotowanie gleby przed odnowieniem lasu jest kluczową czynnością hodowlaną. Zasady Hodowli Lasu nakazują wybieranie takich sposobów przygotowania gleby, które przy najmniejszym naruszeniu profilu glebowego i procesów glebotwórczych, zapewnią powodzenie odnowienia i poprawę warunków siedliskowych. Dąży się do spowodowania możliwie najmniejszych zmian w naturalnym profilu glebowym. Można też stosować zabiegi takie jak głęboka orka melioracyjna, orka pełna, czy rabatowanie, zwłaszcza na siedliskach wilgotnych lub zdegradowanych, mające na celu poprawę warunków powietrzno-wodnych.
- 3. wpływ na formowanie próchnicy:** wprowadzanie gatunków liściastych zgodnych z danym typem siedliskowym lasu pod okap drzewostanu sprzyja lepszemu rozkładowi ściółki i wykształceniu próchnicy typu moder lub moder-mull, co wpływa na ogólne polepszenie warunków siedliskowych, w tym glebowych
- 4. ochrona stref ekotonowych i siedlisk wrażliwych:** podczas prowadzenia cięć rębnych pozostawia się strefy ekotonowe (pasy drzewostanów o szerokości 1 wysokości drzewostanu) w celu minimalizacji negatywnego wpływu zabiegów na środowisko. Dodatkowo

lokalizacja szlaków technologicznych i czynności hodowlanych w miarę możliwości omija stanowiska chronionych roślin i grzybów. Ochrona gatunków wymaga także zachowania starodrzewi, drzew dziuplastych oraz zbiorników wodnych i mokradeł, co wpływa na utrzymanie mozaikowej struktury siedlisk i stabilność ekosystemu

5. **poprawa stanu siedlisk porolnych i zniekształconych:** PUL przewiduje działania mające na celu przywrócenie właściwego stanu siedlisk zdegradowanych lub przekształconych przez wcześniejszą działalność (np. rolną)

9.10 OCHRONA RÓŻNORODNOŚCI BIOLOGICZNEJ

Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 27 marca 2023 r. w sprawie wymagań dobrej praktyki w zakresie gospodarki leśnej (Dz.U. 2023 poz. 672) precyzuje wymagania wobec funkcjonowania i prowadzenia gospodarki leśnej zgodnie z zapisami ustawy o ochronie przyrody z 16 kwietnia 2004 r. (Dz.U. 2023 poz. 1336), a co za tym idzie, w sposób mający chronić bioróżnorodność i minimalizować negatywny wpływ działalności człowieka na terenach leśnych. Wiele z tych zadań w Lasach Państwowych uznane jest za obligatoryjne już od dawna i kontynuowane w kolejnych latach obowiązywania planów urządzenia lasu. Wśród najważniejszych wymagań dobrej praktyki leśnej w zakresie prac gospodarczych prowadzonych na terenach leśnych, stosowanych z dużym powodzeniem na obszarze nadleśnictwa należy wymienić:

- Podczas planowania działań gospodarczych uwzględnia się potrzebę zachowania zróżnicowania faz rozwojowych drzewostanów w lesie, dla którego sporządza się plan urządzenia lasu.
- Bieżąca kontrola występowania gatunków i siedlisk chronionych w miejscach, gdzie planowane są działania gospodarcze w celu uniknięcia ich zniszczenia podczas prac leśnych.
- Pozostawianie martwego drewna w lasach celem zachowania ciągłości jego występowania- dążenie do poziomu 3-5 martwych drzew na 1 ha powierzchni leśnej; dąży się do pozostawiania martwych drzew o największym potencjale biocenotycznym.
- Nie stosuje się rębni zupełnych oraz gniazdowych w pasie szerokości 25 metrów od linii brzegu cieków i zbiorników wodnych.
- Na potrzeby prac leśnych wyznaczane są szlaki techniczne, których rozmieszczenie pozwala na prowadzenie prac zrębowych, pielęgnacyjnych przy jednoczesnym minimalizowaniu szkód w warstwach gleby, runa i podszytu.
- Pozostawia się enklawy leśne, gdzie stwierdzono występowanie gatunków chronionych i wysoki poziom bioróżnorodności.
- Podczas odnowień i zalesień uwzględnia się regionalne uwarunkowania przyrodnicze, warunki siedliskowe i stan siedliska przyrodniczego.
- Wybierany jest odpowiedni dla sposobu odnowienia na danej powierzchni rodzaj cięć
- Odnowienia naturalne stosuje się w pierwszej kolejności tam, gdzie istnieje drzewostan macierzysty o pożądanym składzie gatunkowym i jakości, są korzystne dla takiego odnowienia warunki siedliskowe, gwarantowane jest pokrycie takim odnowieniem 50% powierzchni uprawy.
- w lasach użytkowanych rębniami zupełnymi pozostawia się do naturalnego obumarcia co najmniej 5% powierzchni drzewostanów w formie biogrup na zrębach lub większych fragmentów drzewostanów przeznaczonych do użytkowania rębego, chyba że

występują przesłanki, w szczególności nadmiernie pojawiające się i rozprzestrzeniające organizmy szkodliwe, uzasadniające odstępnie od tego wymagania; oceny spełnienia wymagania dokonuje się w cyklu 10-letnim w przypadku drzewostanów objętych planem urządzenia lasu.

- dąży się do tego, by pozostawiane biogrupy zawierały drzewa dziuplaste, drzewa z gniazdami wieloletnimi, itp. ochronę lasu realizuje się w oparciu o zasadę integrowania metod biologicznych, chemicznych i mechanicznych, przy czym chemiczne metody ochrony lasu mogą być stosowane w przypadku braku możliwości lub braku zasadności zastosowania innych metod; przy wyborze środków ochrony roślin należy kierować się bezpieczeństwem ludzi, zwierząt i środowiska.
- w stanie naturalnym lub zbliżonym do naturalnego pozostawia się torfowiska i źródła oraz śródleśne zbiorniki i ciek wodne.

9.11 OCHRONA STANOWISK GATUNKÓW CHRONIONYCH I LOKALNIE CENNYCH

Zakazy i dopuszczenia w stosunku do występujących roślin lub grzybów gatunków objętych ochroną gatunkową określa art. 51, 56 Ustawy o ochronie przyrody. Zakazy i dopuszczenia szczegółowo określają odpowiednio:

- dla grzybów – Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej grzybów (Dz.U. z 2014 r. poz. 1408);
- dla roślin – Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin (Dz.U. z 2014 r. poz. 1409);

Racjonalna gospodarka leśna powinna promować technologię prac umożliwiającą zachowanie siedlisk gatunków nie tylko chronionych, ale również tych rzadkich w skali danego regionu i kraju. W tym celu należy podczas prac leśnych stosować następujące zalecenia ogólne:

- **dla gatunków siedlisk borowych:**
  - zachowanie dostępu światła do dna lasu,
  - ograniczanie zarastania poprzez wykaszanie trzcinnika piaskowego, gatunków inwazyjnych, ograniczanie podszytów,
  - kontrola terenowa miejsc występowania gatunków chronionych i rzadkich, poprzedzająca rozpoczęcie prac gospodarczych (również wzdłuż dróg wywozowych i miejscach planowanych na tymczasowe składnice zrębów drewna),
  - zwrócenie uwagi na występowanie gatunków chronionych podczas czyszczeń, by mieć na uwadze rozluźnienie zwarcia młodnika w tych miejscach w trakcie realizacji zabiegu,
  - podczas zakładania zrębów wyznaczanie biogrup drzew w miejscach najliczniejszego występowania gatunków chronionych i rzadkich.
- **dla leśnych gatunków siedlisk żyznych:**
  - ochrona stanowisk przed zniszczeniem podczas prac leśnych (m.in. wyznaczanie szlaków technicznych z maksymalnym możliwym unikaniem stanowisk roślin cennych),
  - unikanie nadmiernego prześwietlenia dna lasu podczas pielęgnacji,
  - podczas zakładania zrębów wyznaczanie biogrup drzew w miejscach najliczniejszego występowania gatunków chronionych i rzadkich.
- **Dla gatunków śródleśnych obszarów podmokłych:**
  - zapobieganie przesuszaniu siedlisk,

- ograniczanie sukcesji gatunków inwazyjnych, lekkonasiennych, mogących degradować pierwotny skład siedlisk i wypierać rodzime gatunki cenne,
- zachowanie śródleśnych powierzchni otwartych terenów podmokłych wraz z buforem otaczającego drzewostanu (pas szerokości minimum 30 m) bez zabiegów gospodarczych oraz regularny monitoring stanu uwilgotnienia.

W przypadku znanych stanowisk gatunków chronionych i rzadkich można sprawnie przeciwdziałać ich zniszczeniu podczas prac leśnych. Tabela poniżej przedstawia zestawienie takich stanowisk z wyszczególnieniem zabiegów gospodarczych, jakie tam zaplanowano. Dla poszczególnych gatunków podano również zalecenia ochronne mające na celu utrzymanie stanowisk cennych gatunków. Szczegółowe dane lokalizacyjne przekazano nadleśnictwu w odrębnym załączniku do POP, których szersze udostępnianie zależne jest od decyzji nadleśnictwa.

Ochrona fauny związanej z ekosystemami leśnymi na gruntach zarządzanych przez Nadleśnictwo Torzym musi bazować na zasadach i przepisach zamieszczonych w dyrektywach UE jak i krajowych regulacjach prawnych.

Zakazy i dopuszczenia w stosunku do zwierząt objętych ochroną gatunkową określają:

- art. 52, 56 Ustawy o ochronie przyrody (Dz. U. z 2024 r. poz. 1478 ze zm.);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 28 grudnia 2016 roku w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz.U. 2022 poz. 2380).

Ponadto, ochrona gatunkowa kręgowców pośrednio realizowana jest również poprzez: zwalczanie kłusownictwa i wszelkich zjawisk szkodnictwa łowieckiego, zakaz płoszenia, chwytania, przetrzymywania, ranienia i zabijania zwierzyny, zakaz wybierania i posiadania jaj i piskląt, wyrabiania i posiadania wydmuszek oraz niszczenia lęgówisk, nor i gniazd ptasich.

Ze względu na dużą zmienność lokalizacji miejsc przebywania i rozrodu poszczególnych grup kręgowców i bezkręgowców, zestawienie zaleceń i działań ochronnych zgrupowano dla zwierząt o podobnych preferencjach pod względem biotopu. Wpisane zalecenia dotyczą gatunków niebędących przedmiotami ochrony w obszarach Natura 2000.

Tabela 100. Zestawienie działań i zaleceń ochronnych dla zwierząt chronionych i rzadkich.

Lp.	Typ biotopu, miejsce rozrodu, składnik biotopu	Grupy zwierząt, dla których dany biotop jest kluczowy do utrzymania populacji	Podstawowe wymagania zachowania biotopu	Sposoby ograniczenia negatywnego wpływu zabiegów
1	2	3	4	5
1	Martwe i żywe drzewa dziuplaste	Dziuplaki wtórne: -gatunki ptaków wykorzystujące dziuple przez cały rok -gatunki nietoperzy wykorzystujące dziuple jako schronienie dzienne w okresie wiosenno-letnim -gryzonie (wiewiórka, gatunki z rodziny popielicowatych) wykorzystujące dziuple przez cały rok - owady z grupy troficznej próchnojadów wykorzystujące dziuple przez cały rok w postaci larwalnej	Zapewnienie stałej obecności drzew dziuplastych różnych gatunków i w różnym wieku	-pozostawianie drzew dziuplastych podczas zabiegów pielęgnacyjnych -tworzenie biogrup na zrębach zupełnych w miejscach występowania drzew sędziwych i dziuplastych (większa skuteczność niż pozostawianie pojedynczych drzew dziuplastych na zrębach zupełnych -w przypadku (ze względu na np. strukturę wiekową drzewostanów) braku możliwości pozostawiania odpowiedniej ilości drzew dziuplastych - wieszanie budek lęgowych typu dopasowanego do potrzeb gatunków na danym obszarze (konieczne czyszczenie budek co roku na przełomie luty-marzec)
2	Obecność w drzewostanach różnych klas wieku domieszek biocenotycznych	- owady zapylające, zbierające nektar i pyłek - ssaki posiadające w diecie owoce - ptaki, dla których pokarm stanowią owoce i nasiona	Wprowadzanie i utrzymywanie gatunków drzew i krzewów owocowych o charakterze domieszek biocenotycznych	-uwzględnianie gatunków biocenotycznych w planowanych składach gatunkowych. -nie należy wycinać i usuwać, o ile występują, starych drzew owocowych, szczególnie odmian jabłek, gruszy, śliw i czereśni
3	Martwe drewno	-próchnojady, których cykl życiowy jest ściśle uzależniony od obecności martwego drewna (np. pachnica dębowa) -owady drapieżne, dla których martwe drewno jest miejscem występowania ofiar - gryzonie - martwe drewno leżące jako kryjówka, magazyn żywności, miejsce zimowania - gady i płazy - martwe drewno leżące jako kryjówka, magazyn żywności, miejsce zimowania - gatunki grzybów, mchów i porostów - których cykl życiowy jest ściśle uzależniony od obecności martwego drewna	Pozostawianie martwego drewna w postaci drzew stojących, kłód leżących, konarów, karp po wywrotach	Usuwanie pozostałości martwych drzew z ekosystemu leśnego wskazane jest w przypadku, gdy jest to zabieg niezbędny dla ochrony lasu lub gdy istnieje zagrożenie dla zdrowia lub życia ludzi.
4	Drzewostany o złożonej strukturze	Wszystkie grupy zwierząt leśnych	Unikanie gwałtownych zmian w budowie przestrzennej na dużych powierzchniach	W miarę możliwości unikanie stosowania zrębów zupełnych na siedliskach, gdzie nie jest to konieczna forma gospodarowania na rzecz rębni złożonych.
	Leśne i nieleśne obszary podmokłe	Wszystkie grupy zwierząt	Utrzymywanie i przywracanie właściwego dla danego siedliska stanu nawodnienia	-unikanie prac z zakresu pozyskania drewna na obszarach podmokłych -działania na rzecz poprawy retencjonowania wód

Dodatkowo w ramach realizacji ochrony gatunków będących przedmiotami ochrony w obszarach Natura 2000 Nadleśnictwo Torzym realizuje projekt „Razem dla natury - ochrona gatunków i siedlisk na terenach cennych przyrodniczo” obejmujący wykaszanie łąk oraz usunięcie nalotów drzew i krzewów wraz z usunięciem biomasy poza zasięg siedliska przyrodniczego

7230 oraz w miejscach występowania poczwarówki zwężonej i poczwarówki jajowatej (zgodnie z zaleceniami PZO) dla obszaru Natura 2000 „Dolina Pliszki” PLH080011.

9.12 ZASADY WYZNACZANIA I PROJEKTOWANIA STREF BUFOROWYCH, EKOTONOWYCH I KRAJOBRAZOWYCH.

Strefa ekotonowa projektowana jest zgodnie z potrzebami w zależności od warunków i sytuacji. Jest to strefa przejściowa pomiędzy dwoma różnymi typami ekosystemów; w praktyce na terenach leśnych jest to najczęściej pas drzewostanu o szerokości około 30 m, o urozmaiconej strukturze przestrzennej i gatunkowej, zabezpieczający wnętrze kompleksu leśnego przed negatywnym oddziaływaniem czynników atmosferycznych i antropogenicznych od strony ekosystemów rolniczych, będący jednocześnie miejscem występowania gatunków roślin i zwierząt typowych dla stref przejściowych (strefy ekotonowe projektuje się np. w ekosystemach leśnych graniczących z dużymi otwartymi terenami rolniczymi, autostradami i drogami ekspresowymi; w strefie tej zalecane jest popieranie rozrostu bujnej warstwy krzewów; do tworzenia stref ekotonowych należy wykorzystywać gatunki drzew i krzewów występujące w pasie o szerokości 30 m, w podszycie, podroście, ewentualnie drugim piętrze drzewostanu),

Optymalnie wykształcona zewnętrzna granica lasu powinna obejmować trzy strefy:

- Drzewiastą, stanowiącą wewnętrzną część strefy ekotonowej. W strefie tej powinny znajdować się drzewa gatunków osiągających duże rozmiary końcowe. Docelowa szerokość strefy drzewiastej powinna wynieść około 15 m;
- Drzewiasto-krzewiastą, graniczącą od zewnątrz ze strefą drzewiastą, osiągając szerokość około 5 m. Tworzą ją drzewa osiągające mniejsze rozmiary końcowe oraz krzewy;
- Krzewiastą, stanowiącą najbardziej zewnętrzną część strefy ekotonowej, tworzoną przez pas krzewów o szerokości 3-5 m.

Do kształtowania stref ekotonowych wskazane jest wykorzystanie gatunków drzew i krzewów rodzimego pochodzenia, dostosowanych do lokalnych warunków siedliskowych. Zaleca się, aby maksymalnie wykorzystywać, o ile występuje, odnowienie naturalne, np. pędy odroślowe różnych gatunków. Do powstania stref ekotonowych wykształconych zgodnie z powyższym schematem powinno się dążyć przede wszystkim w przypadku większych kompleksów leśnych, szczególnie tam, gdzie dominują gatunki iglaste.

Strefa buforowa to pas drzewostanu o szerokości co najmniej 30 m, zabezpieczający wrażliwe i cenne ekosystemy leśne i nieleśne, w szczególności torfowiska, bory i lasy bagienne, zbiorniki wodne i naturalne ciekі (projektując granice strefy buforowej, należy w szczególności uwzględnić wielkość i kształt chronionego tą strefą siedliska oraz warunki topograficzne; w strefie buforowej co do zasady nie projektuje się użytkowania rębego oraz mechanicznego przygotowania gleby; nie ma potrzeby pozostawiania stref buforowych w otoczeniu ekosystemów nieleśnych zagrożonych sukcesją; w otoczeniu siedlisk oligotroficznych, np. torfowisk wysokich i przejściowych oraz borów bagiennych, zaleca się kształtowanie strefy buforowej składającej się głównie z gatunków iglastych; w strefach buforowych wyznaczonych wokół cieków wodnych i eutroficznych zbiorników wodnych zaleca się pozostawianie dużej ilości martwych drzew).

Strefa krajobrazowa to pas drzewostanu o szerokości 20–30 m wzdłuż uczęszczanych szlaków komunikacyjnych, miejsc intensywnie użytkowanych rekreacyjnie, ośrodków wypoczynkowych itp., pozostawiany głównie w celach ochrony krajobrazu, ochrony przeciwpożarowej oraz zwiększenia bezpieczeństwa.

Strefy ekotonowe, buforowe i krajobrazowe wyznacza się i kształtuje na etapie realizowania zabiegów gospodarczych, głównie rębnych i odnowieniowych, zgodnie z „Zasadami hodowli lasu”. Właściwie zaprojektowane pełnią funkcji ochronne dla gatunków zwierząt, zapewniają osłonę przed wiatrem czy ekstremalnymi zmianami temperatury, a także mogą zatrzymywać zanieczyszczenia pyłowe. Charakteryzuje je duże bogactwo gatunkowe drzew i krzewów oraz struktura przestrzenna, w której występuje kilka pasów roślinności różniących się wysokością.

Kompleksy leśne na terenie Nadleśnictwa Torzym mają już ukształtowane strefy ekotonowe, buforowe i krajobrazowe. Wynika to zarówno z zachowania ciągłości ich kształtowania, jak również z zasad gospodarowania zobowiązujących do pozostawiania w trakcie użytkowania.

W przypadku już istniejących zewnętrznych stref ekotonowych, buforowych i krajobrazowych zaleca się, aby ich utrzymanie miało charakter ciągły, a sposób gospodarowania zgodny był z ogólnie przyjętymi zasadami trwale zrównoważonej gospodarki leśnej.

9.13 TECHNICZNE I GOSPODARCZE DZIAŁANIA PROEKOLOGICZNE

Na terenie Nadleśnictwa Torzym drzewostany, **w których nie zaplanowano zadań gospodarczych zajmują łącznie powierzchnię 1599,27 ha**. Wykaz drzewostanów bez zabiegów przedstawia Załącznik Nr 3 do Programu Ochrony Przyrody. Oprócz pododdziałów tworzących ekosystemy referencyjne, co jest podstawą do wyłączenia z zabiegów gospodarczych, tabela grupuje również drzewostany nieobjęte zabiegiem gospodarczym w obecnym okresie gospodarczym ze względu na ład czasowo-przestrzenny, jak również powierzchnie wyłączone zabiegów z innych powodów (np. niedostępność terenu, brak potrzeb hodowlanych). W zakresie proekologicznych działań techniczno-gospodarczych wyróżnić można również stosowanie rębni złożonych (II, III, IV wraz z uprzętającymi) projektowane są w tych drzewostanach, gdzie możliwe będzie uzyskanie odnowienia naturalnego.

Zaprojektowana w bieżącym PUL **powierzchnia do rębni złożonych wynosi 3078,91 ha**, co stanowi 85,40% powierzchni wszystkich rębni. Zastosowanie tego typu rębni umożliwia zróżnicowanie struktury wiekowej i gatunkowej. Wydłużenie okresu oddziaływania daje możliwość lepszego dopasowania do naturalnych faz rozwojowych drzewostanów, co z kolei pozwala uzyskać typ drzewostanu właściwy dla danych warunków siedliskowych oraz gospodarczo pożądany. Obecnie preferowane są zabiegi hodowlane sprzyjające naturalnemu odnawianiu się rodzimych gatunków drzew. Zalesienia porolne zajmują istotne miejsce w „Krajowym programie zwiększenia lesistości”. Zalecane jest pozostawienie na tych powierzchniach w stanie nie naruszonym wszelkich remiz, pojedynczych i dojrzałych drzew lub ich grup, zakrzaczeń o zwarłym charakterze oraz istniejących zwartych powierzchni samosiewów drzew bez względu na ich gatunek.

W najbliższym 10-leciu w Nadleśnictwie Torzym zaprojektowano 1,21 ha gruntów nieleśnych do zalesienia.

10 ZAŁĄCZNIKI

Załącznik nr 1. Wykaz ekosystemów referencyjnych

Adres leśny	Rodzaj powierzchni	Powierzchnia [ha]
1-01-17-c	D-STAN	1,87
1-01-17-f	D-STAN	1,15
1-01-17-g	D-STAN	1,03
1-01-17-h	D-STAN	1,00
1-01-17-i	D-STAN	0,73
1-01-17-l	D-STAN	2,00
1-01-18-a	D-STAN	1,40
1-01-18-n	D-STAN	2,56
1-01-21-f	D-STAN	0,92
1-01-21-h	LZ	0,21
1-01-21-i	D-STAN	0,63
1-01-27-b	D-STAN	0,35
1-01-27-d	D-STAN	2,11
1-01-27-f	D-STAN	0,55
1-01-27-g	D-STAN	1,03
1-01-27-i	D-STAN	0,72
1-01-28-c	D-STAN	2,10
1-01-28-h	GRODZISKO	0,35
1-01-36-b	D-STAN	1,27
1-01-36-g	D-STAN	0,89
1-01-37-a	D-STAN	1,41
1-01-37-i	D-STAN	1,09
1-01-39-a	D-STAN	0,57
1-01-45-d	BAGNO	0,30
1-01-46-a	D-STAN	4,16
1-01-50-f	D-STAN	0,60
1-01-50-i	D-STAN	3,08
1-01-51-g	D-STAN	3,01
1-01-52-a	D-STAN	0,99
1-01-52-g	D-STAN	2,48
1-01-66-c	D-STAN	0,56
1-01-66-f	D-STAN	1,11
1-01-66-k	D-STAN	0,94
1-01-67-g	BAGNO	0,65
1-01-67-h	BAGNO	0,33
1-01-76-f	BAGNO	0,38
1-01-76-h	D-STAN	1,66
1-01-76-j	D-STAN	1,30
1-01-76-l	BAGNO	0,58
1-01-77-c	D-STAN	4,50
1-01-77-h	BAGNO	0,30
1-01-80-h	D-STAN	1,15
1-01-90-c	BAGNO	0,92
1-01-90-k	D-STAN	1,32
1-01-95-f	D-STAN	2,82
1-04-104-m	D-STAN	1,45
1-04-105-i	BAGNO	1,50
1-04-109-f	D-STAN	1,02
1-04-109-j	D-STAN	0,38
1-04-111-d	BAGNO	2,60
1-04-111-h	BAGNO	0,71
1-04-113-b	BAGNO	0,74
1-04-113-g	BAGNO	1,41
1-04-113-n	D-STAN	1,45
1-04-113-p	D-STAN	2,30
1-04-114-c	D-STAN	1,58
1-04-114-h	D-STAN	0,21
1-04-114-i	D-STAN	1,51
1-04-122-j	D-STAN	1,81
1-04-123-c	D-STAN	2,55
1-04-123-d	BAGNO	1,13
1-03-132-h	D-STAN	0,83

Adres leśny	Rodzaj powierzchni	Powierzchnia [ha]
1-03-133-d	BAGNO	0,86
1-03-133-h	D-STAN	0,94
1-03-133-i	D-STAN	0,78
1-03-133-m	D-STAN	1,23
1-03-135-m	D-STAN	0,57
1-04-138-j	D-STAN	0,49
1-04-143-d	D-STAN	4,98
1-04-143-f	D-STAN	0,64
1-04-143-i	D-STAN	0,59
1-04-143-l	D-STAN	1,91
1-04-144-b	D-STAN	1,36
1-04-144-d	D-STAN	5,95
1-03-158-b	D-STAN	3,69
1-03-158-c	D-STAN	1,01
1-03-158-t	D-STAN	0,74
1-03-159-k	D-STAN	1,63
1-04-164-m	D-STAN	0,52
1-04-167-i	D-STAN	0,86
1-04-167-j	D-STAN	0,80
1-04-167-k	D-STAN	2,35
1-04-168-b	D-STAN	5,90
1-04-168-d	D-STAN	1,34
1-04-168-f	D-STAN	0,72
1-04-169-c	D-STAN	4,89
1-04-169-h	D-STAN	0,75
1-04-170-a	D-STAN	0,75
1-04-170-b	D-STAN	0,90
1-04-170-f	D-STAN	0,93
1-04-170-h	D-STAN	4,17
1-04-170-i	D-STAN	0,83
1-04-170-j	D-STAN	1,86
1-04-170-n	D-STAN	0,95
1-04-170-p	D-STAN	0,58
1-04-171-b	D-STAN	4,28
1-04-171-h	D-STAN	1,50
1-04-172-a	D-STAN	0,53
1-04-172-d	D-STAN	0,67
1-04-172-g	D-STAN	1,40
1-04-173-c	D-STAN	2,21
1-04-175-f	D-STAN	1,83
1-04-175-h	D-STAN	2,53
1-03-179-g	BAGNO	0,31
1-03-179-m	D-STAN	1,37
1-03-180-a	D-STAN	2,13
1-03-180-f	BAGNO	1,91
1-04-186-t	D-STAN	0,47
1-04-186-w	D-STAN	0,46
1-04-192-i	D-STAN	1,63
1-03-196-f	D-STAN	1,77
1-03-197-a	D-STAN	1,18
1-03-197-b	D-STAN	0,45
1-03-197-j	D-STAN	0,65
1-03-198-h	D-STAN	0,65
1-03-198-l	D-STAN	1,06
1-03-198-s	D-STAN	0,80
1-03-198-y	BAGNO	1,46
1-03-199-k	D-STAN	1,09
1-03-200-b	SUKCESJA	2,35
1-03-200-c	D-STAN	1,77
1-03-200-f	BAGNO	0,50
1-04-201-i	D-STAN	0,75
1-04-202-k	D-STAN	1,51
1-04-202-l	D-STAN	0,89
1-04-205-j	D-STAN	0,61
1-04-205-l	D-STAN	0,24
1-04-206-g	D-STAN	0,68
1-03-215-l	D-STAN	2,15

Adres leśny	Rodzaj powierzchni	Powierzchnia [ha]
1-03-220-f	D-STAN	0,49
1-03-221-a	D-STAN	2,06
1-03-221-h	D-STAN	0,36
1-03-222-a	D-STAN	8,70
1-03-222-i	BAGNO	0,31
1-03-222-n	D-STAN	1,45
1-03-222-o	BAGNO	0,61
1-03-223-g	SZCZ CHR	0,77
1-03-223-k	BAGNO	0,47
1-03-223-s	D-STAN	1,87
1-03-224-b	BAGNO	1,13
1-03-224-h	D-STAN	0,75
1-03-224-o	D-STAN	0,54
1-03-224-p	D-STAN	2,64
1-03-224-s	D-STAN	0,76
1-04-225-k	BAGNO	3,71
1-04-225-l	D-STAN	0,95
1-04-226-b	D-STAN	0,86
1-04-226-h	D-STAN	1,09
1-04-226-n	BAGNO	3,73
1-04-227-b	D-STAN	1,69
1-04-227-c	D-STAN	2,14
1-04-227-g	D-STAN	1,81
1-04-227-n	BAGNO	0,52
1-04-227-r	D-STAN	0,51
1-04-227-w	BAGNO	0,30
1-04-228-h	BAGNO	0,43
1-04-228-j	D-STAN	0,18
1-04-228-n	D-STAN	7,58
1-04-228-o	D-STAN	0,96
1-04-228-r	D-STAN	1,89
1-04-229-c	D-STAN	0,91
1-04-229-d	D-STAN	1,57
1-04-229-f	D-STAN	0,57
1-04-229-i	D-STAN	0,54
1-04-229-j	D-STAN	0,37
1-04-229-k	D-STAN	0,41
1-04-229-l	D-STAN	1,48
1-04-230-b	SUKCESJA	0,69
1-04-230-j	BAGNO	0,47
1-04-230-k	D-STAN	1,71
1-04-231-a	RETENCJA	0,62
1-04-231-c	D-STAN	1,01
1-04-231-f	RETENCJA	0,06
1-04-231-g	RETENCJA	2,07
1-04-231-l	RETENCJA	0,34
1-04-231-m	BAGNO	0,53
1-04-231-z	D-STAN	0,86
1-04-232-r	D-STAN	2,94
1-03-244-h	D-STAN	3,18
1-03-248-b	D-STAN	2,71
1-03-248-s	D-STAN	0,96
1-03-249-g	D-STAN	0,75
1-03-249-k	SUKCESJA	1,02
1-03-250-f	D-STAN	1,03
1-03-250-g	BAGNO	1,72
1-03-250-h	SZCZ CHR	4,69
1-03-250-k	BAGNO	3,57
1-03-251-h	SZCZ CHR	1,16
1-03-251-i	BAGNO	3,58
1-03-253-b	D-STAN	3,54
1-03-253-c	BAGNO	0,18
1-03-253-j	D-STAN	0,78
1-04-254-a	D-STAN	1,63
1-04-254-l	D-STAN	1,00
1-04-255-i	BAGNO	2,32
1-04-255-j	D-STAN	1,03

Adres leśny	Rodzaj powierzchni	Powierzchnia [ha]
1-04-255-m	D-STAN	0,27
1-04-255-n	D-STAN	4,17
1-04-256-c	D-STAN	1,39
1-04-256-d	D-STAN	0,68
1-04-256-i	D-STAN	2,72
1-04-256-k	D-STAN	1,53
1-04-256-n	D-STAN	4,95
1-04-256-p	D-STAN	0,36
1-04-256-r	D-STAN	2,62
1-04-257-a	D-STAN	0,40
1-04-257-b	D-STAN	0,94
1-04-257-f	D-STAN	2,19
1-04-257-h	D-STAN	3,48
1-04-257-j	D-STAN	1,20
1-04-257-k	D-STAN	0,38
1-02-264-a	D-STAN	11,49
1-02-264-b	D-STAN	1,48
1-02-264-c	D-STAN	11,80
1-02-265-a	D-STAN	1,46
1-02-265-h	D-STAN	1,77
1-02-265-i	D-STAN	4,76
1-02-265-j	D-STAN	2,30
1-02-266-j	D-STAN	2,09
1-02-270-k	D-STAN	0,98
1-02-270-l	D-STAN	0,78
1-02-270-m	D-STAN	1,87
1-03-271-d	D-STAN	2,62
1-03-271-n	D-STAN	5,74
1-03-272-d	D-STAN	1,00
1-03-272-h	D-STAN	3,87
1-03-272-j	D-STAN	0,53
1-03-273-k	BAGNO	0,41
1-03-274-g	D-STAN	0,79
1-03-274-h	D-STAN	1,55
1-03-274-l	D-STAN	1,88
1-03-275-f	D-STAN	1,87
1-03-275-h	BAGNO	0,35
1-03-275-i	D-STAN	0,96
1-03-275-j	BAGNO	12,93
1-03-275-p	D-STAN	0,66
1-03-275-r	BAGNO	0,65
1-03-276-f	BAGNO	0,50
1-03-276-j	BAGNO	0,84
1-03-276-l	D-STAN	0,07
1-03-276-m	D-STAN	0,52
1-03-276-n	D-STAN	1,73
1-03-276-p	D-STAN	0,51
1-03-276-r	BAGNO	10,05
1-03-276-s	D-STAN	0,28
1-03-277-f	D-STAN	1,42
1-03-277-i	D-STAN	2,05
1-03-277-k	D-STAN	0,79
1-03-277-l	BAGNO	3,68
1-03-277-n	BAGNO	3,28
1-03-277-o	BAGNO	0,41
1-03-278-h	BAGNO	0,76
1-03-278-i	D-STAN	1,16
1-03-278-j	D-STAN	0,52
1-03-278-m	D-STAN	0,58
1-03-278-o	D-STAN	0,22
1-03-278-r	D-STAN	0,99
1-03-278-s	D-STAN	0,66
1-03-278-t	D-STAN	0,73
1-03-278-w	D-STAN	1,01
1-02-280-c	D-STAN	3,44
1-02-286-j	D-STAN	0,32
1-02-287-j	D-STAN	0,48

Adres leśny	Rodzaj powierzchni	Powierzchnia [ha]
1-02-291-f	D-STAN	0,88
1-03-293-f	D-STAN	1,17
1-03-293-h	BAGNO	0,45
1-03-293-l	D-STAN	1,02
1-03-294-d	D-STAN	0,68
1-03-294-i	D-STAN	2,52
1-03-295-b	D-STAN	1,43
1-03-295-c	D-STAN	0,72
1-03-295-f	BAGNO	14,47
1-03-295-g	D-STAN	1,36
1-03-295-h	D-STAN	2,70
1-03-295-i	D-STAN	5,23
1-02-296-h	BAGNO	0,42
1-02-305-c	BAGNO	1,03
1-02-305-i	D-STAN	1,21
1-02-306-c	D-STAN	0,94
1-02-306-g	BAGNO	0,66
1-02-306-h	D-STAN	1,85
1-03-309-a	D-STAN	0,95
1-03-309-f	D-STAN	0,53
1-03-309-i	D-STAN	3,04
1-03-309-j	D-STAN	0,30
1-03-309-l	D-STAN	1,34
1-03-309-r	LZ-CM NCZ	0,21
1-03-309-s	D-STAN	0,60
1-03-309-y	D-STAN	0,97
1-03-310-b	D-STAN	4,16
1-03-310-c	D-STAN	1,27
1-03-310-i	D-STAN	1,98
1-03-311-c	D-STAN	0,36
1-03-311-d	D-STAN	1,16
1-03-311-f	BAGNO	0,28
1-03-312-a	D-STAN	2,13
1-03-312-b	D-STAN	1,27
1-03-312-c	D-STAN	1,74
1-03-312-d	D-STAN	4,05
1-03-312-f	D-STAN	0,88
1-03-312-g	BAGNO	1,55
1-03-312-h	D-STAN	1,34
1-03-312-i	BAGNO	5,11
1-02-316-d	D-STAN	0,65
1-02-316-l	D-STAN	1,46
1-02-317-o	D-STAN	1,23
1-02-317-p	D-STAN	1,51
1-02-317-r	D-STAN	0,78
1-02-325-h	D-STAN	0,95
1-02-325-i	D-STAN	0,70
1-02-325-n	D-STAN	0,60
1-02-325-o	D-STAN	0,60
1-02-326-c	D-STAN	1,82
1-02-326-d	BAGNO	0,24
1-02-326-f	D-STAN	1,93
1-02-326-n	D-STAN	1,25
1-02-326-o	D-STAN	0,58
1-02-326-p	BAGNO	0,44
1-02-326-r	D-STAN	0,82
1-02-326-t	D-STAN	0,47
1-02-326-y	D-STAN	0,65
1-02-326-z	D-STAN	1,19
1-02-327-d	D-STAN	0,30
1-02-327-f	D-STAN	1,11
1-02-327-i	D-STAN	0,35
1-02-327-j	BAGNO	0,25
1-02-328-g	D-STAN	0,54
1-02-328-h	BAGNO	1,83
1-02-328-i	D-STAN	0,66
1-02-328-j	D-STAN	2,45

Adres leśny	Rodzaj powierzchni	Powierzchnia [ha]
1-02-329-h	D-STAN	0,46
1-02-329-i	BAGNO	3,97
1-02-330-d	BAGNO	0,30
1-02-330-h	BAGNO	0,36
1-02-330-i	BAGNO	0,34
1-02-330-j	D-STAN	3,29
1-02-331-c	D-STAN	1,13
1-02-331-d	BAGNO	2,69
1-02-331-f	D-STAN	3,43
1-02-331-h	D-STAN	0,99
2-05-4-j	D-STAN	0,70
2-05-11-c	BAGNO	0,69
2-05-11-d	D-STAN	1,40
2-05-14-n	BAGNO	0,25
2-05-16-k	D-STAN	3,97
2-05-23-i	BAGNO	1,08
2-05-23-j	D-STAN	0,24
2-05-27-c	BAGNO	2,40
2-05-28-a	PS	0,32
2-05-33-b	D-STAN	1,25
2-05-43-d	D-STAN	4,22
2-05-46-d	BAGNO	0,64
2-05-46-h	LZ	0,43
2-05-46-l	D-STAN	2,40
2-05-46-m	D-STAN	1,26
2-05-47-a	D-STAN	1,17
2-05-47-b	D-STAN	2,60
2-05-47-i	D-STAN	0,29
2-05-47-k	LZ	1,25
2-05-47-o	D-STAN	1,53
2-05-49-b	D-STAN	5,22
2-05-49-c	D-STAN	3,35
2-05-49-d	LZ	1,23
2-05-50-c	D-STAN	4,74
2-05-50-d	D-STAN	1,05
2-05-50-f	LZ	8,95
2-05-50-g	D-STAN	3,66
2-05-51-c	D-STAN	0,66
2-05-51-d	D-STAN	1,14
2-05-51-g	Ł	1,73
2-05-51-h	LZ	0,68
2-05-51-i	D-STAN	1,41
2-05-51-j	Ł	2,00
2-05-51-k	D-STAN	1,18
2-05-51-l	CMEN	0,12
2-05-51-o	D-STAN	3,11
2-05-51-p	D-STAN	0,59
2-05-51-r	D-STAN	1,37
2-05-51-s	D-STAN	2,82
2-05-51-t	D-STAN	0,66
2-05-56-f	D-STAN	0,72
2-05-58-a	D-STAN	8,25
2-05-58-b	D-STAN	0,74
2-05-58-c	D-STAN	1,60
2-05-58-d	D-STAN	1,10
2-05-58-f	D-STAN	14,50
2-05-59-a	D-STAN	6,48
2-05-59-b	BAGNO	5,06
2-05-63-a	D-STAN	0,89
2-05-63-b	D-STAN	1,15
2-05-63-c	D-STAN	1,25
2-05-63-d	D-STAN	1,15
2-05-63-g	D-STAN	1,25
2-05-63-h	D-STAN	1,95
2-05-63-i	D-STAN	0,88
2-05-63-k	D-STAN	2,99
2-05-63-l	BAGNO	1,42

Adres leśny	Rodzaj powierzchni	Powierzchnia [ha]
2-05-63-m	LZ	0,46
2-05-68-f	D-STAN	2,90
2-05-68-g	D-STAN	0,79
2-05-70-f	D-STAN	2,33
2-05-70-h	D-STAN	2,18
2-05-74-b	D-STAN	2,90
2-05-74-d	D-STAN	2,62
2-05-74-f	D-STAN	1,96
2-05-75-h	D-STAN	0,23
2-06-88-c	BAGNO	0,52
2-06-88-j	D-STAN	1,09
2-06-91-c	BAGNO	1,74
2-06-91-n	BAGNO	0,57
2-06-95-l	BAGNO	0,40
2-06-96-g	BAGNO	0,28
2-06-96-j	BAGNO	0,35
2-06-96-l	BAGNO	0,32
2-06-97-n	BAGNO	1,51
2-06-101-d	BAGNO	0,23
2-06-101-j	BAGNO	0,51
2-06-108-d	BAGNO	1,92
2-06-111-f	ZBIORNIK	1,16
2-06-111-j	BAGNO	0,16
2-06-120-i	BAGNO	0,75
2-06-121-h	BAGNO	0,28
2-06-121-k	BAGNO	1,00
2-06-121-m	BAGNO	2,13
2-08-126-l	D-STAN	2,35
2-08-135-s	D-STAN	0,46
2-08-135-t	D-STAN	1,12
2-08-137-h	D-STAN	2,41
2-08-137-i	D-STAN	2,85
2-08-137-j	D-STAN	0,47
2-08-137-k	D-STAN	0,51
2-08-137-l	D-STAN	0,43
2-08-138-h	D-STAN	2,54
2-08-139-l	D-STAN	0,46
2-08-139A -f	D-STAN	2,36
2-08-139A -g	D-STAN	1,78
2-08-139A -j	D-STAN	0,26
2-08-139A -l	D-STAN	1,64
2-08-140-c	D-STAN	1,89
2-06-144-h	LZ	0,16
2-06-144-i	D-STAN	1,33
2-06-144-l	BAGNO	3,30
2-06-145-i	BAGNO	3,63
2-06-145-j	SUKCESJA	0,19
2-06-146-b	BAGNO	2,42
2-08-147-m	LZ	0,24
2-08-150-a	D-STAN	3,04
2-08-150-h	BAGNO	0,51
2-08-150-i	D-STAN	1,83
2-08-151-a	D-STAN	1,15
2-08-151-h	BAGNO	0,44
2-08-151-j	BAGNO	0,44
2-08-152-b	BAGNO	0,35
2-08-155-h	D-STAN	1,56
2-06-157-t	D-STAN	1,24
2-06-157-w	BAGNO	1,24
2-06-158-k	BAGNO	1,60
2-08-161-p	D-STAN	2,21
2-08-161-r	BAGNO	0,64
2-08-161-s	D-STAN	0,08
2-08-162-h	BAGNO	5,14
2-08-162-i	D-STAN	0,27
2-08-163-b	BAGNO	4,72
2-08-164-c	D-STAN	2,46

Adres leśny	Rodzaj powierzchni	Powierzchnia [ha]
2-08-164-g	D-STAN	1,42
2-06-171-d	BAGNO	0,54
2-06-171-h	BAGNO	0,76
2-06-173-o	D-STAN	0,86
2-06-177-b	BAGNO	2,00
2-06-177-f	BAGNO	0,87
2-06-178-a	BAGNO	3,23
2-08-182-c	BAGNO	0,63
2-08-183-g	LZ	0,30
2-08-184-d	LZ	0,45
2-08-184-g	BAGNO	1,62
2-08-186-f	BAGNO	1,04
2-06-193-c	D-STAN	0,53
2-06-194-a	D-STAN	1,46
2-07-195-i	BAGNO	0,69
2-07-195-j	BAGNO	3,53
2-07-202-k	D-STAN	1,40
2-08-203-f	D-STAN	3,71
2-08-203-g	D-STAN	0,34
2-08-203-m	D-STAN	3,09
2-08-203-n	BAGNO	0,85
2-08-210-i	D-STAN	0,49
2-07-221-d	D-STAN	0,71
2-08-222-g	BAGNO	1,05
2-08-223-f	D-STAN	1,02
2-08-223-h	D-STAN	0,97
2-07-239-k	D-STAN	1,07
2-08-241-a	D-STAN	0,38
2-08-243-c	U FIZJOGR	0,37
2-07-258-a	D-STAN	2,70
2-07-264-b	PL ŁOW-R	6,62
2-07-281-f	D-STAN	0,71
2-07-283-k	D-STAN	1,80
2-07-291-g	D-STAN	1,06
2-07-293-n	D-STAN	0,21
2-07-294-h	D-STAN	3,80
2-07-296-d	D-STAN	1,40
2-07-297-a	D-STAN	1,61
3-11-1 -c	D-STAN	4,52
3-09-9 -d	D-STAN	0,56
3-09-22-d	D-STAN	4,10
3-09-30-g	LZ	0,50
3-09-35-b	D-STAN	1,32
3-09-36-b	D-STAN	0,86
3-09-36-k	D-STAN	1,30
3-09-37-b	D-STAN	1,24
3-09-37-f	BAGNO	4,82
3-09-37-g	D-STAN	1,59
3-09-37-h	D-STAN	1,60
3-09-39-f	D-STAN	1,03
3-09-39-i	D-STAN	0,45
3-09-40A-a	LZ	1,40
3-09-40A-c	PS	9,48
3-09-40B-a	LZ	8,38
3-09-40B-c	R	11,83
3-09-43-l	D-STAN	1,06
3-09-44-d	BAGNO	5,52
3-09-44-f	D-STAN	2,89
3-09-45-g	BAGNO	1,34
3-09-45-h	D-STAN	0,55
3-09-45-k	D-STAN	1,57
3-09-46-g	D-STAN	2,24
3-09-46-j	D-STAN	1,32
3-09-47-d	D-STAN	1,01
3-09-50-c	D-STAN	0,43
3-09-50-i	D-STAN	3,11
3-09-50-j	D-STAN	1,65

Adres leśny	Rodzaj powierzchni	Powierzchnia [ha]
3-09-51-g	D-STAN	1,47
3-09-51-i	PS	0,40
3-09-51-j	D-STAN	1,28
3-09-56-a	D-STAN	2,10
3-09-56-b	D-STAN	1,50
3-09-56-i	BAGNO	0,85
3-09-56-j	BAGNO	1,32
3-09-56-k	D-STAN	0,91
3-09-56-r	D-STAN	0,72
3-09-56-s	STAW R-R	1,14
3-09-57-c	D-STAN	1,70
3-09-57-h	D-STAN	1,20
3-09-58-f	BAGNO	0,26
3-09-58-i	D-STAN	1,13
3-09-59-b	D-STAN	3,39
3-09-61-f	D-STAN	6,47
3-09-62-g	D-STAN	0,87
3-09-62-h	BAGNO	0,30
3-09-63-c	D-STAN	0,47
3-09-63-d	D-STAN	0,29
3-09-63-h	D-STAN	0,55
3-09-63-k	D-STAN	0,64
3-09-64-i	D-STAN	0,83
3-09-65-c	BAGNO	3,22
3-09-66-a	D-STAN	2,38
3-09-66-c	BAGNO	1,02
3-09-66-f	BAGNO	2,67
3-09-66-g	D-STAN	1,43
3-09-66-i	SZCZ CHR	2,10
3-09-66-l	BAGNO	1,72
3-09-66-m	STAW R-R	3,31
3-09-67-i	D-STAN	2,17
3-09-67-j	D-STAN	0,42
3-09-67-k	BAGNO	3,76
3-09-68-c	D-STAN	0,72
3-09-68-f	D-STAN	1,02
3-09-68-h	BAGNO	3,06
3-09-68-i	BAGNO	2,58
3-09-69-b	D-STAN	0,79
3-09-70-b	D-STAN	2,06
3-10-72-a	D-STAN	1,02
3-10-72-j	D-STAN	1,22
3-10-73-b	D-STAN	0,40
3-10-73-d	D-STAN	2,04
3-10-74-d	D-STAN	0,39
3-10-74-f	D-STAN	0,65
3-10-75-a	BAGNO	0,62
3-10-75-f	BAGNO	1,60
3-10-76-g	BAGNO	0,52
3-10-77-b	D-STAN	0,97
3-10-78-a	D-STAN	0,63
3-10-78-c	D-STAN	0,73
3-10-78-h	D-STAN	0,58
3-10-79-a	BAGNO	0,31
3-10-79-b	BAGNO	0,38
3-10-79-c	D-STAN	1,87
3-10-79-d	BAGNO	0,32
3-10-79-f	BAGNO	1,17
3-10-79-h	D-STAN	1,88
3-10-79-o	D-STAN	0,51
3-10-79-r	LZ	1,71
3-10-80-a	D-STAN	2,61
3-10-80-b	D-STAN	0,38
3-10-80-c	D-STAN	1,28
3-10-80-d	D-STAN	1,07
3-10-80-f	BAGNO	0,11
3-10-80-g	BAGNO	0,39

Adres leśny	Rodzaj powierzchni	Powierzchnia [ha]
3-10-80-h	D-STAN	0,52
3-10-80-i	D-STAN	1,28
3-10-80-j	D-STAN	1,04
3-10-80-k	D-STAN	0,98
3-10-80-r	D-STAN	0,57
3-10-80-s	D-STAN	0,60
3-10-80-w	D-STAN	2,05
3-10-81-a	D-STAN	0,79
3-10-81-b	D-STAN	1,99
3-10-81-c	D-STAN	0,59
3-10-81-d	D-STAN	0,61
3-10-81-f	D-STAN	0,66
3-10-81-g	D-STAN	3,19
3-10-81-h	D-STAN	0,75
3-10-81-i	D-STAN	1,28
3-10-81-j	D-STAN	0,95
3-10-81-k	D-STAN	0,25
3-10-81-m	D-STAN	0,28
3-10-81-o	D-STAN	1,02
3-10-82-f	BAGNO	0,40
3-10-82-l	D-STAN	1,76
3-10-82-m	BAGNO	2,20
3-10-83-a	D-STAN	0,51
3-10-83-b	D-STAN	1,00
3-10-83-f	SZCZ CHR	1,05
3-10-83-h	D-STAN	0,66
3-10-83-i	D-STAN	0,26
3-10-83-j	D-STAN	1,06
3-10-83-k	BAGNO	0,65
3-10-83-m	BAGNO	3,25
3-10-83-p	D-STAN	1,46
3-10-83-r	D-STAN	1,06
3-10-83-s	D-STAN	1,65
3-10-84-g	D-STAN	1,42
3-10-84-h	D-STAN	0,76
3-10-85-d	D-STAN	0,64
3-10-85-l	BAGNO	0,46
3-10-86-a	D-STAN	1,57
3-10-89-l	D-STAN	0,71
3-10-90-a	D-STAN	2,66
3-10-90-d	D-STAN	1,00
3-10-90-h	D-STAN	3,41
3-10-90-m	D-STAN	1,07
3-10-90-n	D-STAN	0,80
3-10-90A-a	BAGNO	13,55
3-10-90A-b	D-STAN	1,42
3-10-90A-c	D-STAN	2,24
3-10-90A-d	LZ	0,32
3-10-90A-f	D-STAN	2,76
3-10-90A-g	D-STAN	1,24
3-10-92-g	D-STAN	0,85
3-10-93-a	D-STAN	1,62
3-10-96-b	LZ	0,72
3-10-96A-a	BAGNO	1,60
3-10-96A-b	D-STAN	0,73
3-10-96A-c	D-STAN	0,91
3-10-96A-d	D-STAN	1,10
3-10-96A-f	D-STAN	8,55
3-10-107-j	D-STAN	1,12
3-10-107-k	BAGNO	0,31
3-10-108-k	BAGNO	2,69
3-10-108-l	D-STAN	0,72
3-11-114-b	D-STAN	1,11
3-11-114-f	D-STAN	0,59
3-11-114-k	D-STAN	2,14
3-11-114-n	D-STAN	1,50
3-11-117-h	D-STAN	1,30

Adres leśny	Rodzaj powierzchni	Powierzchnia [ha]
3-11-118-f	D-STAN	1,23
3-11-118-m	BAGNO	0,65
3-11-119-d	D-STAN	1,51
3-11-119-g	D-STAN	2,75
3-11-119-n	D-STAN	2,12
3-11-120-g	BAGNO	2,81
3-11-120-i	D-STAN	1,68
3-11-121-c	BAGNO	0,95
3-11-121-d	BAGNO	0,35
3-11-121-f	D-STAN	0,82
3-11-121-g	D-STAN	0,66
3-11-121-n	D-STAN	0,31
3-11-122-c	BAGNO	0,24
3-11-123-c	BAGNO	0,40
3-11-123-f	BAGNO	0,50
3-11-123-n	D-STAN	0,95
3-11-124-g	D-STAN	2,04
3-11-124-l	D-STAN	1,01
3-11-125-f	D-STAN	0,59
3-11-125-m	BAGNO	1,00
3-11-126-a	BAGNO	10,27
3-11-126-b	D-STAN	3,86
3-11-126-c	D-STAN	1,18
3-11-126-i	D-STAN	0,80
3-11-126-j	D-STAN	0,84
3-10-127-a	D-STAN	0,67
3-10-127-d	D-STAN	0,76
3-11-128-a	D-STAN	2,05
3-11-129-b	D-STAN	0,72
3-11-129-c	BAGNO	0,41
3-11-129-j	D-STAN	2,13
3-11-131-a	BAGNO	2,56
3-11-131-c	D-STAN	0,94
3-11-131-l	BAGNO	0,87
3-11-131-t	D-STAN	0,86
3-11-132-a	BAGNO	11,70
3-11-132-b	D-STAN	0,77
3-11-132-d	D-STAN	0,71
3-11-133-a	BAGNO	4,91
3-11-133-c	D-STAN	1,93
3-11-133-d	D-STAN	1,03
3-11-134-a	BAGNO	1,97
3-11-135-a	BAGNO	4,65
3-11-136-a	BAGNO	3,11
3-11-136-m	D-STAN	1,63
3-11-137-a	BAGNO	2,88
3-11-138-f	SZCZ CHR	1,38
3-11-138-g	D-STAN	1,82
3-11-139-i	D-STAN	0,80
3-11-139-j	BAGNO	3,19
3-11-139-k	SUKCESJA	1,01
3-11-139-l	D-STAN	0,51
3-11-140-a	BAGNO	6,76
3-11-140-b	SUKCESJA	0,24
3-11-140-c	D-STAN	1,29
3-11-140-d	BAGNO	9,59
3-11-140-f	D-STAN	1,91
3-11-141-a	D-STAN	1,77
3-11-142-a	D-STAN	1,89
3-11-147-h	D-STAN	0,84
3-11-151-c	BAGNO	0,77
3-11-152-g	D-STAN	1,38
3-11-152-j	D-STAN	0,95
3-11-152-l	LZ	1,57
3-11-153-d	D-STAN	0,97
3-11-153-f	LZ	2,54
3-12-180-p	D-STAN	1,39

Adres leśny	Rodzaj powierzchni	Powierzchnia [ha]
3-12-182-h	D-STAN	1,42
3-12-183-d	D-STAN	0,50
3-12-183-f	D-STAN	1,50
3-12-183-j	D-STAN	1,07
3-12-183-k	D-STAN	1,05
3-12-184-c	D-STAN	2,26
3-12-189-d	D-STAN	0,66
3-12-190-f	D-STAN	1,48
3-12-190-g	BAGNO	0,37
3-12-191-d	D-STAN	0,85
3-12-191-j	D-STAN	0,62
3-12-191-k	D-STAN	2,09
3-12-191-n	D-STAN	0,59
3-12-191-o	D-STAN	0,92
3-12-191-p	D-STAN	2,26
3-12-191-s	D-STAN	1,19
3-12-195-m	D-STAN	2,64
3-12-201-b	D-STAN	2,59
3-12-201-d	D-STAN	1,16
3-12-203-b	D-STAN	1,43
3-12-203-c	D-STAN	1,69
3-12-203-d	D-STAN	0,90
3-12-203-g	D-STAN	0,71
3-12-203-l	D-STAN	1,60
3-12-203-m	D-STAN	0,60
3-12-203-n	BAGNO	0,80
3-12-203-o	D-STAN	4,01
3-12-219-d	D-STAN	0,25
3-12-228-i	D-STAN	1,78
3-12-232-b	BAGNO	1,67
3-12-244-n	D-STAN	0,40
3-12-245-f	D-STAN	1,99
3-12-245-g	BAGNO	1,15
3-12-245-i	D-STAN	2,37
3-10-258-c	D-STAN	0,43
3-10-259-f	D-STAN	1,13
3-10-259-g	D-STAN	1,27
3-10-259-k	D-STAN	0,73
3-10-259-l	D-STAN	0,69
3-10-260-f	BAGNO	3,20
3-10-260-g	D-STAN	0,72
3-10-260-j	BAGNO	2,14
3-10-261-d	BAGNO	0,93
3-10-261-g	BAGNO	0,36
3-10-266-b	BAGNO	0,39
3-10-266-c	BAGNO	0,32
3-10-266-f	BAGNO	0,30
3-10-266-n	BAGNO	0,50
3-10-266-p	BAGNO	1,20
3-10-267-f	BAGNO	0,28
3-10-269-i	D-STAN	4,39
3-10-270-j	D-STAN	0,52
3-10-271-b	BAGNO	1,25
3-10-271-h	LZ-TORF	1,72
3-10-274-l	D-STAN	0,63
3-10-274-m	BAGNO	2,15

Załącznik nr 2. Wykaz zadrzewień i zakrzewień

Lp.	Leśnictwo oddz. Pododdz.	Gat. pan.	Pow. [ha]	Wiek gat. pan.	Ogólny opis, skład gatunkowy
1	01- 18-d	MD	0,23	65	L-CTWO: ZADRZEW: MD 65,JB 65,ŚL 65
2	01- 18-g	JW	0,77	20	PS: ZADRZEW: JW 20
3	01- 21-h	AK	0,21	110	LZ: ZADRZEW: AK 110,BRZ 90,LP 90,KL 70,JKL 70;ZAKRZEW: ŚNG.B ,LSZ 0
4	01- 21-k	BRZ	1,59	120	PL ŁOW-Ł: ZADRZEW: BRZ 120,OL 70,BRZ 45,WB 45;ZAKRZEW: GŁG ,LSZ 0,DER.Ś 0
5	01- 28-h	BK	0,35	160	GRODZISKO: ZADRZEW: BK 160,SO 60,BK 30;SAMOS: BK 15,DB 15
6	01- 45-d	SO	0,30	125	BAGNO: ZADRZEW: SO 125,BRZ 35;ZAKRZEW: BRZ ,SO 0
7	01- 67-g	SO	0,65	85	BAGNO: ZADRZEW: SO 85,BRZ 85,SO 66,SO 22
8	01- 67-h	SO	0,33	87	BAGNO: ZADRZEW: SO 87,ŚW 87,DG 87,ŚW 45
9	01- 76-f	OL	0,38	30	BAGNO: ZADRZEW: OL 30,BRZ 45,ŚW 45
10	01- 76-l	OL	0,58	70	BAGNO: ZADRZEW: OL 70,BRZ 90,ŚW 90,OL 90,ŚW 50
11	01- 77-h	OL	0,30	30	BAGNO: ZADRZEW: OL 30,BRZ 45
12	01- 79-i	BRZ	1,66	55	PL ŁOW-R: ZADRZEW: BRZ 55
13	01- 90-c	ŚW	0,92	115	BAGNO: ZADRZEW: ŚW 115,OL 90,OL 45,BRZ 90,SO 115,BRZ 50
14	04- 96-j	JW	0,58		R: ZAKRZEW: JW ,BRZ 0,SO 0
15	04- 96-k	DB.S	0,03	70	BUD INNE: ZADRZEW: DB.S 70,OL 90,KL 70;ZAKRZEW: BEZ.C ,JW 0,WZ 0
16	04- 96-l	BRZ	1,05	30	Ł: ZADRZEW: BRZ 30,SO 30;ZAKRZEW: AK
17	04- 105-i	OL	1,50	25	BAGNO: ZADRZEW: OL 25,BRZ 15,OL 10
18	04- 111-d	SO	2,60	105	BAGNO: ZADRZEW: SO 105,BRZ 105,SO 54,OL 34;ZAKRZEW: BRZ ,SO 0,IWA 0,OL 0,KRU 0
19	04- 111-h	SO	0,71	55	BAGNO: ZADRZEW: SO 55,SO 70,BRZ 70;ZAKRZEW: BRZ ,SO 0,KRU 0
20	04- 113-b	OL	0,74	60	BAGNO: ZADRZEW: OL 60;ZAKRZEW: WB ,OL 0,CZM 0,KRU 0
21	04- 113-g	OL	1,41	60	BAGNO: ZADRZEW: OL 60,OL 90,SO 70,BRZ 70,BRZ 25,OL 25;ZAKRZEW: WB ,BRZ 0,SO 0,OL 0
22	04- 114-j	OL	1,11	30	BAGNO: ZADRZEW: OL 30,OL 20;ZAKRZEW: OL ,KRU 0,CZM 0
23	04- 117-a	SO	0,17	10	PAS PPOŻ: ZADRZEW: SO 10,DB.S 10,BRZ 10,JW 10;ZAKRZEW: DB ,SO 0
24	04- 117-k	AK	0,16	70	R: ZADRZEW: AK 70,OS 50,DB.S 70;ZAKRZEW: LSZ ,BEZ.C 0,AK 0,JB 0,BEZ.K 0,ŚW 0,CZR 0
25	04- 123-d	SO	1,13	65	BAGNO: ZADRZEW: SO 65;ZAKRZEW: OL ,IWA 0,KRU 0,BRZ 0
26	03- 133-d	OL	0,86	75	BAGNO: ZADRZEW: OL 75,ŚW 40
27	04- 136-f	AK	0,02	20	PLAC: ZADRZEW: AK 20
28	04- 137-g	DB.S	0,54	190	R: ZADRZEW: DB.S 190,ORZ.C 40,JS 20,ŚW 25,DB.S 40,SO 25,BRZ 35,DB.S 50,AK 40,AK 70,DB.S 25,CZR.P 25;ZAKRZEW: ŻYW.Z ,ŚW 0,JW 0,CZR 0,SO 0,DB 0,BRZ 0
29	04- 137-h	DB.S	0,06	180	L-CTWO: ZADRZEW: DB.S 180
30	04- 137-i	GŁG	0,01	40	PLAC: ZADRZEW: GŁG 40;ZAKRZEW: DB ,BER 0
31	04- 137-j	CZR	0,18		PS: ZAKRZEW: CZR ,LSZ 0,DB 0,CZM.P 0;ZADRZEW: ŚW 50,BRZ 50,DB.S 40
32	04- 166-a	WB	0,56		Ł: ZAKRZEW: WB
33	04- 166-g	OL	0,53	90	PLAŻA: ZADRZEW: OL 90,SO 150,BRZ 90,DB.S 90,AK 60;ZAKRZEW: AK ,SO 0,OL 0
34	03- 179-g	SO	0,31	74	BAGNO: ZADRZEW: SO 74,BRZ 74,BRZ 40,ŚW 40
35	03- 180-f	SO	1,91	73	BAGNO: ZADRZEW: SO 73,BRZ 73;ZAKRZEW: WB ,BRZ 0,SO 0
36	04- 186-f	BRZ	0,21		R: ZAKRZEW: BRZ ,DB 0,SO 0
37	04- 187-a	BRZ	3,78		R: ZAKRZEW: BRZ ,DB 0
38	03- 195-s	ŚW	0,16	38	PAS PPOŻ: ZADRZEW: ŚW 38,BRZ 38
39	03- 197-l	SO	0,28	47	R: ZADRZEW: SO 47,SO 30,BRZ 30;ZAKRZEW: SO ,BRZ 0,OS 0,KL 0,JW 0,CZM 0,GŁG 0,BEZ.C 0
40	03- 198-n	JW	0,28	60	BUD INNE: ZADRZEW: JW 60,KL 60,AK 90,BRZ 70,MD 60,AK 45;ZAKRZEW: AK ,JRZ 0,BRZ 0
41	03- 198-o	JB	0,20	80	R: ZADRZEW: JB 80,AK 50,JW 50;ZAKRZEW: DB ,BRZ 0,SO 0
42	03- 198-p	JW	0,18	60	BUD INNE: ZADRZEW: JW 60,KL 60,AK 90,BRZ 70,AK 60,AK 45;ZAKRZEW: AK ,JRZ 0,BRZ 0
43	03- 198-x	MD	0,36	47	LZ-CM NCZ: ZADRZEW: MD 47,ŚW 47,DB.S 47,SO 47,GB 47;ZAKRZEW: ŚNG.B ,AK 0,DB 0,BK 0,KL 0,JW 0
44	03- 198-y	OL	1,46	45	BAGNO: ZADRZEW: OL 45,OL 65,OL 85,BRZ 45,WB 45;ZAKRZEW: WB ,OL 0,BRZ 0
45	03- 198-z	BRZ	0,33		R: ZAKRZEW: BRZ ,JW 0,JRZ 0,SO 0,AK 0
46	03- 198-ax	JW	1,17	80	STAW R-R: ZADRZEW: JW 80,DB.S 80,BRZ 55,KL 80,AK 55
47	03- 200-f	SO	0,50	70	BAGNO: ZADRZEW: SO 70;ZAKRZEW: WB ,OL 0
48	04- 204-p	OL	1,57	55	Ł: ZADRZEW: OL 55,OL 40,SO 120,BRZ 55,OL 80,BRZ 80,BRZ 40,BRZ 25,OL 25,SO 40,BK 25;ZAKRZEW: WB ,BRZ 0,KRU 0,OL 0,BK 0

Lp.	Leśnictwo oddz. Pododdz.	Gat. pan.	Pow. [ha]	Wiek gat. pan.	Ogólny opis, skład gatunkowy
49	04- 204-r	OL	0,53	55	Ł: ZADRZEW: OL 55,OL 40,SO 120,BRZ 55,OL 80,BRZ 80,BRZ 40,BRZ 25,OL 25,SO 40,BK 25;ZAKRZEW: WB ,BRZ 0,KRU 0,OL 0,BK 0
50	04- 204-t	OL	1,13	55	Ł: ZADRZEW: OL 55,OL 75,BRZ 75,OL 30,BRZ 55;ZAKRZEW: WB ,OL 0,DB 0,KRU 0,CZM 0
51	04- 205-k	OL	1,22	65	PL ŁOW-Ł: ZADRZEW: OL 65,OL 80,OL 20,BRZ 80,SO 80,SO 60,SO 30,BRZ 30;ZAKRZEW: OL ,BRZ 0,WB 0,SO 0,JW 0
52	02- 208-d	SO	3,55	70	PL ŁOW-R: ZADRZEW: SO 70,BRZ 70
53	03- 221-d	DB.S	2,39	150	PL ŁOW-R: ZADRZEW: DB.S 150,SO 45
54	03- 221-g	OL	0,37	60	Ł: ZADRZEW: OL 60,BRZ 60;ZAKRZEW: WB ,OL 0,BRZ 0
55	03- 221-j	BRZ	0,62	50	Ł: ZADRZEW: BRZ 50;ZAKRZEW: WB ,BRZ 0,OL 0
56	03- 222-i	OL	0,31	77	BAGNO: ZADRZEW: OL 77;ZAKRZEW: CZM ,LSZ 0
57	03- 222-o	OL	0,61	60	BAGNO: ZADRZEW: OL 60,BRZ 60;ZAKRZEW: OL ,BRZ 0
58	03- 222-x	JW	0,12	48	LZ: ZADRZEW: JW 48,MD 48,AK 48,DB.S 18,AK 59,BRZ 48,JS 48,OS 48,ŚW 48;ZAKRZEW: BEZ.C ,LSZ 0,DB 0,BK 0,ŚW 0
59	03- 223-i	DB.S	1,54	65	R: ZADRZEW: DB.S 65,AK 50
60	03- 223-j	JB	0,22	70	BR-R: ZADRZEW: JB 70,CZR 70
61	03- 223-k	OL	0,47	70	BAGNO: ZADRZEW: OL 70,OL 40;ZAKRZEW: BEZ.C ,CZM 0,OL 0
62	03- 224-b	DB.S	1,13	90	BAGNO: ZADRZEW: DB.S 90,BRZ 70,OL 70,SO 60;ZAKRZEW: WB ,BRZ 0,OL 0
63	04- 225-k	BRZ	3,71	60	BAGNO: ZADRZEW: BRZ 60,OL 60,OL 30,OL 80,SO 80,SO 50,BRZ 30;ZAKRZEW: OL ,WB 0,BRZ 0,CZM 0,KRU 0
64	04- 226-n	SO	3,73	120	BAGNO: ZADRZEW: SO 120,OL 55,BRZ 45;ZAKRZEW: SO ,BRZ.O 0,OL 0
65	04- 227-n	BRZ	0,52	15	BAGNO: ZADRZEW: BRZ 15,SO 15;ZAKRZEW: BRZ ,OL 0,WB 0,SO 0
66	04- 227-w	BRZ	0,30	30	BAGNO: ZADRZEW: BRZ 30,BRZ 15
67	04- 228-h	SO	0,43		BAGNO: ZAKRZEW: SO ,BER 0
68	04- 230-j	OL	0,47	92	BAGNO: ZADRZEW: OL 92,BRZ 92,OL 40;ZAKRZEW: OL ,BRZ 0,KRU 0,JRZ 0
69	03- 250-g	OL	1,72	55	BAGNO: ZADRZEW: OL 55,OL 75,ŚW 70,BRZ 55,AK 70,OS 55;ZAKRZEW: WB ,OL 0,BRZ 0
70	03- 250-k	DB.S	3,57	110	BAGNO: ZADRZEW: DB.S 110;ZAKRZEW: WB
71	03- 251-i	BRZ	3,58	50	BAGNO: ZADRZEW: BRZ 50,SO 50
72	03- 252-b	OL	0,69	60	Ł: ZADRZEW: OL 60,OL 30
73	03- 252-c	BRZ	0,06	70	PS: ZADRZEW: BRZ 70,OL 70,SO 70;ZAKRZEW: CZM ,BEZ.C 0,JRZ 0
74	03- 252-d	BRZ	1,11	15	Ł: ZADRZEW: BRZ 15,OL 15,BRZ 80,SO 80;ZAKRZEW: BRZ ,BK 0,OL 0
75	03- 252-f	OL	0,32	80	PS: ZADRZEW: OL 80,OL 30,BRZ 20;ZAKRZEW: BRZ ,OL 0,BEZ.C 0
76	03- 253-c	OL	0,18	60	BAGNO: ZADRZEW: OL 60,OL 85;ZAKRZEW: OL ,CZM 0,BRZ 0
77	04- 255-i	OL	2,32	15	BAGNO: ZADRZEW: OL 15;ZAKRZEW: OL ,WB 0,BEZ.C 0
78	02- 258-f	SO	0,25	85	LZ-CM NCZ: ZADRZEW: SO 85,DB.B 65;ZAKRZEW: BK ,DB.B 0
79	02- 258-p	SO	0,41		R: ZAKRZEW: SO
80	02- 261-j	LP	0,89	140	PARK: ZADRZEW: LP 140,DB.S 140,AK 110,KSZ 110;ZAKRZEW: JW ,AK 0,DB 0,KL 0,BK 0
81	03- 273-k	BRZ	0,41		BAGNO: ZAKRZEW: BRZ ,WB 0
82	03- 274-k	SO	2,00	97	BAGNO: ZADRZEW: SO 97,OL 45,OL 55,BRZ 97,LP 97;ZAKRZEW: OL ,WB 0
83	03- 275-h	BRZ	0,35	65	BAGNO: ZADRZEW: BRZ 65;ZAKRZEW: WB ,OL 0,BRZ 0
84	03- 275-j	SO	12,93	140	BAGNO: ZADRZEW: SO 140,OL 60,OL 50,SO 60,BRZ 60,OS 50,LP 80;ZAKRZEW: WB ,OL 0,BRZ 0
85	03- 275-r	DB.B	0,65	150	BAGNO: ZADRZEW: DB.B 150,DB.S 40,BRZ 55;ZAKRZEW: OL ,BRZ 0
86	03- 276-f	OL	0,50	45	BAGNO: ZADRZEW: OL 45;ZAKRZEW: WB ,OL 0
87	03- 276-j	OL	0,84	50	BAGNO: ZADRZEW: OL 50
88	03- 276-r	SO	10,05	150	BAGNO: ZADRZEW: SO 150,OL 60,OL 50,BRZ 50,OL 40,BRZ 40,OS 60;ZAKRZEW: WB ,OL 0,BRZ 0,ŚW 0
89	03- 277-l	OL	3,68	80	BAGNO: ZADRZEW: OL 80,OL 35,OL 65,OL 45,BRZ 80,SO 80;ZAKRZEW: OL ,WB 0,BRZ 0
90	03- 277-n	OL	3,28	50	BAGNO: ZADRZEW: OL 50;ZAKRZEW: WB ,OL 0,BRZ 0
91	03- 277-o	WB	0,41		BAGNO: ZAKRZEW: WB ,OL 0
92	03- 278-h	OL	0,76	45	BAGNO: ZADRZEW: OL 45,OL 75;ZAKRZEW: WB ,OL 0
93	02- 286-i	BRZ	2,51	55	PL ŁOW-Ł: ZADRZEW: BRZ 55
94	02- 287-i	BRZ	1,09	55	PL ŁOW-Ł: ZADRZEW: BRZ 55
95	03- 292-a	DB.S	1,22	140	PL ŁOW-R: ZADRZEW: DB.S 140,OL 90;ZAKRZEW: LSZ
96	03- 292-h	WB	0,15		PL ŁOW-Ł: ZAKRZEW: WB ,IWA 0,BRZ 0
97	03- 292-j	JW	0,18	35	R: ZADRZEW: JW 35,ŻYW.Z 35
98	03- 293-h	ŚW	0,45	92	BAGNO: ZADRZEW: ŚW 92;ZAKRZEW: BRZ ,SO 0,ŚW 0,BK 0
99	03- 294-c	OL	1,36	35	BAGNO: ZADRZEW: OL 35,BRZ 35;ZAKRZEW: WB ,OL 0,BRZ 0
100	03- 295-f	OL	14,47	40	BAGNO: ZADRZEW: OL 40,SO 60,BRZ 50;ZAKRZEW: WB ,OL 0,BRZ 0
101	02- 296-h	OL	0,42	60	BAGNO: ZADRZEW: OL 60,OS 60,BRZ 60;ZAKRZEW: WB

Lp.	Leśnictwo oddz. Pododdz.	Gat. pan.	Pow. [ha]	Wiek gat. pan.	Ogólny opis, skład gatunkowy
102	02- 305-c	BRZ	1,03	80	BAGNO: ZADRZEW: BRZ 80,SO 80,OL 50,ŚW 50;ZAKRZEW: OL ,WB 0
103	02- 306-g	OL	0,66	80	BAGNO: ZADRZEW: OL 80,OL 40;ZAKRZEW: OL ,WB 0
104	02- 308-c	DB.B	0,34	50	R: ZADRZEW: DB.B 50,OS 40,BRZ 70
105	03- 309-r	SO	0,21	95	LZ-CM NCZ: ZADRZEW: SO 95,ŚW 95,DB.B 95,ŻYW.Z 95,LP 95;ZAKRZEW: ŚNG.B ,JW 0,ŚW 0,ŻYW.Z 0
106	03- 311-f	OL	0,28	70	BAGNO: ZADRZEW: OL 70;ZAKRZEW: OL ,BRZ 0
107	03- 312-g	SO	1,55	90	BAGNO: ZADRZEW: SO 90,OL 80,OL 60,OL 45,ŚW 45;ZAKRZEW: WB ,BRZ 0
108	03- 312-i	OL	5,11	65	BAGNO: ZADRZEW: OL 65,SO 65,OL 80;ZAKRZEW: WB ,OL 0,SO 0,BRZ 0
109	02- 325-l	OL	1,78	80	R: ZADRZEW: OL 80,OL 60,SO 35,BRZ 35,DB.S 100;ZAKRZEW: OL ,BEZ.C 0,CZM 0
110	02- 325-m	OL	0,51	90	PS: ZADRZEW: OL 90;ZAKRZEW: OL ,CZM 0
111	02- 326-d	OL	0,24	100	BAGNO: ZADRZEW: OL 100,ŚW 130,DB.B 130;ZAKRZEW: LSZ ,BK 0,ŚW 0,AK 0
112	02- 326-g	JW	0,36	50	LZ: ZADRZEW: JW 50,LP 70,DB.S 80,SO 100;ZAKRZEW: AK ,LP 0,LSZ 0,GŁG 0,JW 0
113	02- 326-i	OL	0,64	80	PS: ZADRZEW: OL 80,OL 60;ZAKRZEW: CZM ,BEZ.C 0,WB 0,GB 0,BK 0,TRZ.B 0,KL 0,BER 0,OL 0
114	02- 326-j	OL	0,03		R: ZAKRZEW: OL ,TRZ.B 0,CZM 0
115	02- 326-l	JB	0,12	70	S-R: ZADRZEW: JB 70,ŚL 40
116	02- 326-m	OL	0,88	45	PS: ZADRZEW: OL 45;ZAKRZEW: OL ,CZM 0
117	02- 326-p	OL	0,44	45	BAGNO: ZADRZEW: OL 45,OL 30;ZAKRZEW: CZM
118	02- 326-s	LP	0,25	100	R: ZADRZEW: LP 100,DB.S 120;ZAKRZEW: OL
119	02- 326-w	CZM	0,55		R: ZAKRZEW: CZM ,BEZ.C 0,ŚL 0,DER.B 0
120	02- 326-x	OL	0,41	28	Ł: ZADRZEW: OL 28;ZAKRZEW: OL ,CZM 0
121	02- 327-j	OL	0,25	70	BAGNO: ZADRZEW: OL 70
122	02- 328-h	OL	1,83	65	BAGNO: ZADRZEW: OL 65,OL 90,SO 75
123	02- 329-i	OL	3,97	60	BAGNO: ZADRZEW: OL 60,OL 45,SO 45,ŚW 45;ZAKRZEW: OL ,WB 0,BRZ 0
124	02- 330-d	OL	0,30	65	BAGNO: ZADRZEW: OL 65,DB.B 170,GB 170;ZAKRZEW: SO ,BRZ 0
125	02- 330-h	BRZ	0,36	55	BAGNO: ZADRZEW: BRZ 55,OL 55;ZAKRZEW: WB ,SO 0
126	02- 330-i	OL	0,34	45	BAGNO: ZADRZEW: OL 45
127	02- 331-d	OL	2,69	65	BAGNO: ZADRZEW: OL 65,OL 90,WB 65,ŚW 110,SO 29;ZAKRZEW: WB ,CZM 0,BRZ 0
128	05- 11-c	OL	0,69	40	BAGNO: ZADRZEW: OL 40,ŚW 40;ZAKRZEW: WB ,GŁG 0,KRU 0
129	05- 18-a	OL	0,27	55	Ł: ZADRZEW: OL 55
130	05- 23-a	SO	0,77	25	R: ZADRZEW: SO 25,ŚW 25,DB.S 20,JB 40;ZAKRZEW: DB ,BRZ 0
131	05- 23-b	SO	0,77	25	R: ZADRZEW: SO 25,BRZ 25,DB.S 25,KL 15,LP 25,OS 25;ZAKRZEW: ŚL.T ,CZM.P 0,JW 0,LP 0
132	05- 23-c	JB	0,14	50	R: ZADRZEW: JB 50,ŚL 50,GR 50;ZAKRZEW: LSZ
133	05- 23-d	JB	1,28	50	R: ZADRZEW: JB 50,GR 50,KL 25;ZAKRZEW: LSZ ,BRZ 0
134	05- 23-f	DB.S	0,49	40	R: ZADRZEW: DB.S 40,SO 25,BRZ 25
135	05- 23-h	OS	0,44	20	R: ZADRZEW: OS 20,BRZ 40,JW 40,DB.S 90
136	05- 23-i	WB	1,08		BAGNO: ZAKRZEW: WB ,BRZ 0
137	05- 27-c	SO	2,40	100	BAGNO: ZADRZEW: SO 100,DB.S 60,BRZ 60;ZAKRZEW: BRZ ,WB 0,KRU 0,JRZ 0
138	05- 28-a	BRZ	0,32	40	PS: ZADRZEW: BRZ 40;ZAKRZEW: BRZ ,GŁG 0,DB.S 0,ŚL.T 0,CZM.P 0
139	05- 46-d	SO	0,64	110	BAGNO: ZADRZEW: SO 110,DB.S 110,OS 80,BK 80,OL 80,ŚW 80,BRZ 60,BK 60;ZAKRZEW: WB ,KRU 0
140	05- 46-h	SO	0,43	80	LZ: ZADRZEW: SO 80,KL 80,BK 80,GR 80,BRZ 50;ZAKRZEW: AK ,BK 0,GB 0,GŁG 0
141	05- 47-k	OL	1,25	70	LZ: ZADRZEW: OL 70,SO 90,DB.S 90,SO 65,ŚW 65,AK 65,OS 50;ZAKRZEW: LSZ ,BK 0,OL 0
142	05- 49-d	OL	1,23	65	LZ: ZADRZEW: OL 65,OL 80,OL 40;ZAKRZEW: LSZ ,KRU 0,WB 0,TRZ 0,GŁG 0
143	05- 50-f	OL	8,95	65	LZ: ZADRZEW: OL 65,SO 65,DB.S 65,OL 90,WZ 90,SO 90,BRZ 90,SO 45,OL 45,BRZ 45,OL 25;ZAKRZEW: OL ,ŚL.T 0,WB 0,TRZ 0,LSZ 0,GŁG 0
144	05- 51-g	OL	1,73	60	Ł: ZADRZEW: OL 60;ZAKRZEW: OL ,WB 0
145	05- 51-h	ŚW	0,68	90	LZ: ZADRZEW: ŚW 90,SO 90,BRZ 90,JS 90,KSZ 130,DB.S 130,KL 60;ZAKRZEW: ŚL.T ,TRZ 0,SKZ 0,ŚNG.B 0,GŁG 0
146	05- 51-j	OL	2,00	65	Ł: ZADRZEW: OL 65,OL 40,BRZ 40;ZAKRZEW: OL ,BRZ 0
147	05- 51-l	SO	0,12	110	CMET: ZADRZEW: SO 110,ŚW 80,AK 80,LP 60,MD 60;ZAKRZEW: BEZ.C ,BK 0,AK 0,GŁG 0,TRZ 0
148	05- 59-b	OL	5,06	75	BAGNO: ZADRZEW: OL 75,OL 50,DB.S 150,OL 25;ZAKRZEW: OL ,WB 0,GŁG 0,CZM 0
149	05- 63-l	OL	1,42	40	BAGNO: ZADRZEW: OL 40,OL 65,OL 85,SO 40,OL 20;ZAKRZEW: WB ,OL 0
150	05- 63-m	BRZ	0,46	65	LZ: ZADRZEW: BRZ 65,WZ 65,OL 65,ŚW 50,KL 50,SO 25;ZAKRZEW: ŚL.T ,LSZ 0,GŁG 0,ŚNG.B 0,CZM 0
151	06- 88-c	BRZ	0,52	30	BAGNO: ZADRZEW: BRZ 30,ŚW 30,OS 30,DB.S 30

Lp.	Leśnictwo oddz. Pododdz.	Gat. pan.	Pow. [ha]	Wiek gat. pan.	Ogólny opis, skład gatunkowy
152	06- 91-c	WZ	1,74	100	BAGNO: ZADRZEW: WZ 100,TP 100,BRZ 100,DB.S 100,JS 100,DB.S 170,WZ 170,SO 80,OS 60,WB 60,BRZ 60,WZ 60,BRZ 40;ZAKRZEW: BEZ.C ,CZM.P 0,WB 0,GŁG 0,BRZ 0
153	06- 91-j	AK	1,77	40	BAGNO: ZADRZEW: AK 40,GR 70;ZAKRZEW: BEZ.C ,AK 0,CZM.P 0,GŁG 0,BRZ 0
154	06- 91-m	DB.C	0,20	100	LZ: ZADRZEW: DB.C 100,DB.S 100,BK 100,BK 180
155	06- 91-n	OL	0,57	20	BAGNO: ZADRZEW: OL 20,OL 50,OS 50
156	06- 91-r	GB	0,15	40	BAGNO: ZADRZEW: GB 40;ZAKRZEW: GB ,CZM.P 0,BEZ.C 0
157	06- 92-c	SO	0,40	90	LZ: ZADRZEW: SO 90,WZ 70,BK 70,AK 70,BRZ 70,GR 70,OS 50,DB.B 150;ZAKRZEW: ŚNG.B ,BK 0,ŚW 0,BEZ.C 0,ŚL.T 0
158	06- 95-l	BRZ	0,40	70	BAGNO: ZADRZEW: BRZ 70,SO 70,OS 70,DB.S 70,ŚW 70;ZAKRZEW: WB ,BEZ.C 0,DB 0,BK 0
159	06- 95-n	OS	0,04	51	LZR-R: ZADRZEW: OS 51,DB.S 51;ZAKRZEW: OS ,GŁG 0,AK 0,BEZ.C 0,DB 0
160	06- 96-g	KSZ	0,28	140	BAGNO: ZADRZEW: KSZ 140,GB 40,WZ 40,DB.S 40,JS 40,WZ 60,JW 60;ZAKRZEW: GB ,BK 0,WZ 0
161	06- 96-j	WZ	0,35	120	BAGNO: ZADRZEW: WZ 120,ŚW 120,WZ 140,BK 110,OS 50,BRZ 50;ZAKRZEW: CZM.P ,KL 0,ŚW 0
162	06- 96-l	BRZ	0,32	55	BAGNO: ZADRZEW: BRZ 55,ŚW 55,BK 55,ŚW 40;ZAKRZEW: WB ,ŚW 0,BRZ 0
163	06- 97-n	BRZ	1,51	70	BAGNO: ZADRZEW: BRZ 70,WZ 70,DB.S 70,OL 70,OS 70,BRZ 40,OL 60,DB.S 120;ZAKRZEW: WB ,ŚW 0,BK 0
164	06- 101-d	ŚW	0,23	60	BAGNO: ZADRZEW: ŚW 60,BRZ 20,DB.S 20;ZAKRZEW: WB ,BRZ 0,SO 0
165	06- 101-j	BRZ	0,51	70	BAGNO: ZADRZEW: BRZ 70,BRZ 35;ZAKRZEW: WB ,BRZ 0
166	06- 108-d	BRZ	1,92	70	BAGNO: ZADRZEW: BRZ 70,ŚW 70,DB.S 70,ŚW 40,BK 40,OS 40;ZAKRZEW: WB ,CZM 0,KRU 0
167	06- 111-f	BRZ	1,16	30	ZBIORNIK: ZADRZEW: BRZ 30,OS 30,BRZ 60,ŚW 60,GR 60,OS 60,CZR.P 60,DB.S 90;ZAKRZEW: WB ,CZM.P 0,BEZ.C 0,GŁG 0
168	06- 111-j	BRZ	0,16	30	BAGNO: ZADRZEW: BRZ 30,WZ 30;ZAKRZEW: BEZ.C ,WB 0,GŁG 0
169	06- 120-i	ŚW	0,75	60	BAGNO: ZADRZEW: ŚW 60,BRZ 60,DB.S 60,BRZ 35,ŚW 35;ZAKRZEW: WB
170	06- 121-h	BRZ	0,28	90	BAGNO: ZADRZEW: BRZ 90;ZAKRZEW: WB ,BRZ 0,CZM.P 0
171	06- 121-k	BRZ	1,00	77	BAGNO: ZADRZEW: BRZ 77,SO 77,DB.S 77,SO 120,SO 40;ZAKRZEW: WB ,BRZ 0,BK 0,DB 0
172	06- 121-m	BRZ	2,13	50	BAGNO: ZADRZEW: BRZ 50,SO 50,DB.B 60,BRZ 100,SO 100,BK 100;ZAKRZEW: WB ,CZM.P 0,JRZ 0,DB 0,BRZ 0
173	06- 123-k	JW	0,45	75	PLAC: ZADRZEW: JW 75,OS 50,LP 50,LP 25,OS 25,JW 25;ZAKRZEW: OS ,BRZ 0,JW 0
174	06- 123-l	JW	0,46	130	PLAC: ZADRZEW: JW 130,LP 70;ZAKRZEW: LSZ ,ŚL.T 0
175	06- 124-b	WB	1,06	70	Ł: ZADRZEW: WB 70,OL 70,GR 70,LP 70,OL 40,LP 40,JS 40;ZAKRZEW: WB
176	06- 124-h	KL	0,08	50	PS: ZADRZEW: KL 50,GR 50;ZAKRZEW: KL ,BEZ.K 0
177	06- 124-i	DB.S	0,14	70	PS: ZADRZEW: DB.S 70,KL 25
178	06- 124-j	ŚW	0,24	20	R: ZADRZEW: ŚW 20,SO 20,JW 20,WIŚ 40,DB.S 40
179	06- 124-k	ŚW	0,10	15	BR-R: ZADRZEW: ŚW 15
180	06- 124-n	DB.S	0,38	200	ZAB INNE: ZADRZEW: DB.S 200
181	06- 124-s	DB.S	0,73	210	T PRZEM: ZADRZEW: DB.S 210,DB.S 100,AK 80,KL 80,AK 40,BRZ 40,SO 40;ZAKRZEW: KL ,AK 0,DB 0,ŚNG.B 0
182	06- 124-t	OL	0,59	60	BAGNO: ZADRZEW: OL 60,OL 30;ZAKRZEW: WB
183	06- 124-w	DB.S	0,63	65	Ł: ZADRZEW: DB.S 65,DB.S 45,KL 45,KSZ 45,BRZ 30,ŚW 30;ZAKRZEW: WB ,BEZ.C 0,ŚL.A 0,LSZ 0
184	08- 125-y	SO	0,35		URZ KOL: ZAKRZEW: SO ,BRZ 0,AK 0
185	08- 126-a	BRZ	1,86	45	SKŁAD DR: ZADRZEW: BRZ 45,OS 45
186	06- 131-a	DB.S	0,14	260	ZAB INNE: ZADRZEW: DB.S 260,ŚW 30;ZAKRZEW: CIS ,ŻYW.Z 0
187	06- 131-b	KL	0,07	50	R: ZADRZEW: KL 50,JS 50
188	06- 131-c	KL	0,12	50	BAGNO: ZADRZEW: KL 50,OL 20
189	06- 131-r	OS	0,47	35	PL ŁOW-PS: ZADRZEW: OS 35,JW 35,OL 45,AK 45,DB.S 45;ZAKRZEW: BEZ.C ,CZM 0,JW 0
190	06- 131-w	AK	0,13	50	PLAC: ZADRZEW: AK 50,JW 50,ŚW 20
191	06- 131-y	ŚW	0,12	50	PLAC: ZADRZEW: ŚW 50,BRZ 40,AK 20;ZAKRZEW: CZM.P ,GŁG 0,AK 0
192	08- 132-l	GR	0,53	80	R: ZADRZEW: GR 80;ZAKRZEW: CZM.P ,AK 0
193	08- 133-j	BRZ	0,26	60	BAGNO: ZADRZEW: BRZ 60,BRZ 80;ZAKRZEW: BRZ
194	08- 135-z	SO	1,01	82	TURYST: ZADRZEW: SO 82,BRZ 82;ZAKRZEW: BEZ.C ,DB 0,JRZ 0,KRU 0,GŁG 0
195	06- 144-h	LP	0,16	40	LZ: ZADRZEW: LP 40,DB.S 40,KL 40;ZAKRZEW: BEZ.C ,ŚNG.B 0
196	06- 144-l	DB.S	3,30	160	BAGNO: ZADRZEW: DB.S 160,SO 110,DB.S 110,BK 110,TP 90,DB.S 90,BRZ 90,KL 80,OL 70,GB 70,BK 70,OS 50,SO 50,AK 50,BRZ 40
197	06- 144A-a	AK	0,01	50	PLAC: ZADRZEW: AK 50
198	06- 144A-b	KL	0,02	70	LZ: ZADRZEW: KL 70,JS 70;ZAKRZEW: KL ,AK 0
199	06- 144A-c	KL	0,01	30	PLAC: ZADRZEW: KL 30

Lp.	Leśnictwo oddz. Pododdz.	Gat. pan.	Pow. [ha]	Wiek gat. pan.	Ogólny opis, skład gatunkowy
200	06-144A-d	KL	0,01	170	ZAB INNE: ZADRZEW: KL 170
201	06-144A-f	KL	0,08	50	PLAC: ZADRZEW: KL 50,WZ 50,AK 60,KL 30
202	06-145-i	OL	3,63	45	BAGNO: ZADRZEW: OL 45,BRZ 45,OS 45;ZAKRZEW: WB
203	06-146-b	BRZ	2,42	40	BAGNO: ZADRZEW: BRZ 40,OS 40,DB.B 40,SO 40,BRZ 25;ZAKRZEW: WB
204	06-146-d	SO	0,18	20	R: ZADRZEW: SO 20
205	06-146-j	BRZ	0,30	25	BAGNO: ZADRZEW: BRZ 25;ZAKRZEW: WB ,BRZ 0
206	08-147-k	SO	0,13		INNE BUD: ZAKRZEW: SO ,CZM.P 0,ŚNG.B 0,WIŚ 0
207	08-147-m	ŚW	0,24	110	LZ: ZADRZEW: ŚW 110,BRZ 100,GR 80;ZAKRZEW: LSZ ,BEZ.C 0,AK 0,GŁG 0,JRZ 0
208	08-150-h	BRZ	0,51	40	BAGNO: ZADRZEW: BRZ 40,OL 40,OL 70;ZAKRZEW: BRZ ,ŚW 0,WB 0,KRU 0
209	08-151-h	SO	0,44		BAGNO: ZAKRZEW: SO
210	08-151-j	BRZ	0,44	40	BAGNO: ZADRZEW: BRZ 40,OL 40;ZAKRZEW: ŚW ,KRU 0,BRZ 0
211	06-157-w	BRZ	1,24	60	BAGNO: ZADRZEW: BRZ 60,TP 60,AK 50,SO 50
212	06-158-k	SO	1,60	60	BAGNO: ZADRZEW: SO 60,SO 40,BRZ 60;ZAKRZEW: SO ,BRZ 0
213	08-161-r	BRZ	0,64		BAGNO: ZAKRZEW: BRZ ,SO 0,ŚW 0
214	08-162-h	BRZ	5,14	35	BAGNO: ZADRZEW: BRZ 35,SO 35;ZAKRZEW: BRZ ,SO 0,ŚW 0
215	08-163-b	BRZ	4,72	70	BAGNO: ZADRZEW: BRZ 70,SO 70,BRZ 35;SAMOS: BRZ 28,SO 28
216	06-171-d	BRZ	0,54	70	BAGNO: ZADRZEW: BRZ 70,BRZ 40;ZAKRZEW: WB
217	06-171-h	SO	0,76	80	BAGNO: ZADRZEW: SO 80,SO 30,BRZ 30;ZAKRZEW: BRZ ,SO 0,CZM.P 0
218	06-171-l	SO	2,25	20	PL ŁOW-R: ZADRZEW: SO 20
219	06-177-b	BRZ	2,00	40	BAGNO: ZADRZEW: BRZ 40,OL 40,SO 40
220	06-177-f	OL	0,87	55	BAGNO: ZADRZEW: OL 55
221	06-178-a	OL	3,23	40	BAGNO: ZADRZEW: OL 40,BRZ 40,SO 40,DB.B 140,BRZ 70,OL 70,TP 70,AK 90,BRZ 90
222	08-182-c	BRZ	0,63	32	BAGNO: ZADRZEW: BRZ 32,SO 32,OL 32;ZAKRZEW: SO ,BRZ 0,ŚW 0
223	08-183-g	AK	0,30	100	LZ: ZADRZEW: AK 100,LP 100,SO 100;ZAKRZEW: LSZ ,BEZ.C 0,SZK 0,ŚNG.B 0
224	08-184-d	AK	0,45	120	LZ: ZADRZEW: AK 120,ŚW 120,LP 120;ZAKRZEW: ŚNG.B ,LSZ 0
225	08-184-g	BRZ	1,62	60	BAGNO: ZADRZEW: BRZ 60,ŚW 40;ZAKRZEW: SO
226	08-185-d	SO	0,77		PL ŁOW-Ł: ZAKRZEW: SO ,BRZ 0
227	08-185-g	SO	0,25		BAGNO: ZAKRZEW: SO
228	08-186-f	SO	1,04		BAGNO: ZAKRZEW: SO ,BRZ 0
229	08-187-f	SO	0,25	75	BAGNO: ZADRZEW: SO 75
230	07-195-i	BRZ	0,69	80	BAGNO: ZADRZEW: BRZ 80;ZAKRZEW: SO ,WB 0
231	07-195-j	BRZ	3,53	80	BAGNO: ZADRZEW: BRZ 80,OL 80,WZ 80,BRZ 50;ZAKRZEW: BRZ ,SO 0,WB 0,GR 0,KAL.K 0
232	08-203-n	SO	0,85	35	BAGNO: ZADRZEW: SO 35,BRZ 70;ZAKRZEW: SO ,BRZ 0
233	07-218-d	BRZ	0,84	70	BAGNO: ZADRZEW: BRZ 70,SO 70
234	07-221-k	BRZ	0,43	70	BAGNO: ZADRZEW: BRZ 70,SO 60,OL 60,OS 60;ZAKRZEW: WB
235	08-222-c	SO	0,36	102	BAGNO: ZADRZEW: SO 102,BRZ 60;ZAKRZEW: BRZ ,SO 0
236	08-222-g	BRZ	1,05	70	BAGNO: ZADRZEW: BRZ 70,OL 60,OL 40,OS 70;ZAKRZEW: OL ,GB 0,KRU 0
237	08-241-b	BRZ	0,34		BAGNO: ZAKRZEW: BRZ ,ŚW 0
238	08-243-c	DB.S	0,37	130	U FIZJOGR: ZADRZEW: DB.S 130,ŚW 95,SO 55,SO 35;ZAKRZEW: SO ,GŁG 0,BRZ 0
239	07-259-c	SO	0,39	50	LZ: ZADRZEW: SO 50,OS 70,CZM 70,BRZ 70,DB.B 100;ZAKRZEW: LSZ ,GŁG 0,BEZ.C 0
240	07-283-f	OL	0,46	70	BAGNO: ZADRZEW: OL 70,BRZ 55
241	07-292-f	WB	0,97		BAGNO: ZAKRZEW: WB
242	07-293-g	CZR.P	0,41	70	L-CTWO: ZADRZEW: CZR.P 70
243	07-293-j	OL	1,40	50	BAGNO: ZADRZEW: OL 50,BRZ 50;ZAKRZEW: WB
244	11-3-k	DB.S	1,22	90	R: ZADRZEW: DB.S 90,BRZ 50,SO 30;ZAKRZEW: ŚL.T ,CZM.P 0,BRZ 0,SO 0
245	11-4-k	CZM.P	0,20		LZR-Ł: ZAKRZEW: CZM.P ,OL 0,ŚL.T 0,BEZ.C 0,CZM 0
246	09-14-h	JW	3,40	50	R: ZADRZEW: JW 50,BK 50
247	09-19-b	ŚW	0,32	35	BAGNO: ZADRZEW: ŚW 35,BRZ 35;ZAKRZEW: ŚW ,WB 0,OL 0
248	09-22-i	OL	2,28	90	Ł: ZADRZEW: OL 90,OL 45,OL 70;ZAKRZEW: OL ,KRU 0,CZM 0
249	09-30-c	BRZ	2,79	50	PL ŁOW-R: ZADRZEW: BRZ 50,ŚW 50,DB.S 45;ZAKRZEW: ŚL.T ,BRZ 0
250	09-30-g	OS	0,50	55	LZ: ZADRZEW: OS 55,BRZ 45,DB.S 55;ZAKRZEW: ŚL.T ,BEZ.C 0,GŁG 0
251	09-37-f	OL	4,82	65	BAGNO: ZADRZEW: OL 65,OL 75,BRZ 65;ZAKRZEW: WB ,OL 0
252	09-39-h	SO	9,56	66	SZK LEŚNA: ZADRZEW: SO 66,ŚW 30
253	09-39-j	ŚNG.B	0,15		R: ZAKRZEW: ŚNG.B ,GŁG 0,ŚL.T 0,DB 0
254	09-39-k	ŚW	0,14	30	DROGI I: ZADRZEW: ŚW 30

Lp.	Leśnictwo oddz. Pododdz.	Gat. pan.	Pow. [ha]	Wiek gat. pan.	Ogólny opis, skład gatunkowy
255	09- 39-l	BRZ	0,15	40	R: ZADRZEW: BRZ 40,OS 40;ZAKRZEW: ŚL.T ,GŁG 0,DB 0
256	09- 39-n	OS	0,21	35	PLAC: ZADRZEW: OS 35,ŚL 25;ZAKRZEW: ŚL.T ,JW 0,BRZ 0
257	09- 40-f	SO	9,46	70	PL ŁOW-R: ZADRZEW: SO 70,GR 60,BRZ 20;ZAKRZEW: ŚL.T ,BRZ 0,OS 0
258	09- 40A-a	SO	1,40	65	LZ: ZADRZEW: SO 65,AK 65,BRZ 75,KL 65,DB.S 65,LP 65,GR 60;ZAKRZEW: ŚL.T ,GŁG 0,BK 0,DB 0,CZM 0,AK 0
259	09- 40A-c	SO	9,48	66	PS: ZADRZEW: SO 66,BRZ 50,DB.S 80,DB.S 50,GR 60,JB 60;ZAKRZEW: GŁG ,ŚL.T 0,BRZ 0,SO 0
260	09- 40A-f	BRZ	2,38	25	UGORY-R: ZADRZEW: BRZ 25,SO 25,ŚL 45,GR 40;ZAKRZEW: ŚL.T ,BRZ 0,SO 0,DB 0,JRZ 0
261	09- 40A-g	ŚL.T	0,93		R: ZAKRZEW: ŚL.T ,GŁG 0
262	09- 40A-j	GŁG	0,08		BAGNO: ZAKRZEW: GŁG ,BRZ 0,ŚL.T 0
263	09- 40B-a	BRZ	8,38	80	LZ: ZADRZEW: BRZ 80,SO 80,OL 80,AK 80,DB.S 100,JB 60,GR 60,OL 40;ZAKRZEW: ŚL.T ,GŁG 0,BK 0,BEZ.C 0,AK 0,TRZ.B 0
264	09- 40B-c	ŚL.T	11,83		R: ZAKRZEW: ŚL.T ,GŁG 0
265	09- 40B-g	ŚL.T	2,21		PL ŁOW-R: ZAKRZEW: ŚL.T ,GŁG 0
266	09- 44-d	SO	5,52	110	BAGNO: ZADRZEW: SO 110,BRZ 65,OL 35,OL 65;ZAKRZEW: WB ,OL 0
267	09- 45-g	BRZ	1,34	75	BAGNO: ZADRZEW: BRZ 75,SO 75,OL 35,OL 65;ZAKRZEW: WB ,OL 0
268	09- 46-c	SO	0,31	59	R: ZADRZEW: SO 59,KL 35
269	09- 46-d	OS	0,25	30	BR-R: ZADRZEW: OS 30,KL 30
270	09- 51-i	OL	0,40	80	PS: ZADRZEW: OL 80;ZAKRZEW: OL ,CZM 0,KRU 0
271	09- 56-i	OL	0,85	80	BAGNO: ZADRZEW: OL 80,DB.S 140,GB 80,JW 80,OL 50,OS 80,BRZ 80;ZAKRZEW: LSZ ,OL 0,WB 0,ŚNG.B 0,TRZ.B 0,BEZ.C 0,BK 0
272	09- 56-j	OL	1,32	85	BAGNO: ZADRZEW: OL 85,OL 60,SO 85,DB.S 120,BK 50;ZAKRZEW: OL ,WB 0,KRU 0,LSZ 0
273	09- 56-s	OL	1,14	60	STAW R-R: ZADRZEW: OL 60,OL 30,BRZ 60;ZAKRZEW: WB ,OL 0,BRZ 0
274	09- 57-l	OL	3,04	25	STAW R-R: ZADRZEW: OL 25,OL 50,SO 100;ZAKRZEW: WB ,OL 0,BRZ 0
275	09- 58-h	OL	1,52	80	STAW R-R: ZADRZEW: OL 80;ZAKRZEW: KRU
276	09- 60-b	OL	2,67	30	STAW R-R: ZADRZEW: OL 30,OL 45,OL 55;ZAKRZEW: OL ,ŚW 0,KRU 0
277	09- 62-h	OL	0,30	75	BAGNO: ZADRZEW: OL 75,BRZ 75;ZAKRZEW: KRU ,BEZ.C 0,JRZ 0
278	09- 65-c	OL	3,22	45	BAGNO: ZADRZEW: OL 45,OL 85,BRZ 45;ZAKRZEW: CZM ,LSZ 0,BEZ.C 0,SO.B 0,BK 0
279	09- 66-c	AK	1,02	100	BAGNO: ZADRZEW: AK 100,OL 100,AK 40;ZAKRZEW: LSZ ,ŚNG.B 0,TRZ.B 0,GŁG 0
280	09- 66-f	OL	2,67	85	BAGNO: ZADRZEW: OL 85,OL 65,DB.S 85,BRZ 65;ZAKRZEW: WB ,BEZ.C 0,LSZ 0,OL 0,JS 0
281	09- 66-j	OL	0,96	65	PS: ZADRZEW: OL 65,JS 35;ZAKRZEW: WB ,OL 0,KRU 0
282	09- 66-l	OL	1,72	65	BAGNO: ZADRZEW: OL 65,OL 90,BRZ 65,JW 65;ZAKRZEW: WB ,OL 0,KRU 0
283	09- 66-m	OL	3,31	80	STAW R-R: ZADRZEW: OL 80
284	09- 67-k	OL	3,76	40	BAGNO: ZADRZEW: OL 40;ZAKRZEW: WB
285	09- 68-h	OL	3,06	100	BAGNO: ZADRZEW: OL 100,OL 55;ZAKRZEW: WB ,GŁG 0,KRU 0,OL 0
286	09- 68-i	OL	2,58	65	BAGNO: ZADRZEW: OL 65,OL 100;ZAKRZEW: WB ,BEZ.C 0
287	10- 75-a	OL	0,62	80	BAGNO: ZADRZEW: OL 80,OL 60,BRZ 80
288	10- 75-f	OL	1,60	70	BAGNO: ZADRZEW: OL 70,OL 90,BRZ 55,DB.S 170
289	10- 76-g	OL	0,52	70	BAGNO: ZADRZEW: OL 70,BRZ 70,SO 87,OL 30,BRZ 40;ZAKRZEW: WB ,OL 0,KRU 0,GŁG 0,ŚL.T 0
290	10- 79-a	OL	0,31	65	BAGNO: ZADRZEW: OL 65,BRZ 65;ZAKRZEW: WB
291	10- 79-b	OL	0,38	55	BAGNO: ZADRZEW: OL 55;ZAKRZEW: WB ,OL 0,GŁG 0,BEZ.C 0
292	10- 79-d	OL	0,32	55	BAGNO: ZADRZEW: OL 55;ZAKRZEW: WB
293	10- 79-f	OL	1,17	80	BAGNO: ZADRZEW: OL 80,OL 65,BRZ 80
294	10- 79-r	WB	1,71	48	LZ: ZADRZEW: WB 48,OL 113;ZAKRZEW: AK
295	10- 80-f	OL	0,11	65	BAGNO: ZADRZEW: OL 65,WB 55;ZAKRZEW: BEZ.C ,WB 0,LSZ 0
296	10- 80-g	OL	0,39	85	BAGNO: ZADRZEW: OL 85,OL 100,DB.B 85,DB.B 55,WB 85,OL 55,AK 55;ZAKRZEW: LSZ 30,DB 30,OL 30,AK 30,BEZ.C 30,ŚL.T 30
297	10- 82-f	SO	0,40	65	BAGNO: ZADRZEW: SO 65,OL 45,OL 70,OL 90
298	10- 82-m	OL	2,20	60	BAGNO: ZADRZEW: OL 60,OL 50,OL 90,OL 40;ZAKRZEW: WB
299	10- 83-k	BRZ	0,65	65	BAGNO: ZADRZEW: BRZ 65;ZAKRZEW: WB
300	10- 83-m	OL	3,25	65	BAGNO: ZADRZEW: OL 65,OL 85,BRZ 85,OL 50
301	10- 85-l	SO	0,46	90	BAGNO: ZADRZEW: SO 90,OS 65,BRZ 65,DB 65,JB 65;ZAKRZEW: OS
302	10- 90A-a	OL	13,55	80	BAGNO: ZADRZEW: OL 80,OL 45,BRZ 60,OS 80,SO 110;ZAKRZEW: WB ,GŁG 0,OL 0
303	10- 90A-d	SO	0,32	100	LZ: ZADRZEW: SO 100,SO 55,ŚW 35;ZAKRZEW: TRZ.B ,GŁG 0,ŚW 0,SO 0,JB 0,GR 0
304	10- 96-b	MD	0,72	105	LZ: ZADRZEW: MD 105,ŚW 105,GR 90,JB 90,GŁG 70,OS 65,BRZ 65;ZAKRZEW: GŁG ,GR 0,GB 0,BEZ.C 0,KAL.K 0,LSZ 0

Lp.	Leśnictwo oddz. Pododdz.	Gat. pan.	Pow. [ha]	Wiek gat. pan.	Ogólny opis, skład gatunkowy
305	10- 96A-a	OL	1,60	90	BAGNO: ZADRZEW: OL 90,OL 55;ZAKRZEW: WB
306	10- 107-k	OL	0,31	90	BAGNO: ZADRZEW: OL 90,BRZ 90,DB.C 60,JS 60;ZAKRZEW: GB ,WB 0
307	10- 107A-f	OL	0,62	60	BAGNO: ZADRZEW: OL 60,BRZ 60;ZAKRZEW: IWA
308	10- 108-k	OL	2,69	75	BAGNO: ZADRZEW: OL 75,OL 55,BRZ 60;ZAKRZEW: WB
309	11- 118-m	SO	0,65	100	BAGNO: ZADRZEW: SO 100,BRZ 75,OL 25
310	11- 120-g	OL	2,81	110	BAGNO: ZADRZEW: OL 110,OL 60,BRZ 75,DB.S 110,OS 75;ZAKRZEW: CZM ,OL 0,WB 0,LSZ 0,BRZ 0
311	11- 120-m	BRZ	0,98	25	R: ZADRZEW: BRZ 25,ŚW 25;ZAKRZEW: BRZ ,CZM.P 0
312	11- 121-c	OL	0,95	80	BAGNO: ZADRZEW: OL 80,OL 55,BRZ 100,BRZ 80,OL 40,DB.S 120;ZAKRZEW: WB ,OL 0,BEZ.C 0
313	11- 121-d	DB.S	0,35	110	BAGNO: ZADRZEW: DB.S 110,BRZ 55,OL 55,DB.S 53;ZAKRZEW: OL ,WB 0,BRZ 0
314	11- 122-c	OL	0,24	60	BAGNO: ZADRZEW: OL 60;ZAKRZEW: WB ,ŚL.T 0
315	11- 123-b	OS	0,97	65	ZBIORNIK: ZADRZEW: OS 65;ZAKRZEW: OL ,WB 0,BRZ 0
316	11- 123-c	OL	0,40	40	BAGNO: ZADRZEW: OL 40;ZAKRZEW: WB ,KRU 0
317	11- 123-f	BRZ	0,50	75	BAGNO: ZADRZEW: BRZ 75,OL 75;ZAKRZEW: WB ,BRZ 0,CZM.P 0
318	11- 125-m	BRZ	1,00	70	BAGNO: ZADRZEW: BRZ 70,OS 70,OL 70;ZAKRZEW: CZM ,LSZ 0,OS 0,BRZ 0
319	11- 126-a	OL	10,27	75	BAGNO: ZADRZEW: OL 75,OL 100,OL 50,DB.S 140,BRZ 75,GB 55;ZAKRZEW: WB
320	11- 129-c	OL	0,41	90	BAGNO: ZADRZEW: OL 90,BRZ 70;ZAKRZEW: WB ,ŚL.T 0,BEZ.C 0
321	11- 131-a	OL	2,56	70	BAGNO: ZADRZEW: OL 70,OL 90,BRZ 90,DB.S 110,DB.S 90,DB.S 60;ZAKRZEW: WB ,OL 0,BRZ 0,ŚL.T 0
322	11- 131-l	SO	0,87	100	BAGNO: ZADRZEW: SO 100,OL 50,BRZ 50,DB.S 90,AK 50;ZAKRZEW: WB ,BRZ 0,OL 0
323	11- 132-a	OL	11,70	70	BAGNO: ZADRZEW: OL 70,OL 50,OL 110,OL 40,BRZ 70;ZAKRZEW: WB ,CZM 0,OL 0,BRZ 0
324	11- 133-a	OL	4,91	90	BAGNO: ZADRZEW: OL 90,OL 60,SO 90,BRZ 70,OL 45;ZAKRZEW: WB ,OL 0,BRZ 0,LSZ 0
325	11- 134-a	OL	1,97	80	BAGNO: ZADRZEW: OL 80,OL 60;ZAKRZEW: OL ,BRZ 0,WB 0
326	11- 135-a	OL	4,65	70	BAGNO: ZADRZEW: OL 70,OL 50,BRZ 70,DB.S 135,DB.S 70;ZAKRZEW: WB ,OL 0,KRU 0
327	11- 136-a	OL	3,11	100	BAGNO: ZADRZEW: OL 100,OL 50;ZAKRZEW: WB ,KRU 0
328	11- 137-a	SO	2,88	110	BAGNO: ZADRZEW: SO 110,OL 110,OL 70,OL 50,BRZ 70,BRZ 60,SO 70,DB.S 110,DB.S 70;ZAKRZEW: BRZ ,KRU 0
329	11- 147-f	WZ	7,26	70	R: ZADRZEW: WZ 70,LP 20,SO 15,BRZ 15;ZAKRZEW: LP ,SO 0,BRZ 0,CZM.P 0
330	11- 151-c	OL	0,77	65	BAGNO: ZADRZEW: OL 65
331	11- 152-l	BRZ	1,57	75	LZ: ZADRZEW: BRZ 75,OL 75,BRZ 55,DB.S 75;ZAKRZEW: WB ,CZM 0
332	11- 153-f	OL	2,54	75	LZ: ZADRZEW: OL 75,OL 55,BRZ 75,DB.S 120,SO 75,OS 75,DB.S 75
333	11- 155-c	JS	0,36	90	R: ZADRZEW: JS 90,BRZ 35;ZAKRZEW: KL ,JS 0,BRZ 0
334	11- 155-d	JB	0,08	50	Ł: ZADRZEW: JB 50,GR 50
335	11- 155-f	ŚW	0,16	30	R: ZADRZEW: ŚW 30,JB 45
336	11- 162-a	OL	1,30	40	Ł: ZADRZEW: OL 40,OS 20,BRZ 20;ZAKRZEW: WB ,BRZ 0,OS 0
337	12- 190-g	BRZ	0,37	60	BAGNO: ZADRZEW: BRZ 60,OL 60;ZAKRZEW: BRZ
338	12- 191-t	KL	0,75	46	PS: ZADRZEW: KL 46,AK 70,JW 130,JS 130,AK 130;ZAKRZEW: AK ,JW 0
339	12- 192-a	ŚL.T	0,58		R: ZAKRZEW: ŚL.T ,GR 0,BRZ 0,OL 0,JB 0,LP 0,WIŚ 0,ŚW 0
340	12- 193-f	SO	1,18		SKŁAD DR: ZAKRZEW: SO ,BRZ 0
341	12- 194-f	SO	2,56		SKŁAD DR: ZAKRZEW: SO ,BRZ 0,DB 0
342	12- 194-j	AK	3,61	70	SKŁAD DR: ZADRZEW: AK 70;ZAKRZEW: SO ,DB 0,BRZ 0,AK 0
343	12- 195-h	AK	0,92	120	PS: ZADRZEW: AK 120,KL 120,JS 120,KL 70,GR 70;ZAKRZEW: KL ,AK 0
344	12- 195-j	AK	0,34		BUD INNE: ZAKRZEW: AK
345	12- 196-m	AK	2,00	20	R: ZADRZEW: AK 20
346	12- 196-n	TP	5,57	160	R: ZADRZEW: TP 160,AK 80;ZAKRZEW: AK ,BEZ.C 0,CZM 0
347	12- 232-b	WB	1,67		BAGNO: ZAKRZEW: WB
348	10- 259-p	JW	0,04		BR-R: ZAKRZEW: JW ,LSZ 0,ŚW 0
349	10- 259-r	OS	0,18	35	R: ZADRZEW: OS 35,SO 35,ŚW 35;ZAKRZEW: CZM.P ,ORZ.C 0
350	10- 260-f	DB.S	3,20	130	BAGNO: ZADRZEW: DB.S 130,BRZ 100,TP 100,OL 65,BRZ 65,DB.S 65;ZAKRZEW: WB ;SAMOS: BRZ 40,OL 40
351	10- 260-j	WB	2,14		BAGNO: ZAKRZEW: WB ,BRZ 0;ZADRZEW: BRZ 80,DB.S 80,KSZ 80,ŚW 70,OS 70,DB.S 140
352	10- 261-d	SO	0,93	70	BAGNO: ZADRZEW: SO 70,ŚW 60,BRZ 55,AK 70
353	10- 261-g	BRZ	0,36	50	BAGNO: ZADRZEW: BRZ 50;ZAKRZEW: BRZ ,SO 0,WB 0,ŚW 0
354	10- 266-c	BRZ	0,32	80	BAGNO: ZADRZEW: BRZ 80,OS 70;ZAKRZEW: WB ,BRZ 0,BEZ.C 0,JW 0,DB 0
355	10- 266-f	BRZ	0,30	40	BAGNO: ZADRZEW: BRZ 40,DB.S 80,OS 40,BRZ 75;ZAKRZEW: WB ,BRZ 0,OS 0

Lp.	Leśnictwo oddz. Pododdz.	Gat. pan.	Pow. [ha]	Wiek gat. pan.	Ogólny opis, skład gatunkowy
356	10- 266-n	SO	0,50	80	BAGNO: ZADRZEW: SO 80,BRZ 80
357	10- 266-p	SO	1,20	80	BAGNO: ZADRZEW: SO 80,BRZ 80;ZAKRZEW: OS
358	10- 267-f	SO	0,28	30	BAGNO: ZAKRZEW: SO 30,BRZ 30
359	10- 271-b	BRZ	1,25	90	BAGNO: ZADRZEW: BRZ 90,SO 70;ZAKRZEW: WB ,BRZ 0
360	10- 271-h	KL	1,72	98	LZ-TORF: ZADRZEW: KL 98,JW 98,DB.C 98,DB.S 98,DB.S 118,BRZ 68,SO 68;ZAKRZEW: WB
361	10- 274-m	SO	2,15	170	BAGNO: ZADRZEW: SO 170,BK 170,WZ 110;ZAKRZEW: WB ,BRZ 0,SO 0;SALMOS: BRZ 40,OL 40,SO 40

**Załącznik nr 3. Wykaz drzewostanów
wyłączonych z użytkowania**

Adres leśny	Pow. [ha]	Skrócony opis taksacyjny
1-01-17-a	0,63	8SO 77-1,1-LMŚW
1-01-17-b	0,81	4BK 130-0,4-LMŚW
1-01-17-c	1,87	5OL 60-0,7-OL
1-01-17-d	0,7	7BRZ 44-1,3-LMŚW
1-01-17-f	1,15	10OL 102-0,9-OL
1-01-17-g	1,03	4BRZ 70-1-LŚW
1-01-17-h	1	6BK 170-0,7-LŚW
1-01-17-i	0,73	3BK 75-0,9-LŚW
1-01-17-j	1,03	3BK 37-0,9-LŚW
1-01-17-k	0,93	4SO 66-1-LMŚW
1-01-17-l	2	4BK 100-0,8-LŚW
1-01-17-m	0,55	7BRZ 70-0,9-LŚW
1-01-18-a	1,4	3OL 112-1-BMŚW
1-01-18-i	1,59	3BK 40-0,8-LŚW
1-01-18-m	1,52	5BK 26-0,9-LŚW
1-01-21-f	0,92	10DB.S 150-1-LMŚW
1-01-21-i	0,63	6LP 82-0,9-LMŚW
1-01-22-c	1,04	8ŚW 28-1,1-BMŚW
1-01-27-a	0,4	10SO 77-0,8-LMŚW
1-01-27-b	0,35	10SO 117-1-LMŚW
1-01-27-c	0,44	6BK 43-1,3-LMŚW
1-01-27-d	2,11	10OL 105-0,8-OL
1-01-27-f	0,55	10OL 105-0,8-OL
1-01-27-g	1,03	4BK 65-0,8-LŚW
1-01-27-h	2,73	6BK 150-0,8-LŚW
1-01-27-i	0,72	3DB.S 40-1,2-LMŚW
1-01-27-j	0,47	3BK 128-0,9-LMŚW
1-01-27-k	0,59	5BK 65-1,2-LMŚW
1-01-27-l	0,41	7DB.S 16-1-LMŚW
1-01-27-n	0,62	5ŚW 45-1,2-LMŚW
1-01-28-a	0,46	5OL 65-0,8-LMŚW
1-01-28-b	0,74	3BK 67-1,1-LMŚW
1-01-28-c	2,1	5BK 67-1,2-LŚW
1-01-28-d	0,82	5BRZ 67-1,1-LMŚW
1-01-28-f	2,24	4BK 24-1-LMŚW
1-01-28-g	2,85	4BRZ 65-1,2-LMŚW
1-01-36-b	1,27	8OL 77-0,7-LW
1-01-36-g	0,89	10OL 45-1-LW
1-01-37-a	1,41	5BK 112-0,9-LŚW
1-01-37-b	0,77	5BRZ 60-1,1-LMŚW
1-01-37-i	1,09	9OL 100-0,9-OL
1-01-37-k	0,81	10OL 24-0,9-OL
1-01-39-a	0,57	8BRZ 45-1,3-OL
1-01-39-b	1,92	3ŚW 70-1-LMŚW
1-01-46-a	4,16	10SO 88-1,1-BMŚW
1-01-50-f	0,6	8OL 60-0,9-LW
1-01-50-i	3,08	6BK 90-1-LŚW
1-01-52-g	2,48	6OL 92-1-LMŚW
1-01-63-j	0,79	10OL 40-1,1-OL
1-01-66-c	0,56	8OL 107-0,7-OL
1-01-66-f	1,11	10SO 147-1,1-BMŚW
1-01-66-k	0,94	8OL 87-1-LMW
1-01-76-h	1,66	10OL 92-0,8-OL
1-01-76-j	1,3	6SO 87-1,1-LMŚW
1-01-77-b	0,8	9OL 34-1,3-LMW
1-01-80-h	1,15	7OL 107-1-LMW

Adres leśny	Pow. [ha]	Skrócony opis taksacyjny
1-01-90-b	0,95	7SO 67-0,9-LMŚW
1-01-90-j	2,77	7OL 36-1-LMW
1-01-90-k	1,32	6OL 100-0,7-OL
1-01-91-c	3,2	8SO 92-0,9-BŚW
1-01-95-f	2,82	7OL 100-0,7-OL
1-04-96-i	1,53	10OL 87-0,9-OL
1-04-97-a	0,14	8SO 102-0,8-BMŚW
1-04-97-d	0,45	5AK 62-0,9-BMŚW
1-04-97-g	1,45	4SO 65-0,7-BMŚW
1-04-104-m	1,45	7OL 40-0,5-OL
1-04-107-i	0,59	10SO 82-0,9-BMŚW
1-04-107-n	0,74	9SO 82-0,8-LMŚW
1-04-108-c	0,87	7ŚW 13-0,8-LMW
1-04-109-f	1,02	4OL 35-0,9-OL
1-04-109-j	0,38	6OL 60-0,8-OL
1-04-112-j	3,76	9SO 97-1,1-LMW
1-04-112-k	2,44	10SO 97-1,1-BMŚW
1-04-113-h	0,58	10SO 97-1-BMŚW
1-04-113-n	1,45	5OL 85-0,9-OL
1-04-113-p	2,3	6SO 20-0,8-OL
1-04-114-c	1,58	3BRZ 82-0,5-LMW
1-04-114-h	0,21	6BRZ 20-0,7-OL
1-04-114-i	1,51	5OL 87-1-OL
1-04-122-j	1,81	6OL 46-0,9-OL
1-04-123-c	2,55	6OL 45-0,8-OL
1-03-132-h	0,83	8SO 112-1-LMŚW
1-03-133-h	0,94	10OL 107-0,8-OL
1-03-133-i	0,78	10OL 82-0,7-LMW
1-03-133-m	1,23	6OL 48-0,8-LMW
1-03-135-m	0,57	9JS 96-0,9-LMW
1-03-135-p	3,67	6OL 57-0,8-LMW
1-04-137-d	0,59	10OL 27-1-LMŚW
1-04-137-f	1,37	10SO 86-0,9-BMŚW
1-04-138-j	0,49	10OL 70-0,8-OL
1-04-143-d	4,98	7OL 52-0,9-OL
1-04-143-f	0,64	10OL 97-0,9-OL
1-04-143-i	0,59	10OL 97-0,8-OL
1-04-143-j	2,71	6SO 83-0,9-OL
1-04-143-k	0,87	9SO 63-1,1-BMŚW
1-04-143-l	1,91	8OL 62-0,8-OL
1-04-143-n	0,8	8SO 65-0,9-BMŚW
1-04-143-o	0,44	9SO 63-1-BMŚW
1-04-144-b	1,36	4BRZ 62-0,4-OL
1-04-144-d	5,95	8OL 73-0,8-OL
1-04-145-a	0,85	10SO 117-0,9-BŚW
1-04-146-a	0,47	8SO 117-0,9-BŚW
1-03-150-a	0,18	10SO 102-1,3-BŚW
1-03-158-b	3,69	9OL 44-1-LMW
1-03-158-c	1,01	7OL 44-0,9-OL
1-03-158-g	1,46	10SO 107-0,8-LMW
1-03-158-h	0,68	6OL 45-1-LMŚW
1-03-158-t	0,74	10SO 77-0,8-LMŚW
1-04-164-m	0,52	10OL 92-0,8-LW
1-04-164-o	2,27	7OL 107-0,8-LMW
1-04-165-l	0,81	4SO 59-0,7-LMŚW
1-04-166-b	1,49	10SO 117-1-LMŚW
1-04-166-d	4,96	10SO 117-1-BMŚW
1-04-166-f	1,62	10SO 117-0,8-BMŚW

Adres leśny	Pow. [ha]	Skrócony opis taksacyjny
1-04-166-h	1,56	10SO 145-0,8-BMŚW
1-04-166-i	0,72	10SO 117-1-LMŚW
1-04-167-a	0,7	5SO 58-0,9-LMŚW
1-04-167-i	0,86	10SO 145-0,8-BMŚW
1-04-167-j	0,8	10SO 122-1-LMŚW
1-04-167-k	2,35	7OL 64-0,9-LMW
1-04-168-b	5,9	10SO 77-1,2-BŚW
1-04-168-d	1,34	9SO 135-0,9-BMŚW
1-04-168-f	0,72	3BRZ 77-0,7-LMW
1-04-169-c	4,89	10SO 66-1,1-BŚW
1-04-169-f	1,78	6SO 82-0,9-BMŚW
1-04-169-g	3,41	10SO 66-1-BMŚW
1-04-169-h	0,75	4OL 66-0,9-OL
1-04-169-i	1,7	10SO 150-0,9-LMŚW
1-04-169-j	1,26	7SO 66-1-BMŚW
1-04-170-a	0,75	8OL 63-0,8-OL
1-04-170-b	0,9	10OL 36-1,1-OL
1-04-170-f	0,93	7SO 36-0,7-BMŚW
1-04-170-h	4,17	5OL 85-0,7-OL
1-04-170-i	0,83	8OL 85-0,4-OL
1-04-170-j	1,86	9SO 92-1,1-BMŚW
1-04-170-m	0,45	10SO 59-1,1-BMŚW
1-04-170-n	0,95	9OL 105-0,7-OL
1-04-170-o	0,51	9SO 59-1-OL
1-04-170-p	0,58	10OL 95-0,7-OL
1-04-171-b	4,28	5OL 30-0,7-OL
1-04-171-h	1,5	10SO 140-0,9-BMŚW
1-04-171-i	0,65	9SO 59-1-BMŚW
1-04-172-a	0,53	9OL 25-1-LMW
1-04-172-d	0,67	9SO 140-0,9-BMŚW
1-04-172-f	0,29	10SO 83-1-BMŚW
1-04-172-g	1,4	10SO 135-1-BMŚW
1-04-173-b	0,92	10SO 92-1,1-BŚW
1-04-173-c	2,21	10SO 92-1-BMŚW
1-04-173-d	0,51	6SO 85-0,9-BMŚW
1-04-174-h	2,29	10SO 62-1-BMŚW
1-04-175-f	1,83	9SO 135-0,9-BMŚW
1-04-175-g	7,94	9SO 68-1,1-BMŚW
1-04-175-h	2,53	8SO 97-0,9-BMŚW
1-03-176-k	0,79	10SO 106-0,8-BMŚW
1-03-179-m	1,37	4SO 82-0,8-LMŚW
1-03-184-h	0,81	10OL 38-0,9-OL
1-04-186-g	0,55	8OL 15-1-LMW
1-04-186-i	1,18	6SO 77-0,9-LMŚW
1-04-186-p	0,39	10SO 83-1-LMŚW
1-04-186-t	0,47	8OL 83-0,8-OL
1-04-186-w	0,46	5SO 83-1-OL
1-04-192-d	0,86	6SO 93-1-LMŚW
1-04-192-i	1,63	10OL 117-0,8-LW
1-04-192-j	0,57	9SO 97-1-BMŚW
1-04-192-m	2,73	7SO 67-1-LMŚW
1-03-193-c	1,67	10SO 102-1-BMŚW
1-03-196-f	1,77	2OL 122-0,9-LŚW
1-03-197-a	1,18	5DB.S 160-1-LŚW
1-03-197-b	0,45	10SO 142-0,9-BMŚW
1-03-197-j	0,65	4OL 50-0,6-OL
1-03-198-h	0,65	10OL 47-0,9-LMW
1-03-198-k	1,04	10SO 55-0,9-LMŚW

Adres leśny	Pow. [ha]	Skrócony opis taksacyjny
1-03-198-l	1,06	4OL 65-1-LMŚW
1-03-198-s	0,8	4OL 65-1-LW
1-03-199-k	1,09	8SO 115-0,6-LMŚW
1-03-199-l	0,3	4LP 65-0,8-LMŚW
1-04-201-b	3,12	10OL 28-1-OL
1-04-201-c	0,74	10OL 28-1-OL
1-04-201-i	0,75	10OL 70-0,8-OL
1-04-201-k	1,01	10OL 28-1-OL
1-04-202-h	0,58	10OL 22-1-OL
1-04-202-i	0,66	10OL 22-1-OL
1-04-202-k	1,51	9OL 112-0,8-OL
1-04-202-l	0,89	8OL 110-0,8-OL
1-04-204-s	0,1	10SO 107-1-BMŚW
1-04-205-j	0,61	7OL 65-0,9-OL
1-04-205-l	0,24	8OL 65-0,9-OL
1-04-205-m	0,67	7DB.B 24-0,8-BMŚW
1-04-206-c	2,18	10SO 95-0,9-BŚW
1-04-206-f	0,94	10AK 64-0,5-LMŚW
1-04-206-g	0,68	10OL 102-0,7-LW
1-02-211-b	7,51	10SO 97-1,1-BMŚW
1-03-220-f	0,49	10OL 100-0,8-LW
1-03-220-k	0,5	10BRZ 43-0,6-BMŚW
1-03-220-n	0,56	10AK 66-0,5-BMŚW
1-03-220-w	1,87	9OL 67-0,9-LW
1-03-221-a	2,06	7OL 60-0,8-OLJ
1-03-221-h	0,36	10OL 65-0,8-OL
1-03-222-a	8,7	8OL 75-0,5-OLJ
1-03-222-n	1,45	10OL 87-0,5-OL
1-03-223-b	0,93	10OL 25-0,6-LW
1-03-223-c	1,39	8SO 75-0,7-LMŚW
1-03-223-y	1,13	6OL 45-0,7-BMŚW
1-03-224-h	0,75	10SO 92-0,8-BMŚW
1-03-224-o	0,54	9OL 75-0,8-LŚW
1-03-224-p	2,64	6OL 39-0,8-OL
1-03-224-r	0,61	5SO 46-0,9-LMŚW
1-03-224-s	0,76	8OL 87-0,8-OL
1-04-225-i	1,34	7SO 130-0,7-BMŚW
1-04-225-j	1,19	6SO 59-1-LMW
1-04-225-l	0,95	6OL 50-0,8-OL
1-04-225-n	0,05	10SO 67-1,1-BMŚW
1-04-225-o	0,44	7SO 65-1-BMŚW
1-04-226-b	0,86	8OL 80-0,8-OL
1-04-226-c	0,75	7OL 80-0,8-OL
1-04-226-h	1,09	6OL 63-0,8-LMB
1-04-226-l	0,39	10SO 55-1,1-BMŚW
1-04-226-m	0,87	9SO 47-1-BŚW
1-04-226-o	0,82	10SO 65-1,1-BŚW
1-04-227-b	1,69	7OL 54-0,8-OL
1-04-227-c	2,14	5OL 54-0,8-OL
1-04-227-d	0,69	6BK 28-1-BMŚW
1-04-227-g	1,81	8OL 63-0,7-LMB
1-04-227-r	0,51	10OL 55-1-OL
1-04-228-j	0,18	10BRZ 15-0,8-LMB
1-04-228-n	7,58	7OL 40-0,7-OL
1-04-228-o	0,96	10SO 110-1,1-BMŚW
1-04-228-r	1,89	5OL 80-0,8-LMW
1-04-229-c	0,91	8OL 97-0,7-LMW
1-04-229-d	1,57	10OL 65-0,6-OL

Adres leśny	Pow. [ha]	Skrócony opis taksacyjny
1-04-229-f	0,57	10OL 87-1-LMW
1-04-229-h	0,82	9SO 69-1,1-LMŚW
1-04-229-i	0,54	6OL 65-0,8-LMŚW
1-04-229-j	0,37	10OL 65-0,7-OL
1-04-229-k	0,41	10OL 65-0,5-OL
1-04-229-l	1,48	10OL 65-0,5-OL
1-04-230-c	1,35	9SO 88-1,1-BŚW
1-04-230-k	1,71	9OL 92-0,8-OL
1-04-230-l	0,88	10SO 92-1-BŚW
1-04-231-b	1,06	6SO 87-1-BŚW
1-04-231-c	1,01	6SO 48-0,9-OL
1-04-231-h	0,69	10SO 97-1-BMŚW
1-04-231-w	1	6SO 82-1-BŚW
1-04-231-y	4,65	10SO 60-1,1-BŚW
1-04-231-z	0,86	6OL 107-0,5-LMŚW
1-04-232-d	1,17	10SO 102-0,9-BMŚW
1-04-232-k	0,93	10SO 87-1-BMŚW
1-04-232-r	2,94	6OL 100-0,8-OL
1-03-244-h	3,18	6SO 128-1-BMŚW
1-03-248-s	0,96	6OL 67-0,9-OL
1-03-249-b	1,5	8OL 67-0,8-LW
1-03-249-g	0,75	8OL 97-0,8-LW
1-03-249-o	0,53	7OL 67-0,8-OL
1-03-249-p	1,33	9OL 26-0,9-LMW
1-03-250-b	0,66	10SO 102-0,9-BMŚW
1-03-250-f	1,03	7OL 92-0,8-OLJ
1-03-251-g	0,96	5ŚW 67-0,7-LMW
1-03-253-b	3,54	8OL 85-0,8-OL
1-03-253-d	0,45	10ŚW 39-0,8-LMŚW
1-03-253-h	0,46	5SO 102-0,9-LMŚW
1-03-253-j	0,78	10SO 102-0,5-LMW
1-04-254-a	1,63	6OL 45-0,8-OL
1-04-254-b	1,31	6SO 95-0,9-LMW
1-04-254-c	0,11	10SO 95-1-BMŚW
1-04-254-k	0,79	9SO 55-0,9-BMŚW
1-04-254-l	1	10OL 50-0,7-OL
1-04-255-g	0,58	9SO 102-0,9-BMŚW
1-04-255-h	1,13	5BRZ 67-0,9-LMW
1-04-255-j	1,03	10OL 50-0,4-OL
1-04-255-m	0,27	10OL 45-0,9-OL
1-04-255-n	4,17	9OL 50-0,7-OL
1-04-255-o	1,67	10SO 64-1,2-BŚW
1-04-256-c	1,39	7OL 82-0,6-LMW
1-04-256-d	0,68	5OL 97-0,7-OL
1-04-256-f	1,07	4SO 77-0,8-LMW
1-04-256-h	2,07	10SO 140-0,8-BMŚW
1-04-256-i	2,72	8OL 40-0,7-OL
1-04-256-j	0,6	7DB.S 16-0,9-LMW
1-04-256-k	1,53	5OL 55-0,7-OL
1-04-256-l	0,64	10SO 46-1,2-BMŚW
1-04-256-m	1,53	10SO 64-1,2-BŚW
1-04-256-n	4,95	6OL 77-0,8-OL
1-04-256-o	0,86	10SO 72-1,2-LMŚW
1-04-256-p	0,36	10OL 63-0,6-OL
1-04-256-r	2,62	6OL 77-0,8-OL
1-04-257-a	0,4	10OL 82-0,6-OL
1-04-257-b	0,94	8OL 60-0,8-OL
1-04-257-d	0,93	6OL 55-0,9-LMŚW

Adres leśny	Pow. [ha]	Skrócony opis taksacyjny
1-04-257-f	2,19	9OL 65-0,8-OL
1-04-257-g	0,68	9DB.S 16-0,9-LMW
1-04-257-h	3,48	8OL 65-0,8-OL
1-04-257-i	0,12	10SO 72-1,1-LMŚW
1-04-257-j	1,2	8OL 90-0,9-LMW
1-04-257-k	0,38	7OL 65-0,7-OL
1-02-260-f	0,46	10DB.B 107-0,7-LMŚW
1-02-260-i	3,07	10SO 97-1-BMŚW
1-02-264-a	11,49	10SO 97-1,1-BMŚW
1-02-264-b	1,48	10SO 97-1-BŚW
1-02-264-c	11,8	10SO 97-1,1-BMŚW
1-02-265-a	1,46	10SO 97-1-BMŚW
1-02-265-h	1,77	10SO 102-1-BŚW
1-02-265-i	4,76	10SO 102-1,1-BMŚW
1-02-265-j	2,3	10SO 102-1-BŚW
1-02-270-j	1,52	10SO 87-1,1-BMŚW
1-02-270-l	0,78	9SO 137-0,9-BMŚW
1-03-271-d	2,62	8SO 122-0,9-LMŚW
1-03-271-g	0,6	8DB.B 122-0,9-BMŚW
1-03-271-n	5,74	5OL 40-0,8-OL
1-03-272-d	1	4OL 100-0,8-LMŚW
1-03-272-h	3,87	5OL 60-0,9-OL
1-03-272-j	0,53	6OL 60-0,9-LMB
1-03-272-l	0,04	5DB.B 107-0,6-LMŚW
1-03-274-d	2,19	6ŚW 52-0,8-LMŚW
1-03-274-g	0,79	10OL 87-0,7-OL
1-03-274-h	1,55	6OL 45-0,8-OL
1-03-274-l	1,88	5SO 15-1-BMŚW
1-03-275-f	1,87	8OL 45-0,8-OL
1-03-275-i	0,96	8SO 82-0,9-BMŚW
1-03-275-n	0,96	6SO 37-1,2-LMW
1-03-275-o	0,84	10SO 60-1-LMŚW
1-03-275-p	0,66	5BRZ 37-0,8-BMŚW
1-03-275-s	0,52	9SO 37-1-BMŚW
1-03-276-a	0,6	6OL 39-1-LMW
1-03-276-k	1,77	5SO 60-0,7-BMŚW
1-03-276-l	0,07	8OL 65-0,7-OL
1-03-276-m	0,52	8OL 65-0,7-BMŚW
1-03-276-n	1,73	10SO 102-0,8-BMŚW
1-03-276-o	1,75	10SO 68-1-BMŚW
1-03-276-p	0,51	7BRZ 37-0,9-BMŚW
1-03-276-s	0,28	6BRZ 37-0,9-BMŚW
1-03-277-f	1,42	8SO 87-0,9-LMŚW
1-03-277-h	1,39	5SO 32-0,9-BMŚW
1-03-277-i	2,05	8SO 65-0,9-BMW
1-03-277-j	1,22	10SO 68-1-BŚW
1-03-277-k	0,79	9OL 75-0,8-OL
1-03-278-f	0,68	4SO 28-0,7-LMŚW
1-03-278-g	0,95	4SO 75-0,9-LMŚW
1-03-278-i	1,16	6OL 44-0,7-BMW
1-03-278-j	0,52	8OL 82-0,8-OL
1-03-278-m	0,58	5OL 45-1-LMŚW
1-03-278-o	0,22	10JW 35-0,8-LMŚW
1-03-278-r	0,99	5SO 105-0,8-LMŚW
1-03-278-s	0,66	10OL 92-0,8-LMW
1-03-278-t	0,73	6SO 107-0,7-LMŚW
1-03-278-w	1,01	7OL 95-0,8-OL
1-02-281-f	7,46	10SO 96-1,1-BMŚW

Adres leśny	Pow. [ha]	Skrócony opis taksacyjny
1-02-283-c	11,28	10SO 97-1,1-BMŚW
1-02-285-g	1,86	7OL 45-1,2-LMW
1-02-285-h	0,88	9SO 92-0,9-LMŚW
1-02-286-d	1,45	10SO 62-1,1-BMŚW
1-02-286-g	0,84	10SO 87-1-BMŚW
1-02-286-j	0,32	9SO 92-1-BMŚW
1-02-287-j	0,48	10SO 87-1-BMŚW
1-02-291-f	0,88	7OL 132-1-OLJ
1-03-292-c	3,64	6OL 61-1,1-OL
1-03-293-a	3,78	8OL 65-0,8-OL
1-03-293-f	1,17	5BRZ 60-0,9-LMW
1-03-293-g	0,94	10SO 50-0,9-BMŚW
1-03-293-l	1,02	5SO 140-0,8-LMŚW
1-03-294-d	0,68	5ŚW 68-0,8-LMB
1-03-294-i	2,52	6OL 44-0,9-OL
1-03-295-a	1,21	5DB.S 16-1-LMŚW
1-03-295-b	1,43	6SO 97-0,9-BMŚW
1-03-295-c	0,72	10OL 45-1-OL
1-03-295-d	4,94	10SO 132-0,9-BMŚW
1-03-295-g	1,36	10OL 46-0,9-OL
1-03-295-h	2,7	8SO 132-1,1-BMŚW
1-03-295-i	5,23	7SO 97-0,3-BMŚW
1-02-296-b	1,44	9BK 97-0,8-LŚW
1-02-301-f	11,43	10SO 91-1-BMŚW
1-02-301-g	0,89	10SO 91-1-BMŚW
1-02-305-d	2,05	10SO 66-1,2-BMŚW
1-02-305-i	1,21	7OL 72-1-LW
1-02-306-c	0,94	6OL 95-1,2-OLJ
1-02-306-h	1,85	10OL 73-1-LMW
1-02-306-i	0,56	10ŚW 40-1,4-BMŚW
1-02-306-m	0,67	8BRZ 55-1-BMŚW
1-03-309-a	0,95	5SO 34-0,9-LMŚW
1-03-309-f	0,53	4KL 115-0,9-LMŚW
1-03-309-i	3,04	6OL 80-0,7-OLJ
1-03-309-j	0,3	9DB.S 97-1-LMŚW
1-03-309-k	0,61	10DB.S 97-1-LMŚW
1-03-309-l	1,34	6OL 82-0,5-OLJ
1-03-309-s	0,6	9SO 95-0,9-BMŚW
1-03-309-y	0,97	10OL 50-1-OL
1-03-310-b	4,16	6OL 70-0,7-OL
1-03-310-c	1,27	8SO 55-1,1-LMŚW
1-03-310-i	1,98	10OL 70-0,7-OL
1-03-311-c	0,36	6OL 44-1,1-OL
1-03-311-d	1,16	10OL 70-0,8-OL
1-03-312-a	2,13	10OL 45-1-OL
1-03-312-b	1,27	9SO 97-0,3-LMŚW
1-03-312-c	1,74	6SO 132-0,8-BMŚW
1-03-312-d	4,05	8SO 97-0,9-LMŚW
1-03-312-f	0,88	5OL 70-0,9-OL
1-03-312-h	1,34	10SO 132-0,9-BMŚW
1-02-316-d	0,65	10DB.B 130-0,8-LMŚW
1-02-316-l	1,46	6DB.B 96-1-LMŚW
1-02-317-n	1,47	9DB.B 100-0,7-BMŚW
1-02-317-o	1,23	9DB.B 100-0,9-LMŚW
1-02-317-p	1,51	5SO 50-1,3-BMŚW
1-02-317-r	0,78	10OL 85-0,9-OL
1-02-318-m	1,64	5SO 52-1,1-BMŚW
1-02-320-b	0,94	10SO 92-1,3-BŚW

Adres leśny	Pow. [ha]	Skrócony opis taksacyjny
1-02-324-k	0,44	10SO 87-1,1-BMŚW
1-02-325-h	0,95	4DB.S 80-1-LW
1-02-325-i	0,7	4DB.S 80-1-LW
1-02-325-k	0,55	5SO 47-0,9-BMŚW
1-02-325-n	0,6	10OL 110-0,9-OL
1-02-325-o	0,6	6OL 80-0,7-LMW
1-02-326-f	1,93	7DB.B 112-0,6-LMŚW
1-02-326-k	0,1	5JW 80-0,4-LMŚW
1-02-326-n	1,25	5DB.S 140-0,6-LMŚW
1-02-326-o	0,58	7SO 110-0,8-LMŚW
1-02-326-r	0,82	7OL 55-0,7-LMW
1-02-326-t	0,47	7OL 80-0,8-OL
1-02-326-y	0,65	9OL 55-1-OL
1-02-326-z	1,19	10OL 55-1-OL
1-02-327-d	0,3	10OL 70-0,8-OL
1-02-327-f	1,11	5DB.B 170-0,7-LMŚW
1-02-327-i	0,35	10OL 80-0,8-LMW
1-02-328-g	0,54	10OL 65-1-OL
1-02-328-i	0,66	10OL 65-1-OL
1-02-328-j	2,45	10OL 65-1-OL
1-02-329-h	0,46	10OL 45-0,9-OL
1-02-329-j	1,45	9OL 45-0,9-OL
1-02-330-j	3,29	10OL 65-1,1-OL
1-02-331-c	1,13	9SO 92-1,1-BMŚW
1-02-331-f	3,43	8OL 65-1,1-OL
1-02-331-h	0,99	10SO 102-1,2-LMŚW
2-05-3-o	2,9	5SO 11-1-BMŚW
2-05-4-j	0,7	7OL 40-0,7-OL
2-05-4-k	0,79	9ŚW 33-1,4-LMŚW
2-05-6-c	0,83	10SO 87-0,8-BMŚW
2-05-11-d	1,4	4OL 40-0,8-OL
2-05-12-f	0,93	4DB.S 61-0,7-LMŚW
2-05-12-l	1,5	5ŚW 59-0,7-LW
2-05-13-f	1,45	4DB.S 61-0,7-LŚW
2-05-13-j	1,11	10DG 112-0,7-LMŚW
2-05-13-k	9,3	8SO 92-0,8-LMŚW
2-05-19-j	1,82	4BK 62-1,1-LMŚW
2-05-23-j	0,24	3BRZ 62-0,7-LMŚW
2-05-27-b	0,79	6SO 75-0,9-LMŚW
2-05-27-d	1,3	5SO 107-0,9-LMŚW
2-05-33-b	1,25	10SO 91-0,9-BMŚW
2-05-43-h	1,79	10SO 132-0,9-LMŚW
2-05-46-c	0,38	4BK 140-1-LMŚW
2-05-46-j	2,68	8SO 80-1-LMŚW
2-05-46-l	2,4	3OL 100-0,9-LW
2-05-46-m	1,26	7OL 60-0,8-LW
2-05-47-a	1,17	10SO 114-0,9-BMŚW
2-05-47-b	2,6	8SO 114-1-LMŚW
2-05-47-h	1,42	9SO 68-1,3-LMŚW
2-05-47-i	0,29	8OL 85-0,6-LŚW
2-05-47-n	2,09	5SO 62-1-LMŚW
2-05-47-o	1,53	10OL 34-1,2-LW
2-05-47-p	0,85	8SO 62-1-LMŚW
2-05-49-b	5,22	5DB.S 159-0,8-LŚW
2-05-49-g	0,53	10SO 85-1-LMŚW
2-05-50-d	1,05	10SO 102-0,9-LMŚW
2-05-50-g	3,66	10SO 102-1,2-LMŚW
2-05-51-a	0,77	3DB.S 25-0,7-LMŚW

Adres leśny	Pow. [ha]	Skrócony opis taksacyjny
2-05-51-c	0,66	9SO 56-1,2-LMŚW
2-05-51-d	1,14	4OL 56-0,7-LW
2-05-51-f	2,52	10SO 105-1-LMŚW
2-05-51-i	1,41	5OL 32-0,8-LW
2-05-51-k	1,18	10SO 56-1,3-LMŚW
2-05-51-n	1,47	10SO 80-0,9-LMŚW
2-05-51-o	3,11	10SO 92-1,1-LMŚW
2-05-51-p	0,59	10SO 102-1-LMŚW
2-05-51-r	1,37	10SO 117-0,9-LMŚW
2-05-51-s	2,82	4AK 122-0,6-LMŚW
2-05-51-t	0,66	8OL 87-0,5-LW
2-05-53-j	1,72	10SO 112-0,9-BŚW
2-05-56-f	0,72	8DB.B 137-0,8-BMŚW
2-05-58-a	8,25	10SO 107-1,3-LMŚW
2-05-58-b	0,74	9DB.S 140-0,8-LŚW
2-05-58-c	1,6	4BK 97-0,9-LMW
2-05-58-d	1,1	7SO 56-1,2-BMŚW
2-05-58-f	14,5	10SO 125-1,1-BMŚW
2-05-59-a	6,48	10OL 60-0,7-OLJ
2-05-63-a	0,89	10SO 82-1,1-BMŚW
2-05-63-b	1,15	10SO 127-1,2-BMŚW
2-05-63-c	1,25	10OL 60-0,8-OLJ
2-05-63-d	1,15	7DB.B 125-0,8-LŚW
2-05-63-g	1,25	9SO 102-1-BMŚW
2-05-63-h	1,95	8OL 112-0,7-LW
2-05-63-i	0,88	8SO 73-1,2-LW
2-05-63-k	2,99	10SO 72-1-BMŚW
2-05-68-g	0,79	10SO 112-0,9-BMŚW
2-05-70-c	1,53	5DG 87-0,7-LMŚW
2-05-70-f	2,33	5OL 115-0,5-LMŚW
2-05-70-h	2,18	10SO 142-0,8-LMŚW
2-05-74-a	3,03	4SO 44-1,3-LMŚW
2-05-74-b	2,9	8OL 45-1-OL
2-05-74-c	0,45	10SO 60-0,8-LMŚW
2-05-74-d	2,62	4DB.S 150-0,4-LMŚW
2-05-74-f	1,96	7SO 44-1,2-BMŚW
2-05-75-g	0,47	4DB.S 59-0,7-LŚW
2-05-75-h	0,23	10OL 90-0,4-OL
2-05-75-j	1,42	10SO 102-0,9-LMŚW
2-05-75-p	1,75	7SO 117-0,7-LMŚW
2-06-81-d	0,13	10SO 124-0,7-BMŚW
2-06-81-i	0,82	10SO 97-1,1-BŚW
2-06-82-g	1,22	10SO 95-0,9-BŚW
2-06-88-j	1,09	6DB.S 97-0,6-LMŚW
2-06-91-h	1,82	10SO 80-1-LMŚW
2-06-91-o	4,02	7SO 103-0,9-LMŚW
2-06-91-p	4,82	3BK 105-0,8-LMŚW
2-06-92-p	2,53	10SO 80-0,8-LMŚW
2-06-93-p	0,02	10SO 56-0,8-BMŚW
2-06-95-m	4,75	6SO 72-0,9-LMŚW
2-06-97-k	1	4DB.S 160-0,9-LMŚW
2-06-103-d	0,04	7SO 75-0,6-BMŚW
2-06-108-f	1,4	9SO 92-1-LMŚW
2-06-111-h	0,99	10SO 61-0,8-LMŚW
2-06-118-d	0,5	10SO 97-0,7-LMŚW
2-06-119-n	0,67	10SO 82-0,9-BMŚW
2-06-120-g	0,8	10SO 107-0,6-LMŚW
2-06-121-l	0,84	3ŚW 34-1,2-BMŚW

Adres leśny	Pow. [ha]	Skrócony opis taksacyjny
2-06-121-p	0,17	9SO 77-0,8-LMŚW
2-06-124-a	1,35	8OL 85-1-OL
2-06-124-l	0,32	10OL 68-0,9-OLJ
2-06-124-m	0,66	8OL 85-0,8-OL
2-06-124-p	0,42	8OL 85-1-OL
2-06-124-r	0,84	8OL 85-0,6-OL
2-06-124-y	0,66	5OL 92-0,9-OL
2-06-124-z	1,42	8SO 150-1-LMŚW
2-06-124-ax-00	0,78	9SO 107-0,9-LMŚW
2-06-124-cx-00	1,74	3DB.B 130-1-LMŚW
2-06-124-dx-00	1,35	10SO 132-1,1-BMŚW
2-06-124-gx-00	3,9	8SO 140-0,9-BMŚW
2-08-125-a	0,27	10SO 107-0,8-LMŚW
2-08-125-b	3,32	10SO 140-0,7-LMŚW
2-08-130-c	1	10SO 77-0,9-BMŚW
2-06-131-d	0,26	4OL 88-0,9-OLJ
2-06-131-f	1,15	9SO 140-0,8-BMŚW
2-06-131-g	0,35	10SO 140-1,3-LMŚW
2-06-131-h	0,33	5DB.B 142-1,1-LŚW
2-06-131-i	0,73	8DB.B 142-0,9-LŚW
2-06-131-j	0,63	10OL 82-0,8-OL
2-06-131-k	0,92	5DB.S 130-0,9-LŚW
2-06-131-l	1,83	5SO 132-1-LMŚW
2-06-131-p	1,94	2ŚW 130-0,9-LMŚW
2-06-131-t	0,93	10SO 117-1-BMŚW
2-06-131-z	0,19	5DB.S 140-0,7-BMŚW
2-08-135-r	0,85	10SO 120-0,7-BMŚW
2-08-135-s	0,46	3DB.S 150-1-BMŚW
2-08-135-t	1,12	3DB.S 150-1-BMŚW
2-08-135-ax-00	1,46	9SO 82-0,8-LŚW
2-08-136-k	0,68	4SO 47-0,9-LMŚW
2-08-136-l	6,81	7BRZ 30-1,1-OL
2-08-137-g	0,18	5OL 58-0,8-LMŚW
2-08-137-h	2,41	6SO 92-0,9-LMŚW
2-08-137-i	2,85	5OL 45-0,8-LMB
2-08-137-j	0,47	7SO 60-0,8-LMB
2-08-137-k	0,51	6SO 180-0,5-BMŚW
2-08-137-l	0,43	8ŚW 92-0,9-BMŚW
2-08-138-h	2,54	7SO 68-1,2-BMŚW
2-08-139-j	0,53	9SO 62-1-BMŚW
2-08-139-k	0,5	4BK 44-0,9-LMŚW
2-08-139-l	0,46	10OL 90-0,8-OL
2-08-139A-d	3,5	10SO 92-1,1-LMŚW
2-08-139A-f	2,36	7BRZ 35-0,9-BMB
2-08-139A-g	1,78	6OL 80-0,9-OL
2-08-139A-i	1,45	6ŚW 90-0,9-LMŚW
2-08-139A-j	0,26	5BK 130-0,7-LMŚW
2-08-139A-l	1,64	5BK 150-1,1-LMŚW
2-08-140-a	0,89	4DG 92-0,7-LMŚW
2-08-140-b	1,31	4BRZ 49-1-LMŚW
2-08-140-c	1,89	5SO 132-0,8-LMŚW
2-08-140-d	1,13	9SO 132-1-LMŚW
2-08-140-g	4,31	10SO 92-1-LMŚW
2-08-140-m	1,36	10SO 117-1-LMŚW
2-08-140-n	0,75	10SO 43-1,1-BMŚW
2-08-141-a	0,7	6SO 132-0,8-LMŚW
2-08-141-c	4,34	10SO 92-1,1-LMŚW
2-06-144-a	1,06	4KL 112-0,6-LMŚW

Adres leśny	Pow. [ha]	Skrócony opis taksacyjny
2-06-144-i	1,33	4SO 115-0,7-BMŚW
2-06-145-f	1,25	8SO 132-0,8-BMŚW
2-06-145-g	1,47	10SO 57-1,2-BMŚW
2-06-145-h	0,51	10SO 61-1-BMŚW
2-06-145-k	0,56	10SO 61-1-BMŚW
2-06-145-l	0,56	5SO 87-0,7-LMŚW
2-06-145-m	2,93	10SO 102-1-BMŚW
2-06-146-c	2,97	10SO 97-1-BMŚW
2-08-150-a	3,04	10SO 95-1,2-BMŚW
2-08-150-b	1,6	8SO 94-1,2-BMŚW
2-08-150-g	0,54	7SO 79-1-BMŚW
2-08-150-i	1,83	7BRZ 40-0,9-BMB
2-08-150-k	0,44	9SO 67-1,1-BMŚW
2-08-151-a	1,15	4ŚW 112-1-LMW
2-08-151-b	1,2	10SO 117-0,8-LMŚW
2-08-154-h	0,75	10SO 57-1,1-BMŚW
2-08-155-h	1,56	4GB 65-1-LMŚW
2-06-156-c	1,29	5SO 97-0,9-BMŚW
2-06-157-a	0,52	4SO 77-1-BMŚW
2-06-157-c	1,27	10SO 92-1-BMŚW
2-06-157-d	1,19	10AK 66-0,8-BMŚW
2-06-157-n	0,74	10SO 107-0,9-BŚW
2-06-157-t	1,24	8BRZ 45-0,8-LMW
2-08-161-l	0,7	9OL 27-0,9-OL
2-08-161-p	2,21	6BRZ 30-1-BMB
2-08-161-s	0,08	6SO 63-0,9-BMB
2-08-162-i	0,27	10SO 117-1-BMŚW
2-08-163-c	0,93	8SO 77-1-BMŚW
2-08-164-c	2,46	10SO 117-1-LMŚW
2-08-164-g	1,42	5SO 77-0,9-LMB
2-06-168-i	0,86	10SO 87-0,9-BMŚW
2-06-169-m	0,73	10SO 87-1-BMŚW
2-06-173-o	0,86	7SO 40-0,7-BMB
2-06-177-c	1,03	7OL 37-0,9-OL
2-06-177-d	1,65	9SO 65-0,8-LMŚW
2-08-182-j	2,27	10SO 100-1-BŚW
2-08-183-a	0,73	7SO 62-1-LMŚW
2-08-183-b	0,52	5SO 117-0,8-LMŚW
2-06-190-d	1,33	10SO 87-1,1-BMŚW
2-06-193-c	0,53	5SO 40-0,7-BMB
2-06-194-a	1,46	7SO 40-0,6-BMB
2-06-194-b	0,87	9SO 57-1-BMŚW
2-07-202-k	1,4	10SO 109-1,1-BMŚW
2-08-203-f	3,71	6SO 32-1,2-BMB
2-08-203-g	0,34	10SO 15-0,5-BMB
2-08-208-l	0,75	10SO 65-1,1-BŚW
2-08-210-i	0,49	10SO 107-1,1-BMŚW
2-08-212-k	0,4	10SO 97-1-BŚW
2-07-214-g	0,78	10DB.B 122-1-LMŚW
2-07-221-c	4,07	9OL 47-1-OL
2-07-221-d	0,71	8SO 107-0,9-BMŚW
2-08-222-i	0,45	10SO 102-0,7-BMŚW
2-08-223-f	1,02	7SO 50-0,8-BMB
2-08-223-h	0,97	6BRZ 35-0,9-BMB
2-07-235-k	0,67	10BK 60-1,1-LŚW
2-07-236-c	0,76	9DB.B 180-0,9-LŚW
2-07-236-d	11,69	10DB.B 170-1-LŚW
2-07-239-k	1,07	10DB.B 150-0,8-LMŚW

Adres leśny	Pow. [ha]	Skrócony opis taksacyjny
2-08-241-a	0,38	8ŚW 55-0,7-LMŚW
2-08-242-h	3,98	10SO 97-1-BŚW
2-08-244-c	0,31	10SO 102-0,7-BŚW
2-07-252-a	5,08	6SO 63-1-BMŚW
2-07-252-g	2,71	10SO 68-1-BMŚW
2-07-252-o	0,4	7SO 37-0,6-BMŚW
2-07-256-a	15,37	9DB.B 142-0,8-LMŚW
2-07-258-a	2,7	4DB.B 257-1-LMŚW
2-07-268-a	1,31	10DB.B 148-0,8-LMŚW
2-07-268-f	9,51	5SO 150-1,1-LMŚW
2-07-270-c	3,77	10DB.B 172-0,4-LMŚW
2-07-281-f	0,71	5DB.B 135-0,9-LMŚW
2-07-283-k	1,8	5SO 92-1-LŚW
2-07-283-l	1,2	4DB.B 92-1-LŚW
2-07-284-c	5,33	5BK 122-0,9-LŚW
2-07-284-h	1,15	6BK 95-0,8-LŚW
2-07-289-g	3,33	7BK 127-0,5-LŚW
2-07-289-i	3,34	7BK 127-0,5-LŚW
2-07-289-k	3,46	5SO 127-0,6-LŚW
2-07-291-g	1,06	5BK 120-0,8-LMŚW
2-07-293-b	0,48	3SO 150-0,9-LMŚW
2-07-293-n	0,21	5DB.B 150-0,9-LMB
2-07-294-h	3,8	4DB.B 292-0,7-LŚW
2-07-295-f	5,96	8DB.B 122-0,9-LŚW
2-07-296-d	1,4	10BK 250-0,9-LŚW
2-07-297-a	1,61	4BK 97-1-LŚW
2-07-297-f	0,07	10DB.B 112-0,9-LŚW
2-07-298-d	10	10SO 89-1,1-LMŚW
3-11-1-j	0,87	10SO 77-0,8-LMŚW
3-11-1-k	1,24	10SO 80-0,8-LMŚW
3-11-3-j	0,29	5BRZ 77-0,4-LMŚW
3-11-3-l	0,05	10BRZ 60-0,6-LMŚW
3-11-3-n	0,37	10SO 60-0,7-LMŚW
3-11-4-g	0,86	6OL 30-0,8-OL
3-11-4-m	0,46	8OL 40-0,6-LW
3-11-7A-f	1,16	3OL 90-0,8-LW
3-09-8-d	1,42	9OL 58-0,7-LMW
3-09-9-d	0,56	8SO 117-0,7-LMŚW
3-09-20-f	1,87	10SO 97-0,9-LMŚW
3-09-20-g	14,37	10SO 97-0,9-BMŚW
3-09-22-a	1,7	4DB.S 27-0,9-LMW
3-09-22-d	4,1	7OL 110-0,9-OL
3-09-24-j	2,43	8OL 75-0,9-LW
3-09-24-k	0,98	10OL 77-0,8-LW
3-09-25-h	0,69	10ŚW 55-0,7-LW
3-09-25-i	1,01	10OL 77-0,8-LW
3-09-25-j	0,4	10BRZ 75-0,8-LW
3-09-30-h	1,61	7DB.S 100-0,6-LMŚW
3-09-30-j	1,71	10OL 90-0,9-LW
3-09-30-k	0,84	7DB.S 110-0,8-LMŚW
3-09-34-g	0,26	10SO 117-0,9-BMŚW
3-09-35-a	1,5	5OL 109-0,9-LW
3-09-35-b	1,32	4OL 110-0,8-LW
3-09-35-j	0,59	10OL 62-0,7-LMW
3-09-36-a	0,88	10OL 18-0,6-LW
3-09-36-b	0,86	7OL 110-0,7-LW
3-09-36-c	1,2	10OL 17-0,8-LW
3-09-36-k	1,3	4OL 70-0,5-LW

Adres leśny	Pow. [ha]	Skrócony opis taksacyjny
3-09-36-m	0,16	10OL 75-0,6-LW
3-09-36-n	0,25	10OL 70-0,8-LW
3-09-36-o	0,09	10OL 75-0,7-LW
3-09-37-a	2,03	6MD 35-1,1-LMŚW
3-09-37-b	1,24	6OL 65-0,8-OL
3-09-37-c	3,62	5DB.S 20-1-BMŚW
3-09-37-g	1,59	4SO 13-1-BMŚW
3-09-37-h	1,6	4SO 13-1-LMŚW
3-09-38-c	0,55	8OL 59-0,7-LMW
3-09-39-a	0,61	6OL 59-0,7-LMW
3-09-39-d	1,44	6OL 82-0,7-LŚW
3-09-39-f	1,03	10OL 82-0,8-OLJ
3-09-39-i	0,45	10OL 82-0,8-OLJ
3-09-39-p	0,48	10OL 40-1,1-LW
3-09-40-a	0,8	5OL 85-0,8-LW
3-09-40-k	1,29	7OL 65-0,8-LW
3-09-40A-b	1,96	10SO 66-0,6-LMŚW
3-09-40A-d	1,45	10SO 66-0,7-LMŚW
3-09-40A-k	1,99	3AK 110-0,8-LŚW
3-09-40A-l	1,53	8SO 67-0,5-LŚW
3-09-40B-b	1,31	10OL 82-0,8-LW
3-09-40B-h	2	6SO 65-0,7-LŚW
3-09-42-f	0,81	6OL 57-0,9-LMŚW
3-09-42-i	0,91	8OL 65-0,8-LW
3-09-42-k	2,31	9SO 77-1-LMW
3-09-42-l	0,84	8ŚW 62-0,3-LMW
3-09-43-l	1,06	8OL 82-0,9-LW
3-09-43-m	0,89	10ŚW 67-0,3-LMŚW
3-09-44-a	0,89	8MD 16-0,9-BMŚW
3-09-44-b	0,64	5DB.B 22-1-BMŚW
3-09-44-c	3,7	10SO 130-0,7-LMŚW
3-09-44-f	2,89	6SO 18-1,1-BMŚW
3-09-45-c	1,33	10OL 59-1-LMW
3-09-45-f	3,2	10SO 66-1-BMŚW
3-09-45-h	0,55	10SO 103-0,8-LMŚW
3-09-45-i	0,28	10SO 33-1,1-LMŚW
3-09-45-k	1,57	4DB.B 24-0,9-BMŚW
3-09-45-m	3	10SO 33-1,1-BMŚW
3-09-46-g	2,24	8OL 103-0,9-LW
3-09-46-j	1,32	5OL 102-0,8-LW
3-09-47-d	1,01	5OL 65-0,9-LMŚW
3-09-48-a	0,9	7BK 50-0,7-LMŚW
3-09-50-c	0,43	10OL 92-0,6-LMW
3-09-50-i	3,11	7OL 100-0,3-LMW
3-09-50-j	1,65	10OL 67-0,8-OLJ
3-09-50-m	3,26	8SO 67-1-LMŚW
3-09-51-g	1,47	5OL 27-0,5-LMŚW
3-09-51-h	1,3	6OL 35-0,9-OL
3-09-51-j	1,28	10OL 60-0,9-OL
3-09-56-a	2,1	7OL 46-1-LMW
3-09-56-b	1,5	8OL 46-0,9-LMW
3-09-56-k	0,91	4SO 140-1-LMŚW
3-09-56-r	0,72	9DB.S 127-0,6-LMW
3-09-57-b	1,4	7DB.S 27-0,9-LMŚW
3-09-57-c	1,7	7OL 107-0,3-LMŚW
3-09-57-d	1,59	8SO 107-0,5-LMŚW
3-09-57-h	1,2	10SO 107-0,9-LMŚW
3-09-58-g	0,68	10DB.B 147-0,4-LMŚW

Adres leśny	Pow. [ha]	Skrócony opis taksacyjny
3-09-58-i	1,13	6SO 132-1-LMŚW
3-09-59-b	3,39	5OL 65-0,9-OL
3-09-60-a	1,36	6SO 107-0,8-LMŚW
3-09-62-g	0,87	8OL 75-0,9-LMW
3-09-63-c	0,47	9OL 55-0,9-OLJ
3-09-63-d	0,29	5SO 100-0,4-OL
3-09-63-f	3,66	6SO 102-1-LMŚW
3-09-63-h	0,55	10ŚW 57-0,9-LMŚW
3-09-63-j	1,05	10SO 97-0,7-LMŚW
3-09-63-k	0,64	8OL 45-1-LMŚW
3-09-64-f	1,76	9SO 97-0,7-LMŚW
3-09-64-g	2,16	10SO 122-0,9-LMŚW
3-09-64-i	0,83	7OL 102-0,9-OL
3-09-66-a	2,38	4SO 107-0,6-LMŚW
3-09-66-d	1	10SO 97-0,9-LMŚW
3-09-66-g	1,43	8OL 60-1,1-OL
3-09-66-h	6,01	10SO 102-0,9-LMŚW
3-09-67-h	1,27	10SO 97-1-BMŚW
3-09-67-i	2,17	10OL 65-0,9-OL
3-09-67-j	0,42	7OL 67-0,7-OL
3-09-68-c	0,72	10OL 67-0,9-OL
3-09-68-f	1,02	8SO 108-0,9-LMŚW
3-09-68-g	1,57	7OL 75-1-OL
3-09-69-b	0,79	7OL 115-0,4-OLJ
3-09-69-f	1,09	10SO 82-1-LMŚW
3-09-69-g	0,66	10SO 58-0,9-BMŚW
3-09-70-b	2,06	9OL 115-0,6-OLJ
3-09-70-d	1,84	9SO 97-0,9-LMŚW
3-09-70-h	0,55	10SO 57-1-LMŚW
3-10-72-a	1,02	8SO 112-1,1-BMŚW
3-10-72-j	1,22	8OL 64-1-OL
3-10-73-b	0,4	7OL 65-0,9-LMW
3-10-73-c	3,37	10SO 92-0,8-BMŚW
3-10-73-d	2,04	10SO 45-1,1-BMŚW
3-10-74-d	0,39	10OL 55-1-OLJ
3-10-74-f	0,65	8OL 112-0,7-OL
3-10-74-g	0,47	9SO 36-0,7-BŚW
3-10-76-b	1,13	10SO 92-1-BMŚW
3-10-77-b	0,97	10OL 56-0,9-OL
3-10-78-a	0,63	7SO 120-0,7-LMŚW
3-10-78-c	0,73	4SO 57-0,9-LW
3-10-78-h	0,58	10OL 38-1-LW
3-10-79-c	1,87	8OL 112-1-OL
3-10-79-g	1,59	3SO 31-1,1-LMŚW
3-10-79-h	1,88	8OL 67-0,9-OL
3-10-79-k	1,87	6OL 20-1,1-LW
3-10-79-l	1,4	7DB.S 117-1-LMŚW
3-10-79-m	0,59	6BRZ 54-1-LMŚW
3-10-79-o	0,51	10OL 66-1-LW
3-10-80-a	2,61	6OL 85-0,9-LW
3-10-80-b	0,38	8SO 90-1,1-BMŚW
3-10-80-c	1,28	6SO 45-1,2-BMŚW
3-10-80-d	1,07	4AK 100-0,8-LMŚW
3-10-80-h	0,52	10OL 107-0,8-LW
3-10-80-i	1,28	8ŚW 97-0,9-LŚW
3-10-80-j	1,04	5SO 132-1-LŚW
3-10-80-k	0,98	6SO 102-1,1-LMŚW
3-10-80-r	0,57	10SO 81-1-LMŚW

Adres leśny	Pow. [ha]	Skrócony opis taksacyjny
3-10-80-s	0,6	10ŚW 50-0,5-LMŚW
3-10-80-w	2,05	10SO 116-0,7-LMŚW
3-10-80-x	0,12	10SO 81-1-LMŚW
3-10-81-a	0,79	10OL 87-0,8-OLJ
3-10-81-b	1,99	6OL 43-1,1-OL
3-10-81-c	0,59	10SO 76-1-LMŚW
3-10-81-d	0,61	10ŚW 50-1-LMŚW
3-10-81-f	0,66	10SO 77-1-LMŚW
3-10-81-g	3,19	3SO 132-1,1-LŚW
3-10-81-h	0,75	7OL 112-0,9-OLJ
3-10-81-i	1,28	6SO 82-0,8-LŚW
3-10-81-j	0,95	9SO 91-1-LŚW
3-10-81-k	0,25	10SO 101-0,7-BMŚW
3-10-81-m	0,28	10SO 50-1,1-LŚW
3-10-81-o	1,02	7SO 82-1,1-LMŚW
3-10-83-a	0,51	5OL 70-0,8-OL
3-10-83-b	1	8SO 92-0,9-LMŚW
3-10-83-d	1,38	10SO 82-0,8-LMŚW
3-10-83-h	0,66	4GB 75-1-LŚW
3-10-83-i	0,26	7ŚW 46-1,1-LMŚW
3-10-83-j	1,06	10SO 102-1-LMŚW
3-10-83-n	4,47	10SO 109-0,9-LMŚW
3-10-83-o	1,14	10SO 85-0,9-LMŚW
3-10-83-r	1,06	8OL 67-0,9-LW
3-10-83-s	1,65	3SO 140-0,9-LŚW
3-10-84-f	0,36	10SO 95-0,8-BMŚW
3-10-84-g	1,42	10OL 50-1,1-OL
3-10-84-h	0,76	10OL 59-1-OLJ
3-10-84-i	1,26	9SO 82-0,7-LMŚW
3-10-85-d	0,64	10SO 92-0,7-BŚW
3-10-85-k	1,95	10SO 72-0,7-BMŚW
3-10-86-a	1,57	10SO 64-1-BŚW
3-10-89-l	0,71	5DB.S 150-0,9-LŚW
3-10-90-a	2,66	9SO 68-1,2-LMŚW
3-10-90-c	0,67	9SO 87-0,9-BMŚW
3-10-90-d	1	10SO 54-1,2-LMŚW
3-10-90-h	3,41	10SO 112-0,8-BMŚW
3-10-90-i	2,06	4BK 100-0,8-BMŚW
3-10-90-k	0,52	10SO 54-1-BMŚW
3-10-90-m	1,07	9SO 112-0,9-LMŚW
3-10-90-n	0,8	10SO 92-0,9-BMŚW
3-10-90A-b	1,42	10OL 60-0,9-LW
3-10-90A-c	2,24	10SO 70-1-BMŚW
3-10-90A-f	2,76	6SO 51-1,1-LMŚW
3-10-90A-g	1,24	8SO 77-0,8-LMŚW
3-10-92-d	0,92	10SO 87-1,1-BŚW
3-10-92-l	2,01	9SO 68-0,7-BMŚW
3-10-92-s	1,16	9SO 73-0,8-BMŚW
3-10-93-g	1,01	8SO 60-0,7-BMŚW
3-10-96-g	3,34	7SO 67-1-LMŚW
3-10-96A-b	0,73	10SO 59-1,1-LMŚW
3-10-96A-c	0,91	8OL 110-1-OLJ
3-10-96A-d	1,1	10SO 102-0,9-LMŚW
3-10-96A-f	8,55	10SO 76-0,9-BMŚW
3-10-97-c	0,83	10SO 87-0,9-BŚW
3-10-101-c	0,04	9AK 105-1-LMŚW
3-10-102-b	2,29	10SO 52-0,9-BMŚW
3-10-103-a	2,34	8SO 92-1,2-BŚW

Adres leśny	Pow. [ha]	Skrócony opis taksacyjny
3-10-106-h	2,46	9SO 62-0,9-BMŚW
3-10-107-j	1,12	10SO 140-1,1-LMŚW
3-10-107-n	0,8	10SO 97-0,9-LMŚW
3-10-107A-o	6,38	10SO 140-0,9-LMŚW
3-10-107A-p	3,2	10SO 140-0,9-LMŚW
3-10-108-l	0,72	7SO 97-0,7-LMŚW
3-10-111-i	1,23	8SO 132-1,1-BMŚW
3-11-112-c	0,61	6SO 57-0,8-LMŚW
3-11-112-d	1,41	7DB.S 85-0,8-LMŚW
3-11-113-a	1,95	10SO 97-0,8-LMŚW
3-11-114-b	1,11	6OL 46-0,8-LW
3-11-114-f	0,59	10OL 50-0,8-LW
3-11-114-k	2,14	10OL 44-0,8-LW
3-11-114-n	1,5	6OL 60-0,8-LW
3-11-116-i	1,5	7OL 30-0,9-LW
3-11-117-h	1,3	9OL 50-0,9-LW
3-11-118-f	1,23	7OL 112-0,8-LW
3-11-119-d	1,51	8OL 45-0,6-LW
3-11-119-g	2,75	4OL 59-0,9-LW
3-11-119-i	2,6	10SO 135-1-BMŚW
3-11-119-l	1,5	6OL 52-0,9-LW
3-11-119-n	2,12	7OL 112-0,9-LŚW
3-11-120-c	2,06	5SO 57-0,9-LMŚW
3-11-120-i	1,68	3DB.B 97-0,8-LMŚW
3-11-121-f	0,82	10OL 65-0,7-OL
3-11-121-g	0,66	4OL 55-0,5-OL
3-11-121-n	0,31	3SO 130-0,7-LMŚW
3-11-121-o	0,84	10SO 92-1,1-BMŚW
3-11-123-a	1,03	8SO 58-0,8-LŚW
3-11-123-d	1,54	9SO 80-0,8-LŚW
3-11-123-g	1,2	10SO 51-0,9-LŚW
3-11-123-h	0,61	7SO 76-0,8-LMŚW
3-11-123-n	0,95	6OL 87-0,8-OL
3-11-124-a	0,94	9DB.S 13-0,9-LŚW
3-11-124-b	0,47	10SO 51-0,9-BMŚW
3-11-124-f	1,23	4ŚW 47-0,9-LMŚW
3-11-124-g	2,04	3OL 47-0,9-LMŚW
3-11-124-h	0,46	10DB.B 33-0,8-LMŚW
3-11-124-k	3,03	7SO 33-1,1-LMŚW
3-11-124-l	1,01	3GB 90-0,8-LŚW
3-11-124-n	3,21	10SO 97-1-BMŚW
3-11-125-f	0,59	4DB.S 160-0,8-LMŚW
3-11-125-g	1,03	6MD 45-0,8-LMŚW
3-11-126-b	3,86	8OL 85-0,8-OL
3-11-126-c	1,18	6DB.S 127-1-LŚW
3-11-126-f	3,27	10SO 87-0,9-BMŚW
3-11-126-i	0,8	3LP 117-0,9-LŚW
3-11-126-j	0,84	10SO 126-1,1-BMŚW
3-11-126-k	0,56	10SO 59-0,9-BMŚW
3-11-126-l	0,6	10OL 110-0,8-OL
3-10-127-a	0,67	8OL 87-0,7-OL
3-10-127-d	0,76	7OL 82-0,9-LW
3-11-128-a	2,05	8OL 58-0,9-OL
3-11-129-a	1,03	7ŚW 58-0,5-LMW
3-11-129-b	0,72	5OL 65-0,7-LMŚW
3-11-129-j	2,13	5OL 125-0,7-LŚW
3-11-129-o	0,83	10SO 88-0,8-BMŚW
3-11-130-a	2,78	3SO 130-0,6-LMŚW

Adres leśny	Pow. [ha]	Skrócony opis taksacyjny
3-11-131-c	0,94	8OL 65-0,9-OLJ
3-11-131-f	1,65	8SO 67-0,9-LMŚW
3-11-132-b	0,77	10OL 110-0,8-OL
3-11-132-c	1,69	6DB.B 21-0,9-LW
3-11-132-d	0,71	6OL 50-0,9-LW
3-11-133-b	1,02	10SO 92-0,7-BMŚW
3-11-133-c	1,93	2DB.S 81-0,9-LŚW
3-11-133-d	1,03	6OL 80-0,7-LŚW
3-11-133-f	0,49	5SO 50-0,8-LMŚW
3-11-133-k	0,32	10SO 92-0,8-BMŚW
3-11-134-i	0,45	10SO 85-0,7-LMŚW
3-11-135-c	0,98	10SO 55-0,9-BMŚW
3-11-136-b	1,66	10SO 102-0,9-BMŚW
3-11-136-m	1,63	4OL 80-0,9-LW
3-11-137-k	0,78	10SO 97-0,8-BŚW
3-11-137-m	0,9	3OL 70-0,8-OL
3-11-138-b	2,48	7OL 60-0,8-OL
3-11-138-c	0,1	10OL 57-1-OL
3-11-138-d	1,37	10SO 117-1,1-BMŚW
3-11-138-g	1,82	5SO 117-0,9-OL
3-11-138-h	0,88	10SO 117-0,9-BMŚW
3-11-138-p	0,6	10SO 92-0,9-BŚW
3-11-138-x	0,88	7SO 117-0,7-LMŚW
3-11-138-ax-00	1,18	6OL 82-0,8-LMŚW
3-11-138-bx-00	0,69	10SO 117-0,7-LMŚW
3-11-139-b	2,37	8OL 60-0,8-OL
3-11-139-c	0,56	10SO 97-1,1-BMŚW
3-11-139-d	3,19	10SO 135-1-BMŚW
3-11-139-f	0,98	5SO 36-0,9-BMŚW
3-11-139-i	0,8	10OL 60-0,9-OL
3-11-139-l	0,51	10OL 55-0,8-OL
3-11-139-n	0,44	10SO 102-1-LMŚW
3-11-139-x	1,22	8SO 132-0,8-BMŚW
3-11-140-c	1,29	7BRZ 77-0,7-OL
3-11-140-f	1,91	9OL 90-0,8-OL
3-11-140-i	3,71	9SO 92-1-LMŚW
3-11-141-a	1,77	6OL 80-0,9-LW
3-11-141-f	0,57	10SO 32-0,7-BMŚW
3-11-142-a	1,89	5OL 60-0,9-LW
3-11-142-d	1,34	10SO 92-0,9-LMŚW
3-11-143-a	1,43	9SO 92-0,9-LMŚW
3-11-143-c	0,59	10SO 77-0,7-LMŚW
3-11-144-a	0,99	10SO 82-0,8-LMŚW
3-11-144-b	0,53	3DB.B 34-1-LMŚW
3-11-145-a	2,2	4SO 59-0,8-LMŚW
3-11-147-g	0,1	10OL 50-0,7-LMŚW
3-11-147-h	0,84	7OL 60-1-LMŚW
3-11-151-a	1,02	6ŚW 127-0,3-LMŚW
3-11-151-b	1,85	10SO 102-0,8-LMŚW
3-11-152-a	2,01	6OL 45-0,9-OL
3-11-152-d	0,52	10SO 102-0,9-LMŚW
3-11-152-g	1,38	9OL 45-0,9-OL
3-11-152-h	1,58	6OL 26-1-LMW
3-11-152-i	0,6	4OL 30-0,8-OL
3-11-152-j	0,95	8OL 60-0,8-LMW
3-11-152-k	1,06	10OL 24-0,8-LMW
3-11-152-m	1,15	7DB.S 160-0,8-LMŚW
3-11-153-d	0,97	10OL 80-0,8-OL

Adres leśny	Pow. [ha]	Skrócony opis taksacyjny
3-11-154-i	1,07	5BRZ 59-0,7-LMŚW
3-11-157-a	0,39	9SO 79-0,8-BMŚW
3-11-166-a	0,76	10SO 97-0,9-BMŚW
3-12-180-k	0,59	6OL 90-0,7-LMŚW
3-12-180-p	1,39	5OL 30-0,6-OL
3-12-181-i	1,18	5OL 88-0,6-LMW
3-12-182-h	1,42	4DB.S 100-0,6-LMW
3-12-183-d	0,5	8DB.S 150-0,4-LMŚW
3-12-183-f	1,5	10OL 66-0,6-OL
3-12-183-g	0,75	8SO 102-0,6-LMŚW
3-12-183-j	1,07	10SO 94-0,7-LMŚW
3-12-183-k	1,05	10SO 132-0,5-BMŚW
3-12-184-c	2,26	10OL 90-0,4-OLJ
3-12-186-c	1,32	8SO 80-0,8-BMŚW
3-12-189-d	0,66	10OLS 60-0,7-BŚW
3-12-191-d	0,85	6SO 48-0,9-BMŚW
3-12-191-j	0,62	6SO 114-0,5-LMŚW
3-12-191-k	2,09	7OL 67-0,8-OLJ
3-12-191-n	0,59	10OL 130-0,8-LMŚW
3-12-191-o	0,92	5DB.S 140-0,8-LMŚW
3-12-191-p	2,26	6JS 135-0,7-LŚW
3-12-191-s	1,19	9SO 123-0,8-LMŚW
3-12-195-m	2,64	7DB.B 150-0,9-LMŚW
3-10-200-h	2,23	10SO 80-0,6-BMŚW
3-12-201-b	2,59	6AK 57-0,7-LMŚW
3-12-201-d	1,16	5DB.S 27-0,9-LMŚW
3-12-203-b	1,43	5BK 120-0,8-LMŚW
3-12-203-c	1,69	8DB.S 150-0,8-LMŚW
3-12-203-d	0,9	6OL 65-0,8-OLJ
3-12-203-g	0,71	9OL 33-0,9-OL
3-12-203-l	1,6	7DB.S 110-0,7-LMŚW
3-12-203-m	0,6	10OL 85-0,6-OLJ
3-12-203-o	4,01	6DB.S 150-0,9-LŚW
3-12-226-d	10,24	10SO 97-1-BMŚW
3-12-228-i	1,78	6SO 140-1-LMŚW
3-12-236-c	0,81	9SO 107-0,7-BMŚW
3-12-244-n	0,4	5OL 96-0,7-LMW
3-12-245-f	1,99	8OL 77-1,1-LW
3-12-245-i	2,37	7OL 87-0,8-LMW
3-10-258-c	0,43	5DB.S 92-0,9-LŚW
3-10-259-f	1,13	3LP 120-1-LŚW
3-10-259-g	1,27	5BK 190-0,9-LŚW
3-10-259-j	2,85	6BK 180-0,5-LŚW
3-10-259-k	0,73	7BK 190-0,5-LŚW
3-10-259-l	0,69	5LP 130-0,9-LŚW
3-10-259-m	0,41	5DB.S 117-0,5-LMŚW
3-10-260-a	2,81	10SO 97-0,7-BMŚW
3-10-260-g	0,72	10SO 92-0,9-LMŚW
3-10-262-i	1,81	10SO 92-0,6-BŚW
3-10-263-g	0,83	10SO 72-0,7-BŚW
3-10-264-d	0,97	10SO 77-0,7-BŚW
3-10-267-a	0,61	10SO 97-0,8-BMŚW
3-10-270-g	1,63	10SO 115-0,6-BMŚW
3-10-270-i	2,62	10SO 125-0,4-LMŚW
3-10-270-j	0,52	6OL 90-0,8-OL
3-10-272-c	7,77	10SO 92-0,8-LMŚW
3-10-274-f	1,47	8SO 70-1,1-LMŚW
3-10-274-g	0,93	10SO 82-1,1-LMŚW

Adres leśny	Pow. [ha]	Skrócony opis taksacyjny
3-10-274-j	0,72	10SO 92-0,9-BMŚW
3-10-274-k	4,99	10SO 92-0,8-LMŚW
3-10-274-l	0,63	10OL 102-0,8-OL
3-10-274-n	1,37	4BK 160-0,6-LŚW
	1599,27	

Załącznik nr 4. Wykaz siedlisk przyrodniczych

Adres leśny	Kod siedl. przyr.	Stan siedliska	Pow. siedliska [ha]	Kod obszaru Natura 2000
1-01-17-b	9170	B	0,24	PLH080073
1-01-17-c	91E0	C	1,87	PLH080073
1-01-17-f	91E0	B	1,15	PLH080073
1-01-17-g	9110	B	1,03	PLH080073
1-01-17-h	9110	B	1	PLH080073
1-01-17-i	9110	B	0,73	PLH080073
1-01-17-j	9110	B	1,03	PLH080073
1-01-17-l	9110	B	2	PLH080073
1-01-18-i	9110	C	1,59	PLH080073
1-01-18-m	9110	C	1,52	PLH080073
1-01-21-f	9170	B	0,92	
1-01-21-i	9170	B	0,63	
1-01-22-f	91E0	C	2,16	
1-01-27-f	91D0	C	0,55	PLH080073
1-01-27-g	9110	B	1,03	PLH080073
1-01-27-h	9110	B	2,73	PLH080073
1-01-27-i	9110	B	0,72	PLH080073
1-01-27-j	9110	B	0,47	PLH080073
1-01-27-k	9110	B	0,59	PLH080073
1-01-28-b	9110	B	0,74	PLH080073
1-01-28-c	9110	B	2,1	PLH080073
1-01-28-f	9110	B	0,36	PLH080073
1-01-36-g	91E0	B	0,89	
1-01-37-a	9110	B	1,41	
1-01-37-d	9110	C	0,79	
1-01-37-f	9110	C	2,46	
1-01-37-g	9170	C	0,63	
1-01-37-i	91E0	B	1,09	
1-01-49-a	9110	C	3,29	
1-01-50-d	9170	C	0,81	
1-01-50-f	91E0	C	0,6	
1-01-50-i	9110	B	3,08	
1-01-52-b	9170	C	3,45	
1-01-52-g	91E0	C	2,48	
1-01-66-k	91E0	C	0,94	
1-01-76-h	91E0	C	1,66	
1-01-80-h	91E0	B	1,15	
1-01-90-k	91E0	B	1,32	
1-01-95-f	91E0	C	2,82	
1-04-109-f	91E0	C	1,02	
1-04-111-d	7140	C	2,6	
1-04-111-h	91D0	C	0,71	
1-04-113-g	7140	C	1,41	
1-04-113-n	91E0	C	1,45	
1-04-114-i	91E0	B	1,51	
1-04-122-j	91E0	C	1,81	
1-04-143-f	91E0	B	0,64	PLH080011
1-04-143-i	91E0	B	0,59	PLH080011
1-04-143-l	91E0	B	1,91	PLH080011
1-04-144-d	91E0	B	5,95	PLH080011
1-03-158-c	91E0	C	1,01	
1-04-169-h	91E0	B	0,75	PLH080011
1-04-170-a	91E0	B	0,75	PLH080011
1-04-170-b	91E0	B	0,9	PLH080011

Adres leśny	Kod siedl. przyr.	Stan siedliska	Pow. siedliska [ha]	Kod obszaru Natura 2000
1-04-170-h	91E0	B	4,17	PLH080011
1-04-170-n	91E0	B	0,95	PLH080011
1-04-170-p	91E0	B	0,58	PLH080011
1-03-184-h	91E0	C	0,81	
1-04-186-t	91E0	B	0,47	
1-04-192-i	91E0	B	1,63	PLH080011
1-03-196-f	9170	B	1,77	
1-03-197-a	9170	C	1,18	
1-03-198-l	91E0	B	1,06	
1-03-198-s	91E0	B	0,8	
1-03-199-l	9170	C	0,3	
1-03-200-b	91E0	B	2,35	
1-04-201-b	91E0	C	3,12	
1-04-201-c	91E0	C	0,74	
1-04-201-i	91E0	B	0,75	
1-04-201-k	91E0	C	1,01	
1-04-202-h	91E0	C	0,58	
1-04-202-i	91E0	C	0,66	
1-04-202-k	91E0	B	1,51	
1-04-202-l	91E0	B	0,89	
1-04-204-r	91E0	B	0,53	PLH080011
1-04-205-j	91E0	B	0,61	PLH080011
1-04-206-g	91E0	B	0,68	PLH080011
1-02-207A-d	9190	B	0,99	
1-02-207B-d	9190	B	1,67	
1-03-220-f	91E0	B	0,49	
1-03-221-a	91E0	B	2,06	
1-03-221-h	91E0	B	0,36	
1-03-222-a	91E0	B	8,7	
1-03-223-g	91E0	B	0,77	PLH080011
1-04-225-k	7140	A	3,71	PLH080011
1-04-225-l	91E0	B	0,95	PLH080011
1-04-226-b	91E0	B	0,86	PLH080011
1-04-226-n	7140	B	1,4	PLH080011
1-04-226-n	7110	B	2,5	PLH080011
1-04-227-b	91E0	B	1,69	PLH080011
1-04-227-c	91E0	B	2,14	PLH080011
1-04-228-n	6430	B	0,77	PLH080011
1-04-228-n	6430	B	0,28	PLH080011
1-04-228-n	91E0	B	6,58	PLH080011
1-04-230-b	91E0	B	0,69	PLH080011
1-04-230-k	91E0	B	1,71	PLH080011
1-04-231-a	91E0	B	0,62	PLH080011
1-04-231-c	91E0	B	1,01	PLH080011
1-04-231-f	91E0	B	0,06	PLH080011
1-04-231-g	91E0	B	2,07	PLH080011
1-04-231-l	91E0	B	0,34	PLH080011
1-04-231-z	91E0	B	0,86	PLH080011
1-04-232-r	91E0	B	2,94	PLH080011
1-03-248-f	9170	C	5,03	
1-03-248-s	91E0	C	0,96	
1-04-256-d	91E0	B	0,68	PLH080011
1-04-256-n	91E0	B	4,95	PLH080011
1-04-256-r	91E0	B	2,62	PLH080011
1-04-257-a	91E0	B	0,4	PLH080011

Adres leśny	Kod siedl. przyr.	Stan siedliska	Pow. siedliska [ha]	Kod obszaru Natura 2000
1-04-257-f	91E0	B	2,19	PLH080011
1-02-258-o	9190	B	1,48	
1-02-260-f	9190	B	0,46	
1-03-271-g	9190	C	0,6	
1-03-271-n	91E0	B	5,74	
1-03-272-h	91E0	B	3,41	
1-03-272-l	9170	C	0,04	
1-03-275-f	91E0	C	1,87	PLH080011
1-03-275-k	91E0	B	0,84	PLH080011
1-03-275-l	91E0	B	1,39	PLH080011
1-03-275-m	91E0	B	2,62	PLH080011
1-03-275-r	6430	A	0,65	PLH080011
1-03-276-j	6430	B	0,5	PLH080011
1-03-276-r	91E0	B	10,05	PLH080011
1-03-277-k	91E0	B	0,79	PLH080011
1-03-277-l	91E0	B	0,73	PLH080011
1-03-277-l	6430	B	0,93	PLH080011
1-03-277-l	91E0	B	1,83	PLH080011
1-03-277-n	91E0	B	3,28	PLH080011
1-03-277-o	6430	A	0,41	PLH080011
1-03-278-h	6430	B	0,11	PLH080011
1-03-278-h	91E0	B	0,63	PLH080011
1-03-278-j	91E0	B	0,52	PLH080011
1-03-278-w	91E0	B	1,01	PLH080011
1-02-279-c	9190	C	1,21	PLH080042
1-02-279-d	9190	B	0,99	PLH080042
1-02-291-f	91E0	B	0,88	
1-02-291-i	91E0	B	0,16	
1-03-293-h	7140	B	0,45	PLH080011
1-03-294-i	91E0	C	2,52	PLH080011
1-03-295-c	91E0	C	0,72	PLH080011
1-03-295-g	91E0	B	0,77	PLH080011
1-02-296-b	9110	B	1,44	PLH080042
1-02-296-f	9110	B	1,75	PLH080042
1-02-296-j	9190	B	5,74	PLH080042
1-02-296-k	9110	B	0,78	PLH080042
1-02-296-n	9190	B	3,16	PLH080042
1-02-297-j	9110	B	2,81	PLH080042
1-02-297-k	9110	B	2,08	PLH080042
1-02-297-l	9110	B	3,17	PLH080042
1-02-298-b	9110	C	3,38	PLH080042
1-02-298-d	9110	B	1,31	PLH080042
1-02-298-f	9110	B	6,18	PLH080042
1-02-298-g	9110	C	2,58	PLH080042
1-02-298-h	9110	B	3,66	PLH080042
1-02-299-a	9190	B	1,06	
1-02-299-c	9110	B	1,49	
1-02-305-i	91E0	B	1,21	
1-02-306-a	9190	C	0,91	
1-02-306-c	91E0	B	0,94	
1-02-306-h	91E0	B	1,85	
1-03-309-f	9170	B	0,53	
1-03-309-i	91E0	B	2,29	PLH080011
1-03-309-k	9190	C	0,61	PLH080011
1-03-309-l	91E0	B	1,34	PLH080011
1-03-309-n	9190	B	1,13	PLH080011

Adres leśny	Kod siedl. przyr.	Stan siedliska	Pow. siedliska [ha]	Kod obszaru Natura 2000
1-03-309-x	9190	B	2,73	PLH080011
1-03-309-y	91E0	C	0,97	PLH080011
1-03-310-i	91E0	B	1,98	PLH080011
1-03-311-c	91E0	C	0,36	PLH080011
1-03-311-d	91E0	B	1,16	PLH080011
1-03-312-a	91E0	C	1,14	PLH080011
1-03-312-f	91E0	C	0,88	PLH080011
1-03-312-g	91E0	B	1,02	PLH080011
1-03-312-g	6430	B	0,51	PLH080011
1-03-312-i	91E0	B	5,11	PLH080011
1-02-316-d	9190	B	0,65	
1-02-316-l	9190	B	1,46	PLH080011
1-02-317-l	9190	C	0,44	PLH080011
1-02-317-m	9190	C	0,49	PLH080011
1-02-317-n	9190	C	1,47	PLH080011
1-02-317-o	9190	C	1,23	PLH080011
1-02-317-r	91E0	B	0,78	PLH080011
1-02-325-d	9110	B	1,08	PLH080042
1-02-325-h	9170	B	0,95	PLH080042
1-02-325-i	9170	B	0,7	PLH080011
1-02-325-n	91E0	B	0,6	PLH080011
1-02-325-o	91E0	B	0,6	PLH080011
1-02-326-c	9190	C	1,82	PLH080011
1-02-326-f	9190	C	1,93	PLH080011
1-02-326-r	91E0	B	0,82	PLH080011
1-02-326-t	91E0	B	0,47	PLH080011
1-02-326-y	91E0	B	0,65	PLH080011
1-02-326-z	91E0	B	1,19	PLH080011
1-02-327-d	91E0	B	0,3	PLH080011
1-02-328-g	91E0	A	0,54	PLH080011
1-02-328-h	7230	A	1,83	PLH080011
1-02-328-i	91E0	A	0,66	PLH080011
1-02-328-j	91E0	A	2,45	PLH080011
1-02-329-h	91E0	B	0,46	PLH080011
1-02-329-i	7230	A	3,89	PLH080011
1-02-329-j	91E0	B	1,45	PLH080011
1-02-330-d	91E0	B	0,1	PLH080011
1-02-330-h	7140	A	0,36	PLH080011
1-02-330-i	7230	A	0,17	PLH080011
1-02-330-i	91E0	B	0,17	PLH080011
1-02-330-j	91E0	B	3,29	PLH080011
1-02-331-f	91E0	B	3,43	PLH080011
2-05-4-l	9170	C	0,75	
2-05-11-k	9190	B	1,68	
2-05-14-n	3150	B	0,25	
2-05-19-h	9110	A	1,3	
2-05-23-i	3150	B	1,08	
2-05-27-c	7140	B	2,4	
2-05-46-l	9160	A	2,44	PLH080009
2-05-46-m	91E0	A	1,26	PLH080009
2-05-47-o	91E0	A	1,53	PLH080009
2-05-49-b	9170	A	5,22	PLH080009
2-05-49-d	7230	B	1,23	PLH080009
2-05-50-f	7230	B	2,03	PLH080009
2-05-51-d	91E0	A	1,14	PLH080009
2-05-51-g	7230	B	1,73	PLH080009

Adres leśny	Kod siedl. przyr.	Stan siedliska	Pow. siedliska [ha]	Kod obszaru Natura 2000
2-05-51-h	9170	B	0,68	PLH080009
2-05-51-t	91E0	A	0,66	PLH080009
2-05-56-f	9190	B	0,72	
2-05-58-b	9190	A	0,74	PLH080009
2-05-58-c	9170	A	2,05	PLH080009
2-05-59-a	7230	B	1,26	PLH080009
2-05-59-a	6210	B	0,05	PLH080009
2-05-59-a	91E0	A	5,19	PLH080009
2-05-59-b	7230	B	3,57	PLH080009
2-05-63-c	91E0	A	1,25	PLH080009
2-05-63-d	9190	A	1,15	PLH080009
2-05-63-h	9170	B	0,67	PLH080009
2-05-63-h	91E0	A	0,81	PLH080009
2-05-63-l	7230	B	1,42	PLH080009
2-05-70-f	91E0	A	2,33	PLH080009
2-05-74-b	91E0	C	2,9	PLH080009
2-05-74-d	9170	B	2,62	PLH080009
2-05-75-g	91E0	C	0,2	
2-05-75-h	91E0	C	0,23	
2-06-91-a	9190	C	1,17	
2-06-91-p	9170	C	4,82	
2-06-97-n	7110	B	0,53	
2-06-97-n	7140	B	0,57	
2-06-97-n	3150	A	0,39	
2-06-124-a	91E0	C	1,35	
2-06-124-l	91E0	C	0,32	
2-06-124-m	91E0	C	0,66	
2-06-124-p	91E0	C	0,42	
2-06-124-r	91E0	C	0,84	
2-06-124-t	3150	C	0,59	
2-06-124-y	91E0	C	0,66	
2-06-131-d	9170	B	0,26	
2-06-131-h	9170	B	0,33	
2-06-131-i	9170	B	0,73	
2-06-131-j	91E0	C	0,63	
2-06-131-k	9170	B	0,92	
2-06-131-o	9170	C	1,26	
2-06-131-p	9170	C	1,94	
2-08-135-s	9190	B	0,46	PLH080073
2-08-135-t	9190	B	1,12	PLH080073
2-08-137-h	9170	C	2,41	
2-08-137-i	91D0	C	1,96	PLH080073
2-08-137-j	91D0	B	0,47	PLH080073
2-08-137-k	9190	C	0,51	PLH080073
2-08-139-l	91E0	B	0,46	PLH080073
2-08-139A-f	91E0	B	2,36	PLH080073
2-08-139A-g	91E0	B	1,78	PLH080073
2-08-139A-l	91E0	B	1,64	PLH080073
2-06-144-a	9170	C	1,06	
2-06-144-l	3150	B	0,38	
2-06-144-l	7140	B	3,2	
2-06-145-i	3150	B	0,25	
2-06-145-i	7140	B	3,38	
2-06-146-b	7140	B	2,42	

Adres leśny	Kod siedl. przyr.	Stan siedliska	Pow. siedliska [ha]	Kod obszaru Natura 2000
2-08-150-h	91D0	C	0,51	PLH080073
2-08-150-i	91D0	C	1,83	PLH080073
2-08-151-h	7140	B	0,44	
2-08-155-h	9170	C	1,56	
2-08-155-l	9170	C	0,61	
2-06-157-w	3150	B	1,24	
2-06-158-k	91D0	B	1,23	
2-06-158-k	7110	B	0,34	
2-08-161-p	91D0	B	2,21	PLH080073
2-08-161-r	91D0	B	0,64	PLH080073
2-08-162-h	91D0	C	4,37	PLH080073
2-08-162-h	7140	B	0,65	PLH080073
2-08-163-b	91D0	C	4,72	PLH080073
2-06-173-o	91D0	B	0,71	
2-06-177-b	3150	B	2	
2-06-177-f	3150	B	0,87	
2-08-182-c	91D0	C	0,63	PLH080073
2-08-184-g	7140	B	1,62	
2-08-186-f	7140	B	0,53	
2-08-186-f	91D0	D	0,5	
2-06-193-c	91D0	B	0,53	
2-06-194-a	91D0	B	1,46	
2-07-195-j	91D0	B	3,53	
2-08-203-f	91D0	C	3,71	
2-08-203-g	7120	B	0,13	
2-08-203-g	91D0	B	0,22	
2-08-203-n	91D0	C	0,85	
2-07-214-g	9170	B	0,78	PLH080042
2-07-215-b	9190	B	1,99	PLH080042
2-07-216-c	9190	B	1,82	PLH080042
2-07-216-d	9190	B	3,87	PLH080042
2-07-218-h	9190	C	1,25	
2-07-221-i	9190	B	5,2	
2-08-222-g	7110	B	1,05	
2-08-223-f	91D0	C	1,02	
2-08-223-h	91D0	C	0,97	
2-07-234-d	9190	B	2,36	PLH080042
2-07-234-k	9190	C	3,46	PLH080042
2-07-235-b	9190	B	1,11	PLH080042
2-07-235-h	9190	B	5,22	PLH080042
2-07-235-j	9190	B	3,2	PLH080042
2-07-235-k	9110	B	0,67	PLH080042
2-07-236-b	9190	B	2,51	PLH080042
2-07-236-c	9190	B	0,76	PLH080042
2-07-236-d	9190	B	11,69	PLH080042
2-07-237-a	9190	B	2,84	PLH080042
2-07-237-h	9190	B	1,42	PLH080042
2-07-239-d	9190	B	2,85	
2-07-239-k	9170	C	1,07	
2-07-253-b	9190	B	2,21	
2-07-253-g	9190	B	4,98	
2-07-255-g	9190	B	4,42	PLH080042
2-07-255-h	9190	B	1,68	PLH080042
2-07-255-j	9190	B	3,01	PLH080042
2-07-255-k	9190	B	2,87	PLH080042
2-07-255-l	9190	B	1,94	PLH080042

Adres leśny	Kod siedl. przyr.	Stan siedliska	Pow. siedliska [ha]	Kod obszaru Natura 2000
2-07-255-o	9190	B	0,98	PLH080042
2-07-256-a	9190	B	15,37	PLH080042
2-07-256-b	9190	B	6,67	PLH080042
2-07-256-c	9190	B	2,26	PLH080042
2-07-256-d	9190	C	4,07	PLH080042
2-07-258-a	9190	B	2,7	PLH080042
2-07-258-c	9190	C	2,29	PLH080042
2-07-258-d	9190	B	7	PLH080042
2-07-258-f	9190	C	4,06	PLH080042
2-07-266-g	9190	B	3,15	PLH080042
2-07-266-l	9190	B	2,83	PLH080042
2-07-268-a	9190	B	1,31	PLH080042
2-07-269-a	9190	B	7,87	PLH080042
2-07-269-b	9190	B	8,16	PLH080042
2-07-269-c	9110	B	9,23	PLH080042
2-07-269-d	9190	B	1,2	PLH080042
2-07-270-a	9190	B	4,63	PLH080042
2-07-270-b	9190	B	7,33	PLH080042
2-07-270-c	9190	B	3,77	PLH080042
2-07-272-d	9190	B	1,58	PLH080042
2-07-272-h	9110	B	3,79	PLH080042
2-07-272-i	3150	C	0,82	PLH080042
2-07-272-j	9110	B	2,11	PLH080042
2-07-273-a	9170	C	4,37	
2-07-273-c	9190	C	4,84	
2-07-278-d	9160	B	1,24	
2-07-278-f	9160	B	1,35	
2-07-278-j	9190	B	0,59	
2-07-278-k	9130	B	2,61	PLH080042
2-07-279-d	9190	B	1,13	PLH080042
2-07-280-b	9170	C	4,42	PLH080042
2-07-280-c	9170	C	4,13	PLH080042
2-07-280-d	9190	B	4,41	PLH080042
2-07-280-f	9130	B	2,63	PLH080042
2-07-280-h	9190	B	5,97	PLH080042
2-07-281-b	9190	B	2,49	PLH080042
2-07-282-d	9190	B	3,51	PLH080042
2-07-282-f	9110	B	6,41	PLH080042
2-07-282-g	9170	C	1,53	PLH080042
2-07-283-h	9190	B	1,71	PLH080042
2-07-283-l	9190	B	1,2	PLH080042
2-07-284-c	9130	B	5,33	PLH080042
2-07-284-d	9190	B	2,84	PLH080042
2-07-284-f	9170	B	2,04	PLH080042
2-07-284-f	9190	B	0,4	PLH080042
2-07-284-h	9190	B	1,15	PLH080042
2-07-285-a	9110	B	3,69	PLH080042
2-07-285-b	9190	B	2,28	PLH080042
2-07-285-c	9110	B	5,61	PLH080042
2-07-285-f	9110	B	6,79	PLH080042
2-07-289-g	9110	B	3,33	PLH080042
2-07-289-i	9110	B	3,34	PLH080042
2-07-290-j	9110	B	3,72	PLH080042
2-07-290-p	9110	B	5,08	PLH080042
2-07-291-f	9190	C	2,46	PLH080042
2-07-291-g	9190	B	1,06	PLH080042

Adres leśny	Kod siedl. przyr.	Stan siedliska	Pow. siedliska [ha]	Kod obszaru Natura 2000
2-07-291-k	9110	B	6,76	PLH080042
2-07-291-l	9110	B	3,51	PLH080042
2-07-292-b	9110	B	5,52	PLH080042
2-07-292-d	9190	B	2,45	PLH080042
2-07-292-j	9190	C	0,96	PLH080042
2-07-293-a	9190	B	5,39	PLH080042
2-07-293-c	9110	B	2,57	PLH080042
2-07-293-f	9190	B	5,61	PLH080042
2-07-293-m	9190	B	0,78	PLH080042
2-07-293-n	9190	B	0,21	PLH080042
2-07-294-a	9190	B	4,87	PLH080042
2-07-294-b	9190	B	1,69	PLH080042
2-07-294-c	9190	B	4,06	PLH080042
2-07-294-d	9190	B	2,17	PLH080042
2-07-294-f	9190	B	3,02	PLH080042
2-07-294-g	9190	B	1,1	PLH080042
2-07-294-h	9190	B	3,8	PLH080042
2-07-294-i	9190	B	5,97	PLH080042
2-07-295-a	9190	B	4,56	PLH080042
2-07-295-b	9190	B	3,24	PLH080042
2-07-295-c	9190	B	2,44	PLH080042
2-07-295-d	9110	C	3,98	PLH080042
2-07-295-f	9190	B	5,96	PLH080042
2-07-295-g	9110	B	3,62	PLH080042
2-07-295-h	9190	B	2,81	PLH080042
2-07-296-a	9190	B	1,26	PLH080042
2-07-296-b	9170	C	5,82	PLH080042
2-07-296-c	9190	B	5,53	PLH080042
2-07-296-d	9190	B	1,4	PLH080042
2-07-296-f	9170	C	7,45	PLH080042
2-07-296-g	9190	B	1,8	PLH080042
2-07-297-a	9190	B	1,61	PLH080042
2-07-297-b	9190	B	12,24	PLH080042
2-07-299-b	9190	B	0,96	PLH080042
3-11-4-f	9190	B	5,98	
3-11-4-g	91E0	C	0,86	
3-09-22-d	91E0	B	2,62	
3-09-27-a	9110	C	2,55	
3-09-27-b	9110	C	4,71	
3-09-30-k	9170	B	0,84	
3-09-35-a	91E0	B	1,5	
3-09-35-b	91E0	B	1,32	
3-09-36-a	91E0	B	0,88	
3-09-36-b	91E0	B	0,86	
3-09-36-k	9170	B	1,3	
3-09-37-b	91E0	B	1,24	
3-09-39-f	91E0	B	1,03	
3-09-39-i	91E0	B	0,45	
3-09-40-j	9130	C	7,14	
3-09-40A-c	6120	B	0,14	
3-09-40B-c	6510	B	11,83	
3-09-46-g	91E0	B	2,24	
3-09-46-j	91E0	B	1,32	
3-09-47-d	91E0	B	1,01	
3-09-50-j	91E0	A	1,65	PLH080009
3-09-51-j	91E0	B	1,28	

Adres leśny	Kod siedl. przyr.	Stan siedliska	Pow. siedliska [ha]	Kod obszaru Natura 2000
3-09-56-a	91E0	A	0,25	PLH080009
3-09-56-i	91E0	A	0,85	PLH080009
3-09-56-j	91E0	A	1,32	PLH080009
3-09-57-f	9190	A	6,31	PLH080009
3-09-58-h	3150	B	1,52	PLH080009
3-09-59-b	91E0	B	3,39	PLH080009
3-09-59-c	3150	B	0,42	PLH080009
3-09-62-h	3150	B	0,3	
3-09-64-h	9170	A	0,99	PLH080009
3-09-64-i	91E0	A	0,83	PLH080009
3-09-65-c	91E0	A	3,22	PLH080009
3-09-66-g	91E0	A	1,43	PLH080009
3-09-66-l	91E0	A	1,72	PLH080009
3-09-67-i	91E0	A	2,17	PLH080009
3-09-67-k	91E0	A	3,76	PLH080009
3-09-68-g	91E0	A	1,57	PLH080009
3-10-72-c	91E0	C	0,25	PLH080009
3-10-72-j	91E0	A	1,22	PLH080009
3-10-74-d	91E0	C	0,39	PLH080009
3-10-74-f	91E0	A	0,65	PLH080009
3-10-75-a	91E0	C	0,62	PLH080009
3-10-77-b	91E0	C	0,97	PLH080009
3-10-78-h	91E0	C	0,58	PLH080009
3-10-79-a	91E0	C	0,31	PLH080009
3-10-79-b	91E0	C	0,38	PLH080009
3-10-79-c	91E0	C	1,87	PLH080009
3-10-79-d	91E0	C	0,32	PLH080009
3-10-79-f	91E0	C	1,17	PLH080009
3-10-79-h	91E0	C	1,88	PLH080009
3-10-79-o	91E0	C	0,51	PLH080009
3-10-80-a	91E0	C	2,61	PLH080009
3-10-80-g	7230	A	0,06	PLH080009
3-10-80-g	6430	A	0,34	PLH080009
3-10-80-h	91E0	A	0,52	PLH080009
3-10-81-a	91E0	A	0,79	PLH080009
3-10-81-b	91E0	A	1,99	PLH080009
3-10-81-g	9170	B	3,19	PLH080009
3-10-81-h	91E0	A	0,75	PLH080009
3-10-82-f	6430	A	0,4	PLH080009
3-10-82-l	9170	B	1,76	PLH080009
3-10-83-a	91E0	A	0,51	PLH080009
3-10-83-f	7140	A	1,05	PLH080009
3-10-83-h	9170	A	0,66	PLH080009
3-10-83-n	9170	B	4,47	PLH080009
3-10-84-g	91E0	B	1,42	
3-10-84-h	91E0	B	0,76	
3-10-89-l	9170	B	0,71	
3-10-90A-b	91E0	A	1,42	PLH080009
3-10-96A-c	91E0	A	0,91	PLH080009
3-11-114-b	91E0	C	1,11	
3-11-114-f	91E0	C	0,59	
3-11-114-h	91E0	C	0,71	
3-11-114-i	91E0	C	0,57	
3-11-114-k	91E0	C	2,14	
3-11-114-n	91E0	B	1,5	
3-11-116-i	91E0	C	1,5	

Adres leśny	Kod siedl. przyr.	Stan siedliska	Pow. siedliska [ha]	Kod obszaru Natura 2000
3-11-117-h	91E0	C	1,3	
3-11-118-f	91E0	B	1,23	
3-11-119-d	91E0	C	1,51	
3-11-119-n	9170	B	2,12	
3-11-120-g	91E0	C	2,81	PLH080009
3-11-121-c	91E0	C	0,95	PLH080009
3-11-121-d	91E0	C	0,35	PLH080009
3-11-121-f	91E0	C	0,82	PLH080009
3-11-121-g	91E0	C	0,66	PLH080009
3-11-122-c	91E0	C	0,24	PLH080009
3-11-123-c	91E0	C	0,4	PLH080009
3-11-123-f	91E0	C	0,5	PLH080009
3-11-123-n	91E0	C	0,95	PLH080009
3-11-124-h	9190	C	0,46	PLH080009
3-11-124-l	9170	B	1,01	PLH080009
3-11-125-m	91E0	C	1	PLH080009
3-11-126-a	91E0	C	10,27	PLH080009
3-11-126-b	91E0	C	3,86	PLH080009
3-11-126-c	9190	C	1,18	PLH080009
3-11-126-i	9170	B	0,8	PLH080009
3-10-127-a	91E0	C	0,67	PLH080009
3-10-127-d	91E0	C	0,76	PLH080009
3-11-128-a	91E0	C	2,05	PLH080009
3-11-129-c	91E0	C	0,41	PLH080009
3-11-129-d	9190	C	1,12	PLH080009
3-11-129-j	9190	C	2,03	PLH080009
3-11-131-a	91E0	C	2,56	PLH080009
3-11-131-c	91E0	C	0,94	PLH080009
3-11-131-d	9190	C	1,23	PLH080009
3-11-131-l	91E0	C	0,87	PLH080009
3-11-132-a	91E0	C	11,7	PLH080009
3-11-132-d	91E0	C	0,71	PLH080009
3-11-133-a	91E0	C	4,91	PLH080009
3-11-134-a	91E0	C	1,97	PLH080009
3-11-135-a	91E0	C	4,65	PLH080009
3-11-135-l	9190	C	0,98	PLH080009
3-11-136-a	91E0	C	3,11	PLH080009
3-11-136-m	91E0	C	1,63	PLH080009
3-11-137-a	91E0	C	2,88	PLH080009
3-11-138-a	91E0	C	3,36	PLH080009
3-11-138-b	91E0	C	2,48	PLH080009
3-11-138-c	91E0	C	0,1	PLH080009
3-11-138-f	91E0	C	1,38	PLH080009
3-11-138-g	91E0	C	1,82	PLH080009
3-11-138-x	91E0	C	0,22	PLH080009
3-11-139-a	91E0	C	0,69	PLH080009
3-11-139-b	91E0	C	2,37	PLH080009
3-11-139-j	91E0	C	3,19	PLH080009
3-11-139-l	91E0	C	0,51	PLH080009
3-11-140-a	91E0	C	6,76	PLH080009
3-11-140-d	91E0	C	9,59	PLH080009
3-11-140-f	91E0	C	1,91	PLH080009
3-11-141-a	91E0	C	1,77	PLH080009
3-11-142-a	91E0	C	1,89	PLH080009
3-11-145-a	9190	C	0,28	PLH080009

Adres leśny	Kod siedl. przyr.	Stan siedliska	Pow. siedliska [ha]	Kod obszaru Natura 2000
3-11-145-b	9190	C	1,2	PLH080009
3-11-151-c	91E0	C	0,77	PLH080009
3-11-152-g	91E0	C	1,38	PLH080009
3-11-152-h	9190	C	1,58	PLH080009
3-11-153-d	91E0	C	0,97	PLH080009
3-12-180-p	91E0	B	1,39	
3-12-182-h	9190	B	1,42	
3-12-183-d	9190	C	0,5	
3-12-183-f	91E0	B	1,5	
3-12-184-c	91E0	B	2,26	
3-12-191-k	91E0	B	2,09	
3-12-191-o	9170	B	0,92	
3-12-191-p	9170	B	2,26	
3-12-195-m	9170	B	2,64	
3-12-203-b	9170	B	1,43	
3-12-203-c	9170	B	1,69	
3-12-203-d	91E0	B	0,9	
3-12-203-l	9170	B	1,6	
3-12-203-m	91E0	B	0,6	
3-12-203-n	6430	C	0,8	
3-12-203-o	9170	B	4,01	
3-12-245-f	91E0	B	1,99	
3-12-245-i	91E0	B	2,37	
3-10-259-f	9170	B	1,13	PLH080073
3-10-259-g	9110	A	1,27	PLH080073
3-10-259-j	9110	A	2,85	PLH080073
3-10-259-k	9170	A	0,73	PLH080073
3-10-259-l	9170	A	0,69	PLH080073
3-10-259-m	9170	B	0,41	PLH080073
3-10-266-p	7140	C	1,2	
3-10-271-b	7140	C	1,25	
3-10-274-l	91E0	C	0,63	PLH080073
3-10-274-m	91D0	C	2,15	PLH080073

11 LITERATURA

- Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej Oddz. w Gorzowie Wielkopolskim. Projekt Planu Ochrony dla rezerwatu przyrody „Dolina Ilanki” na lata 2010-2029. Gorzów Wielkopolski 2009.
- Dolata M. (2022). Materialne dziedzictwo kulturowe polsko-niemieckiego obszaru przygranicznego – geneza, stan i perspektywy. Studium przypadku Ziemi Lubuskiej. *Czasopismo Geograficzne*, 93(2): 243–273.
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa, zwana w skrócie Dyrektywą Ptasią.
- Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory, zwana w skrócie Dyrektywą Siedliskową.
- Gazda A.: Stan badań nad obcymi gatunkami drzew w polskich lasach, CEPL w Rogowie, 2012,
- Gutowski J. M.(red.) i in.: *Drugie życie drzewa*, WWF Polska, Warszawa, Hajnówka, 2004.
- Herbach J. (red.): *Monitoring siedlisk przyrodniczych. Przewodnik metodyczny. Część pierwsza*. Ministerstwo Środowiska, Warszawa 2010.
- Herbach J. (red.): *Poradnik ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 – podręcznik metodyczny T. 5. Lasy i bory*. Ministerstwo Środowiska, Warszawa 2004.
- Herbach J. (red.): *Poradnik ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 – podręcznik metodyczny T. 3. Murawy, łąki, ziołorośla, wrzosowiska, zarośla*. Ministerstwo Środowiska, Warszawa 2004.
- Jermaczek A., Maciantowicz M. *Rezerwaty przyrody w województwie lubuskim. Przeszłość, teraźniejszość, przyszłość*. Wydawnictwo Klub Przyrodników. Świebodzin. 2018
- Jermaczek A., Maciantowicz M. *Ochrona rezerwatowa w województwie lubuskim – historia, stan obecny i perspektywy*. *Przegląd Przyrodniczy* XXVII, 4 (2016): 38-64
- Jędrzejewski W. i in.: *Projekt korytarzy ekologicznych łączących europejską sieć Natura 2000 w Polsce*. Opracowanie wykonane dla Ministerstwa Środowiska w ramach realizacji programu Phare PL0105.02. Zakład Badania Ssaków PAN, Białowieża 2005.
- Jędrzejewski W., Ławreszuk D.: *Ochrona łączności ekologicznej w Polsce*, Białowieża 2011
- Kiewlicz D.: *Analiza dynamiki wybranych siedlisk i fitocenoz leśnych leśnictwa Korytno (Nadleśnictwo Torzym) oraz roli gospodarki leśnej w ich kształtowaniu w okresie powojennym*. Praca dyplomowa. UP w Poznaniu. Wydział Leśny. Zielona Góra. 2011.
- Kondracki J.: *Geografia regionalna Polski*. PWN, Warszawa, 2009.
- Korzeniowski A.: *Raport z konsultacji I tury projektowanych rezerwatów przyrody z listy Shadow List na terenie województwa lubuskiego – RDOŚ w Gorzowie Wlkp. (2025)*;
- Krawczyk R.: *Las na gruntach porolnych – oczekiwania i rzeczywistość*, 2021.
- Kujawa-Pawlaczyk J., Pawlaczyk P. *Rzadkie i zagrożone rośliny naczyniowe lasów Ziemi Lubuskiej i Łużyc (RDLP w Zielonej Górze)*. Klub Przyrodników. Świebodzin. 2001
- Liro A. (red.) i in.: *Koncepcja krajowej sieci ekologicznej EKONET-Polska*, Fundacja IUCN-Poland, Warszawa 1995;
- Liro A. i in.: *Strategia wdrażania krajowej sieci ekologicznej ECONET-POLSKA*, Warszawa 1998.
- Matuszkiewicz J.M, Wolski J.: *Potencjalna roślinność naturalna Polski*, IGiPZ PAN, Warszawa, 2023.
- Matuszkiewicz W.: *Przewodnik do oznaczania zbiorowisk roślinnych Polski*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, 2008.
- Mikusek R.: *Ochrona strefowa ptaków*, Fundacja Wspierania Inicjatyw Ekologicznych 2012.

- Opracowanie „Lasy dla Natury – ochrona gatunków i siedlisk w Lasach Państwowych, CKPŚ, 2023, Warszawa.
- Pawlaczek P., Jermaczek A.: NATURA 2000 – narzędzie ochrony przyrody, WWF Polska, Warszawa 2004.
- Prawne i strategiczne ramy ochrony torfowisk w Polsce, Klub Przyrodników, kwiecień 2018 r.
- Program ochrony środowiska dla województwa, powiatu oraz gminy.
- Ptak M. Obszary Natura 2000 a złoża węgla brunatnego w dorzeczu Odry. Uniwersytet Zielonogórski. Zeszyty Naukowe Nr 138. Inżynieria Środowiska Nr 18. 2010
- Regionalna geografia fizyczna Polski, praca zbiorowa pod redakcją: Richling A., Solon J., Macias A., Balon J., Borzyszkowski J., Kistowski M., Poznań 2021.
- Romanowski J.: Korytarze i łączność siedlisk w ekologii i ochronie przyrody; Tom LIV 2008, Zeszyt 2. Wiadomości Ekologiczne.
- Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 27 marca 2023 r. w sprawie wymagań dobrej praktyki w zakresie gospodarki leśnej [Dz. U. z 2023 r., poz. 672].
- Rozporządzenie Ministra Klimatu z dnia 18 grudnia 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt [Dz. U. 2020 poz. 26].
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 09 lipca 2010 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie szczegółowych zasad zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów [Dz. U. 2010 nr 137, poz. 923].
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 6 listopada 2013 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie siedlisk przyrodniczych oraz gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, a także kryteriów wyboru obszarów kwalifikujących się do uznania lub wyznaczenia jako obszary Natura 2000 [Dz.U. 2014 poz. 1713].
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin [Dz. U. 2014, poz. 1409].
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej grzybów [Dz. U. 2014, poz. 1408].
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28 grudnia 2017 r. w sprawie sposobu ustalenia i ewidencjonowania przebiegu granic obszarów dorzeczy, regionów wodnych oraz zlewni [Dz.U. z 2017 r. poz. 2505 z późn. zm.].
- Siedliskowe Podstawy Hodowli Lasu, 2004. Ośrodek Rozwojowo-Wdrożeniowy Lasów Państwowych w Bedoniu.
- Solon J. i in.: Physico-geographical mesoregions of Poland: verification and adjustment of boundaries on the basis of contemporary spatial data. Geographia Polonica, vol. 91, 2, s:143-170, 2018.
- Staniewicz T. II okres epoki brązu na Środkowym Nadodrzu. Praca dyplomowa. Poznań 2008.
- Stańko R., Bnaszak K., Garczyńska H. 2024. Dokumentacja projektowa dla rezerwatu przyrody „Torfowisko Pliszka”. (mscr.). Klub Przyrodników. Owczary.
- Stańko R., Bnaszak K., Traczyk A. 2024. Dokumentacja projektowa dla rezerwatu przyrody „Bobrowisko”. (mscr.). Klub Przyrodników. Owczary.
- Stańko R., Kiaszewicz K., Zieleniewski W., Bojarska K., Gołębnik G., Wiaderny A., Horabik D., Kwaśny Ł. 2013. Plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolina Pliszki PLH080011 w woj. lubuskim. (mscr.). Klub Przyrodników. Świebodzin
- Stańko R., Kiaszewicz K., Zieleniewski W., Maciantowicz M., Kwaśny Ł. 2012. Plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolina Ilanki PLH080009 w woj. lubuskim. (mscr.). Klub Przyrodników. Świebodzin
- Stańko. R., Wołejko L. Efekty aktywnej ochrony torfowisk alkalicznych w wybranych rezerwach Polski północno-zachodniej. Przegląd przyrodniczy XXVII, 4 (2016): 98-119.
- Strategia wdrażania krajowej sieci ekologicznej ECONET-POLSKA, praca zbiorowa, 1998 Warszawa.

- Stańko R i in. Ochrona torfowisk alkalicznych w Polsce. Raport z realizacji projektów „Ochrona torfowisk alkalicznych (7230) w młodoglacjalnym krajobrazie Polski północnej” (LIFE11/NAT/PL/423) i „Ochrona torfowisk alkalicznych (7230) południowej Polski” (LIFE13 NAT /PL/000024). Klub Przyrodników. Świebodzin. 2018
- Winnicki J., Wpływ środkowo plejstoceńskich struktur glaciektonicznych i rynien subglacjalnych na rzeźbę w północnej części Pojezierza Lubuskiego (zachodnia Polska). Przegląd Geologiczny. 2004
- Witkowska-Żuk L.: Atlas roślinności lasów, Multico, Warszawa 2008.
- Wołejko L, Stańko R. 1998. Doliny Ilanki i Pliszki jako ostoje bioróżnorodności. Wyd. Lubuskiego Klubu Przyrodników. Świebodzin.
- Wołejko L., Stańko R., Pawlikowski P., Jarzombkowski F., Kiaszewicz K., Chapiński P., Bregin M., Kozub Ł., Krajewski Ł., Szczepański M. 2012. Krajowy program ochrony torfowisk alkalicznych (7230). Wydawnictwo Klubu Przyrodników, Świebodzin
- Wołejko L, Stańko R., Osadowski Z., Nowak S., Zentor M. Projekt rezerwatu „Dolina Ilanki”. Projekt WWF „Zielona wstęga Odra-Nysa. Świebodzin 1994.
- Red.: Wołejko L., Pawlaczyk P., Stańko R. Torfowiska alkaliczne w Polsce. Zróżnicowanie, zasoby, ochrona. Wydawnictwo Klub Przyrodników. 2019
- Woś A.: Klimat Polski. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1999.
- Zaręba A.: Korytarze ekologiczne a prawo i polityka ekologiczna. Korytarz ekologiczny Doliny Odry jako podstawowy element systemu przyrodniczego Wrocławia. Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2015.
- Zasady Hodowli Lasu – Załącznik nr 1 do Zarządzenia DGLP nr 108 z dn. 5 grudnia 2023 r. Praca zbiorowa pod kierownictwem P. Kacprzaka.
- Zielony R., Kliczkowska A.: Regionalizacja przyrodniczo-leśna Polski 2012, Centrum Informacyjne Lasów Państwowych, Warszawa 2012.

This image shows a full page of white paper with horizontal dotted lines, typical of primary school writing paper. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

[illegible]

[illegible]

This image shows a full page of white paper designed for handwriting practice. It features approximately 20 evenly spaced horizontal dotted lines running from left to right across the entire width of the page. There are no margins, text, or other markings present.

This image shows a full page of white paper with horizontal dotted lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page, providing a guide for handwriting practice. There are no margins, text, or other markings on the page.

This image shows a full page of white paper designed for handwriting practice. It features approximately 20 evenly spaced horizontal dotted lines running from left to right across the entire width of the page. There are no margins, text, or other markings present.

This image shows a full page of white paper with horizontal dotted lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page, providing a guide for handwriting practice. There are no margins, text, or other markings on the page.

This image shows a full page of a worksheet designed for handwriting practice. It features approximately 20 horizontal dashed lines spaced evenly across the page, providing a guide for letter height and placement. The background is plain white, and there are no other markings or text present.

This image shows a full page of white paper with horizontal dotted lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page, providing a guide for handwriting practice. There are no margins, text, or other markings on the page.

[illegible]